TEKST EN UITLEG

PRAKTISCHE BIJBELVERKLARING

DOOR

PROF. DR F. M. TH. BÖHL EN PROF. DR. A. VAN VELDHUIZEN

II. HET NIEUWE TESTAMENT

MET MEDEWERKING VAN PROF. DR. J. A. C. VAN LEEUWEN, PROF. DR. H. M. VAN NES, DR. J. TH. UBBINK, DRS. J. WILLEMZE EN PROF. DR. J. DE ZWAAN.

DE OPENBARING VAN JOHANNES

DOOR

DRS. J. WILLEMZE

J. B. WOLTERS - GRONINGEN, DEN HAAG

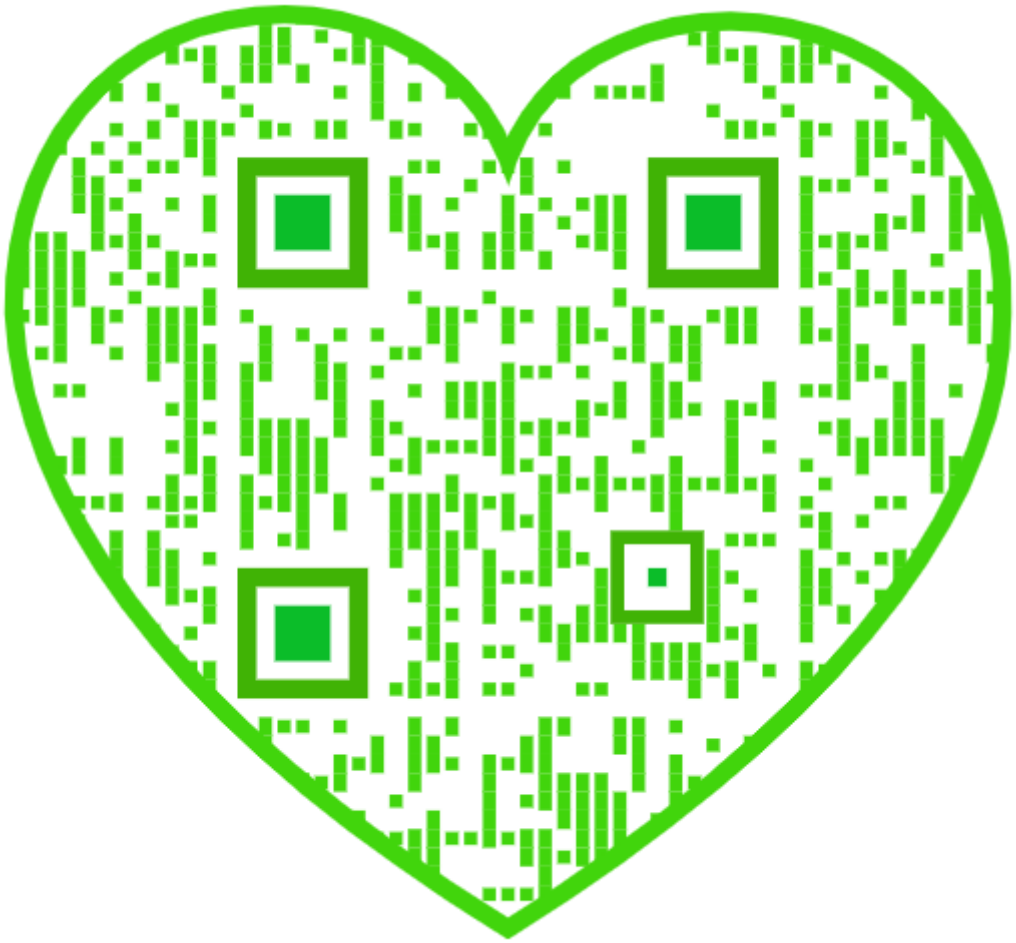

DE OPENBARING VAN JOHANNES

TEKST EN UITLEG

PRAKTISCHE BIJBELVERKLARING

DOOR

PROF. DR. F. M. TH. BÖHL EN PROF. DR. A. VAN VELDHUIZEN

II. HET NIEUWE TESTAMENT

MET MEDEWERKING VAN PROF. DR. J. A. C. VAN LEEUWEN, PROF. DR. H. M. VAN NES, DR. J. TH. UBBINK, DRS. J. WILLEMZE EN PROF. DR. J. DE ZWAAN

DE OPENBARING VAN JOHANNES

DOOR

DRS. J. WILLEMZE,
PREDIKANT BIJ DE NED. HERV. GEMEENTE TE GRONINGEN.

BIJ J. B. WOLTERS' U. M. — GRONINGEN, DEN HAAG, 1924.

BOEKDRUKKERIJ VAN J. B. WOLTERS.

Dit boeksken, bij welks bewerking ik in klimmende mate de waarheid ondervond en beaamde van Paulus' welbekende belijdenis in 2 Kor. 3$_5$, maar ook in klimmende mate iets mocht smaken van de blijdschap van Johannes, geuit in 1 Joh. 1$_3$, ga de wereld in met de hartgrondige bede, dat het onder Gods zegen moge bijdragen tot vermeerdering en verdieping der kennis van velen aangaande onzen Heere Jezus Christus en hen alzoo moge stemmen tot den aanbiddenden jubel van Paulus in Rom. 11$_{33-36}$!

Wat de dingen betreft, die in de

INLEIDING

ter sprake kunnen of moeten komen, dienen we ons om de plaatsruimte te beperken tot enkele grepen.

1. Aard van Johannes' geschrift. De Openbaring — de naam beteekent: onthulling, en wijst op het wegnemen van een deksel — behoort naar het uitwendige tot een soort van geschriften, die men gewend is „Apokalyptische Litteratuur" te noemen, terwijl de daarin zich uitende geestesstroomingen onder den verzamelnaam „Apokalyptiek" wordt aangeduid. Kenmerkend daarvoor is, *a*) dat de blik op de Toekomst gericht is, die de beslissing van het werelddrama brengt in eene scheiding onder de menschen, in de Joodsche en Christelijke apokalyptiek — hoezeer die ook onderling nog mogen verschillen — de scheiding tusschen de Gemeente Gods en de Wereld, dus ook het heilrijke resultaat van de lotgevallen der Gemeente Gods in deze wereld, van haar hopen en wachten, haar lijden en strijden. Wat den vorm aangaat hebben deze geschriften *b*) dit bijzondere, dat een druk gebruik wordt gemaakt van beelden, aan de aardsche werkelijkheid ontleend of ver daarboven uitgaande en waarin feiten en waarheden uit de onzichtbare en de geestelijke wereld op sprekende wijze voor het geestesoog worden gemaald; alsmede van getallen, die evenals de beelden dikwijls niet uitmunten in doorzichtigheid. Eindelijk hebben althans de Apokalypsen van Joodsche en Christelijke herkomst *c*) dit eigenaardige, dat zij zich gedurig bedienen van, ook voortbouwen aan, gegevens, door God aan Israëls Profeten verstrekt.

De Apokalyptiek is een verschijnsel, niet tot Joden- en Christendom beperkt. — Apokalyptische stukken treffen wij reeds in het O. T. aan, met name bij Ezechiël (vooral H. 40—48), Daniël (vooral H. 2, 7, 8), Joël (vooral H. 2), Zacharia (vooral de „nachtgezichten" in H. 1—5). Sedert de 2e eeuw v. C. ontwikkelt zich in Joodschen kring tot in de

3e eeuw n. C. een Apokalyptiek, die ons geschriften heeft nagelaten als Henoch, het Boek der Jubileeën, de Testamenten der 12 Patriarchen, de Psalmen van Salomo, IV Esdra en Baruch. Daarnaast staat nog de Sibyllijnsche Litteratuur, waarin van Joodsche zijde gepoogd wordt, den Heidenen aan te toonen, dat de Heidensche Sibyllijnen den Mozaischen godsdienst vooruitgezien hebben en bevestigen. Christenen hebben door invoegingen daarin of door navolging daarvan zich propagandamiddelen onder het Heidendom verschaft. — In de Grieksche wereld vonden zulke geschriften nogal gemakkelijk ingang, omdat de Grieksche geest zich ook al in zoodanige richting bewoog. Daar waren Theo- en Kosmo-goniën — stelsels of verhalen aangaande den oorsprong der goden en der wereld — bekend, die licht trachtten te werpen over den aanvang aller dingen. Als vanzelf werd ook naar licht gezocht over het einde daarvan. Zoo was daar de tijd uiterst geschikt, om gretig te grijpen naar geschriften, die over de Toekomst in den ruimsten zin handelden.

Onder die Apokalyptische schriften zijn er, die Johannes kan hebben gekend. Daarmee is echter nog niet gezegd, dat hij er ook gebruik van gemaakt heeft. Zelfs niet, wanneer wij in de Openbaring voorstellingen, beelden en getallen aantreffen, die ook voorkomen in de apokalyptische Litteratuur uit zijne en uit vóórgaande dagen. Al komen zulke dingen zeker in de Openbaring voor, al konden zij het verstaan van dit Boek door Joden en Heidenen naar Gods voorzienig bestel vergemakkelijken, wij moeten niet vergeten, dat dit Boek allerminst een evangeliseerend karakter draagt, maar speciaal *voor de Gemeente van Jezus Christus bestemd is.* En, hiermee in nauw verband, moeten wij ook niet over het hoofd zien, dat dit Boek zich, zooals telkens blijkt, geheel beweegt in de gedachtenwereld der Profeten des O. T. *Wat wij daarom in het O. T. kunnen vinden, behoeven wij niet met behulp van allerlei ander materiaal te verklaren.* Daarom verdiepen wij ons hier ook niet in de vraag naar den oorsprong van allerlei voorstellingen, maar stellen ons tevreden, wanneer wij zien, dat zij voorkomen in het O. T. en dus *behooren tot ae gedachtenkring, waarin het Woord Gods ons inleidt.*

Verder behoeven wij niet te gaan, om de Openbaring naar haren rechten zin te leeren verstaan. Want naar luid van het Opschrift (1$_1$, 2) hebben wij hier te doen met eene onthulling, die *God* gegeven heeft *aan Jezus Christus* en die door J. C. *aan Johannes* is medegedeeld, ten dienste van Zijne dienstknechten. Wat wij in de Openbaring vinden, is dus géén vrucht van menschelijk nadenken, maar Woord Gods. Dat is intusschen op zeer bijzondere wijze gegeven, nl. in den vorm van gezichten en in teekentaal.

2. Samenstelling. Wie de Openbaring aandachtig leest, zal stukken vinden, die opmerkelijke overeenkomst hebben, ja min of meer evenwijdig loopen. Het zijn de beschrijvingen der opening van de 7

zegelen (5_1—8_1), van het blazen der 7 bazuinen (8_2—11_{19}), van het leegstorten der 7 schalen (15_1—20_{14}). Deze opmerking heeft aanleiding gegeven tot verschillende onderstellingen aangaande de samenstelling van ons boek, die we kunnen groepeeren in drie richtingen, als de Redactie-, Bronnen-, Fragmenten-hypothese. De 1e vermoedt, dat de Openbaring, zooals zij vóór ons ligt, vrucht is van den arbeid van een of meer redactoren, verkregen door omwerking van een zeker geschrift, volgens den één van Joodsche, volgens den ander van Christelijke herkomst. — De 2e vermoedt, dat zij voortgevloeid is uit den arbeid van een schrijver, die verschillende op zichzelf afgeronde stukken samenvoegde, meer door ze naast elkaar te plaatsen dan ze door elkander te werken. — De 3e staat de gedachte voor, dat de schrijver in zijn eigen geschrift fragmenten van ouderen datum, meest van Joodschen oorsprong en nog duidelijk te herkennen, heeft opgenomen, omdat zij bevorderlijk waren voor zijn doel. Het is niet altoos mogelijk, deze 3 groepen streng van elkander gescheiden te houden.

Daartegenover hebben steeds geleerden gestaan, die vasthouden aan de innerlijke éénheid der Openbaring en haar beschouwen als een geschrift, waarin de schrijver meedeelt wat hij zelf gezien heeft, al liggen althans in hoofdzaak de vormen, waarin de gedachten gekleed worden, reeds in het verleden. Wij staan aan hunne zijde, in overeenstemming met het opschrift van het boek, $1_{1\text{-}3}$, waarvan men den inhoud toch niet zonder noodzaak mag prijsgeven!

Het vormen van eene overtuiging in dezen hangt ten nauwste samen met de gevolgde

3. Methode van verklaring.

Ook hier bestaat geen eenstemmigheid. Ieder weet wel, dat in de Openbaring een druk gebruik wordt gemaakt van den „toekomenden tijd" der werkwoorden. Onwillekeurig wordt daardoor de aandacht geleid naar de Toekomst. Dat heeft aanleiding gegeven tot vierderlei opvatting. De 1e meende in de Openbaring te moeten zien eene teekening van den gang der *Wereldhistorie*, van den tijd van den schrijver af tot aan het Einde. De 2e eene teekening van den gang der *Kerkhistorie* in gelijken zin. De 3e eene teekening van hetgeen in *den Eindtijd* geschieden zal. De 4e, bij velen thans geliefd, neemt een heel ander standpunt in. Zij meent, dat wij in de Openbaring te doen hebben met eene *beschrijving* van gebeurtenissen uit den tijd van den schrijver zelf, maar gegeven in den vorm van *profetie*, geschoeid op den leest van Joodsche apokalypsen, om meer indruk te maken in verband met de in breede kringen heerschende verwachting van geweldige omkeeringen. — Misschien mag wel gezegd, dat in elk van deze beschouwingen één zijde van de waarheid schuilt, maar dat ze juist dáárom onbevredigend zijn. Juister is echter, dat zij geen van allen recht doen aan gegevens, die het Boek

zelf bevat. Beter staat in deze eene 5e verklaring, die denkt aan eene teekening der *geschiedenis van het Godsrijk.*

Naar het mij voorkomt — en deze gedachte is vrucht, onder de bewerking van dit Boek gegroeid — mogen twee plaatsen uit de Openbaring niet verwaarloosd worden, nl. 1_{19} en 4_{11} Ik bedoel de woorden: „Stel te boek wat gij ziet, wat is en wat hierna gewisselijk gebeuren zal" en: „om Uwen wil bestonden ze en werden ze geschapen." In den Uitleg gaf ik rekenschap van deze vertalingen. Deze gegevens stellen ons in staat in groote trekken een *de éénheid in het licht stellend* overzicht te geven van den

4. Inhoud.

Voorop sta hier het *doel,* waarmee de Openbaring gegeven is en dat als het ware gevoeld wordt door de geloovigen, die in tijden van grooten druk steeds naar de Openbaring grepen: de Gemeente van J. C. vast te stellen, te bemoedigen en te vertroosten. Daarop wijst reeds het Opschrift, 1_{1-3}, zoowel als de Opdracht, 1_{4-8}, niet minder het slot van elken Brief aan de 7 Gemeenten in Klein-Azië, $2_{7,\ 11,\ 17,\ 26-28}$, $3_{5,6}$; $12,13$; $21,\ 22$. Daartoe dient de onthulling, in een 7-tal tafereelen van „wat is" en „wat hierna gewisselijk gebeuren zal."

In het middelpunt staat hier de Heilsraad Gods, uitdrukking van Zijnen Heilswil, in 4_{11} als de bestaansreden van alle werken Gods verheerlijkt. Wat krachtens dien Heilsraad „is", werd aan Joh. in het voorgaande getoond: achter „den Zoon des Menschen" ligt die Heilsraad, waaraan Hij zijn bestaan als „Zoon des Menschen" dankt, vgl. ook de benaming „Het Woord Gods" in 19_{13} van denzelfden Persoon gebruikt; de Gemeente is als werkstuk Gods, vgl. 1_{20} *Uitleg,* in de wereld alleen krachtens dienzelfden Heilsraad. Wat krachtens dien Heilsraad „hierna gebeuren zal" krijgt Joh. in het volgende te zien, vgl. 4_1 met 4_{6a} *Uitleg.* Zóó vinden wij als *inhoud* der Openbaring — voorafgegaan door eene vrij uitvoerige *Inleiding,* 1_{1-8}, en gevolgd door een uitvoerig *Besluit,* 22_{6-21} — de volgende Tafereelen:

I. Het uitgangspunt der Openbaring:
   De verheerlijkte Zoon des Menschen in levend verband met Zijne Gemeente op aarde, 1_{9-20}.
   De Gemeente van J. C. te midden van de wereld 2_1—3_{22}.
II. Gods Heilsraad en de gewisheid zijner uitvoering, 4_1—5_{14}.
III. De opening der 7 zegels als voorbereiding der uitvoering van Gods Heilsraad, 6_1—8_1.
IV. Het blazen der 7 bazuinen als aankondiging der uitvoering van Gods Heilsraad, 8_2—11_{19}.
V. De uitvoering van Gods Heilsraad (I) de oprichting van Gods koninklijke heerschappij door geweldigen strijd heen, 12_1—14_{20}.

VI. De uitvoering van Gods Heilsraad (II) de leegstorting der 7 schalen, Gods toorn brengend over Zijne vijanden, 15$_1$—20$_{15}$.

VII. Het resultaat van Gods Heilsraad 21$_1$—22$_5$.

Deze indeeling rekent met het onderscheiden karakter van zegels, bazuinen en schalen: voorbereiding, aankondiging, uitvoering. Zij werpt ook licht op het eigenaardige feit, dat, terwijl men bij de opening van het 7e zegel, resp. bij het blazen van de 7e bazuin, het *Einde* verwacht, dit Einde niet komt, maar een nieuwe reeks — haast parallel loopende — gebeurtenissen komt in het blazen van de 7e bazuin, resp. het leegstorten der 7 schalen; evenzoo, dat de leegstorting der 7e schaal nog niet onmiddellijk het Einde brengt, zie 16$_{17-21}$ *Uitleg*, dat eerst in de volgende hoofdstukken — ook onder „de 7e schaal" vallend — geteekend wordt. Wie bespeurt hierin niet een zeker inhouden van den toorn Gods? De reden daarvan is duidelijk, wanneer we denken aan de herhaalde opmerking, dat de menschen zich niet bekeerd hebben, 9$_{20}$, 16$_{9, 11}$: God heeft waarschuwingen gegeven, om tot bekeering te roepen. Aan den anderen kant wordt toch het Einde, en dus de gewisheid daarvan, getoond. Zoo komt de Openbaring vóór ons te staan — want het Einde loopt uit in het heilrijke resultaat van Gods Heilsraad — als eene prediking in sprekende beelden van denzelfden inhoud als 2 Petr. 3$_9$. [Wordt zoo ook niet licht geworpen op de veelbesproken plaatsen in 2 Thess. 2, nl. vs. 6, 7? „Wat *hem* wederhoudt" (Stat. Vert., lees: ten onder houdt) = de lankmoedigheid Gods, die den Antichrist nog niet tot zijn kracht laat komen. Evenzoo: „die hem nu wederhoudt" (Stat. Vert., lees: ten onder houdt) = God Zelf?].

5. Enkele bijzonderheden dienen hier afzonderlijk vermeld.

De Wereldstad, aangeduid als „de groote stad," 11$_8$, als „Babylon" 14$_8$ en „het groote Babylon", 18$_2$, is het middelpunt der zich tegen God richtende heerschappij. Zulk een middelpunt komt reeds in de grijze oudheid voor, Gen. 11$_4$. Het is de zetel der Wereldmacht, die in den loop der Historie vertegenwoordigd is door Egypte, Assyrië, Babylonië, Medo-Perzië, Griekenland, in Joh.'s dagen door het Romeinsche Rijk, terwijl zij verder te zien is overal, waar — met meer of minder gunstig gevolg — naar de heerschappij over de wereld gestreefd wordt. — Daartegenover staat de Stad Gods, aangeduid als „de Heilige Stad", „Nieuw Jerusalem", 21$_2$, „de geliefde Stad", 20$_9$, als middelpunt van Gods koninklijke heerschappij op aarde. Ook hier liggen de wortels in het verleden. Jerusalem en Zion zijn hare vertegenwoordigers geweest, blijkens b.v. Ps. 48, 87, Salomo's gebed bij de inwijding des Tempels te Jerusalem, 1 Kon. 8 (met name vs. 41–43), Jer. 3$_{17}$, Zach. 14. De benaming „legerplaats der heiligen" herinnert aan de legerplaatsen Israëls tijdens de woestijnreis, waar toenmaals reeds het middelpunt van Gods koninklijke heerschappij was. Die Stad heeft dus slechts ééne ver-

tegenwoordiging onder den Ouden Dag. In de volheid des tijds is die eene vertegenwoordiging verdwenen en is zij overal te vinden, waar de Gemeente des Heeren zich bevindt. De vraag, waar die Heerschappij Gods haar middelpunt had eer zij het in Israël vond, vindt hare beantwoording in het beeld der zwangere Vrouw, 12$_{1, 2}$ (zie den *Uitleg*): bij de Gemeente, die bij de belofte des heils leefde. Van dezen gedachtenkring uit is de voorstelling van Nieuw Jerusalem als eene „nederdalende" stad te verstaan: dat nederdalen is niet tot een bepaald tijdperk beperkt.

De Draak, het beest uit de zee, het beest uit de aarde, H. 12, 13. Opmerkelijk is de tegenstelling, waarin deze trits staat tot den Drieëenigen God. De Draak, d. i. de Duivel, 12$_{9}$, is de oorsprong van al het kwaad, dat de beide beesten aanrichten, de tegenvoeter Gods [des Vaders] als oorsprong van alle goed. Het Beest uit de zee, d. i. de Antichrist, 13$_{1}$ e. v. (zie den *Uitleg*), is de tegenvoeter van den Zoon Gods, zooals Hij op aarde verschenen is en heerscht: het middelpunt, waaromheen de Gode vijandige wereld vergaderd wordt, zooals de Gemeente om dien Zoon Gods. Het Beest uit de aarde, d. i. de Valsche Profeet, 13$_{11}$ e. v., (zie den *Uitleg*) is de tegenvoeter van den H. Geest: hij maakt het Beest uit de zee heerlijk bij de menschenkinderen, zooals de H. Geest vlgs. Joh. 16$_{14}$ den Christus Gods. — Daar de Draak „de oude slang" heet, wordt hij gedacht als van het begin der Historie werkend in de wereld, het eerst in de verleiding van Adam en Eva; zoo is ook zijn bedreigen van den te verwachten zoon der zwangere vrouw, 12$_{4}$, gedacht als aangevangen onmiddellijk nadat God het eerste evangelie, Gen. 3$_{15}$, had doen hooren. Dientengevolge moet ook het Beest uit de zee, zoowel als dat uit de aarde, gedacht worden als werkende door heel de Historie heen.

Zinnebeeldige getallen. Over de pogingen, om die te verklaren met behulp van de sterrenwereld (7 als het getal der planeten, 12 als dat der teekenen van den „dierenriem" b.v.), gelijk men daartoe ook de toevlucht nam voor het verklaren van verschillende beelden, b.v. den draak, zullen we hier niet handelen, omdat het O. T. ons de middelen tot verstaan van die getallen verschaft en wij dus niet daarbuiten behoeven te gaan.

Alleen over 666 willen we spreken. Wijl het een „menschengetal" heet en ook genoemd wordt „het getal van zijn naam", 13$_{17, 18}$, heeft men naar een mensch gezocht, die daarin — volgens een bekende methode — met name zou zijn aangeduid. Hier stond men voor de vraag, of men moest uitgaan van de getalswaarde der letters in het Semitische [Hebr. of Aram.] of in het Grieksche Alfabet; het eene zoowel als het andere was mogelijk, omdat de schrijver blijkens taal en gedachtenkring een Jood blijkt te wezen, maar voor Grieksch sprekende lezers schreef. Wij moeten ons beperken tot de resultaten, waartoe verschillende geleerden

kwamen. De meeste voorstanders van deze methode zien in 666 aangeduid *Keizer Nero*, enkelen Diocletianus, Trajanus of Hadrianus, altemaal keizers van Rome. — Er bestaat echter nog een andere overlevering van het getal van het Beest, nl. 616. Op zijn Grieksch bezien levert dat (afgezien van: [de] *Keizer* [is] *God*) *Keizer Gajus* op, d. i. *Caligula*; op zijn Hebreeuwsch weer *Keizer Nero*. Aan deze beide namen wordt nogal voorkeur gegeven, omdat men meent, dat op beiden toepasselijk is een passage uit de Openbaring. Wijl Caligula uit eene gevaarlijke ziekte hersteld is in den aanvang zijner regeering, meent men in 13$_3$ eene toespeling op hem te vinden. En wijl er eene legende bestaat, dat Nero, die uit vrees voor vervolging door den Romeinschen Senaat zelfmoord gepleegd had, òf niet dood, maar naar de Parthen gevlucht was en dus terugkeeren zou, òf (en dit is ondersteld, toen hij al lang dood moest zijn, na de 1e eeuw onzer jaartelling) herleven zou, meende men, dat hierop gedoeld wordt in 17$_8$, $_{11}$. — Eene scherpzinnige combinatie is door den Groningschen Hoogleeraar J. de Zwaan gemaakt (Bergopwaarts, VII 34 van 21 Juni '24). Hij houdt 616 voor de oudste lezing. Dit getal op zijn Arameesch verklarend, vindt hij er den vollen titel van *Domitianus* in. Rekening houdend met het feit, dat 616 ook *Nero* aanduidt, concludeert hij, dat de schrijver met dit getal heeft willen aanduiden, dat Domitianus *de weergekeerde Nero* is. Hoe schitterend deze combinatie ook is, hoezeer de gevolgde methode er hare bekroning in vindt, er is één groot bezwaar, dat tegen de gansche methode moet worden ingebracht: „het beest" wordt in zeer beperkten zin genomen, vereenzelvigd met één persoon, al heet die dan weergekeerd in een tweeden; dit is bepaaldelijk in strijd met de in 13$_2$ gegeven teekening, zie aldaar *Uitleg*. Toch mogen wij die methode en ook die combinatie niet als waardeloos wegwerpen. Zij zijn integendeel van groot gewicht: voor de lezers der Openbaring beteekenen hare resultaten een „nota bene!" voor de herkenning van „het beest", waarvan de trekken in die keizers duidelijk voor oogen staan. — Voor de o. i. passende verklaring van 666 zie op 13$_{18}$ *Uitleg*.

6. De schrijver. Deze noemt zich herhaaldelijk Johannes, $_{11}$, $_4$, $_9$, 22$_8$. Er bestaat echter verschil van gevoelen over den met dien naam aangeduiden persoon: de Apostel Johannes of Johannes Markus (Hand. 12$_{12, 25}$), òf — zoo Th. Zahn's vereenzelviging van dezen met den Apostel onjuist mocht zijn — de Presbyter Johannes, door Papias vermeld, als nog een derde mogelijkheid? De overlevering pleit voor eerstgenoemden. Dat velen zich daarmee niet konden vereenigen, ligt voornamelijk aan tweeërlei: dat taal en stijl der Openbaring ten zeerste afwijken van die van het Evangelie, en dat de gedachtenkringen van beide geschriften elkander niet dekken. In verband met het laatste vooral zijn enkele geleerden uit den oudsten en den nieuwsten tijd er toe gekomen. de

Openbaring — geheel of ten deele — toe te kennen aan Joh.'s tegenvoeter Cerinthus (zie over hem *T. en U.* De Tweede Brief v. Petrus, de Brieven van Joh. en Judas[2], blz. 19). Anderen daarentegen hebben gewezen op de overeenkomst, die er bestaat tusschen gedachten en uitdrukkingen van de Openbaring en het Evangelie en de Brieven, en daarom vastgehouden aan de Overlevering. In deze richting bewegen zich in de laatste jaren veel meerderen dan in de 2e helft der vorige eeuw. O. i. terecht. Al noemt Joh. zich nergens „Apostel", het is toch duidelijk, dat het enkele noemen van zijn naam voldoende was voor de lezers in de klein-Aziatische gemeenten om hem te herkennen, wat toch zeker pleit voor de gedachte, dat de schrijver niemand anders is dan de bekende Opziener der Gemeente van Efeze; bovendien geeft 1$_9$ voldoende uitsluitsel over de vraag, waarom hij nergens eenige qualiteit vermeldt: hij legt nadruk op datgene, waarin hij één is met alle geloovigen in de hem bekende Gemeenten. Wat de taal en den stijl aangaat, allerlei uitdrukkingen en zinswendingen herinneren zoo sterk aan [hebreeuwsch of] arameesch, dat de gedachte zich opdringt, dat de Openbaring oorspronkelijk in het Arameesch is geschreven, zoodat wij dan met eene vertaling te doen hebben; daarbij komt nog, dat aard en doel der beide geschriften, alsmede van de Brieven, teveel uiteenloopen om niet verschil in de wijze van uitdrukking te kunnen verwachten. Wat den gedachtenkring betreft, herinneren we enkel aan de benamingen „het Lam" en „het Woord Gods", in de Openbaring aan den Christus toegekend, wat toch sterk riekt naar bekende uitdrukkingen uit het Evangelie; aan de beteekenis, aan het bloed van Christus gehecht; aan de teekening van den Christus [het Lam] als herder, Op. 7$_{17}$, Joh. 10; aan het optreden van den Christus als uitvoerder van den Heilswil Gods, Op. 5, Joh. 6$_{39, 40}$; aan den Antichrist, waartegen de 1e en 2e Brief waarschuwen. Dit weinige volsta om te doen zien, dat wij niet zonder reden ons scharen aan de zijde van hen, die den Johannes der Openbaring houden voor den Apostel Johannes. Daar hij in het 14e jaar van Domitianus, d. i. 95 n. C. naar Patmos verbannen is, en een jaar later naar Efeze is teruggekeerd, moet hij in dat jaar de Openbaring ontvangen hebben en dus ook wel te boek gesteld.

7. De lezers. Die zijn volgens de Opdracht te vinden allereerst in de 7 gemeenten van Klein-Azië 1$_4$, met name genoemd in 1$_{11}$; allereerst, omdat die 7 daar staan als vertegenwoordigers in zinnebeeldigen zin, zie 1$_4$ *Uitleg.* Het eigenaardige slotwoord 22$_{21}$ „met allen", niet: „met U allen" wijst ook op de gedachte, dat het Boek ook in breederen kring komt.

Eféze was de hoofdstad der Romeinsche provincie „Azië", belangrijke handelsplaats, de markt voor heel die provincie, middelpunt voor verkeer tusschen het Westen en het Oosten. Er was ook een bloeiende nijverheid. Joden ontbraken er niet. Het was ook een religieus middelpunt, zetel van Diana of Artemis, door „heel Azië" gediend (Hand. 19); haar beeld,

dat uit den hemel gevallen heette, stond in een prachtigen tempel, een der „7 wereldwonderen". Het was ook een middelpunt van den *keizercultus*(-vereering). Aldaar is door Paulus eene Gemeente gesticht (Hand. 19), die door haar woonplaats veel blootgesteld was aan verleiding, maar trouw bleef. Eigenaardig is — in verband met 2_7, dat op munten van Efeze een „heilige boom" voorkomt, wat wellicht aanleiding gaf tot de belofte omtrent eten van den boom des levens. — *Smyrna* was een belangrijke havenstad, schoon gelegen, in den aanvang der 6e eeuw v. C. door Lydiërs verwoest, maar later herbouwd. De ijver voor den *keizercultus* was groot; er stond ook een tempel, gewijd aan de godin *Roma*, de verpersoonlijkte idee van de groote Romeinsche Heerschappij, groote feesten ter eere van den keizer werden daar door heel den omtrek gevierd. Daar is Polycarpus omgebracht na zijne weigering om te zeggen: „de keizer is Heer", op aanstoken van Joden nog wel. Bovendien werden er nog andere afgoden vereerd, als Zeus (Jupiter) en de „Magna Mater" (de groote moeder) onder den naam van Nemesis. Smyrna werd geprezen als een „kroon". Vandaar misschien, dat in 2_{10} den geloovigen aldaar „de kroon des levens" wordt toegezegd. Hoe de Gemeente aldaar gesticht is, is onbekend. — *Pergamus*, nu het onbeduidende Bergama, was eens een schitterende stad, machtig, kunstminnend, rijk, bekend om het perkament. Gebouwd op een hooge rots, beheerschte het den omtrek. Daar stond de voornaamste tempel voor den keizercultus. Onder hare goden was beroemd Asklepios (Dionysus) — wiens zinnebeeld de slang was —, naar wiens tempel men zelfs ter bedevaart ging om genezing te zoeken. Een reuzenaltaar voor Zeus was op verren afstand reeds zichtbaar. In dienst van de afgoden werden feestgelagen gehouden. Al deze dingen maken verstaanbaar, dat hier gesproken wordt van „de troon des Satans", 2_{13}. Omtrent den oorsprong der Gemeente aldaar verkeeren we in het duister. Wellicht, dat de belofte omtrent „het verborgen manna" en den „nieuwen naam" verband houden met de „mysteriën" — plechtigheden van een soort godsdienstige vereenigingen —, daar gevierd. — *Thyatira* was een grensvesting, waar eene bloeiende industrie werd gevonden, o. a. op het gebied van wol en metaal (Lydia was van hier afkomstig, Hand. 16_{14}), had zelfs vakvereenigingen, zooals bij ons vroeger de gilden waren. Wellicht school hierin een bijzonder gevaar voor de Gemeente — wier oorsprong in het duister ligt —, omdat het wel moeielijk geweest zal zijn, zooals een onderzoeker opmerkt, zaken te doen zonder tot zulk eene corporatie te behooren: dan doet men al te licht de scherpe puntjes van zijne belijdenis af! — *Sardes*, de oude hoofdstad van Lydië, was in Joh.'s dagen reeds een vervallen grootheid, waar de Magna Mater gediend werd onder den naam Core of Perséphoné en ook Zeus werd vereerd. Door een aardbeving verwoest in 17 n. C., is het mede door Tiberius' gunst herbouwd en noemde zich hem ter eere met den toenaam

Caesarea (= de keizerlijke stad). Met haar vervallend bestaan hangt zeker ook wel samen de lakschheid der Gemeente, vgl. 3_{1-3}, van wier ontstaan wij ook niets bijzonders weten. — *Philadelphia*, een klein stadje, door Attalus II van Pergamus gesticht met de bedoeling, de grieksche beschaving te poten in Lydiê en Phrygiê, lag in een vulcanische streek en is daarom vaak blootgesteld geweest aan aardschuddingen. In 17 n. C. werd het verwoest, maar herbouwd door de mildheid van Tiberius, wien de inwoners hun dankbaarheid toonden o. a. door een eeredienst in te richten voor zijn aangenomen zoon, den lateren keizer Germanicus, en door zich „Nieuw-Caesarea" te noemen. Hieruit is misschien te verklaren, dat in hare belofte, 3_{12} gewag gemaakt wordt van een „pilaar" of „zuil", zinnebeeld van vastheid en onbewegelijkheid. — *Laodicéa*, een belangrijke handels- en industriestad, ook niet vreemd aan wetenschap, lag in het Lykusdal, waar warme bronnen te vinden waren, wier water niet was te drinken. Onder de Romeinsche heerschappij ging het snel vooruit, maar kreeg daardoor ook iets parvenu-achtigs. Toen het eens door een aardbeving verwoest werd, is het met eigen middelen herbouwd. Er waren ook banken. Het ging groot op een tempel van een zekeren god *Men*, westelijk van de stad gelegen, waar geneesmiddelen voor oogen en ooren werden bereid. Bij dien tempel was een groote markt, waar ook die geneesmiddelen te koop waren en een bijzonder soort zwarte glanzende kleedingstof. Welk een licht wordt door zulke bijzonderheden geworpen op woorden, die tot haar worden gericht: haar dood-zijn bij allen levenswaan, haar lauw-zijn, de oogenzalf, de witte kleederen!

8. Aanleiding tot het geven en te boek laten stellen van de Openbaring is zeker niet in de laatste plaats geweest het feit, dat dwaalgeesten optraden en al te veel invloed in de Gemeenten van Klein-Aziê oefenden. Daartegen moest eenerzijds gewaarschuwd, andererzijds versterking geboden. Opmerking verdienen *de Nicolaieten*, $2_{6, 15}$ genoemd. Ze worden door velen vereenzelvigd met de aanhangers der leer van Bileam, omdat Nikolaus (overwinnaar des volks) in beteekenis overeenkomt met Bileam (heer of beheerscher des volks). Evenwel worden zij in 2_{15} duidelijk onderscheiden, immers met eerstgenoemden op ééne lijn gesteld. Jammer genoeg weten we van hem geen enkele bijzonderheid, zelfs niet naar wat voor Nikolaus zij genoemd zijn. Wat de kerkvaders zeggen omtrent geestverwantschap met den diaken uit Hand. 6_5 mist elken zweem van bewijs. Uit H. 2_{15} vgl. met 2_{14} kunnen we alleen opmaken, dat het er slecht voorstond met hun godsdienst en levenspraktijk.

9. Litteratuur. (Alleen uit de 19e eeuw en den tegenwoordigen tijd).

† Allo, E. B., des frères prêcheurs, profess. à l'Univ. de Fribourg (Suisse) Etudes bibliques, St. Jean, L'Apocalypse, Paris, Libr. Victor Lecoffre, 1921 (met hoogst belangrijke inleidingen en excursen).

AUBERLEN, J., Der Prophet Daniel und die Offenbarung. Bazel 1854—1874.

BOLL, FR., Aus der Offenbarung Johannis, hellenistische Studiën zum Weltbild der Apokalypse. 1914. (*Στοιχεια*, Stud. z. Gesch. d. antik. Weltbilder, Heft 1).

BOUSSET, W., Die Offenbarung Johannis.[6] 1906.

BRIGGS, The Messiah of the Apostles, — New York, 1895.

BRÜCKNER, W., Die grosze und die kleine Rolle in der Offenb. Joh. Kap. 5 u. 10. Giessen, A. Töpelmann, 1923.

BURKITT, Jewish and Christian Apocalypses, London 1914.

* BUSCH, W., Die Offenbarung des Johannis in religiösen Betrachtungen für das moderne Bedürfnis (Das N. T. in rel. Betr. f. d. mod. Bed., in Verbindung met Andern herausgeg. von Lic. theol. Dr. Gottlob Mayor, XV, 2). Gütersloh, Bertelsmann 1920.

CHARLES, The Book of Revelation, 1920.

„ Studies on the Apocalypse, 1913.

DÜSTERDIECK, F., Krit.-exeget. Handbuch über die Offenbarung 1887[4].

GRESSMANN, H., Ursprung der israelitisch-jüdischen Eschatologie, Göttingen 1905.

* GREYDANUS, S., „Van de dingen, die haast geschieden moeten." De Openbaring des Heeren aan Johannes. Doesburg [z. j.] 1908 [Voorrede].

GUNKEL, H., Schöpfung und Chaos in Urzeit und Endzeit, Gött. 1895. Zum religionsgesch. Verständniss des N. T., Gött. 1903.

HADORN, W., Das tausendjährige Reich (Bibl. Zeit- und Streitfragen, X, 4). — Das letzte Bibelbuch, Zürich 1919[3].

HEITMÜLLER, WILH. (JOH. WEISS—WILH. HEITM.), Die Schriften des N. T. neu uebersetzt und für die Gegenwart erklärt, Band IV 1918[3].

HILL, E., The mystical significance of apocalyptical numbers (Expositor 1915 p. 365—374).

HOLTZMANN, H. J., Die Offenbarung Johannis, Freib. i. B. 1891.

HORT, The Apocalypse of St. John, I—III, London 1908.

HOFFMANN, J. C. K. von, Weissagung und Erfüllung, 1844.

JEREMIAS, A., Babylonisches im N. T., Leipzig 1905.

* D. KEPPEL, The Book of Revelation not a mystery, 1918.

KLIEFOTH, A., Die Offenbarung Johannis, 1874.

KUYPER, A., Dictaten-Dogmatiek, Kampen [z. j. Niet in den handel]. Locus de consummatione saeculi, (p. 1—327), p. 117 e. v. De signis praecursoriis.

KOHLHOFER, Die Einheit der Apocalypse (Bardenhewer, Bibl. Studiën), Freib. i. B. 1902.

LÜCKE, F., Versuch einer vollständigen Einleitung i. d. Offenb. des Joh., 1852.

MASTERMAN, J. H. B., Studies in the Book of Revelation, London 1918.

MILLIGAN, The Book of Revelation, London, 1889.

* MOOR, J. C. DE, De hemel geopend, Predikatiën over de Openbaring van Johannes, I—III, Kampen, J. H. Kok, 1910—1913.

RAMSAY, The Letters to the Seven Churches of Asia, and their place in de plan of the Apocalypse, London 1909.

REUSS, E., L'Apocalypse, Paris, 1878.

* RÖMER, C., Die Offenbarung des Joh., in Bibelstunden erläutert, Stuttgart, Gundert, 1916.

SABATIER, A., Les origines littéraires et la composition de l'Apocalypse de Saint Jean, Paris 1888.

SCHOONHOVEN, T. J. JANSEN, De openbaring van Johannes, Ermelo 1923.

SCHÜRER, E., Die Prophetin Isabel in Thyatira (Theol. Abhandl., Carl von Weizsäcker gewidmet, Freib. i. Br. Moh. 1892, S. 37—59).

SPITTA, Offenbarung des Johannis, Halle 1889.

† STEFFEN, F., Die religiösen Zustände und Verhälltnisse der Kleinasiat. Christengemeinden nach der Apokalypse, I (Katholik, 1914).

* STOCKMANN, G., Reichsgeschichtliche Auslegung der Offenbarung des Johannis für gebildete Schriftgläubige, Gütersloh, Bertelsmann, 1923[3].

SWETE, E., The Apocalypse of St. John, London 1909.

* TJALMA, G., Zie, Ik kom haastelijk. („Kerkblaadje" van Dr. J. C. S. Locher, jaargang 1916 e. v.).

VISCHER, Die Offenbarung Joh. eine Jüdische Apokalypse in christlicher Bearbeitung, Leipzig 1886[1], 1895[2].

† VOGELS, H. J., Untersuchungen zur Geschichte der lateinischen Apokalypse-Uebersetzung, Düsseldorf, L. Schwaan, 1920[2].

VÖLTER, D., Die Entstehung der Apocalypse, Freiburg i. Br. 1882[1], 1885[2]. — Die Offenbarung Joh. keine ursprünglich jüdische Apocalypse (Theol. Tijdschrift 1886 e. 1891) — Das Problem der Apokalypse, Freib. i. Br. 1893. — Die Offenbarung Johannis, Straatsburg 1904.

WEISS, B., Die Johannisapokalypse, Texte und Unters. VII, 1, Leipzig, 1891.

WEISS, JOH., Die Offenbarung Johannis, Göttingen, 1908.

WEYLAND, Omwerkings- en Compilatie-Hypothesen, toegepast op de Apocalypse van Johannes, Groningen 1888.

WEIZSÄCKER, C., Das Apostolische Zeitalter der Christlichen Kirche, 1886—1892.

ZAHN, TH., Die Offenbarung des Johannes, Ie Hälfte Kap. 1—5 (Komment. z. N. T. herausgegeben von Th. Zahn Band XVIII) 1924.

ZWAAN, J. DE, Over het Boek der Openbaring, artikelen in „Bergopwaarts", weekblad voor Christendom en Cultuur, Jaarg. 6 en 7 (1923, 1924).

TEKST.

OPENBARING VAN JOHANNES.

1 1 Opschrift: *titel* en *aanprijzing*, vs. 1—3. — De Openbaring van
Jezus Christus, die Gòd Hem gegeven heeft, om Zijnen dienstknechten
te toonen wat welhaast gebeuren moet, en die Hij door eenen engel,
als Zijn afgezant, in teekentaal bekend gemaakt heeft aan Zijnen dienst-
2 knecht Johannes, die [in dit boek] als getuige optreedt van het Woord
Gods en het Getuigenis van Jezus Christus, zooveel als hij te zien kreeg.
3 Zalig hij, die voorleest en zij, die aanhooren de woorden de[ze]r profetie
en betrachten wat daarin opgeteekend staat; want de bestemde tijd
is nabij.

4 Opdracht: *adres, lofzegging, heenwijzing naar de Komst van J. C., plechtige verklaring Gods*, vs. 4—8. — Johannes aan de Zeven Gemeenten
in Azië: genade zij uw deel en vrede, van Hem, Die is en was en komt;
5 en van de Zeven Geesten, die voor Zijnen Troon staan; en van Jezus
Christus, de getrouwe Getuige, de Eerstgeborene der dooden en de Overste
van de koningen der aarde. Hem, Die ons liefheeft en ons bevrijd
heeft uit onze zonden door Zijn bloed, en ons tot een Koningsstand
6 gemaakt heeft, Zijnen God en Vader tot Priesters, — Hem komt toe
de luister en de kracht tot in alle eeuwigheid; amen!
7 Zie, Hij kòmt met de wolken, en ieder oog zal Hem zién, ook alwie
Hem doorstaken, en over Hem zullen weeklagen alle [volks-]stammen
der aarde. Ja, amen!
8 „Ik ben de Alpha en de Omega", zegt de Heere God, Hij Die is en
was en komt, de Albeheerscher.

Ie TAFEREEL:

Inleiding, het Uitgangspunt 1_9—3_{22}.

A. *De verheerlijkte Zoon des Menschen in levend verband met Zijne Gemeente op aarde*, 1_{9-20}.

9 Ik, Johannes, uw broeder en medegenoot in de verdrukking en koning-
schap en volharding in [gemeenschap met] Jezus, bevond mij op het
eiland, dat Patmos heet, vanwege het Woord Gods en het Getuigenis
10 van Jezus. Ik kwam in geestes-staat, op den dag des Heeren, en hoorde
11 achter mij eene stem, zwaar als die van eene bazuin, zeggen: „Wat gij

ziet, stel dat te boek op eene rol, en zend die aan de Zeven Gemeenten:
naar Efeze, Smyrna, Pergamus, Thyatira, Sardes, Philadelphia en
12 Laodicea." En ik keerde mij òm, om te zien, wat voor stem daar met
mij sprak; en toen ik mij ongekeerd had, kreeg ik zeven gouden luchters
13 voor oogen, en midden onder de luchters iemand, die er uitzag als de
Menschenzoon, gehuld in tot op de voeten hangend gewaad en aan de
14 borststreek omgord met een gouden gordel; Zijn hoofd en Zijn haar
[waren] wit als wol, glinsterend als sneeuw, en Zijne oogen als een
15 vuurvlam, en Zijne voeten geleken blinkend metaal, als in een oven
gegloeid, en Zijne stem [klonk] als het gedruisch van talrijke wateren.
16 In Zijne rechterhand hield Hij zeven sterren en uit Zijnen mond was
een scherp tweesnijdend zwaard uitgaande, en Zijn aanschijn was als
17 het blinken der zon in hare kracht. En toen ik Hem zag, viel ik aan Zijne
voeten neder als een doode. Daarop legde Hij Zijne rechterhand op mij,
18 zeggende: „Vrees niet: Ik ben de Eerste en de Laatste; en de Levende,
en Ik werd een doode, en zie, levende ben Ik tot in alle eeuwigheid, en
19 Ik heb de sleutels van Dood en Doodenrijk. Stel te boek wat gij ziet:
20 wat is en wat hierna gewisselijk gebeuren zal. Wat de verborgenheid
aangaat van de zeven sterren, die gij in Mijne rechterhand ziet, en wat
de zeven gouden luchters aangaat: die zeven sterren zijn [de] engelen
der zeven Gemeenten, en die luchters zijn de zeven Gemeenten".

B. *De Gemeente van Jezus Christus te midden van de wereld*, 2$_1$—3$_{22}$.
De Brieven aan de Zeven Gemeenten van Klein-Azië.

2 *Aan den engel der Gemeente te Efeze*, vs. 1—7.

1 Schrijf aan den engel der gemeente te Efeze: „Zóó spreekt Hij, Die
de zeven sterren in Zijne rechterhand houdt, Die temidden van de zeven
2 luchters wandelt: Ik ken uwe werken en uw moeite en uw volharding
ook dat gij verkeerden niet kunt uitstaan en dat gij degenen, die zich
voor apostelen uitgeven zonder het te zijn, op de proef gesteld hebt en
3 bevonden, dat zij leugenaars zijn; gij bezit ook volharding[svermogen]
en hebt terwille van Mijnen Naam verdragen en zijt niet moede geworden.
4 Maar Ik heb op u tegen, dat gij uwe eerste liefde hebt laten varen.
5 Gedenk dan, vanwaar gij gevallen zijt, en bekeer u, en doe de eerste
werken! Anders kom Ik op u àf en zal Ik uwen luchter van zijne plaats
6 verwijderen, ingeval gij u niet bekeert. Dit hebt gij echter [vóór], dat
7 gij de werken der Nicolaieten haat, welke ook Ik haat. Wie oor[en] heeft,
hoore, wat de Geest den Gemeenten zegt. Wie overwint, hem zal Ik
geven te eten van den boom des levens, die staat in het Paradijs Gods."

Aan den engel der Gemeente te Smyrna, vs. 8—11.

8 En schrijf aan den engel der Gemeente te Smyrna: „Zoo spreekt de
9 Eerste en de Laatste, Die een doode werd en levend is geworden: Ik
ken uwe verdrukking, en uw armoede, — maar gij zijt rijk! — en de
lastering uit den kring dergenen, die zich voor Joden uitgeven, terwijl

10 zij het niet zijn, maar zijn eene synagoge des Satans. Vrees niet voor
hetgeen gij zult te lijden hebben. Zie, de Duivel zal er uit u in den kerker
werpen, u tot beproeving, en gij zult eene verdrukking hebben van tien
dagen. Wees getrouw tot den dood en Ik zal u de kroon des levens geven.
11 Wie oor[en] heeft, hoore wat de Geest den Gemeenten zegt. Wie overwint,
hem zal niet het minste letsel toegebracht worden door den Tweeden
Dood."

Aan den engel der Gemeente te Pergamus, vs. 12—17.

12 En schrijf aan den engel der Gemeente te Pergamus: „Zoo spreekt Hij,
13 Die het tweesnijdende scherpe zwaard houdt: Ik weet, waar gij woon-
achtig zijt, alwaar de troon des Satans staat; gij houdt niet alleen vast
aan Mijn Naam, maar hebt ook het geloof in Mij niet verloochend, zelfs
niet in de dagen van Antipas, Mijn getuige, Mijn getrouwe, die ter dood
14 gebracht is bij u, alwaar de Satan zijn woonplaats heeft. Maar Ik heb
enkele dingen op u tegen: gij hebt er daar [bij u], die vasthouden aan de
leer van Balaäm, die Balak een struikelblok leerde werpen voor [de voeten]
de[r] kinderen Israëls, hen brengend tot eten van afgodenoffer en hoereeren.
15 Zoo hebt ook gij er, die gelijkerwijs vasthouden aan de leer der Nico-
16 laieten. Bekeer u dan; anders kom Ik schielijk op u àf en zal Ik met
17 hen strijd voeren met het zwaard mijns monds. Wie oor[en] heeft, hoore
wat de Geest den Gemeenten zegt. Wie overwint, hem zal Ik geven van
het verborgen Manna, en Ik zal hem een witten keursteen geven, en op
den keursteen geschreven een nieuwen naam, dien niemand kent dan
die hem ontvangt."

Aan den engel der Gemeente te Thyatira, vs. 18—29.

18 En schrijf aan den engel der Gemeente te Thyatira: „Zoo spreekt de
Zoon Gods, Die [Zijne] oogen heeft als een vuurvlam en Wiens voeten
19 aan blinkend metaal gelijk zijn: Ik ken uwe werken, uwe liefde, en uw
geloof, en uwe dienstvaardigheid, en uwe volharding, en uwe laatste
20 werken, die overvloediger zijn dan de eerste. Maar Ik heb op u tegen,
dat gij de vrouw Jezabel laat begaan, die zich uitgeeft voor profetesse
en door haar leer Mijne dienstknechten verleidt tot hoererij en eten
21 van afgodenoffer; Ik gaf haar tijd, opdat zij zich zou bekeeren, maar zij
22 wil zich niet bekeeren van hare hoererij. Zie, Ik werp haar te bed en die
met haar overspel bedrijven in grooten druk, zoo zij zich niet bekeeren
23 van hare werken; en hare kinderen zal Ik zekerlijk aan den dood prijs-
geven; en al de gemeenten zullen verstaan, dat Ik een doorvorscher
ben van nieren en harten, en Ik zal ieder uwer geven naar uwe werken.
24 Ulieden echter, overigen in Thyatira, zoovelen er deze leer niet toegedaan
zijn, alwie geen kennis gemaakt hebben met „de diepten des Satans",
25 zooals men dat noemt, zeg Ik: een anderen last zal Ik u niet opleggen:
26 alleen, wat gij hebt, houdt dat vast totdat Ik er zal zijn! En wie overwint
en tot het einde toe Mijne werken bewaart, hem zal Ik macht geven over

27 de [Heiden-]volken, en hij zal die hoeden met een ijzeren staf, zooals
28 de pottebakkersvaten vergruisd worden, zooals ook Ik van Mijnen Vader
29 ontvangen heb; en Ik zal hem de Morgenster geven. Wie oor[en] heeft,
hoore wat de Geest den Gemeenten zegt".

3 *Aan den engel der Gemeente te Sardes,* vs. 1—6.

1 En schrijf aan den engel der Gemeente te Sardes: „Zóó spreekt Hij,
Die de zeven Geesten Gods heeft en de zeven sterren: Ik ken uwe werken,
2 dat gij héét te leven, en dood zijt! Word waakzaam en versterk het
overige, dat zou [moeten] sterven; want Ik heb uwe wèrken niet vol
3 bevonden voor Mijnen God. Houd dan in gedachtenis, hoe gij [het]
ontvangen hebt en hoordet, en bewaar [het], en bekeer u! Zoo gij dan
niet wakker wordt, zal Ik komen als een dief, en gij zult niet gewaar
4 worden, op wat voor uur Ik op u àfkom. Maar gij hebt enkele namen
te Sardes, die hunne kleederen niet bezoedelden, en die zullen met Mij
5 omwandelen, in het wit gekleed, omdat zij het waardig zijn. Wie overwint,
hij zal dienovereenkomstig ómhangen worden met witte kleederen, en
Ik zal zijnen naam geenszins uitwisschen uit het Boek des Levens, en
Ik zal voor zijnen naam uitkomen voor Mijnen Vader en voor Diens
6 engelen. Wie oor[en] heeft, hoore wat de Geest den Gemeenten zegt."

Aan den engel der Gemeente te Philadelphia, vs. 7—13.

7 En schrijf aan den engel der Gemeente te Philadelphia: „Zóó spreekt
de Heilige, de Waarachtige, Die den sleutel Davids draagt, Die opent
8 en niemand zal sluiten, en sluit en niemand opent: Ik ken uwe werken;
zie, Ik heb voor u[w aangezicht] een open[gezette] deur gegeven, die
niemand kan sluiten; want gij hebt kleine kracht, en hebt Mijn Woord
9 bewaard en Mijnen Naam niet verloochend. Zie, Ik geef er [een aantal]
uit de Synagoge des Satans, — dergenen, die zich voor Joden uitgeven,
terwijl zij het niet zijn, maar liegen! Zie, Ik zal maken, dat zij komen
10 en aan uwe voeten zich neerwerpen en erkennen, dat Ik u liefkreeg. Daar
gij Mijn Woord aangaande de volharding bewaard hebt, zal ook Ik u
bewaren uit de ure der verzoeking, die over heel de wereld zal komen,
11 om degenen die op de aarde wonen te verzoeken. Ik kom schielijk; houd
12 vast, wat gij hebt, opdat niemand uw kroon wegneme! Wie overwint,
Ik zal hem maken tot een zuil in den tempel Mijns Gods en hij zal er
niet meer uit treden, en Ik zal op hem schrijven den Naam Mijns Gods
en den naam der stad Mijns Gods, van het Nieuwe Jerusalem, dat uit
13 den hemel van Mijnen God afdaalt, en Mijn nieuwen Naam. Wie oor[en]
heeft, hoore wat de Geest den Gemeenten zegt."

Aan den engel der Gemeente te Laodicéa, vs. 14—22.

14 En schrijf aan den engel der Gemeente te Laodicéa: „Zóó spreekt
de AMEN, de getrouwe en waarachtige Getuige, het Uitgangspunt der
15 schepping Gods: Ik ken uwe werken, dat gij noch koud, noch heet zijt.
16 Waart ge maar koud, òf heet! Wijl gij echter lauw zijt, en nòch koud,

17 noch heet, zal Ik u uit Mijnen mond [moeten] spuwen. Daar gij beweert:
ik ben rijk en voor goed tot rijkdom gekomen, en heb niet het minste
gebrek, en [daar ge] niet weet, dat juist gij ellendig zijt en deerniswaardig
18 en behoeftig en blind en naakt,— raad Ik u dringend, van Mij te koopen
goud, doorgloeid van vuur, opdat gij rijk moogt worden; en witte kleederen,
opdat gij gekleed moogt zijn en de schande uwer naaktheid niet aan het
licht kome; en zalf, om uwe oogen te zalven, opdat gij zien moogt.
19 Wat Mij aangaat, zoovelen als Ik er liefheb, die bestraf en tuchtig Ik;
20 wees dan ijverig en bekeer u! Zie, Ik ben aan de deur komen staan, en
Ik klop; als iemand Mijner stem gehoor geeft en de deur open doet, zal
Ik bij hem binnentreden en zal Ik met hem middagmalen en hij met Mij.
21 Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op Mijnen troon, zooals
ook Ik overwonnen heb en met Mijnen Vader zit op Zijnen troon. Wie
22 oor[en] heeft, hoore wat de Geest den Gemeenten zegt."

De profetie aangaande den Heilsraad Gods, 4$_1$–22$_5$.

IIe TAFEREEL:

Gods Heilsraad en de gewisheid Zijner uitvoering, 4$_1$—5$_{14}$.

4 A. *De Gemeente in het licht van den Heilsraad Gods*, 4$_1$–$_{11}$.

1 Hierna zag ik, en zie, er was in den hemel een open[gezette] deur, en
de eerste stem, die ik als eene bazuin met mij had hooren spreken, zeide:
„Kom hier boven, dan zal Ik u laten zien, wat hierna geschieden moet."
2 Terstond kwam ik in geestes-staat; en zie, er stond een troon geplaatst in
3 den hemel, en er zat iemand op den troon; en die er op zat was in uitzien
den steen jaspis en sardius gelijk, en er was rondom den troon een regen-
4 boog, in uitzien gelijk aan smaragd. En [ik zag] rondom den Troon
24 tronen, en op die tronen 24 oudsten gezeten, gehuld in witte kleederen,
5 en gouden kronen op hunne hoofden. En van den Troon gaan uit bliksem-
stralen en stemmen en donderslagen; en zeven vuurfakkels staan te bran-
6 den vóór den Troon, welke zijn de zeven Geesten Gods; en vóór den
Troon [is] als een zee van glas, aan kristal gelijk; en midden in den Troon
en om den Troon heen 4 Levende Wezens, vol oogen van voren en van
7 achteren. En het eerste Levende Wezen [is] gelijk aan een leeuw, en het
tweede aan een kalf, en het derde is van aangezicht aan een mensch
8 gelijk, en het vierde aan een arend in vlucht. En de 4 Levende Wezens,
van welke elk 6 vleugels [heeft], zijn rondom en aan den binnenkant
vol oogen; rusteloos zeggen ze dag en nacht:

„Heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Albeheerscher,
Die was, en Die is, en Die komt."

9 En zoo vaak de Levende Wezens glorie en eer en dankzegging gaan
toebrengen aan Hem, Die op den Troon zit, Die tot in alle eeuwigheid

10 leeft, werpen de 24 oudsten zich neder voor Hem, Die op den Troon zit,
aanbidden Hem, Die tot in alle eeuwigheid leeft en werpen hunne kronen
vóór den Troon, zeggende:
11 „Waardig zijt Gij, onze Heer en onze God, te ontvangen de glorie
en de eer en de kracht, want Gij schiept alle dingen, en om Uwen
wil bestonden ze en werden zij geschapen."

5 B. *De zekerheid der uitvoering van Gods Heilsraad krachtens Zijnen Heilswil*, 5:1-14.

1 En ik zag in de hand Desgenen, die op den Troon zat, een [boek]rol,
beschreven van binnen en van buiten, verzegeld met 7 zegels. En ik
2 zag een sterken engel, die met eene luide stem uitriep: „Wie is waardig,
3 de [boek]rol te openen en hare zegels te verbreken?" En niemand was
in staat, in den hemel noch op de aarde noch onder de aarde, de [boek]rol
4 te openen of er een blik in te slaan. En ik weende zeer, omdat niemand
waardig bevonden werd, de [boek]rol te openen of er een blik in te slaan.
5 En één uit de oudsten zegt tot mij: „Ween niet [langer]: zie, de Leeuw
uit den stam Juda heeft overwonnen, om de [boek]rol en hare 7 zegels
6 te openen. En ik zag in het midden van den Troon en van de 4 Levende
Wezens en in het midden van de Oudsten een Lam, staande als geslacht,
met 7 horens en 7 oogen, welke zijn de zeven Geesten Gods, uitgezonden
7 over de geheele aarde. En het kwam en nam de [boek]rol in ontvangst
8 uit de rechterhand Desgenen, die op den Troon zit. En toen het de [boek]-
rol aannam, wierpen de 4 Levende Wezens en de 24 Oudsten zich voor
het Lam neder, ieder met een cither en gouden schalen vol reukwerk
9 welke de gebeden der heiligen zijn. En zij zingen een nieuw lied,
zeggende:
„Waardig zijt Gij, de [boek]rol aan te nemen en hare zegels te
openen, want Gij zijt geslacht en hebt er Gode gekocht met Uw
10 bloed uit aller stam en taal en volk en natie, en hebt hen onzen
God gemaakt tot een koningsstand en tot priesters, en zij zullen
koninklijke heerschappij uitoefenen op de aarde."
11 En ik zag, en ik hoorde eene stem van talrijke engelen rondom den
Troon en de Levende Wezens en de Oudsten, en hun getal was 10000en
maal 10000en en 1000en maal 1000en, zeggende met een luide stem:
12 „Waardig is het Lam, dat geslacht is, te ontvangen de macht
en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en glorie en lofzegging!"
13 En alle schepsel, dat in den hemel en op de aarde en onder de aarde
en op de zee is, en al wat daarin is, hoorde ik zeggen:
„Hem, die op den Troon zit, en het Lam komt toe de lofzegging
en de eer en de glorie en de kracht, tot in alle eeuwigheid!"
14 En de 4 Levende Wezens zeiden: „Amen!" en de Oudsten wierpen
zich neder en aanbaden.

IIIe Tafereel:

De opening der Zeven Zegels, de voorbereiding der uitvoering van Gods Heilsraad, 6_1–8_1.

6 A. *De opening der eerste 4 zegels: de 4 ruiters*, 6_{1-8}.

1 En ik zag, toen het Lam één van de 7 zegels geopend had, en ik hoorde
een van de 4 Levende Wezens als met geluid van een donderslag zeggen:
2 „Kom!" En ik zag, en zie, een wit paard, en de berijder daarvan voorzien
van een boog, en hem werd een kroon gegeven, en hij trok uit overwinnend
3 en om te overwinnen. En toen het 't tweede zegel geopend had, hoorde
4 ik het tweede Levende Wezen zeggen: „Kom!" En een ander paard
kwam tevoorschijn, vuurrood, en aan zijn berijder werd [volmacht]
gegeven, den vrede weg te nemen van de aarde, en te bewerken, dat
zij elkander zouden ombrengen, en hem werd een groot zwaard gegeven.
5 En toen het 't derde zegel geopend had, hoorde ik het derde Levende
Wezen zeggen: „Kom!" En ik zag, en zie, een zwart paard, en zijn berijder
6 met een weegschaal in de hand. En ik hoorde als eene stem in het midden
van de 4 Levende Wezens zeggen: „een maat tarwe voor een denarie,
en drie maten gerst voor een denarie; en breng geen schade toe aan de
7 olie en den wijn!" En toen het 't vierde zegel geopend had, hoorde ik
8 de stem van het vierde Levende Wezen zeggen: „Kom!" En ik zag,
en zie, een vaal paard, en zijn berijder, genaamd de Dood, en het Doodenrijk kwam achter hem aan, en hun werd macht gegeven over het vierde
deel der aarde, om te dooden met zwaard en honger en dood en door
het wild gedierte der aarde.

B. *De opening van het 5e zegel: Geruststelling der martelaren, troost voor de Gemeente met het oog op vervolging*, vs. 9—11.

9 En toen het 't vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de
zielen dergenen, die omgebracht waren om het Woord Gods en om het
10 Getuigenis, dat zij droegen. En zij riepen met eene luide stem, zeggende:
„Hoe lang, o heilige en waarachtige Gebieder, doet Gij geen uitspraak
en wreekt Gij ons bloed niet aan degenen, die op de aarde wonen?"
11 En aan ieder hunner werd een wit gewaad gegeven en hun werd gezegd,
dat zij nog een korten tijd zich rustig moesten houden, totdat ook hunne
mededienstknechten en hunne broederen, die evenals zij gedood moesten
12 worden, voltallig zouden zijn.

C. *De opening van het 6e zegel: de groote verschrikking*, vs. 12—17.

En ik zag, toen het 't zesde zegel geopend had, en er ontstond eene
hevige aardbeving, en de zon werd zwart als een haren zak, en de maan
13 werd [in haar] geheel als bloed, en de sterren vielen op de aarde, zooals
een vijgeboom zijne onrijpe vrucht afslingert, als hij geschud wordt door
14 een sterke windvlaag, — en de hemel week weg als een boek, dat opgerold
wordt, en alle bergen en eilanden werden uit hunne plaatsen gerukt.

15 En de koningen der aarde en de rijksgrooten en de legerhoofden en de
rijken en de machtigen, en alle slaven en vrijen kropen weg in de spelonken
16 en bij de rotsgevaarten der bergen, en ze zeggen tot de bergen: „Valt
over ons heen, en verbergt ons voor het aangezicht Desgenen, die op
den Troon zit, en voor den toorn des Lams! Want de groote dag van
17 Zijne toorn is gekomen, en wie kan staande blijven?"

7 D *De Gemeente tijdens die groote verschrikking,* 7:1-17.

1 *De* 144000 *verzegelden,* vs. 1—8. — Hierna zag ik 4 engelen staan aan
de 4 hoeken der aarde, die de 4 winden der aarde in toom hielden, opdat
geen wind zou waaien op de aarde, noch over de zee, noch over eenigen
2 boom. En ik zag een anderen engel opkomen van den Opgang der zon,
die het zegel des levenden Gods droeg; en hij riep met eene luide stem
den 4 engelen, wien volmacht gegeven was, de aarde en de zee te bescha-
3 digen, toe: „Beschadigt de aarde niet, noch de zee, noch de boomen,
totdat wij de dienstknechten onzes Gods aan hunne voorhoofden van
4 een zegel voorzien hebben!" En ik vernam het aantal der verzegelden:
144000 verzegelden [zijn er], uit alle stammen der kinderen Israëls:

5 Uit den stam Juda 144000 verzegelden,
Uit den stam Ruben 144000,
Uit den stam Gad 144000,
6 Uit den stam Aser 144000,
Uit den stam Nafthali 144000,
Uit den stam Manasse 144000,
7 Uit den stam Simeon 144000,
Uit den stam Levi 144000,
Uit den stam Issaschar 144000,
8 Uit den stam Zebulon 144000,
Uit den stam Josef 144000,
Uit den stam Benjamin 144000 verzegelden.

9 *De Schare, die niemand tellen kan,* vs. 9—17. — Hierna zag ik, en zie,
eene talrijke schare, die niemand tellen kon, uit alle natiën en geslachten
en volken en talen, staande voor den Troon en voor het Lam, gekleed
10 in witte kleederen, en met palmtakken in hunne handen; en zij riepen
met eene luide stem, zeggende:

„Het heil behoort onzen God toe, die op den Troon is gezeten, en
het Lam!"

11 En al de engelen hadden zich opgesteld rondom den Troon en de
oudsten en de 4 Levende Wezens, en wierpen zich voor den Troon neder
op hunne aangezichten en aanbaden God, zeggende:

12 „Amen! de lofzegging en de glorie en de wijsheid en de dank-
zegging en de eer en de macht en de sterkte zij onzen God tot in
alle eeuwigheid. Amen!"

13 En een uit de oudsten nam het woord en zeide tot mij: „Die dáár,

in de witte kleederen gekleed, wie zijn dat en vanwaar zijn ze gekomen?"
14 En ik zeide tot hem: „mijnheer, gij weet het!" En hij zeide tot mij:
„het zijn degenen, die uit de groote verdrukking komen en hunne lange
kleederen gewasschen en ze wit gemaakt hebben in het bloed des Lams.
15 Daarom bevinden zij zich voor den Troon Gods en dienen zij Hem dag
en nacht in Zijnen tempel, en Die op den Troon zit zal hen overdekken.
16 Zij zullen geen honger meer hebben, en ook geen dorst, ook zal de zon
17 hen niet treffen, noch eenige hitte, want het Lam, dat midden in den
Troon staat, zal hen weiden en hen voeren aan bronnen van levens-
water; en God zal alle tranen uit hunne oogen wegwisschen."

8 E. *De opening van het 7e zegel: de spanning in den hemel*, 8₁.

1 En toen het 't zevende zegel geopend had, ontstond er eene stilte
in den hemel als van een half uur.

IVe TAFEREEL:

Het blazen der Zeven Bazuinen, de aankondiging der uitvoering van Gods Heilsraad, 8₂—11₁₉.

A. *De toebereidselen*, vs. 2—6.

2 En ik zag de 7 engelen, die voor God staan, en hun werden 7 bazuinen
3 gegeven. En er kwam een andere engel en hij ging bij het altaar staan,
met een gouden wierookvat, en hem werd eene groote hoeveelheid reuk-
werk gegeven, om die ten behoeve van al de heiligen te leggen op het
4 gouden altaar vóór den Troon. En de rook van het reukwerk ten behoeve
van de gebeden der heiligen steeg uit de hand des engels òp voor God[s]
5 aangezicht]. En de engel hield het wierookvat [in de hand] en vulde
het met vuur van het altaar, en wierp dat op de aarde; en er braken
donderslagen los en geluiden en bliksemstralen en eene aardbeving.
6 En de 7 engelen, die de 7 bazuinen hadden, maakten zich gereed om
die te blazen.

B. *Het blazen der eerste 4 bazuinen: Gods gerechtigheid slaapt niet*, vs. 7—13.

7 En de eerste blies; en er brak hagel los en vuur, vermengd met bloed,
en het werd op de aarde geworpen; en het derde deel der aarde brandde
uit, en het derde deel der boomen brandde af, en al wat groen gras heette
8 verbrandde. En de tweede engel blies; en er werd iets als een groote
berg, in volle vlam, op de zee geworpen, en het derde deel der zee werd
9 bloed, en het derde deel der schepselen in de zee, die leven hebben, stierf
10 en het derde deel der schepen verging. En de derde engel blies; en er viel
uit den hemel eene groote ster, brandend als een fakkel, en zij viel op
11 het derde deel der rivieren en op de waterwellen. En de naam der ster
is „de Alsem". En het derde deel der wateren werd tot alsem, en velen
van de menschen stierven aan die wateren, omdat zij bitter geworden
12 waren. En de vierde engel blies; en het derde deel der zon werd geslagen,
en het derde deel der maan, en het derde deel der sterren, opdat het

derde deel daarvan verduisterd zou worden en opdat de dag voor zijn derde deel niet zou lichten, en de nacht desgelijks.

13 En ik zag, en ik hoorde één arend, vliegende aan het hooge hemelgewelf, met groote stem zeggende: „Wee, wee, wee dengenen, die op de aarde wonen, vanwege de verdere stemmen van de bazuin der drie engelen, die [nog] moeten blazen!"

C. *Het blazen der 5e bazuin, bevattende het 1e Wee,* 9$_{1-12}$.

9 1 En de zesde engel blies, en ik zag eene ster, uit den hemel op de aarde gevallen, en aan haar werd ter hand gesteld de sleutel van den put des 2 Afgronds. En zij deed den put des Afgronds open; en er steeg rook op uit den put als rook van een grooten oven, en de zon en de lucht werden 3 verduisterd door den rook van den put. En uit den rook sprongen sprinkhanen op de aarde, en hun werd macht gegeven zooals de schorpioenen 4 der aarde hebben. En hun werd gezegd, dat zij het gras der aarde niet zouden aantasten, noch eenig groen, noch eenigen boom, maar alleen de menschen, voorzoover die het zegel Gods niet aan hunne voorhoofden 5 dragen. En hun werd [opdracht] gegeven, hen niet te dooden, maar hen te pijnigen 5 maanden lang; en de pijn, die zij aandoen, is als die van een 6 schorpioen, wanneer die een mensch steekt. En in die dagen zullen de menschen den dood zoeken, en zullen dien niet vinden; en zij zullen er 7 naar smachten, te sterven, en de dood vliedt van hen weg. En de sprinkhanenfiguren zagen er uit als paarden in oorlogsuitrusting, en op hunne koppen [waren] kronen, aan goud gelijk, en hun aangezichten [waren] 8 als menschenaangezichten, en zij hadden haar als vrouwenhaar, en hunne 9 tanden waren als leeuwentanden, en zij hadden borstharnassen als ijzeren borstharnassen, en het geluid hunner vleugels was als het geluid van 10 wagens met talrijke paarden, die ten oorlog uitrukken. En zij hebben staarten aan die van schorpioenen gelijk, en angels, en in hun staarten 11 lag hunne macht om de menschen aan te tasten 5 maanden lang. Als koning hebben zij over zich den engel des Afgronds, die in het hebreeuwsch Abaddon heet en in het grieksch den naam Apollyon draagt. Het eerste 12 Wee is voorbijgegaan; zie, nog twee Weeën komen hierna!

D. *Het blazen der 6e bazuin, bevattende het 2e Wee,* 9$_{13}$—11$_{14}$.

Nieuwe gerichten Gods, die echter geen bekeering teweegbrengen, 9$_{13-21}$.

13 En de zesde engel blies; en ik hoorde ééne stem uit de 4 hoornen van 14 het gouden altaar, dat voor het aangezicht God staat, zeggende tot den zesden engel, die de bazuin heeft: „Maak de 4 engelen los, die gebonden 15 zijn bij de groote rivier, den Eufraat!" En de 4 engelen, die zich gereed hielden tegen uur en dag en maand en jaar, werden losgemaakt, om 16 het derde deel der menschen te dooden. En het getal der bereden strijd-17 krachten was 20000 maal 10000; ik kreeg hun getal te hooren. En aldus zag ik in het gezicht de paarden en hun berijders: zij dragen vurige, donkerroode en zwavelkleurige borstharnassen; en de koppen der paarden

zijn als leeuwenkoppen, en uit hun bekken komt voort vuur, rook en
18 zwavel. Door deze drie plagen werd het derde deel der menschen gedood:
door het vuur en door den rook en door den zwavel, die uit hunne bekken
19 voortkomen. Want de macht der paarden ligt in hunnen bèk en in hunne
staarten; want hunne staarten zijn aan slangen gelijk, voorzien van
20 koppen, en zij brengen er letsel mee toe. En de overigen der menschen,
die niet gedood zijn door die plagen, bekeerden zich toch niet van de
werken hunner handen, om niet te aanbidden de booze geesten en de
beelden van goud en van zilver en van koper en van steen en van hout,
21 die noch zien kunnen, noch hooren, noch gaan; en zij bekeerden zich
niet van hunne doodslagen, noch van hunne tooverijen, noch van hunne
hoererij, noch van hunne dieverijen.

10 *Plechtige verzekering, dat de Heilsraad Gods vervuld wordt, ten koste van Zijne vijanden,* 10₁₋₁₁.

1 En ik zag een anderen, sterken, engel uit den hemel nederdalend,
bekleed met een wolk, en de regenboog [stond] boven zijn hoofd, en
2 zijn gelaat [was] als de zon, en zijne beenen [zijn] als vuurzuilen, en in
zijne hand hield hij een open[-gerold] boeksken. En hij zette zijn rechter-
3 voet op de zee en zijn linker op de aarde, en hij riep met een zware stem,
zooals een leeuw brult. En toen hij geroepen had, lieten de 7 donderslagen
4 hunne stemmen hooren. En toen de 7 donderslagen gesproken hadden,
wilde ik het opschrijven; en ik hoorde eene stem uit den hemel zeggen:
5 „Verzegel wat de 7 donderslagen spraken, en schrijf het niet op!" En de
engel, dien ik zag staan op de zee en op de aarde, hief zijne rechterhand
6 ten hemel, en hij zwoer bij Hem, Die tot in alle eeuwigheid leeft, Die
geschapen heeft den hemel en wat daarin is, en de aarde en wat daar op
7 is, en de zee en wat daarin is: „er zal geen tijd meer zijn; maar in de dagen
der stem van den zevenden engel, wanneer die blazen zal op zijne bazuin,
dan wordt ook verwezenlijkt de verborgenheid Gods, gelijk Hij Zijnen
8 dienstknechten, den Profeten, als eene blijmare heeft medegedeeld." En
de stem, die ik uit den hemel vernomen had, was weer met mij aan het
spreken en zeide: „Ga toe, neem het boeksken, dat geopend ligt in de
9 hand van den engel, die op de zee en op de aarde staat!" En ik liep op
den engel toe, en zeide tot hem, dat hij mij dat boeksken geven zou. En hij
zegt mij: „neem het en eet het op, en het zal uwen buik bitter maken,
10 maar in uwen mond zal het zoet zijn als honig." En ik nam het boeksken
uit de hand van den engel, en ik at het op; en het was in mijn mond als
11 honig zoo zoet; en toen ik het opgegeten had, werd mijn buik bitter! En
men zegt mij: „Gij moet nogmaals profeteeren over volken en natiën
en talen en talrijke koningen."

11 *Het getuigenis Gods, voor de tweede maal gebracht, tegen de uiterste vijandschap in, gehandhaafd,* 11₁₋₁₄.

1 En mij werd een riet gegeven, gelijk aan een staf, met de

opdracht: „Maak u op en meet den tempel Gods en het altaar òp, en
2 degenen, die in den tempel aanbidden. Schakel daarbij den Voorhof
buiten den tempel uit en meet dien niet op, want die is den Heidenen
[Volkeren] gegeven, en die zullen de Heilige Stad plat treden 42 maanden,
3 En Ik zal Mijnen 2 getuigen geven, 1260 dagen lang te profeteeren, met
4 zakken bekleed. Dat zijn de 2 olijfboomen en de 2 luchters, die voor den
5 Heer der aarde staan. En indien iemand van wil is hen aan te tasten,
gaat er vuur uit hun mond en verteert hunne vijanden; en indien iemand
van wil wordt, hen aan te tasten, die moet zelf zoo gedood worden. Deze
6 hebben de bevoegdheid, den hemel te sluiten, opdat geen regen valle
in de dagen, waarin zij profeteeren; en zij hebben bevoegdheid
over de wateren, om die in bloed om te zetten, en om de aarde te slaan
7 met allerlei plaag, zoovaak zij dat willen. En als zij hun getuigenis geheel
gebracht zullen hebben, zal het beest, dat opdoemt uit den Afgrond,
8 met hen oorlog voeren en hen overwinnen en hen dooden. En hun lijk
zal liggen op de straat der groote stad, die in geestelijken zin Sodom
en Egypte genoemd wordt, alwaar ook hun Heer gekruisigd werd.
9 En uit alle volken en stammen en talen en natiën staat men naar hun
lijk te zien $3^1/_2$ dag lang, en men zal niet toelaten, dat hun lijken ten
10 grave worden gebracht. En de bewoners der aarde verblijden zich over
hen en zijn vroolijk, en zullen elkander geschenken zenden, omdat deze
11 2 profeten de bewoners der aarde pijnigden. En na [die] $3^1/_2$ dag voer
een levensgeest uit God in hen en zij gingen staan op hun voeten, en groote
12 vrees overviel degenen, die hen aanschouwden. En zij hoorden eene luide
stem uit den hemel, die tot hen zeide: „Komt hier boven!" En zij voeren
òp naar den hemel in eene wolk, en hunne vijanden aanschouwden hen.
13 En in die ure ontstond er eene geweldige aardbeving, en het tiende deel
der stad stortte inéén, en in die aardbeving werden gedood 7000 namen
van menschen, en de overigen werden éénenal vrees, en brachten den
God des hemels glorie toe.

14 Het tweede Wee is voorbijgegaan; zie, het derde Wee komt schielijk!

E. *Het blazen der 7e bazuin: de heerschappij tòch in Gods hand*, vs. 15—19.

15 En de zevende engel blies; en er lieten zich in den hemel luide stemmen
hooren, die zeiden:

„De koninklijke heerschappij van onzen God en Zijnen Gezalfde
over de wereld heeft zich doen gelden, en Hij zal heerschen tot
in alle eeuwigheid!"

16 En de 24 Oudsten, die voor God[s aangezicht] op hunne tronen zitten,
wierpen zich op hunne aangezichten en aanbaden God, zeggende:

17 „Wij brengen U dank toe, Heere God, Gij Albeheerscher, Die
is en Die was, dat Gij Uwe groote kracht hebt gegrepen en de heer-
18 schappij in handen genomen; en de Heidenen [Volkeren] ontstaken
in toorn, en de ure Uws toorns is gekomen en de tijd der dooden

om geoordeeld te worden, en [de tijd] om het loon te geven aan Uwe dienstknechten, de Profeten, en den heiligen en die Uwen Naam vreezen, den kleinen en den grooten, en [de tijd] om te verderven degenen die de aarde verderven."

19 En de tempel Gods in den hemel werd geopend, en de Ark Zijns Verbonds in Zijn tempel werd zichtbaar, en er braken bliksemstralen los en stemmen en donderslagen en een aardbeving en geweldige hagel.

Ve Tafereel:

de uitvoering van Gods Heilsraad (I): de oprichting van Gods koninklijke heerschappij door geweldigen strijd heen, 12_1—14_{20}.

12 A. *De principieele vestiging van Gods Koninklijke heerschappij in de wereld,* 12_{1-18}.

De door den Draak bedreigde Vrouw, vs. 1—6.

1 En daar werd een groot teeken zichtbaar aan den hemel: eene vrouw,
bekleed met de zon, en de maan onder hare voeten, en op haar hoofd
2 eene kroon van 12 sterren, en zij [is] zwanger en schreeuwt het uit in
3 hare weeën en barensnood. En een ander teeken werd zichtbaar aan den
hemel, en zie, een groote, vuurroode Draak, met 7 koppen en 10 horens,
4 en op zijne koppen 7 diademen, en zijn staart rukt het derde deel van de
sterren des hemels af en werpt die op de aarde. En de Draak heeft zich
opgesteld vóór de vrouw, die baren moest, om, zoodra zij haar kind
5 gebaard had, dat te verslinden. En zij baarde een zoon, een mannelijken
telg, die bestemd is om al de Heidenen [Volkeren] te weiden met ijzeren
6 staf; en haar kind werd weggerukt tot God en Diens troon. En de vrouw
nam de vlucht in de woestijn, alwaar zij eene plaats heeft, van Godswege
bereid, om haar daar te voeden 1260 dagen.

De Draak ééns voor al neergeworpen, vs. 7—12.

7 En er brak oorlog uit aan den hemel: Michaël en diens engelen aan het
oorlogen met den Draak! Ook de Draak oorloogde, en zijne engelen,
8 en hij kon het niet houden, en geen plaats werd er meer voor hen aan
9 den hemel gevonden. En de groote Draak werd neergesmeten, de oude
slang, die Duivel en Satan heet, die de gansche aarde verleidt, — neer-
gesmeten werd hij op de aarde, en zijne engelen werden met hem neer-
10 gesmeten. En ik hoorde eene luide stem in den hemel, die zeide:

„Nu heeft zich doen gelden het heil en de kracht en de heer-
schappij van onzen God en de macht van Zijnen Gezalfde, want
neergesmeten is de aanklager onzer broederen, die hen voor onzen
11 God aanklaagt dag en nacht. En zij hebben de overwinning op hem
behaald vanwege het bloed des Lams en vanwege het Woord
hunner getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad, tot
12 den dood toe. Verheugt u deswege, gij hemelen en die daarin

uwe tent hebt! Wee de aarde en de zee! want de Duivel is tot u afgedaald in groote woede, zich bewust dat hij [maar] korten tijd heeft."

B. *De [vruchtelooze] strijd van den Draak tegen de op aarde gevestigde koninklijke heerschappij Gods,* 12$_{13}$—13$_{18}$.

De strijd van den Draak tegen de Vrouw, vs. 13—17.

13 En toen de Draak zag, dat hij neergesmeten was op de aarde, ging
14 hij de vrouw vervolgen, die den mannelijken telg had gebaard. En aan de vrouw werden gegeven de 2 vleugels van den grooten arend, om [daarmee] te vliegen naar de woestijn, waar zij gevoed wordt gedurende een
15 tijd en tijden en een helft van een tijd, buiten het oog der slang. En de slang wierp uit haren muil water als eene rivier achter de vrouw áán,
16 om haar weg te spoelen. En de aarde kwam de vrouw te hulp, en opende haren mond en zwolg de rivier in, die de Draak uit zijn muil wierp.
17 En de Draak barstte uit in toorn tegen de vrouw, en trok af om oorlog te voeren met de overigen van haar zaad, degenen die de geboden Gods bewaren en het getuigenis van Jezus houden.

De strijd van den Draak tegen de overigen van het zaad der Vrouw: de wijze waarop, de kracht waarmede, 12$_{18}$—13$_{18}$.

18 En hij stelde zich òp aan het zeestrand.

13 *Het Beest uit de zee,* vs. 1—10.

1 En ik zag uit de zee een beest opkomen, met 10 horens en 7 koppen, en op zijn horens 10 diademen, en op zijn koppen lasterlijke namen.
2 En het beest, dat ik zag, was aan een luipaard gelijk, en zijn pooten aan die van een beer, en zijn muil als een leeuwenmuil. En de Draak gaf
3 hem zijne kracht en zijnen troon en groote macht. En [ik zag] één van zijne koppen als ten doode toe gewond, en zijne doodelijke wonde genas,
4 en de geheele aarde liep in verwondering achter het beest aan, en ze gingen den Draak aanbidden, omdat hij die macht aan het beest gegeven had, en zij wierpen zich neder voor het beest, zeggende: „Wie evenaart
5 dit beest? en wie kan dáár oorlog tegen voeren?" En het kreeg een mond, om grootspraak en lasteringen te uiten, en het kreeg macht om dit te
6 doen 42 maanden lang. En het opende zijn mond tot lasteringen tegen God, om Diens Naam te lasteren en Zijne Tent, en degenen die in den
7 hemel hun tent hebben. En hem werd [macht] gegeven, oorlog te voeren tegen de heiligen en hen te overwinnen, en hem werd bevoegdheid gegeven
8 over al wat stam, natie, taal en volk heet. En allen, die op de aarde wonen, zullen het aanbidden, een ieder, wiens naam niet van de grondlegging der wereld af geschreven staat in het Boek des Levens van het geslachte
9, 10 Lam. Zoo iemand oor[en] heeft, hij hoore! Zoo iemand tot gevangenschap leidt, die gaat in gevangenschap; zoo iemand met het zwaard zal dooden, die moet zelf met het zwaard gedood worden. Hier komt de volharding en het geloof der heiligen uit.

Het Beest uit de aarde, vs. 11—18.

11 En ik zag een ander beest opkomen uit de aarde, en het had 2 horens
12 als [die van] het Lam, en het sprak als de Draak. En het oefent de gansche macht van het eerste beest onder deszelfs oogen uit. En het bewerkt, dat de aarde en die er op wonen het eerste beest aanbidden, welks doodelijke
13 wonde genas. En het doet groote teekenen, zoodat het zelfs vuur van
14 den hemel doet neerdalen op de aarde voor de oogen der menschen. En het verleidt de bewoners der aarde vanwege de teekenen, die het te doen zijn gegeven onder de oogen van dat beest, zeggende tot de bewoners der aarde, dat zij een beeld moesten maken voor het beest, dat de zwaard-
15 wonde heeft en weer òpleefde. En het ontving [het vermogen] om een geest te geven aan het beeld van het beest, opdat het beeld van het beest ook zou spreken, en om te bewerken, dat zoovelen als het beeld van het
16 beest niet zullen aanbidden gedood worden. En het bewerkt, dat men aan allen, de kleinen en de grooten, en de rijken en de armen, en de
17 vrijen en de slaven, een merkteeken geeft op hun rechterhand of op hun voorhoofd $\frac{\text{en dat}}{\text{opdat}}$ niemand kan koopen of verkoopen dan alleen die het merkteeken heeft, den naam van het beest, of het getal van zijn naam.
18 Hier komt de wijsheid uit. Die [er] verstand [van] heeft, rekene het getal van het beest na; want het is een menschengetal. En zijn zijn getal is 666.

14 C. *De handhaving en de zegepraal van Gods koninklijke heerschappij in dien strijd*, 14$_{1-20}$.

De onbewegelijkheid der koninklijke heerschappij Gods, vs. 1—5.

1 En ik zag, en zie het Lam, staande op den berg Zion, en met Hem 144000 met Zijnen Naam en den Naam Zijns Vaders geschreven op hunne
2 voorhoofden. En ik hoorde eene stem uit den hemel als geluid van talrijke wateren en als geluid van een zwaren donderslag; en de stem, die ik hoorde,
3 [was] als van citerspelers, die hunne citers tokkelen. En zij zingen een nieuw lied vóór den Troon en vóór het de 4 Levende Wezens en de Oudsten; en niemand kon dat lied leeren dan de 144000, de van de aarde gekochten.
4 Dat zijn zij, die zich met vrouwen niet bezoedeld hebben; want zij zijn [in] maagde[lijke]n [staat]. Dat zijn zij, die het Lam volgen, waar het zich ook begeeft. Deze zijn uit de menschen gekocht tot eerstelingen Gode
5 en het Lam, en in hunnen mond is geen leugen gevonden; vlekkeloos zijn ze.

De zekerheid van den val der wereldmacht, vs. 6—13.

6 En ik zag een anderen engel, vliegend aan het hooge hemelgewelf, hebbende een Eeuwig Evangelie, om dat uit te roepen over de bewoners der aarde, nl. over al wat natie, stam, taal en volk heet, zeggende met
7 eene luide stem: „Vreest God en geeft Hem glorie, want de ure Zijns Oordeels is gekómen; en aanbidt Hem, Die den hemel en de aarde en
8 [wat] zee en waterwellen [heet] gemaakt heeft. En een andere engel is op hem gevolgd, zeggende: „Gevallen, gevallen is [het] Groot[e] Babylon

9 dat met zijn verhittenden hoererijwijn alle Heidenen [Volkeren] gedrenkt
heeft." En nog een derde engel is op hen gevolgd, zeggende met eene
luide stem: „Zoo iemand het beest en diens beeld aanbidt, en diens
10 merkteeken laat zetten op zijn voorhoofd of op zijne hand, die zal ook
zelf drinken van den verhittenden wijn Gods, die onvermengd ingeschonken
staat in den beker Zijns toorns, en zal gepijnigd worden met vuur en
11 zwavel onder de oogen van heilige engelen en van het Lam! En
de rook hunner pijniging stijgt tot in alle eeuwigheid op, en zij hebben
geen verademing dag noch nacht, die het beest en diens beeld aanbidden,
12 en wie ook het merkteeken van diens naam aanneemt." Hier komt de
de volharding der heiligen uit, [hier komen uit] die de geboden Gods
13 bewaren en het geloof in Jezus. En ik hoorde eene stem uit den hemel,
die zeide: „Zalig de dooden, die in den Heer sterven, van nu af! Ja, zegt
de Geest, opdat zij verademing krijgen van hunne moeiten; want hunne
werken komen achter hen aan."

De uiteindelijke zegepraal van Gods koninklijke heerschappij, vs. 14—20.

14 En ik zag, en zie, eene witte wolk, en daarop [iemand] gezeten, den
Zoon des Menschen gelijk, met een gouden kroon op Zijn hoofd en in
15 Zijne hand een scherpe sikkel. En er kwam weer een engel uit den tempel
en hij riep met eene luide stem dengene, die op de wolk gezeten is, toe:
„Zend uw sikkel en maai, want de ure om te maaien is gekomen, wijl
16 de oogst der aarde gerijpt is." En die op de wolk gezeten is, slingerde
zijn sikkel op de aarde, en de aarde werd gemaaid.
17 En er kwam nog een engel uit den tempel in den hemel, hebbende
ook zelf een scherpe sikkel. En een andere engel ging uit van het altaar, die
met macht over het vuur bekleed is, en hij riep met eene luide stem den-
18 gene, die de scherpe sikkel heeft, toe: „Zend uw scherpe sikkel en oogst
de trossen van den wingerd der aarde, want Zijne druiven zijn volgroeid!"
19 En de engel slingerde zijn sikkel naar de aarde en hij oogstte [de vrucht
van] den wingerd der aarde en wierp [de opbrengst] in den grooten
20 perskuip van Gods verbolgenheid. En de perskuip werd buiten de stad
getreden, en er stroomde bloed uit de perskuip, tot aan de toomen der
paarden, over een afstand van 1600 stadiën.

VIe TAFEREEL:

De uitvoering van Gods Heilsraad (II): Gods toorn over Zijne vijanden, 15$_1$—20$_{15}$.

15 A. *De toorn Gods in volle spanning*, vs. 1—8.

1 En ik zag een ander teeken aan den hemel, groot en verwondering-
wekkend: 7 engelen, hebbende 7 plagen, de zwaarste, omdat daarin
2 de verbolgenheid Gods haar toppunt bereikt. En ik zag als eene zee
van glas, met vuur vermengd, en degenen die de overwinning wegdragen
[uit de macht] van het beest en diens beeld en het getal van diens naam,

3 opgesteld aan de glazen zee, met de cithers Gods [in de handen]. En zij
zingen het lied van Mozes, den knecht Gods, en het lied des Lams, zeggende:
„Groot en verwonderingwekkend zijn Uwe werken, Heere God,
Gij Albeheerscher! Rechtvaardig en waarachtig zijn Uwe wegen,
4 Gij Koning der Heidenen [Volkeren]! Wie moet niet vreezen, Heere!
en Uwen Naam niet verheerlijken? Want Gij alleen zijt heilig, want
al de Heidenen [Volkeren] zullen komen en voor U[w aangezicht]
zich nederbuigen, omdat Uwe rechtvaardige beslissingen in het licht
getreden zijn."
5 En daarna zag ik, en de tempel van den tabernakel der getuigenis
6 in den hemel werd geopend, en de 7 engelen, die de 7 plagen hadden,
kwamen uit den tempel, gekleed in rein blinkend lijnwaad en om de
7 borsten omgord met gouden gordels. En één uit de 4 Levende Wezens
gaf den 7 engelen 7 gouden schalen, vol van de verbolgenheid van dien
8 God, Die tot in alle eeuwigheid leeft. En de tempel werd gevuld met
rook van de glorie Gods en van Zijne macht, en niemand kon in den
tempel binnengaan, totdat de 7 plagen der 7 engelen ten einde zijn.

16 B. *De alzijdige werking van den toorn Gods op aarde,* 16$_{1-21}$.

De uitgieting der eerste 4 toornschalen, vs. 1—9.

1 En ik hoorde uit den hemel eene luide stem, die tot de 7 engelen zeide:
„Gaat heen en giet de 7 schalen van de verbolgenheid Gods leeg op de
2 aarde!" En de eerste ging heen en goot zijne schaal leeg op de aarde;
en er brak een leelijk en kwaadaardig gezweer uit aan de menschen, die
3 het merkteeken van het beest droegen en diens beeld aanbaden. En de
tweede goot zijne schaal leeg op de zee; en zij werd bloed als van een
doode, en al wat levende ziel heet stierf, wat in de zee is te vinden.
4 En de derde goot zijne schaal leeg op de rivieren en de waterwellen;
5 en het werd bloed. En ik hoorde den engel der wateren zeggen: „Recht-
vaardig zijt Gij, Die is en Die was, Gij Heilige, dat Gij zulke oordeelen
6 geveld hebt, want bloed van heiligen en van profeten hebben zij vergoten,
7 en bloed hebt Gij hun te drinken gegeven; ze zijn het waardig!" En ik
hoorde het altaar zeggen: „Ja, Heere God, Gij Albeheerscher! waarachtig
8 en rechtvaardig zijn Uwe oordeelvellingen!" En de vierde goot zijne
schaal leeg op de zon; en haar werd gegeven, de menschen door vuur
9 te blakeren. En de menschen werden op vreeselijke wijze geblakerd en
sloegen aan het lasteren van den Naam van dien God, Die de macht
heeft over deze plagen, en zij hebben zich niet bekeerd, om Hem glorie
toe te brengen.

De uitgieting van de 5e toornschaal, vs. 10, 11.

10 En de vijfde goot zijne schaal leeg op den troon van het beest; en zijne
heerschappij werd verduisterd, en zij verbeten hun tongen van de pijn,
11 en zij lasterden den God des hemels vanwege hunne pijnen en vanwege
hunne gezweren, en zij bekeerden zich niet van hunne werken.

De uitgieting van de 6e toornschaal, vs. 12—16.

12 En de zesde goot zijne schaal leeg op de groote rivier, den Eufraat,
en diens water droogde uit, om den weg te banen voor de Koningen
13 uit het Oosten. En ik zag uit den muil van den Draak en uit den muil
van het beest en uit den mond van den valschen profeet drie onreine
14 geesten [komen], als vorschen; want het zijn demonengeesten, die teekenen
doen, die lostrekken op de koningen der geheele wereld, om hen bijeen
te brengen tot den oorlog van den grooten Dag des almachtigen Gods.
15 „Zie, Ik kom als een dief! Zalig hij, die waakt en zijne kleederen bewaart,
16 opdat hij niet naakt rondloope en men zijne schaamte niet zie!" En zij
brachten hen bijeen ter plaatse, die in het hebreeuwsch Harmagedon heet.

De uitgieting van de 7e toornschaal, vs. 17—21.

17 En de zevende goot zijne schaal leeg in de lucht; en eene luide stem liet
uit den tempel zich hooren, van den troon af, zeggende: „Het is geschied!"
18 En er braken bliksemstralen los en stemmen en donderslagen, er ontstond
ook eene hevige aardbeving, zooals er geene geweest is sedert een mensch
19 op aarde was, eene zoo hevige aardbeving van zoo grooten omvang. En de
groote stad spleet in drieën, en de steden der Heidenen [Volkeren] stortten
in. En [het] Groot[e] Babylon kwam voor God in gedachten, om het te
20 geven den beker met den wijn der verbolgenheid van Zijnen toorn. En
al wat eiland heet vlood weg, en wat bergen heet werd niet meer ge-
21 vonden. En reusachtige hagel, van de zwaarte van een talent, valt
uit den hemel op de menschen; en de menschen sloegen aan het lasteren
van God, tengevolge van de hagelplaag, want die plaag is zeer zwaar.

C. *De afrekening met Babylon*, 17$_1$—19$_{10}$.

17 *Babylon, schoon groot, toch onder het vonnis Gods*, 17$_{1-18}$.

1 En een uit de 7 engelen, die de 7 schalen dragen, kwam en sprak met
mij, zeggende: „kom hier! ik zal u het vonnis laten zien van de groote
2 hoer, die over vele wateren zit, met wie de koningen der aarde hoererij
bedreven, en van wier hoererij-wijn de inwoners der aarde dronken
3 zijn geworden." En hij heeft mij in den geest weggevoerd in eene woestijn.
En ik zag [daar] eene vrouw, zittend op een scharlakenrood beest, vol
4 van lasterlijke namen. Het heeft 7 koppen en 10 horens. En de vrouw
was gekleed in purper en scharlaken, en was omhangen met goud en
kostbaar gesteente en paarlen; zij heeft een gouden beker in de hand,
5 vol gruwelen en vol van de onreinheden harer hoererij, en op haar voorhoofd
een naam geschreven, eene verborgenheid: [HET] GROOT[E] BABYLON,
6 DE MOEDER DER HOEREN EN VAN DE GRUWELEN DER AARDE. En ik zag,
dat de vrouw dronken was van het bloed der heiligen en van het bloed
der getuigen van Jezus. En ik verwonderde mij uitermate, toen ik haar
7 zag. En de engel zeide tot mij: „Waarom verwondert gij u? Ik zal u de
verborgenheid meedeelen van de vrouw en van het beest, dat haar draagt,
8 dat de 7 koppen heeft en de 10 horens. Het beest, dat gij ziet, wàs [er],

en is [er] niet, en het moet opklimmen uit den Afgrond en het gaat [het]
verderf tegemoet; en de bewoners der aarde, van wie de naam niet
van de grondlegging der wereld af opgeteekend staat in het Boek des
Levens, zullen zich verwonderen bij het zien van dat beest, dat [er] was,
9 en [er] niet is, en [er] zal zijn. Hier komt het verstand uit, dat wijsheid
heeft. De 7 koppen zijn 7 bergen, waar de vrouw op zit. Het zijn ook
10 7 koningen; 5 daarvan zijn gevallen, één daarvan is er, een ander daarvan
is nog niet gekomen, en wanneer hij komt moet hij [slechts] korten tijd
11 blijven. En het beest, dat [er] was en [er] niet is, is zelf de 8e, en uit den
12 kring der 7, en het gaat [het] verderf tegemoet. En de 10 horens, die gij
ziet, zijn 10 koningen, die nog geene heerschappij ontvingen, maar macht
13 ontvangen zij als koningen op één uur met het beest. Deze zijn ééne en
dezelfde meening toegedaan, en zij wijden hun kracht en macht aan
14 het beest. Deze zullen tegen het Lam oorlog voeren en het Lam zal hen
overwinnen — want het is Heer der heeren en Koning der koningen — en
15 de geroepenen en uitverkorenen en geloovigen, die met Hem zijn." En
hij zegt tot mij: „De wateren, die gij ziet, waar de hoer [over] zit, zijn
16 volken en scharen en natiën en talen. En de 10 horens, die gij ziet, en het
beest, — deze zullen de hoer [gaan] haten, en zullen haar berooid maken
en naakt, en zullen hare vleezige deelen verslinden en haar zelf met
17 vuur verbranden; want God heeft hun in het hart gegeven, dat zij Zijnen
zin doen en één en denzelfden zin doen, en hunne heerschappij aan het
18 beest geven, totdat de woorden Gods volvoerd zullen zijn. En de vrouw,
die gij ziet, is de groote Stad, die heerschappij voert over de koningen
der aarde".

18 *De zekerheid der uitvoering van Gods vonnis over Babylon,* 18$_{1-24}$.

De zegeroep van den engel uit den hemel, vs. 1—3.

1 Daarna zag ik een anderen engel uit den hemel nederdalen, beschikkend
over groote macht, en de aarde werd in licht gezet door zijne heerlijkheid.
2 En hij riep uit met een sterke stem: „Gevallen, gevallen is [het] Groot[e]
Babylon, en het is eene verblijfplaats geworden van booze geesten en
eene gevangenis van al wat onreine geest heet, en eene gevangenis van
al wat onrein en gehaat gevogelte heet, omdat aan haar verhittenden
3 hoererij-wijn al de volken zich bedronken hebben, en de koningen der
aarde met haar gehoereerd hebben, en de kooplieden der aarde door
de kracht van hare weelde rijk zijn geworden."

Gods gerechtigheid in Babylon's oordeel, vs. 4—8.

4 En ik hoorde eene andere stem uit den hemel, zeggende: „Gaat, o
Mijn volk! uit haar weg, opdat gij u niet deelachtig maakt aan hare
5 zonden en geen deel krijgt aan hare plagen; want hare zonden zijn op-
gehoopt tot aan den hemel, en God heeft hare ongerechtigheden in
6 gedachtenis gebracht. Keert haar uit zooals zij ook zelf uitgekeerd heeft,
en geeft haar vierdubbel naar hare werken; mengt haar in den beker, dien

7 zij gemengd heeft, een dubbel deel; brengt over haar in dezelfde mate,
waarin zij zich heerlijk gemaakt en in weelde gebaad heeft, kwelling
en kommer. Omdat zij in haar hart zegt: „Ik ben als koningin gezeten
8 en ik ben geen weduwe en kommer zal ik in geen geval zien." Daarom
zullen op éénen dag hare plagen komen: dood en kommer en honger, en
zij zal met vuur verbrand worden; want sterk is de Heere God, Die
9 haar vonnist. En de koningen der aarde, die met haar hoererij bedreven
en in weelde leefden, zullen om haar weenen en weeklagen, zoo vaak zij
10 den rook van haren brandstapel zien, terwijl zij vèraf blijven staan
vanwege hun vrees voor hare kwelling, zeggende: „Wee, wee! d[i]e
groote stad! Babylon, gij sterke stad! want op één uur is uw oordeel
11 gekomen!" En de koningen der aarde weenen en weeklagen om haar,
12 omdat niemand hunne waar meer koopt, waar van goud en zilver en
kostbaar gesteente en paarlen en damast en purper en zijde en scharlaken,
en allerlei welriekend hout en allerhande artikelen van elpenbeen en
allerhande artikelen van het kostbaarste hout, en van koper en ijzer en
13 marmer, en kaneel en welriekende zalf en reukwerk en balsem en wierook,
en wijn en olie en meelbloem en tarwe, en runderen en schapen, en paarden
14 en koetsen en slaven, en menschenzielen. Ook het ooft, waar de begeerte
uwer ziel zich naar uitstrekt, is u ontgaan, en al wat schittert en blinkt
is voor u teloor gegaan, en men zal dat alles nimmermeer vinden. Die
15 in die dingen handelen, die van haar rijk zijn geworden, zullen in de
verte gaan staan vanwege hunne vrees voor hare kwelling, terwijl zij
weenend en weeklagend zeggen: „Wee, wee! die groote stad, die gekleed
was in damast en purper en scharlaken, en omhangen met goud en kostbaar
gesteente en paarlen! want op één uur is zóó groote rijkdom verwoest!"
17 En al wat stuurman en beurtschipper heet, en zeelieden en zoovelen als
18 er op zee hun brood verdienen, gingen van verre staan en riepen uit,
bij het zien van den rook van haren brandstapel: „Welke [stad] was
19 aan die groote stad gelijk?" En zij wierpen stof op hunne hoofden en
riepen weenend en weeklagend uit: „Wee wee! die groote stad, door welke
allen, die schepen in zee hadden, rijk werden tengevolge van haar rijk
20 bestaan, want op één uur is zij verwoest!" Verheug u om haar, gij hemel,
en gij heiligen, en gij Apostelen, en gij Profeten! want God heeft úw
21 oordeel aan haar voltrokken! En één sterke engel hief een steen als een
grooten molensteen op, en wierp dien in zee, zeggende: „Zoo zal met
een vaart de groote stad Babylon weggesmeten worden, en men zal
22 haar nimmermeer vinden! En geen stem van citherspelers en zangers
en fluitspelers en bazuinblazers zal meer in u gehoord worden, en geen
beoefenaar van eenige kunst zal meer in u gevonden worden, en geen
23 geluid van een molen zal meer in u gehoord worden, en geen lamplicht
zal meer in u schijnen, en geen stem van een bruidegom en bruid zal
meer in u gehoord worden, want uwe kooplieden waren de grooten der

aarde, want door uwe tooverij zijn alle volkeren verleid, — en in haar is bloed gevonden van profeten en van heiligen en van allen, die op aarde zijn omgebracht!"

19 *De beteekenis van Babylon's val voor het volk Gods,* 19$_{1-10}$.

1 Hierna hoorde ik als eene luide stem eenen talrijke schare in den hemel, die zeiden:

„Halleluja! Het heil en de glorie en de macht zijn van onzen God,
2 want waarachtig en rechtvaardig zijn Zijne oordeelvellingen; want Hij heeft de groote hoer gevonnisd, die de aarde verdierf met hare hoererij, en Hij heeft de vergelding voor het bloed der heiligen uit hare hand genomen!"

3 En andermaal hebben zij gezegd: „Halleluja! en haar rook stijgt op
4 tot in alle eeuwigheid." En de 24 Oudsten en de 4 Levende Wezens wierpen zich neder en aanbaden dien God, Die op den
5 Troon zit, zeggende: „Amen. Halleluja!" En eene stem ging uit van den Troon, zeggende:

„Prijst onzen God, alle Zijne dienstknechten, gij die Hem vreest, gij kleinen en gij grooten!"

6 En ik hoorde als eene stem eener talrijke schare en als een geluid van talrijke wateren en als een geluid van sterke donderslagen, zeggende:

„Halleluja! Want de Heere, onze God, de Albeheerscher heeft
7 Zijne koninklijke heerschappij aanvaard. Laat ons blijde zijn en juichen, en laat ons Hem glorie toebrengen, want de bruiloft des Lams is gekomen en Zijne vrouw heeft zich gereed gemaakt, en haar
8 is gegeven, zich te kleeden in blinkend rein lijnwaad; want het lijnwaad zijn de gerechtigheden der heiligen."

9 En hij zegt tot mij: „Schrijf op: zalig die geroepen zijn tot den bruiloftsdisch des Lams!" En hij zegt tot mij: „Dit zijn de waarachtige woorden
10 Gods." En ik wierp mij aan zijne voeten neder om hem te aanbidden. En hij zegt tot mij: „Pas op! medededienstknecht ben ik van u en van uwe broederen, die het getuigenis van Jezus hebben; aanbid God! want het getuigenis van Jezus is de geest der profetie."

D. *De afrekening met Beest en Valschen Profeet,* 19$_{11-21}$.

De groote Veldheer, 11—16.

11 En ik zag den hemel geopend, en zie, een wit paard, en zijn berijder heet Getrouwe en Waarachtige, en Hij oordeelt en oorloogt in gerechtigheid.
12 Zijn oogen nu zijn als een vuurvlam, en op Zijn hoofd rusten talrijke diademen, Hij draagt in schrift een naam, dien niemand kent dan Hijzelf,
13 en om Zijne leden hangt een gewaad, in bloed gedrenkt, en Zijn Naam
14 luidt: Het Woord Gods. En de hemelsche legerscharen volgen Hem,
15 op witte paarden, in kleedij van wit rein lijnwaad. En uit Zijnen mond gaat een scherp zwaard uit, om daarmee de Heidenen [Volkeren] neer te houwen; en Hij zelf hoedt hen met ijzeren staf; en zelf treedt Hij

de wijnpers der verbolgenheid des toorns van den almachtigen God.
16 En Hij heeft in schrift op Zijn gewaad en op Zijne heup een naam:
KONING DER KONINGEN EN HEER DER HEEREN.

De oproep tot den grooten maaltijd, vs. 17, 18.

En ik zag één engel staan in de zon, en hij riep met eene luide stem al den vogelen, die aan het hooge hemelgewelf vlogen, toe: „Hierheen!
18 verzamelt u tot den grooten maaltijd Gods, om vleesch te eten van koningen en vleesch van krijgsoversten en vleesch van sterken en vleesch van paarden en hun berijders, ook vleesch van al wat vrijen zoowel als
19 slaven heet, van kleinen en grooten!" En ik zag het beest en de koningen der aarde en hunne legers vergaderd ten oorlog tegen Hem, die op
20 het paard zit en Diens legermacht. En het beest werd gegrepen, en met hem de valsche profeet, die onder zijne oogen die teekenen deed, waardoor hij verleidde degenen, die het merkteeken van het beest in ontvangst namen en diens beeld aanbidden; levende werden die beide gesmeten in den vuurpoel, die van zwavel brandt. En de overigen werden gedood
21 met het zwaard van Hem, Die op het paard zit, dat uit Zijnen mond uitgaat, en al de vogelen verzadigden zich aan hun vleesch.

E. *De afrekening met den Draak,* 20$_{1-10}$.

20 *De Satan 1000 jaar gebonden,* vs. 1—3.

1 En ik zag een engel uit den hemel nederdalen. Hij heeft den sleutel
2 des Afgronds en een zwaren ketting in zijne hand. En hij maakte zich meester van den Draak, de oude slang, die de Duivel en de Satan is, en
3 bond hem 1000 jaar lang, en smeet hem in den Afgrond, en sloot en verzegelde [dien] boven hem, opdat hij de volkeren niet langer verleide totdat de 1000 jaren vol zijn; daarna moet hij voor korten tijd losgelaten worden.

De koninklijke heerschappij Gods uitgeoefend, vs. 4—6.

4 En ik zag tronen, en daar gingen er op zitten, en hun werd vonnis gegeven; en [ik zag] de zielen dergenen, die onthalsd zijn om het Getuigenis van Jezus en om het Woord Gods, en allen die het beest niet aanbaden, noch zijn beeld en niet het merkteeken aanvaardden op hun voorhoofd en hunne hand; en zij leefden en heerschten met den Gezalfde 1000
5 jaar lang. (De overigen der dooden leefden niet totdat de 1000 jaren vol
6 waren). Dit is de Eerste Opstanding. Zalig en heilig hij, die deel heeft aan de Eerste Opstanding; over hen heeft de Tweede Dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en Zijn Gezalfde zijn, en zij zullen met Hem heerschen [de] 1000 jaren lang.

Des Satans einde in den vuurpoel, vs. 7—10.

7 En wanneer de 1000 jaren vol zijn, zal de Satan uit zijnen kerker
8 losgelaten worden, en hij zal [er op] uitgaan om de volkeren in de 4 hoeken der aarde te verleiden, Gog en Magog, om hen te verzamelen
9 tot den oorlog, wier aantal is als het zand der zee. En zij kwamen op over

de breedte der aarde, en omsingelden de legerplaats der heiligen en de beminde stad; en vuur schoot neder uit den hemel en verteerde hen;
10 en de Duivel, die hen verleidt, werd gesmeten in den poel van vuur en zwavel, alwaar het beest is en de valsche profeet, en zij zullen dag en nacht gekweld worden tot in alle eeuwigheid.

F. *Het Eindgericht*, vs. 11—15.

11 En ik zag een grooten witten Troon en Hem, Die daarop zit, voor Wiens aangezicht wegvlood de aarde en de hemel, en er werd geen plaats
12 daarvoor gevonden. En ik zag de dooden, de groote en de kleine, opgesteld vóór den Troon, en er werden boeken geopend; en een ander boek werd geopend, nl. dat des Levens; en de dooden werden gevonnisd op grond
13 van het in de boeken geschrevene overeenkomstig hunne werken. En de Zee gaf de dooden, die zij bevatte; en de Dood en het Doodenrijk gaven de dooden, die zij bevatten, en zij ontvingen vonnis, ieder, naar hunne
14 werken. En de Dood en het Doodenrijk werden gesmeten in den vuurpoel.
15 Dit is de Tweede Dood, de Vuurpoel. En zoo iemand niet opgeteekend bevonden werd in het Boek des Levens, die werd in den vuurpoel gesmeten.

VII[e] TAFEREEL:

Het resultaat van Gods Heilsraad, 21_1—22_5.

21 A. *De volle verwezenlijking van Gods Heilsraad: een geheel nieuwe staat van zaken*, vs. 1—8.

Een nieuw terrein, vs. 1.

1 En ik zag een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbijgegaan, en de zee bestaat niet meer.

Een nieuw middelpunt, vs. 2—6.

2 En [ik zag] de heilige stad, Jerusalem, nieuw van God nederdalen uit den hemel, toegerust als eene bruid, die zich voor haren man heeft
3 getooid. En ik hoorde eene luide stem van den troon komend, zeggen: „Zie, de tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij zal met hen in een tent wonen, en zij zullen volken van Hèm zijn, en God Zelf zal bij hen
4 zijn, en Hij zal al wat traan heet uit hunne oogen wegwisschen, en de Dood zal niet meer bestaan, noch kommer, noch geschrei, noch moeite
5 zal meer bestaan; want de eerste dingen zijn voorbijgegaan!" En Die op den Troon zit, zeide: „Zie, Ik maak alle dingen nieuw." Hij zegt ook:
6 „Schrijf òp, want deze woorden zijn getrouw en waarachtig." En Hij zeide tot mij: „Het is geschied! Ik ben de Alpha en de Omega, het Begin en het Einde. I k zal den dorstige uit de bron van het water des levens geven, om niet."

De deelgenooten van dat heil, vs. 7.

7 „Wie overwint zal dat erven, en Ik zal hem ten God zijn, en hij zal Mij ten zoon zijn."

Wie van dat heil zijn uitgesloten, vs. 8.

8 „Den vreesachtigen echter en ongeloovigen en verfoeielijken en moordenaars en hoereerders en toovenaars en afgodendienaars en alle leugenaars, — hun deel is in den poel, die van vuur en zwavel brandt, hetgeen de Tweede Dood is."

B. *Nieuw Jerusalem,* vs. 9—27.

Resultaat van Gods Heilsraad, vs. 9, 10.

9 En één uit de 7 engelen, die de 7 schalen droegen vol van de 7 zwaarste plagen, kwam en sprak met mij, zeggende: „Kom hier, en ik zal u de
10 Bruid, de Vrouw des Lams, toonen". En hij voerde mij in den geest op een grooten en hoogen berg, en toonde mij de heilige stad, Jerusalem, van God nederdalend uit den hemel.

De heerlijkheid der Stad Gods, vs. 11.

11 Zij prijkte in de heerlijkheid Gods: haar schittering gelijkt die van het allerkostbaarste gesteente, den kristalhelderen Jaspis.

Haar muren en hare poorten, vs. 12—14.

12 Zij heeft een grooten en hoogen muur, met 12 poorten, en bij die poorten 12 engelen, ook staan er namen op geschreven, nl. die van de 12 stammen
13 Israëls. Aan den Oostkant zijn 3 poorten, en aan den Noordkant 3 poorten,
14 en aan den Zuidkant 3 poorten en aan den Westkant 3 poorten. En de muur der stad heeft 12 fundamenten, en daarop 12 namen, van de 12 apostelen des Lams.

Hare afmetingen, vs. 15—17.

15 En die met mij sprak had een meetriet van goud, om de Stad op te
16 meten en hare poorten en haren muur. En de stad ligt in den vorm van een vierkant: hare lengte is aan hare breedte gelijk. En hij mat de stad met het meetriet op 12000 stadiën; hare lengte en hare breedte en hare
17 hoogte zijn gelijk. En hij mat haren muur op 144000 el, naar menschenmaat, die engelenmaat is.

Haar materiaal, vs. 18—21.

18 En het materiaal van haren muur is Jaspis, en de Stad is van zuiver
19 goud, gelijk aan zuiver glas. De fundamenten van den muur der Stad zijn sierlijk gebouwd in al wat kostbaar gesteente heet: het eerste fundament bestaat uit Jaspis, het tweede uit Saffier, het derde uit Chalcedon, het
20 vierde uit Smaragd, het vijfde uit Sardonix, het zesde uit Sardius, het zevende uit Chrysoliet, het achtste uit Beryl, het negende uit Topaas, het tiende uit Chrysopraas, het elfde uit Hyacint, het twaalfde uit
21 Amethyst. En de 12 poorten bestaan uit 12 paarlen; ieder van die poorten bestond uit één paarl; en de straat der stad is van louter goud, als doorzichtig glas.

Haar tempel, vs. 22.

22 En een tempel zag ik in haar niet, want de Heere God, de Albeheerscher, is haar Tempel, en het Lam.

Haar licht, vs. 23.

23 En de Stad heeft de zon niet noodig, noch de maan, om haar te beschijnen; want de glorie Gods heeft haar in licht doen baden, en het Lam is haar lamp.

Haar positie in de wereld, vs. 24—26.

24 En de volkeren zullen in haar licht verkeeren, en de koningen der
25 aarde hunne heerlijkheid in haar brengen. En hare poorten zullen overdag nimmer gesloten worden, want nacht zal daar niet bestaan, en men zal in haar brengen de heerlijkheid en de eer der volkeren.

Wie er buiten blijven, — wie uitsluitend binnengaan, vs. 27.

27 En in haar zal nimmer komen al wat onheilig heet, noch wie zich schuldig maakt aan wat verfoeilijk is en leugen heet; naar alleen degenen, die opgeteekend staan in het Boek des Levens van het Lam.

C. *De gelukstaat in Nieuw Jerusalem*, 22_{1-5}.

Geen gevaar voor dorst, honger of vervloeking, vs. 1—3.

22 1 En hij liet mij eene rivier van levenswater zien, schitterend als kristal,
2 die voortkomt uit den Troon van God en het Lam. Midden in hare straat, en aan den eenen en den anderen kant der rivier, staat Levensgeboomte, dat 12 maal vrucht draagt, maand op maand zijne vrucht gevend. En de bladeren van dat geboomte strekken tot genezing der Heidenen
3 [Volkeren]. En geen enkele vervloeking zal er meer zijn. En de Troon van God en het Lam zal in haar staan, en Zijne dienstknechten zullen Hem dienen.

Volkomen gemeenschap met God, enkel heerlijkheid, vs. 4, 5.

4 En zij zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voor-
5 hoofden staan. En nacht zal niet meer bestaan, en zij hebben geen lamplicht en zonnelicht van noode, want de Heere God zal Zijn licht over hen verspreiden, en zij zullen heerschappij uitoefenen tot in alle eeuwigheid.

BESLUIT.

De onbedriegelijkheid van den inhoud der Openbaring, vs. 6—9.

6 En hij zeide tot mij: „Deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Heere, de God van de geesten der Profeten, heeft Zijnen engel gezonden, om Zijnen dienstknechten te toonen, wat er welhaast geschieden
7 moet." — „En zie, Ik kom schielijk. Zalig hij, die de woorden der profetie van dit boek bewaart!"

8 En ik, Johannes, ben degene, die deze dingen hoorde en zag. En toen ik ze gehoord en gezien had, wierp ik mij neder om te aanbidden aan de
9 voeten des engels, die mij deze dingen toonde. En hij zeide tot mij: „Pas op! Mededienstknecht ben ik van u en van uwe broederen, de Profeten, en van degenen, die de woorden van dit boek bewaren; aanbid God!"

De ernst van den inhoud der Openbaring, vs. 10—15.

10 En hij zegt tot mij: „Verzegel de woorden der profetie van dit boek
11 niet, want de tijd is nabij! Wie onrecht bedrijft, bedrijve het ook verder, en wie bezoedeld is, bezoedele zich nog verder; en wie rechtvaardig is, die oefene nog verder gerechtigheid, en wie heilig is, die late zich verder
12 nog heiligen!" — „En zie, Ik kom schielijk, en Mijn loon met Mij, om aan een iegelijk uit te keeren zooals zijn werk is. Ik ben de Alpha en de
14 Omega, de Eerste en de Laatste, het Begin en het Einde. Zalig zij, die hunne kleederen wasschen, opdat zij recht hebben op het Levensgeboomte
15 en door de poorten de stad mogen binnentreden. Buiten zijn de honden en de toovenaars en de hoereerders en de moordenaars en de afgodendienaars, en alwie bemint en in praktijk brengt wat leugen heet."

Die onbedriegelijkheid en die ernst onderstreept, vs. 16.

16 „Ik, Jezus, heb Mijnen engel gezonden, om deze dingen te getuigen over de Gemeenten. Ik ben de Wortel en de Vrucht van David, de blinkende Morgenster".

Weerklank op Jezus' getuigenis, vs. 17.

17 En de Geest en de Bruid zeggen: „Kom!" En die het hoort, zegge: „Kom!" En de dorstende kome; wie wil, neme Levenswater om niet!

Ernstige waarschuwing om ongeschonden te bewaren, wat dit boek behelst, vs. 18, 19.

18 Ik betuig aan ieder, die de woorden der profetie van dit boek hoort [lezen]: „Zoo iemand er aan toevoegt, God zal hem toevoegen de plagen,
19 die in dit boek opgeteekend staan; en zoo iemand àfdoet van de woorden des boeks, dat die profetie bevat, God zal zijn deel àfdoen van het Levensgeboomte en uit de Heilige Stad, [kortom] van hetgeen in dit boek geschreven staat".

Laatste woord van den Christus, geloovig beantwoord, vs. 20.

20 „Die deze dingen getuigt, zegt: Ja, ik kom schielijk!" — „Amen! kom, Heere Jezus!"

Laatste woord van Johannes tot de Gemeente des Heeren, vs. 21.

21 De genade van den Heere Jezus zij met allen!

UITLEG.

Opschrift (H. 1 : 1—3).

1 Dit is, gelijk het Boek zelf, eenig in zijn soort. Het bevat een uitvoerigen *titel*, vs. 1, 2, waarin het Boek gekarakteriseerd wordt naar herkomst, doel, inhoud en karakter, alsmede, vs. 3, eene *zaligspreking*, die het hooge belang van den inhoud in het licht stelt en met den meesten ernst aandringt, daarop acht te
1a geven. De in dit Boek vervatte Openbaring, of *onthulling van hetgeen in den Raad Gods besloten ligt*, is afkomstig van God Zelf, maar door Jezus Christus. Aan Hèm heeft God haar gegeven, en dat niet voor Hem Zelf, maar ten behoeve van Zijne geloovigen. Doel is, hun, die met hun gansche hart aan Hem verknocht zijn („slaven" noemt Joh. hen eigenlijk, om het volkomen-aan-Hem-overgegeven-zijn uit te drukken), als met den vinger aan te wijzen wat zich in deze wereld afspeelt en gaat afspelen. Inhoud is: wat welhaast (zie 22$_6$ *Uitleg*) geschieden moet. Dit is eene aanduiding-in-het-algemeen van hetgeen God, de Albestierder, in Zijnen Raad besloten heeft. Niet die gansche Raad is echter bedoeld, maar volgens het slotwoord van vs. 2: „zooveel Hij [J. C., of: hij, Johannes; dat maakt intusschen voor den inhoud van het Boek geen verschil] te zien kreeg." Het karakter wordt bepaald door de nadere verklaring van „toonen" in de woorden: „in teekenen bekend gemaakt heeft." God gaf die Openbaring in beelden, in tafereelen, die dus gezién en *niet* in woorden, die gehóórd werden, al is af en toe wat bij het zien niet door
1b Johannes begrepen werd hem in woorden duidelijk gemaakt. — Wat God Hem gaf, dat heeft J. C. door den dienst van een bepaalden engel, dien Hij daartoe uitzond, ter kennis gebracht van Johannes, die „Zijn
2 dienstknecht" genoemd wordt, naar zijne innige verhouding tot J. C. Die Johannes, die zichzelven zóó als Schrijver aandient, wordt nu nader gekarakteriseerd als de man, die hier niet anders de wereld inbrengt dan het van God afkomstige „Woord" — bevattende de genadegedachten Gods — en het van J. C. afkomstige „getuigenis", dat Hij nl. van dat Woord heeft gegeven en waarvan Hij Zelf het middelpunt is. Wat dus in dit Boek geschreven staat is betrouwbaar, boven allen twijfel verheven, onaantastbaar.

3 Daarom voegt Joh. er in vs. 3 eene *zaligspreking* aan toe. Blijkens „voorlezen" en „hooren" is het Boek bestemd om voorgelezen te

worden in de samenkomsten der Gemeente; en wel geregeld, want de werkwoorden staan in den tegenwoordigen tijd. „Zalig" noemt hij zoowel den voorlezer als de aanhoorders, die niet enkel kennis nemen van wat deze „profetie" — d. i. bekendmaking van gedachten Gods, die in den komenden tijd verwezenlijkt worden — bevat, maar het ook ter harte nemen en zóó in de praktijk „bewaren" al wat daarin staat, zonder iets daarvan uit het oog te verliezen, omdat er geen letter van afgaat (Vgl. hierbij Pilatus' bekende woord, Joh. 19$_{22}$, waar ook de voltooid tegenwoordigen tijd van het werkwoord is gebruikt). Daaruit blijkt, hoe hoog Joh. zelf deze Openbaring geschat, welk een troost en kracht hij zelf daaruit geput heeft. Ook van hoe hoog belang zij is voor de Gemeente van alle tijden, en dat het er op aankomt, er gehoor aan te geven: niet minder dan het eeuwige „wel" is er ten slotte mee gemoeid, vgl. 22$_{7, 18, 19}$.

Opdracht, H. 1 : 4—8.

Daarin is vervat: het *adres*, vs. 4, 5; een daarbij aansluitende *lofzegging ter eere van J. C.*, vs. 7, en eene *heenwijzing naar de Komst van J. C.*, vs. 7, besloten met eene *plechtige verklaring van God, den Albeheerscher*, vs. 8.

4 Het *adres* noemt, zooals de Oudheid in brieven gewend was, den schrijver, enkel met een naam, zoodat de persoon daardoor reeds voldoende bekend werd. Vervolgens de geadresseerden: de zeven Gemeenten in [Klein-] Azië, waarbij het zevental zinnebeeldig is, zie op vs. 20. Eindelijk den groet, hier zeer uitvoerig. Joh. roept daarin over de Gemeente uit: „genade", d. i. zich aan de harten werkzaam betoonende gunst, en , vrede", d. i. geestelijke welvaart in vollen omvang, waartoe ook zielsrust en zielsgenot behooren, maar ook harmonie des levens, wat altezamen vrucht is van die genade. Die brengt hij haar toe uit drieërlei bron. 1°. Van „Die is en was en komt", van wien de volgende zinsnede onderstelt, dat Hij op den Troon zit, d. i. op den Troon bij uitnemendheid, den Troon van het Heelal. Daarmede is God bedoeld, die als met een eigennaam gekarakteriseerd wordt als Degene, Die in het heden *is*, in het verleden *was*, voorts — niet, zooals wij verwachten: „zijn zal", maar — *komt*. Daaruit blijkt reeds, dat het hier niet gaat over de eeuwigheid van Zijn bestaan op zichzelve, zooals ook uit de volgorde, waarin het heden de eerste plaats inneemt. Doel is, de Gemeente te bepalen bij Hem, die *is*, Zijn bestaansgrond in Zichzelven heeft en de grondoorzaak is van al wat ooit aanzijn erlangt; die onveranderlijk Dezelfde is, zooals ook reeds ligt in den Jehova-naam, Ex. 3$_{14}$, die wel ten grondslag ligt aan deze eigenaardige kwalificatie en waaruit dan nog een bijzondere trek volgt, nl. dat Hij *komt* als de God des heils *tot Zijne Gemeente*. Opmerkenswaardig is, dat Joh. schrijft: „die komt", niet: „die komen zal."

Daar is dus niet enkel aan een komen in den Eindtijd gedacht, zooals 22$_{12}$ ondersteld wordt, maar aan een komen, dat onafgebroken geschiedt, dat reeds aan den gang is. Welk eene bemoediging ligt daarin: de God des heils, die in verborgenheid woont en Zich verre schijnt te houden van het Wereldtooneel, is reeds op weg om daar op te treden. 2°. „Van de zeven Geesten, die voor Zijnen Troon zijn." De hoofdletter geeft reeds te kennen, in welke richting wíj de oplossing zien van de vraag, wat voor „geesten" bedoeld zijn. De plaatsing, tusschen God en Jezus Christus in, wijst uit, dat wij ze hebben te zoeken in de boven-creatuurlijke sfeer. Wij moeten dus niet denken aan gestalten, ontleend aan het Heidendom, „sterrengoden" of hoe men ze verder zou willen noemen, die in Joodschen gedachtenkring tot „engelen" of „geesten" gemaakt zouden zijn. Het zevental is zinnebeeldig. Daarom onderstelt het niet noodzakelijk juist 7 Geesten, afzonderlijk bestaande. Gedacht moet worden aan den Geest Gods, die de groote Uitdeeler is van de geestelijke gaven (1 Kor. 12$_{11}$), maar die hier naar de volheid Zijner werkingen zevenvoudig (voor 7 vgl. nog Deut. 28$_{7, 25}$) wordt voorgesteld, zooals reeds de het Heilige van den Tabernakel verlichtende kandelaar, met zijne zes „rieten", in het geheel 7 armen had (Ex. 25$_{31}$ e. v.) en dit — zoo te zeggen — den grondvorm heeft geleverd voor de teekening van den Geest des Heeren in Jes. 11$_2$. Voor deze gedachte pleit ook, dat in de „nachtgezichten" van Zacharia, zoo nauw verwant aan de Openbaring, de Geest des Heeren (4$_6$) in Zijne werking zinnebeeldig wordt voorgesteld door den kandelaar met 7 lampen (4$_2$). Eindelijk, dat in elk der brieven aan de 7 Gemeenten „de Geest" spreekt, Op. 2$_{7, 11, 17, 29}$; 3$_{6, 13, 22}$, die toch geen andere dan de Heilige Geest kan zijn. Hiermede strijdt niet, dat die 7 Geesten „vóór den Troon" Gods gedacht worden; in 5$_6$ worden ze zelfs afgebeeld door de 7 hoornen en 7 oogen van het Lam. Daarin ligt uitgedrukt, dat God Zich van dien Geest naar Zijne veelvuldige werking bedient bij de uitvoering van Zijnen heilsraad (5$_6$: „uitgezonden"), hier tot mededeeling van genade en vrede. 3°. „Van Jezus Christus", die in het Rijk der heerlijkheid leeft. Naar drie zijden wordt Hij hier geteekend. *a*) Als „de getrouwe Getuige", dus in Zijn profetisch ambt, waarin Hij in de dagen Zijns vleesches getuigde „wat Hij gezien en gehoord heeft," Joh. 3$_{32}$, nl. van Zijnen Vader, Joh. 5$_{19}$; 12$_{49, 50}$, 15$_{15}$, tot heil van menschenkinderen, in woord en daad beide, die immers de verlossende liefde Gods in het licht stelden. Bij dat getuigenis volhardt Hij ook in den staat Zijner heerlijkheid, van den hemel uit, in het Evangelie, Ef. 2$_{17}$, door teekenen, Mark. 16$_{20}$. *b*) als „de Eerstgeborene der dooden." Welk een rijkdom van gedachten in die enkele woorden! Dat hier gezien wordt op de Opstanding ten derden dage, is duidelijk. Geboorte spreekt van leven. Hier van leven, waaraan dood voorafging, 1$_{18}$. J. C. is met „de dooden" lotgemeen geweest. Uit ééne groote massa dooden is Hij de

eerste, die leeft. „Eerstgeborene" is de eerste van een *samenhangende* reeks; die naam onderstelt immers, dat er nog meer geboren worden, voor wie de eerstgeborene den weg heeft gebaand, (vgl. de bekende uitdrukking „al wat de baarmoeder opent," Ex. 13$_{12}$ e. e.). Zoo is J. C. de Baanbreker (vgl. de „dóórbreker", Micha 2$_{13}$), die als eerste den dooden den weg ten leven opent. Daaruit blijkt, wie die „dooden" zijn: niet enkel gestorvenen, maar de gansche menschheid, die sedert Adams val in den geestelijken dood ligt (vgl. 1 Joh. 3$_{14, 15}$ en den *Uitleg* in Tekst en Uitleg, De 2^{e} Br. v. Petr., de Br. v. Joh., de Br. v. Jud.) en dientengevolge ook aan den lichamelijken dood onderworpen is. Hun „dood", doodsstaat, heeft J. C. aanvaard, vgl. Hebr. 5$_{7}$, maar dien ook door Zijnen dood — en dus in Zijn hoogepriesterlijk ambt, vgl. Hebr. 2$_{14}$ —, tenietgedaan. Zóó is Hij dien „dooden" geworden bron des waren levens. Dat is feit geworden in Zijne Opstanding, vgl. Hand. 2$_{23, 24}$. In de benaming, die Joh. hier aan J. C. geeft, ligt dan eene troostrijke belofte van overwinning des doods in elken vorm, waarin de Gemeenten met dien dood in aanraking komen. *c*) Als „de Overste van de koningen der aarde", d. i. de Opperkoning, die — in Zijn koninklijk ambt — zelfs de machtigste vorsten, die op aarde gevonden worden, regeert; voor Wien zij naar Ps. 72$_{11}$ zich moeten buigen. Welk een troost ligt ook daarin: dan kunnen zij immers niets doen buiten Hem om, nog minder tegen Zijnen wil. Zóó verstaan we, dat genade en vrede van Hem afdalen.

Opmerking verdient nog de orde, door Joh. in dezen groet gevolgd. Anders dan Paulus, 2 Kor. 13$_{13}$, noemt hij eerst God, dan den Geest Gods, eindelijk Jezus Christus. Waarom? De bron, in vollen zin, van die genade en dien vrede, is God, de Levende, laatste oorzaak van alles. Uitdeeler daarvan is de Geest. Deze deelt echter uit op grond van het werk van J. C.

6 *De lofzegging ter eere van J. C.*, vs. 6, stelt dit laatste uitdrukkelijk in het licht. Eerst wordt de aandacht gevestigd op hetgeen J. C. bij heel Zijn werk bewoog: Zijne liefde. Daaraan herkennen wij oogenblikkelijk den Apostel, die door deze liefde overweldigd is in het diepst zijner ziel, vgl. Joh. 19$_{26}$, 20$_{2, 20}$. Van die liefde spreekt Joh. volgens de oudste Handschriften in den tegenwoordigen tijd: „die ons lief heeft". Dat zegt meer dan de lezing der Statenvertaling, nl. dat die liefde doorloopend bij J. C. de achtergrond is van al wat Hij doet; eene machtige vertroosting voor Zijne Gemeenten in alle omstandigheden. De kern van Zijn liefdebetoon wordt vervolgens genoemd: Hij heeft ons uit onze zonden, die ons in banden hielden, verlost door Zijn bloed, Zijn eigen leven gegeven als losprijs. Eindelijk wordt gewezen op het resultaat, langs dien diepen weg bereikt: Hij heeft ons, d. i. Zijne geloovigen, gemaakt tot een Koningsstand; zij vormen, dank zij Zijn werk, een stand van louter koningen, van geen menschelijke macht afhankelijk, maar vrij en over alles beschikkende, zooals de eerste mensch volgens Gen. 1$_{28}$. En wel

een koningsstand, die louter priesters telt, in priesterlijke verhouding staande tot Zijnen God en Vader, d. i. tot God, die Zijn vader is. Hierin komt (terwijl de uitdrukking herinnert aan Joh. 20$_{17}$, al is de volgorde daar omgekeerd) de hooge eer uit, waarmede Zijne verlosten begiftigd zijn: als priesters mogen zij verkeeren voor het aangezicht van den Allerhoogste, die hen in de gemeenschaps-des-geloofs met J. C. tot kinderen heeft aangenomen, zich met hun gansche leven wijdend aan Zijnen dienst. M. a. w. door de verlossing, die Hij hun aanbracht, is voor hen de door de zonde verstoorde gemeenschap met God hersteld, vgl. 1 Petr. 2$_{9, 10}$. Is het wonder, dat Joh. met nadruk zegt, ja het uitjubelt in vreugde zijns harten: „Hem komt toe — en worde dus ook toegebracht in erkenning daarvan! — de luister of glorie, d. i. de hoogst denkbare heerlijkheid, en de kracht, d. i. de sterkte, waardoor Hij Zich als Verlosser doet gelden, in alle eeuwigheid, zoodat er nooit een einde aan komt? En dat hij deze lofzegging met een krachtig „Amen" besluit, vanwege de zekerheid van dit alles?

7 Op die zekerheid werpt Joh. nog bijzonder licht door *heenwijzing naar de Komst van J. C.*, vs. 7. — Met een „zie" wordt die Komst ingeleid, als eene verrassende mededeeling van iets, waaraan geen, of te weinig aandacht is geschonken, maar dat van hoog belang is en tegelijk van grooten ernst. Ook hier, evenals vs. 4, de tegenwoordige tijd: Hij komt. Daarin ligt *a*) dat men er vast op kan rekenen en moet rekenen, vgl. 22$_{20}$; *b*) dat die Komst niet enkel in de toekomst ligt, maar reeds is aangevangen, in overeenstemming met het „van nu aan" in des Heilands plechtige verklaring, Matth. 26$_{64}$. De „wolken des hemels" zijn teekenen van de ontzaglijke Goddelijke majesteit, door wolken aan het menschelijk oog onttrokken, Ex. 16$_{10}$, maar wijzen tevens op gericht, Ps. 97$_{2}$, Zef. 1$_{15}$ e. e. Alle oog zal Hem zien, zoodat er geen twijfel overblijft voor eenig mensch. Ook allen, die Hem doorstaken, die dus van Hem niet wilden weten, Hem zelfs gedood hebben, vgl. 1 Sam. 31$_{4}$. Vreeselijk zal de indruk zijn op alle „stammen der aarde", dus op de menschheid, hier beschouwd naar afkomst, in al hare vertakkingen, over de gansche aarde verspreid. Die zullen over Hem weeklagen, omdat zij vanwege hunne verwerping van J. C. beschaamd staan en bedrogen uitkomen. Hieruit blijkt, dat in „alle stammen der aarde" het woord „aarde" nog een bijzondere kleur heeft, in tegenstelling met den hemel, zoodat aan de ongeloovige menschheid moet worden gedacht. Ook dit alles wordt met een „amen" bevestigd. — Bij het neerschrijven van deze dingen heeft Joh. klaarblijkelijk voor den geest gestaan Zach. 12$_{9-14}$. Maar het is een opmerkelijk ontleenen van trekken aan dat Profeten-woord. In Zach. 12 gaat het aan op verdelging der Heidenen, die Jerusalem bedreigen; hier wordt geen onderscheid tusschen Joden en Heidenen gemaakt, maar de menschheid in het oog gevat, doch zóó, dat de plaats

van Jerusalem wordt ingenomen door degenen, die J. C. niet hebben doorstoken, die van de Heidenen door degenen, die Hem verwierpen. In Zach. 12 is sprake van weeklagen bij de stammen van Israël; hier bij de ongeloovige menschheid, zoodat de kring wordt uitgebreid. In Zach. 12 is het de HEERE, de God des Verbonds zelf, die doorstoken wordt; over het „hoe" daarvan gaat licht op, doordat de HEERE in vs. 10 den 1en persoon doet overgaan in den 3en: „Mij" wordt „Hem". Daaruit blijkt, dat het doorsteken van den God des Verbonds *indirect* geschiedt door doorsteking van een ander, dáár geheimzinnig, Persoon, dien Johannes' woord ons doet kennen als Jezus Christus, die dus de Messias is. De diepe zin van Zach. 12$_{10}$ wordt dus hier aan het licht gebracht.

8 Met dit laatste is in overeenstemming *de plechtige verklaring van God, den Albeheerscher*, waarmee de Opdracht eindigt, vs. 8. Al wat Johannes daarin heeft uitgesproken, wordt onderstreept door het eigen woord van „den HEERE God." Dat is dezelfde aanduiding van den Allerhoogste, die wij reeds in Gen. 2 aantreffen; de eerste naam karakteriseert Hem als den God des Verbonds, die Zijne beloften houdt, vgl. Ex. 3$_{14, 15}$; de tweede wijst op Zijne alomvattende macht. Hij doet verder uitkomen, wie en wat Hij is. *a*) „De Alpha en de Omega". Dat zijn de namen van de eerste en de laatste letter van het Grieksche Alfabet, gelijkstaande met A en Z bij ons. God teekent Zichzelven daarmee als „het Begin" en „het Einde", „de Eerste" en „de Laatste", die er was vóór al wat gezien wordt, die er nog is nadat alles voorbij zal zijn gegaan: naar Wiens Raad dus alles geschiedt. *b*) „Die is en die was en die komt," die onafhankelijk, alleen door Zichzelven bestaat, en Zich werkzaam betoont tot heil van Zijn volk, in het heden, gelijk Hij het deed in het verleden en doen zal in de toekomst, vgl. 1$_4$ *Uitleg. c*) „De Albeheerscher", eigenlijk: Die alles in de macht heeft, die dus ook alles en allen gebruikt om Zijnen wil uit te voeren, wiens Raad en wil bestaat.

Die lange Opdracht overziende, vragen we onwillekeurig: waarom toch díe Opdracht? Zij is voortgekomen uit de ontroerde ziel van een man, die te midden van onstuimige baren en steigerende golven rust gevonden heeft door hetgeen voor zijn geestesoog is onthuld, waarvan Jezus Christus het middelpunt is: hoe jammerlijk het er ook in de wereld uitzie met de Gemeente en voor de Gemeente van J. C., geen nood! Want de Toekomst is aan Hem, die niet tevergeefs door den genadigen God in de wereld gezonden is als Verlosser. God voert Zijnen Raad door Hem volledig uit. Zoo is er dus ook voor die Gemeente „toekomst", al bedreigt alles haar met ondergang; eene heerlijke toekomst, getypeerd in de genade en den vrede, die Johannes over haar uitroept. Dat legt hij haar reeds in die lange Opdracht aan het hart, tot bemoediging en vertroosting.

Ie TAFEREEL:

Inleiding, het Uitgangspunt, 19—322.

A. *De verheerlijkte Zoon des Menschen in levend verband met Zijne Gemeente op aarde*, 19-20.

9 *De omstandigheden, waaronder en de toestand waarin Joh. de openbaring ontving*, vs. 9, 10*a*, worden al dadelijk gekarakteriseerd in de teekening, die hij van zichzelven geeft. Niet met den Apostel-naam noemt hij zich, maar spreekt tot hen als hun „broeder", dus als eenvoudig lid van hetzelfde geestelijke huisgezin, waarvan God de vader is. Hij voelt zich één met de Gemeenten, in geen enkel opzicht boven elk harer leden verheven. Hij is hun lotgenoot. Eigenaardig drukt hij uit, wat dat inhoudt, als hij letterlijk schrijft: „in de verdrukking en koningschap en volharding in gemeenschap met Jezus." Eén lidwoord, bij drie zelfstandige naamwoorden! Hun lot omvat dus drieërlei: verdrukking, koningschap, volharding. Naar het uitwendige is er voor hen verdrukking; zij zijn evenwel innerlijk koningen, vgl. vs. 6 en den *Uitleg*; daarom hebben zij hun weg te bewandelen in volharding, de verdrukking te verdragen, ja hun leven is één uithouden onder verdrukking. — Er was dus verdrukking; van welken aard, blijkt uit hetgeen Joh. aangaande zichzelven meedeelt. Hij bevond zich op Patmos, „een kaal rotseiland van de Sporaden bij de kust van Carië, thans Patino." Men wijst er in een klooster nog „de grot der Openbaring" aan — dus de grot, waarin Joh. volgens een overlevering de Openbaring gezien heeft. — Het behoorde tot de verbanningsoorden ten tijde van Domitianus" (Van Veldhuizen, Bijb.-Kerk. Woordenboek, II blz. 237). De reden daarvan was „het Woord Gods en het Getuigenis van Jezus," de prediking aangaande God en Jezus, die hij in Klein-Azië bracht, vgl. „het woord des kruises", d. i. aangaande het kruis 1 Kor. 118, en „het Woord des geloofs," d. i. aangaande het geloof, Rom. 108. Deswege was hij verbannen. Het was dus een tijd van ver-
10*a* drukking om het geloof. — Daar op Patmos overkwam hem iets buitengewoons. Het was „de dag des Heeren," van Jezus, die elders in dit Boek met dien naam wordt aangesproken, 411, 22$_{20}$. Dat kan moeielijk anders dan de dag der opstanding zijn, waarop Jezus' verheerlijking aanving. Het was dus Zondag. Toen geraakte Joh. in een toestand, die letterlijk aangeduid wordt als „in [den] geest", in den grondtekst zonder lidwoord, om den vollen nadruk te leggen op „geest". Het is de benaming voor den *visionairen toestand*, waarin het lichaam uitgeschakeld is, waarin de omringende wereld als niet bestaat, waarin alleen de geest werkt (te vergelijken met den toestand van iemand, die droomt). Daar het gaat om eene verschijning van den Christus, moet het, al zegt Joh. het niet, de Geest des Heeren geweest zijn, die hem in dien toestand bracht.
10*b* *Wat Johannes hoorde*, vs. 10*b*—11. Achter hem vandaan komend,

klonk hem eene stem in de ooren, in kracht gelijk aan het geluid eener bazuin. Die stem sprak duidelijk, zoodat Joh. woord voor woord verstond, wat in vs. 11 geschreven is. De Statenvertaling heeft hier allereerst: „Ik ben de Alfa en de Omega, de Eerste en de Laatste"; de oudste grieksche
11 tekst heeft deze woorden niet, waarom ze hier uitgelaten zijn. Joh. krijgt opdracht, te boek te stellen wat hij zag: „wat gij ziet", dus in den tegenwoordigen tijd gezegd, omdat dit „zien" niet voor een oogenblik is, maar voortduurt. Het aldus te boek gestelde moet hij toezenden aan „de" zeven Gemeenten, die met name worden genoemd (zie *Inleiding* blz. 12 e. v.).

12 *Wat Johannes zag*, vs. 12—16. Geen wonder, dat Joh. zich omkeerde, om gewaar te worden, wat voor stem dat was. Naar het leven geteekend staat er: „om de stem te zien", want Joh. was alleen en de hem omringende stilte werd enkel door die geweldige stem verbroken, die zich echter tot hem persoonlijk richtte. Een wonder schouwspel kreeg hij te zien: 7 gouden kandelaren of luchters, die wel brandend gedacht moeten
13 worden. Te midden daarvan een geheimzinnige gestalte, die Joh. teekent als: den Menschenzoon gelijk. In het grieksch ontbreekt wel het lidwoord, zoodat men ook zou kunnen vertalen: „een menschenzoon" gelijk, maar uit het vervolg blijkt duidelijk genoeg, wie het was: de Zoon des Menschen. Dat Joh. zich hier zoo voorzichtig uitdrukt, en niet zegt: „den Zoon des Menschen", is volkomen in overeenstemming met den aard van de verschijning in visioen, en misschien met de ontroering van het oogenblik, waarin hij nog geen zekerheid had, maar enkel de sprekende gelijkenis bespeurde. Het was J. C. zelf, die zich daar aan hem vertoonde. Maar op zeer bijzondere manier. *a*) In bijzonder gewaad, gehuld in een kleed, dat afhing tot op de voeten. De hier voorkomende naam is in de LXX (Grieksche Vertaling des O. T.) gebruikelijk voor een kleedingstuk, dat gedragen werd door den Hoogepriester, Ex. 28$_{31-34}$, maar ook door Samuel den profeet, 1 Sam. 15$_{27}$, en door Jonathan, den koningszoon, 1 Sam. 18$_{4}$. Het doet dus al aanstonds aan een ambt denken. Wijl het in de Wet, Ex. 28$_{31-34}$, 39$_{22-26}$ voor den Hoogepriester *voorgeschreven* is, ligt voor de hand, dat het hier het hoogepriesterlijke ambt van J. C. afbeeldt. Daarbij komt een gouden gordel, waarmee hij omgord is in de richting van, dus onder de borsten. Wijl het gewaad lang afhangend is en de gordel op ongewone plaats wordt gevonden (gewoonlijk om de lendenen, Jes. 11$_{5}$, Luk. 12$_{35}$), is de gordel enkel zinnebeeld. Maar waarvan? De hoogepriesterlijke gordel bevàt wel goud, Ex. 28$_{8}$, maar is niet van goud. Een gouden gordel werd ook gedragen door den geheimzinnigen Man, door Daniel aan den Hiddekel gezien, Dan. 10$_{5}$, den Beschermer van Israël. Terwijl vlg. 1 Macc. 10$_{8, 9}$ leden van het koninklijk geslacht gouden gespen droegen om de kleederen saam te houden, en goud dus klaarblijkelijk tot het koninklijk ornaat behoorde, hebben we hier wel eene aanwijzing van het koninklijke ambt van J. C. Treffend is dan,

dat Hij vóór Joh. staat als de Profeet-Priester-Koning, want Zijn profetisch ambt vervult Hij in de Openbaring, die Hij hem doet toekomen. —
14 *b*) In bijzondere gedaante. Zijn hoofd en haar, dus de omlijsting van Zijn aangezicht, wit, als witte wol en als sneeuw. Jes. 1$_{18}$ worden die beiden gesteld tegenover de roode kleur der zonden, dus als beelden van reinheid en heerlijkheid, in plaats tredend voor de onreinheid en het verderfbrengende der zonde. Beeld dus van smettelooze heerlijkheid, als die van de glanzende wol en van de glinsterende sneeuw, die de velden als eene schitterende wade bedekt; met name van de heerlijkheid, die vrucht is van de uitdelging der zonden, dus van de verlossing in J. C. Zijne oogen als eene helder brandende vlam, die der omgeving haar licht mededeelt, dus alles doorziende oogen; ook beeld van heerlijkheid, anderen, hier Zijne Gemeenten, ten goede komend, door verspreiding van het licht der ware kennis, vgl. Joh. 5$_{35}$. Waarbij niet te vergeten,
15 dat uit de oogen het hart spreekt. Zijne voeten gelijk aan koper (of blinkend metaal, zooals de Oudheid kende), dat in den oven gloeiend gemaakt is en nu blijft gloeien. Beeld van heerlijkheid, van vastheid en duurzaamheid tevens. In Deut. 4$_{20}$ wordt de „ijzeroven" gebruikt als beeld der verdrukking in Egypte, dus van lijden. In verband daarmee krijgt ook de „oven" beteekenis, wordt aan het lijden van J. C. gedacht en de aandacht bepaald bij de vastheid der heerlijkheid, welke gegrond is in Zijn lijden. Daar de voeten het gansche lichaam dragen, wordt nog helderder de bedoeling, af te beelden de vastheid der heerlijkheid, die J. C. verworven heeft door Zijn lijden. Zijne stem als het geluid, dat vele wateren geven; ruischende stroomen en watervallen, bruisende zeeën. Dus: indrukwekkend door kracht en macht. Beeld der kracht van J. C., met name van Zijn Woord. In Zijne rechterhand, aanduidend de plaats der eere, 7 sterren. Ook al beelden van heerlijkheid, om het
16 licht, dat zij geven, Dan. 12$_{3}$. Uit Zijnen mond komt een tweesnijdend scherp zwaard. Het komt daaruit bestendig voort, is dus voortdurend in beweging om zijn werk te doen: te wonden. Beeld van Zijn Woord, vgl. Ef. 6$_{17}$, Hebr. 4$_{12}$, dat eenerzijds tot heil wondt, andererzijds tot verderf. Zijn aanschijn gelijk de zon schijnt in hare kracht. Hier ligt de nadruk op het schijnen van de zon in hare volle kracht, waarmee zij licht en warmte geeft. Beeld van de onbeschrijfelijke heerlijkheid van J. C., eenerzijds weldadig voor degenen, die op Hem zich verlaten; andererzijds verderf brengend aan degenen, die Hem verwerpen. — Werpen wij een blik op het geheel, door dit alles geteekend, dan rijst voor ons oog op de gestalte van den Zoon des Menschen, in verheerlijkten staat, maar met dezelfde trekken, die Hij tijdens Zijne omwandeling op aarde vertoonde: Hoogepriester, vs. 13*b*, Koning, vs. 13*c*, Profeet, vs. 16*b*, waarbij opmerkelijk is, dat het profetische ambt het laatst wordt aangeduid: de Profeet is de mond van den Hoogepriester en Koning, die door

Zijn Woord de wereld inbrengt wat Hij als Hoogepriester verworven heeft en als Koning handhaaft. Deze gedachte vindt hare bevestiging in vs. 17c, 18 (zie aldaar).

17a *Johannes' gewaarwording*, vs. 17a. Het aanschouwen van die verschijning overweldigde Joh. zóó, dat hij neerzeeg aan de voeten van den Zoon des Menschen. Als een lijk, staat er letterlijk. Tegenover die heerlijkheid kon hij het niet uithouden. Een gevoel van „wee mij, ik verga" overstelpte hem, die voelde, dat hij als zondaar tegenover zulk eene heerlijkheid niet bestaan kon. De schrik sloeg hem om het hart.

17b *De troostende toespraak van den Zoon der Menschen*, vs. 17b, 18. Jezus Christus is niet gekomen om Joh. te verschrikken, maar Zich in Zijne heerlijkheid te vertoonen, hem en zijnen broederen ten goede. Daarom legt Hij Zijne rechterhand op Joh. Dat enkele feit spelt reeds heil, want het is een teeken van gemeenschap; bovendien is de rechterhand zetel van kracht, Ps. 118$_{15, 16}$. Doel is: Joh. te sterken. Vandaar, dat Hij hem ook toespreekt met troostrijke woorden. *a*) Vrees niet langer, houd op met

17c vreezen. *b*) Daar is geen reden toe: *1.* „Ik ben de Eerste en de Laatste." Hieruit blijkt, dat het niet enkel gaat om de vrees van het oogenblik, maar dat Joh. over het geheel, in verband met de verdrukking, vs. 9, met vrees bevangen was. Want de Zoon des Menschen houdt hem voor, dat Hij degene is, die vóór alles bestaat en ook na alles, zoodat Hij te

18a allen tijde een toeverlaat is, vgl. Ps. 90$_2$. *2.* Ik ben „de Levende", voor wien „leven" karakteristiek is, die met „dood" niets gemeen heeft. Opmerkelijk, dat de Zoon des Menschen van Zichzelven uitspreekt wat naar de Schrift kenmerk Gods is, Jes. 44$_6$ (bij 1), Ezech. 33$_{11}$ (bij 2). De verklaring ligt in Joh. 5$_{26}$. Het is dus de Zoon Gods, die in den Zoon

18b des Menschen spreekt (vgl. 2$_{18}$). *3.* „En Ik werd een doode, en zie, levend ben Ik tot in alle eeuwigheid." Dat hier, waar weer letterlijk „een lijk" staat, gedoeld is op Zijn sterven aan het kruis en Zijn liggen in het graf, springt in het oog. Dat was echter een tijdelijke toestand, waarop een andere volgde, nl. — ingeleid met een „zie!", let daar op met al uwe aandacht! — onvergankelijk leven. De verbinding van die twee teekent Hem als den Overwinnaar des doods, die den dood overwon juist door zich in

18c zijne macht te begeven. *4.* Vrucht daarvan is „Ik heb de sleutels des doods en van het Rijk der dooden" (Stat. Vert. omgekeerde orde). Wie de sleutels heeft, heeft de macht om te openen en te sluiten, 3$_7$, dus de volle beschikking over dood en rijk der dooden, om daaraan over te geven of daaraan te ontrukken. „Hel" heeft de Stat. Vert. Dat woord werkt verwarrend, daar het doet denken aan de plaats der verdoemenis, waarvoor in de Openb. eene andere uitdrukking voorkomt, nl. „de vuurpoel", 20$_{10, 14}$. In het grieksch staat Hades, de benaming van het Rijk der dooden, die ook gebruikt wordt in Hand. 2$_{27}$ (voor het Hebr. Scheool in Ps. 16$_{10}$) om aan te duiden wat Job. 30$_{23}$ „het huis der samenkomst

aller levenden" noemt. De ten grave gedaalden worden beschouwd als één groote vergadering, die tegenover de levenden een Rijk van dooden vormen, over wie de Dood heerscht. Zoo wordt de bedoeling duidelijk: Ik, die Overwinnaar ben van den dood, heb de macht over leven en sterven, ook over degenen die reeds gestorven zijn. In verband met de verdrukking, vs. 4, beteekent het dan: worden de Mijnen gedood, het gaat niet buiten Mij om; ook in het Rijk der dooden zijn zij in Mijne hand, zoodat zij er geen seconde langer in blijven dan Ik het wil.

Het geheele woord overziende, door J. C. tot Johannes gesproken, aanschouwen wij den Zoon Gods, die als de Zoon des Menschen zich aan Johannes vertoont in de heerlijkheid, die Hij door Zijn Verlossingswerk aangebracht heeft; die daar staat als de Profeet (in het woord, dat Hij tot Joh. richt), om te troosten en te bemoedigen met hetgeen in Hem als Hoogepriester, vs. 18*b*, en als Koning, vs. 18*c*, is te vinden.

19 *De opdracht aan Johannes*, vs. 19. Joh. moet te boek stellen wat hij te zien krijgt. Hier is een andere tijd van het werkwoord (Aor.) gebruikt dan in vs. 11 (Praes.). Daardoor bestaan twee mogelijkheden omtrent hetgeen Joh. te boek stellen moet. I. Er is sprake van *drieërlei*: *a*) wat Joh. op dat oogenblik reeds *gezien heeft*, vs. 10–18; *b*) wat *is*, dat men dan meent te vinden in 2$_1$—3$_{22}$; *c*) wat *hierna geschieden zal*, te vinden in 4$_1$—22$_5$. — II. Er is sprake van *tweeërlei*, dat eerst *saamgevat* is in: „hetgeen gij ziet" [= gezien *hebt* en nog *te zien krijgt*] en later, verklarend, gesplitst in: *a*) „wat *is*", omvattend 1$_{10-18}$ en 2$_1$—3$_{22}$; *b*) „*wat hierna geschieden zal*," ten deele reeds te vinden in passages uit 2$_1$—3$_{22}$ (zie de slotstukken der verschillende Brieven), maar speciaal in 4$_1$—22$_5$, waarin dan vervat is „de profetie", waarvan 1$_3$ gewaagt. — Aan II meen ik de voorkeur te moeten geven, als het best strookend met de lijnen in Joh.'s boek. Twee stukken „zijn", nl. 1°. De verheerlijkte Zoon des Menschen staat in levend verband met Zijne Gemeente op aarde; 2° Die Gemeente heeft een zwaren strijd te midden van de haar omringende wereld. Wat „geschieden zal" is de volvoering van den Heilsraad Gods aan die Gemeente. „Hierna" is dan niet: na dit oogenblik, waarop Joh. de opdracht ontvangt, maar: na hetgeen in 1° en 2° is aangegeven, dus aanduidend, hoe de zaken worden door de uitvoering van Gods Heilsraad.

20 Nu volgt nog eene *verklaring aangaande de zeven sterren en de zeven luchters*, vs. 20. Zij zijn „mysterie", verborgenheid. Ze hebben dus eene beteekenis, die niet vanzelf begrepen wordt. Daarom de uitlegging. De zeven luchters stellen de zeven *Gemeenten* voor, genoemd in vs. 11. Het zijn dus de zeven Gemeenten van Klein-Azië. Daar waren echter meer Gemeenten, b.v. Colosse. Het getal is dus zinnebeeldig. Om de beteekenis te verstaan, moeten we uitgaan van het feit, dat de Gemeenten door gouden luchters of kandelaars worden voorgesteld. Dat herinnert

aan den gouden kandelaar uit het Heilige des Tabernakels, die ook zinnebeeldige beteekenis heeft. Die vormt één geheel, maar heeft zeven armen, waardoor tweeërlei wordt afgebeeld: een volheid, en: éénheid in de veelheid. Dan treedt aan het licht, dat „de 7 Gemeenten" vertegenwoordigsters zijn van alle Gemeenten (waarom ook wat aan een bepaalde Gemeente gezegd wordt, aan *alle* Gemeenten op het hart wordt gedrukt, 2$_{7, 11, 17, 29}$; 3$_{6, 13, 22}$), maar tevens, dat alle Gemeenten onderdeelen zijn van een *geheel*, *de* Gemeente, over heel de aarde verspreid in alle eeuwen. En dan nog, dat die Gemeenten werk zijn van den H. Geest, wijl 7 het getal des H. Geestes is, zie vs. 4 *Uitleg*. Zoo staan zij als lichten in de wereld, als draagsters van het Woord des levens, vgl. Filipp. 2$_{15, 16}$. Met de 7 luchters hangt ook het 7-tal sterren samen. Dit stellen voor de „*engelen* der zeven Gemeenten". Dat wij hier niet aan hemelgeesten moeten denken, volgt uit het feit, dat Joh. aan hen brieven moet richten, 2$_{1, 8, 12, 18}$, 3$_{1, 7, 14}$. Het zijn menschen. Zijn zij, zoo te zeggen, het adres der Gemeenten, (vgl. „uwen kandelaar" 2$_5$); dan moeten zij daarin de leiding hebben gehad. Wij hebben hen dus te zoeken onder de opzieners der Gemeenten. Denken we daarbij aan Dan. 12$_3$, dan wordt onze aandacht gericht op de leeraars, de voorgangers, die haar dienden met het Woord des Heeren, dat vlgs Ps. 119$_{105}$ een lamp en licht is. Bedenken we, dat in Tabernakel en Tempel goud alleen gevonden wordt in Heilige en Heilige der Heiligen, dus in de eigenlijke „woning" Gods — onderscheiden van den Voorhof —, dan verstaan we, dat „gouden" karakteristiek is aan wat God toebehoort, in Zijne gemeenschap is opgenomen. Het duidt dan den heerlijken stand aan van Gemeenten en Voorgangers, die hun in Christus geschonken is, vgl. vs. 6.

Bijzonder troostrijk en bemoedigend is 1°, dat de verheerlijkte Zoon des Menschen gezien wordt tusschen de gouden kandelaren: Zijne Gemeente, waar zij zich ook bevindt, staat niet alleen in de wereld: ongezien is Hij bij haar en slaat Hij haar gade; 2°, dat Hij de zeven sterren in Zijne rechterhand heeft: Hij houdt de voorgangers vast en beveiligt hen. Welk een voorrecht voor die voorgangers, die even zwak zijn als degenen, die zij hebben voor te gaan. Maar ook voor de Gemeenten: wat is vreeselijker dan afval, of ook maar afdwaling van een leeraar, vooral in dagen van verdrukking! Dan mist de Gemeente haar leidsman, dus leiding en steun, wordt zij al te licht prooi van dwaling en afval. Gelukkig de Gemeente, wier voorganger vastgehouden wordt door Hem, zoodat hij pal staat te midden van alle woelingen van den tijd!

B. *De Gemeente van Jezus Christus te midden van de wereld*, 2$_1$—3$_{22}$.

De Brieven aan de Zeven Gemeenten van Klein-Azië.

2 *Aan den Engel der Gemeente te Efeze*, vs. 1—7.

1 In den *aanhef*, vs. 1*b*, teekent de Verheerlijkte Zichzelven als den

Bewaarder der voorgangers, als Dengene, die bij de Gemeenten is (zie 1$_{20}$ *Uitleg*) niet alleen, maar die ook onder haar Zich beweegt, met haar verkeert en meeleeft, al ziet zij Hem niet, die dus ook kennis draagt van haar doen en laten en hare ondervindingen. Dat geeft al dadelijk een bepaald karakter aan hetgeen Hij zegt: van liefde, die hoogen ernst medebrengt naast haar trouwe zorg.

De *inhoud*, vs. 2 6, bevat 1° eene *bemoedigende verzekering* vs. 2, 3: Ik ben met alles volledig op de hoogte. Met uwe „werken", waarbij we om het volgende wel te denken hebben aan een doen en laten, dat met Gods wil in overeenstemming is. Met uw „moeite", want dat leven naar Gods wil kost inspanning en strijd, is een oproeien tegen den stroom. Met uw lijdzaamheid, want dat leven gaat gepaard met een doorzetten met ijzeren volharding in het doen van het goede al gaat het nog zoo moeielijk. Het is Mij bekend, dat gij niet uitstaan kunt lieden, die den weg der verkeerdheid bewandelen, omdat gij het nauw neemt met den wil Gods. Ook dat gij u niet van de wijs hebt laten brengen door die mannen, die zich voor apostelen, als door Mij gezonden, uitgeven terwijl zij het toch niet zijn; dat gij hen aan een nauwkeurig onderzoek hebt onderworpen en tot de slotsom zijt gekomen, dat het leugenaars zijn. Het is Mij niet minder bekend, dat gij lijdzaamheid bezit, d. i. in onderscheiding van vs. 2, om het verband met de volgende zinsneden: uithoudingsvermogen in lijden, dat gij, hoe zware last het ook was, verduurd hebt, opdat Mijn Naam niet onteerd werd, maar in zijne heerlijkheid zou uitkomen, door u hooggehouden. Ook, dat het bij u niet gekomen
4 is tot afmatting, dat gij nòg onvermoeid duldt en draagt. — Daarop volgt echter 2° eene *ernstige waarschuwing*, vs. 4, 5. De geloovigen te Efeze hebben hunne „eerste liefde" laten varen. De liefde tot Hem, dien zij door het Evangelie als hun Zaligmaker hadden leeren kennen, die aanvankelijk gloeide als een vrolijk brandend vuur, dat naar alle kanten warmte uitstraalde (vgl. „de eerste werken" vs. 4), is al meer
5 afgekoeld, zoodat zij haar nu kwijt zijn. Daarom worden zij tot bezinning geroepen. Zij moeten zich maar eens voor den geest roepen, uit wat heerlijken staat zij gevallen zijn: van de hoogte der liefde, en wat daarvan het gevolg is: dat zij die liefde nu niet meer betoonen; welk een verschil tusschen dat verleden en het heden! Er moet eene verandering bij hen plaats hebben, een verandering van zin: de liefdeloosheid moet plaats maken voor liefdebetoon, terugkeer dus tot de werken van den eersten tijd. Komt het daartoe niet, dan zal de Verheerlijkte op den voorganger àfkomen als een tegenpartijder, en zal den hem toevertrouwden kandelaar van zijne plaats verwijderen, dus de hem toevertrouwde Gemeente uit Zijne omgeving (Hij bevindt zich immers, 1$_{13}$, en wandelt 2$_1$ te midden van de zeven kandelaren) bannen. Hier komt aan den dag, dat in den „engel" de Gemeente wordt toegesproken; anders zou niet de kandelaar,

maar de engel van zijne plaats verwijderd moeten worden, òf de Gemeente zou de zonde van haren voorganger moeten boeten! Hoe ernstig is deze bedreiging in den mond van Hem, die vs. 16 heeft gesproken. Het blijkt ook uit het hier gebezigde werkwoord, dat „in beweging brengen" beteekent: engel noch Gemeente moet denken, dat hun stand te vast is, dan dat ooit sprake zou kunnen zijn van zulk eene verwijdering! Slechts noode zal Hij er echter toe overgaan; daarom nogeens met nadruk: „in
6 geval gij u niet bekeert." Daarom ook nog een anderen toon aangeslagen in vs. 6. Jezus ziet het goede niet voorbij, zoomin als Zijn Vader, vgl. 2 Chron. 19$_3$. Welgevallig is Hem, dat de geloovige Efeziërs de praktijken der Nicolaieten (Inleiding blz. 14) haten, waarvan ook Hij zelf een innigen afkeer heeft. Niet om de bedreiging van haar ernst te berooven, spreekt Hij zoo. Doch uit liefde, die niet ontmoedigen wil, maar harten, die door de bedreiging gekomen zijn tot erkentenis van den ernst van den toestand, bemoedigen en versterken om toch terug te keeren van den verkeerden weg.
7 Ten besluite volgt nog eene *vermaning* en eene *belofte*, tot breeder kring gericht, nl. tot allen, die dit Boek onder de oogen krijgen, vs. 7. Dat blijkt 1° uit het zoo algemeen mogelijk gehoudene: „wie ooren heeft", dat eenerzijds in de veelheid den enkeling toespreekt; anderzijds echter geen beperking tot een bepaalden kring kent. 2° Uit het feit, dat hier „de geest" wordt aangewezen als degene, die spreekt, waarmee toch niet anders dan de Heilige Geest bedoeld kan zijn. Hieruit spreekt geen vereenzelviging van den H. G. met den Verheerlijkten Heiland, maar het is te verstaan in den zin der belofte uit Joh. 16$_{14}$, waaruit volgt, dat het gesprokene in zijn beteekenis niet beperkt is tot een bepaalden tijd, maar blijft gelden voor alle tijden. 3° Uit het gericht-zijn van het gesprokene tot „de Gemeenten", d. i. de zeven Gemeenten in hare zinnebeeldige beteekenis als vertegenwoordigsters van de gansche Gemeente des Heeren, waar ter wereld hare onderdeelen zich ook mogen bevinden. —
7*a* De vermaning richt zich tot „wie ooren heeft"; eene uitdrukking, die ontdekkend werkt, tot nadenken dwingt over de vraag, of die ooren ook gebruikt worden, het besef van verantwoordelijkheid opscherpt. Zij luidt: „die hoore", luistere naar en neme ter harte, wat de Geest tot de Gemeenten zegt in hetgeen tot de Gemeente van Efeze gericht wordt. Een woord ook voor den tegenwoordigen tijd, waarin zich nog altoos het verschijnsel voordoet, dat de totale overgegevenheid aan en afhankelijkheid van Jezus allengs wijkt voor een zekere zelfvoldaanheid òf voor een leven bij gestalten, bevindingen enz., waarbij J. op den achtergrond raakt
7*b* en de liefde hare warmte verliest. — De *belofte* wordt gedaan aan „wie overwint", d. i. in den strijd des geloofs en tegen de zonde, die het leven lang duurt, stand houdt; die uitdrukking dient om de geloovigen te bemoedigen in en te sterken tot volhouden in dien strijd. Het gaat om hooge dingen, waarvoor niet tevergeefs gestreden wordt. De Verheerlijkte

geeft, zoo luidt de belofte, den overwinnende te eten van den boom des levens, die in het midden van het Paradijs Gods is. Eene duidelijke zinspeling op het Paradijs uit Gen. 2. In die benaming wordt geteekend de staat van volkomen heil in de tegenwoordigheid Gods, Luk. 23$_{43}$, en wel als herstelling van wat door de zonde verloren ging, Gen. 3$_{23, 24}$. Dat heil heeft tot middelpunt het ware leven, vandaar de levensboom in het midden van het Paradijs Gods. Wie van dien boom mag eten, krijgt en heeft zoo deel aan dat leven. De Verheerlijkte geeft den overwinnende daarvan te eten. Dat eten is dus diens voorrecht midden in den strijd, d. i. reeds op aarde, maar de volkomenheid is daar, waar de overwinning het resultaat en de strijd achter den rug is, d. w. z. na dit leven, in de eeuwige heerlijkheid.

Aan den engel der Gemeente te Smyrna, vs. 8—11.

8 In den *Aanhef*, vs. 7, teekent de Verheerlijkte Zich als den Zoon Gods, die als Zoon des Menschen den dood overwon en leeft als overwinnaar des doods, vgl. 1$_{18}$ *Uitleg*. Al weer in verband met de omstandigheden der Gemeente, vs. 9, 10, tot hare bemoediging en vertroosting: bij al wat haar treft is Hij haar levende Heer, uit eigen ervaring bekend met haar nood, tegelijk met Zijne macht daarboven staande. De dood, in welken vorm die haar ook aangrijnze, is een voor haar door Hem reeds overwonnen vijand.

9 De *Inhoud*, vs. 9, 10, bevat 1^{e} eene *bemoedigende verzekering*, vs. 9: Ik ben met alles op de hoogte. Met uwe „werken", zie vs. 2 *Uitleg*. Met uwe „verdrukking", zie 1$_{9}$ *Uitleg*. Met uwe armoede, uwe kommervolle omstandigheden tengevolge van de verdrukking; wellicht was de Gemeente van goederen beroofd of, naar 13$_{17}$, belemmerd in hare broodwinning; tusschen haakjes wordt ingevoegd „maar gij zijt rijk", nl. in Mij, zoodat uwe armoede niet is dan schijn: het wereldsche goed is het ware niet! Met de lastering dergenen, die om hun afstamming van Abraham optreden als ware Joden, als leden van het volk Gods, vgl. Rom. 2$_{17-20}$, terwijl zij in waarheid ondanks die afstamming heel wat anders zijn, nl. „eene Synagoge des Satans", eene vergadering, waar de Satan heerscht en gediend wordt, eene Duivels-kerk. Wat de inhoud van die lastering was? Om de karakteristiek der lasteraars moet zij wel betrekking gehad hebben op dingen, die den Jood in diens vermeende vroomheid ergerden, moet zij ook in de lijn des Duivels hebben gelegen. En dan is zeker allereerst te denken aan de belijdenis van Jezus als den Zoon Gods, die den Joden van ouds ergerde, Joh. 5$_{18}$, en den Duivel een doorn in het oog was, Matth. 4$_{3}$ e. e. Verder ook aan de belijdenis van Jezus als gekruisigde, vgl. 1 Kor. 1$_{23}$, Gal. 5$_{11}$ en Hand. 13$_{45}$. Maar om de „werken" is niet uitgesloten de wandel in vrijheid van de Ceremonieele Wet, waarover reeds Stefanus werd aangevallen, Hand. 6$_{13, 14}$. Die Joden hebben de geloovigen dan uitgekreten voor lieden, door een niet-goddelijken, doch

duivelschen geest bezield, zooals ook van Jezus Zelf was gezegd, Mark. 3$_{30}$.
10*a* — Daarop volgt 2^{0} eene in bemoedigenden vorm gestelde *aankondiging van lijden*. Alles wees op lijden, dat te wachten stond. De lucht was er vol van. Dat vervulde de Gemeente met vrees. De Verheerlijkte roept haar toe: „vrees niet langer daar voor", met het oog op vs. 8. Van den
10*b* kant des Duivels komt het lijden. Hij zal leden der Gemeente (die dus in haar geheel wordt toegesproken in den persoon van haren Engel, zie ook 1$_{20}$, 2$_{5}$ *Uitleg*) in den kerker werpen. Daardoor wordt de gansche Gemeente op de proef gesteld, van den kant des Duivels beschouwd: in verzoeking gebracht, om nl. van Christus af te vallen. Die kerkering van sommigen (veel of weinig in aantal, dat blijkt niet) gaat gepaard met verdrukking voor het geheel. Die verdrukking duurt 10 dagen. Een zinnebeeldig tijdperk. „Dagen", wijst, in tegenstelling met maanden en jaren, op betrekkelijk korten duur. Betrekkelijk, omdat het toch 10 dagen zijn. Het getal 10 drukt volheid uit, en wel het kleinste getal, dat die volheid uitdrukt in de sfeer van het aardsche, b.v. de 10 woorden der Wet, Ex. 34$_{28}$, de 10 rechtvaardigen in Abraham's voorbede, Gen. 18$_{32}$, de 10 zonen in Elkana's troostende toespraak tot Hanna, 1 Sam. 1$_{8}$, de 10 dagen in Gen. 24$_{55}$. Letten we op de rol, die het getal 10 speelt in den Tabernakel: 10 gordijnen, Ex. 26$_{1}$, $_{10}$ pilaren, Ex. 27$_{12}$, dan zien wij in verband met Ex. 25$_{9,40}$ daarin uitgedrukt de gedachte der volkomenheid in de uitvoering van Gods Raad tot heil Zijns volks. Een verdrukking van 10 dagen is dan eene verdrukking gedurende den kleinsten tijd, die aan Gods doel beantwoordt. Voegen wij daarbij, dat 10 aangeeft de volle maat der gerechtigheid — denk aan de 10 woorden der Wet — en der ongerechtigheid — Israël heeft den Heere 10 malen verzocht, Num. 14$_{22}$ —, dan wordt ons ook dit doel Gods duidelijk: aan het licht te brengen de ongerechtigheid zijner vijanden, maar ook Zijne gerechtigheid en die van Zijn aan Hem vasthoudend volk, welke uitkomen in dien
10*c* ve drukkingstijd. — In verband hiermede staat 3^{e} het *opwekkende woord*, dat aangeeft, hoever die verdrukking wel gaan kan: dat er ter dood gebracht zullen worden en dus voor allen het leven er mee gemoeid kan zijn; dat aanspoort tot trouw, in belijdenis en ook in wandel (zie op „lastering" vs. 9); dat bekroning belooft na uitgehouden strijd, nl. met het waarachtige leven, dat door geen dood verslonden wordt, maar door den dood heen zich heerlijk ontplooit.

11 Ten besluite volgt weer eene *vermaning*, 11*a* (zie 7*a* *Uitleg*), en eene *belofte*, 11*b* Deze laatste staat in nauw verband met den nood, die de Gemeente van Smyrna bedreigt. Moge het natuurlijke leven aan velen ook ontnomen worden en de lichamelijke dood op gewelddadige wijze hen dus treffen, hoog is haar voorrecht: de overwinnende, die stand houdt in den strijd des geloofs en tegen de verzoeking tot ongerechtigheid, zal volstrekt geen letsel lijden van den Tweeden Dood. In 20$_{14}$, $_{15}$ is die

Tweede Dood het einde, waarop het uitloopt met Dood en Doodenrijk en met allen, die niet opgeteekend zijn in het Boek des Levens. Dat einde ligt in den „vuurpoel", waar geen vernietiging plaats heeft, maar vlgs 20_{10} eeuwige pijniging. In de macht van den Tweeden Dood zijn, is vlgs 20_6 het tegendeel van „priesters van God en Christus zijn" en „met Christus als koningen heerschen", het tegendeel dus van het genot des heils in de gemeenschap van God en Christus. Dus kan de Tweede Dood niet anders wezen dan aanduiding van den jammerstaat der eeuwige scheiding van God, die de Bron des levens is, en van de smarten, die onder Zijnen toorn eindeloos geleden worden. Die Tweede Dood zal op geen enkele manier den overwinnende eenig letsel toebrengen: geen de minste scheiding zal er tusschen God en Christus èn hen zijn, in dit leven noch aan de overzijde des grafs. — Welk een troost, ook voor de Gemeente des Heeren van onzen tijd, waarin de groote vijand niet stil zit, maar verdrukking brengt; denkt b.v. aan de vervolgingen in Riga. Maar ook: welk een spiegel is die Gemeente van Smyrna, die in geen enkel opzicht berispt wordt, voor al de Gemeenten van alle eeuw, om zichzelve te onderzoeken met het oog op trouw in het lijden om Jezus' wil.

12 *Aan den Engel der Gemeente te Pergamus*, vs. 12—17.

De *Aanhef*, vs. $12b$, teekent den Verheerlijkte, in tegenstelling met de voorgaande brieven, in eene houding van hoogen ernst. Hij spreekt immers als degene, „die het tweesnijdende, scherpe zwaard" heeft. Volgens 1_{16} kwam dat aan één stuk door uit Zijnen mond. Het heet daarom 2_{16} „het zwaard Mijns monds". Het is Zijn Woord, zie op 1_{16} *Uitleg*, waarmee Hij Zich keert tegen zulken, die van den rechten weg afwijken. In verband met de omstandigheden in de Gemeente van Pergamus ziet Hij Zich genoodzaakt, eene dreigende houding aan te nemen, zoodat van meet af uitkomt, dat in dezen Brief niet de bemoediging en vertroostlng overheerscht, maar de waarschuwing; vanwege het groote gevaar.

13 De *Inhoud*, vs. 13–16, bevat in de eerste plaats weer 1^0 eene *bemoedigende verzekering*, vs. 13. De Verheerlijkte is met alles op de hoogte. Met „uwe werken", zie 2_2 *Uitleg*. Met het gevaarlijke van hare woonplaats. Daar staat de troon des Satans. Daar is dus het middelpunt van zijne verderfelijke macht en werkzaamheid. Pergamus was de hoofdzetel der afgoderij, met tempels voor de voornaamste goden en godinnen; met name van den Keizer-dienst (de beschermgeest van den regeerenden, en de persoon van den overleden keizer waren bij Senaatsbesluit tot den rang van goden verheven, zie T. en U., de Brieven II Petr. Joh. en Judas[2] p. 14) en van Asklepios, wiens kenteeken de *slang* was, die in de Christenheid den Duivel verzinnebeeldt, vgl. Op. 12_9, 20_2. Dáár woedde de Duivel dus het hevigst in zijn waar karakter van Satan, d. i. tegenstander van God en Zijne Gemeente. Ook met de houding der Gemeente te Pergamus is de Verheerlijkte op de hoogte. Dat zij Zijnen Naam niet loslaat, maar

dien krampachtig vasthoudt, d. w. z. Hemzelf in de hoedanigheid, waarin Hij in de wereld kwam: van Zaligmaker, zie b.v. 1$_{5, 6}$ (vgl. 1 Joh. 2$_{12}$ en den Uitleg). Daarnevens ook, dat zij het geloof in Hem niet verloochend, de belijdenis daarvan dus gestand gedaan heeft, met name in dagen van zwaren druk: toen een niet nader bekende discipel Antipas (volgens de legende bisschop van Pergamus) zijn getuigenis met zijn leven bekocht heeft. Op diens trouw wordt volle nadruk gelegd door de eigenaardige uitdrukking: Mijn getuige, Mijn getrouwe. Eveneens op de moeielijkheid der omstandigheden, waaronder de Gemeente stand hield, door de slotwoorden: „waar de Satan woonachtig is," zich dus voortdurend bevindt
14 en ook steeds werkt met al zijne macht. — Daarop volgt echter 2^{e} eene ernstige *klacht* tegen de Gemeente, vs. 14, 15. Zacht in den vorm: „enkele dingen". Maar zwaar van aard. Er zijn lieden, die vasthouden aan de leer van Bileam, den bekenden waarzegger uit Num. 22—25, die het op Israëls' verderf had toegelegd, Num. 31$_{16}$, en daarom aan Balak den weg wees om Israël ten val te brengen. Num. 25$_{1-9}$: als struikelblok voor Israël gebruikte hij de zinnelijke lusten, waardoor zij niet enkel tot hoererij verleid worden, maar ook tot afgoderij. Dat hier afgodenoffer-eten het eerst wordt genoemd, houdt wel verband met de beteekenis daarvan als het voornaamste kwaad, waar het Bileam eigenlijk om te doen was, omdat het bondsbreuk beteekende; tenzij „hoereeren" hier bedoeld is in den zin van Hosea 1$_{2}$ b.v., in welk geval dit werkwoord de vreeselijke beteekenis van het afgodenoffer-eten als afval van den Heere nadrukkelijk
15 in het licht stelt. Er zijn ook lieden, die de leer der Nikolaieten (*Inleiding* blz. 14) huldigen. De Statenvertaling heeft naar eene jongere lezing: „hetwelk Ik haat", dat gemist wordt in den oudsten Tekst, die aan het slot van vs. 15 een woord heeft, dat „op gelijke wijze" beteekent. Het is niet duidelijk, of de aanhangers van Bileam en die der Nicolaieten twee secten zijn, of enkel als geestverwanten bij de Nicolaieten worden ingedeeld. Het nadrukkelijke „alzoo . . . ook gij" kan voor het laatstgenoemde pleiten, gelijk aan den anderen kant „op gelijke wijs" toch op een zelfstandig bestaan van beide kringen wijst, in elk geval zich verzet tegen kortweg vereenzelvigen van die twee. Uit „gij hebt er", gericht tot den Engel der Gemeente en dus tot de Gemeente zelf, volgt, dat de bedoelde dwaalleeraanhangers behoorden tot de leden der Gemeente; anders zou het onredelijk zijn, Engel en Gemeente er over aan te spreken. De klacht is dus, dat zij door voorganger en Gemeente in hun midden geduld worden; op den ernst daarvan valt het volle licht door het nadrukkelijke „aldáár", n. b. waar de Satan woonachtig is: 't is immers, alsof gij den Satan helpen wilt in het uitbreiden zijner verdervende heer-
16 heerschappij! — Vandaar 3° een ernstige *oproep tot bekeering*, vs. 16, vergezeld van eene veelzeggende bedreiging. Zoo bekeering uitblijft, komt de Verheerlijkte schielijk tot voorganger en Gemeente, om Zelf

te doen wat genen nalaten: tegen die verleiders op te treden als een krijgsman, nl. met het zwaard, dat uit Zijnen mond voortkomt: met Zijn Woord (naar Jes. 11$_4$), dat het vonnis in hart en geweten doet doordringen, zooals bij den gast zonder bruiloftskleed in Matth. 22$_{12}$.

17*a* Ten *besluite* volgt ook hier eene *vermaning* en eene *belofte*, vs. 17. Over de vermaning zie 2$_{7a}$ Uitleg. De belofte houdt weer verband met de omstandigheden der Gemeente. De overwinnende, zie op 2$_{7b}$ Uitleg,

17*b* ontvangt uit de hand des Verheerlijkten eene heel andere gave dan de Bileamieten schenken: geen afgodenoffer-vleesch, maar „van het Manna, dat verborgen is en blijft," zoodat geen onbevoegde er aan kan komen. Duidelijke zinspeling op het voedsel, dat de Israelieten op hun woestijnreis, ook in de dagen van Bileam, genoten, Ex. 16, „hemelsch koren," Ps. 78$_{24}$, zinnebeeld volgens Jezus' eigen uitlegging van „het ware brood uit den hemel," Joh. 6$_{32}$, „het brood des levens," Joh. 6$_{48}$. Van dat brood mag de overwinnende eten, al de dagen van zijnen strijd reeds, maar ook eeuwig

17*c* (zie op 2$_{7b}$). Bovendien ontvangt hij „een witten keursteen," zooals bij Grieken en Romeinen gebruikelijk was om te stemmen voor vrijspraak, gelijk de zwarte keursteen tot veroordeeling diende. Geeft de Verheerlijkte dezen keursteen aan den overwinnende in den strijd des geloofs en der gerechtigheid, dan is hem gewaarborgd, dat hij niet bedrogen uitkomt. Deze gedachte vindt versterking in den „nieuwen naam", den overwinnende geschonken en op dien keursteen geschreven. De inhoud en de beteekenis daarvan is enkel aan den ontvanger bekend. Hoe die naam luidt, wordt niet gezegd. Wat de inhoud is, wordt echter duidelijk uit vergelijking van 3$_{12}$, nl. heerlijkheid, alles wat besloten ligt in de nieuwe namen uit Hosea 1$_{12}$: „Mijn volk", „over wie zich de Heere ontfermd heeft", en 1$_{10}$: „Kinderen des levenden Gods." Welk eene vertroosting en bemoediging, om toch ook in onzen tijd den strijd niet te schromen, hoe zwaar die ook worde. Maar ook: welk een spiegel, om tot bezinning te komen ten aanzien van het dulden van allerlei verderfelijke leeringen in de Gemeente, op godsdienstig, staatkundig, maatschappelijk gebied!

Aan den Engel der Gemeente te Thyatira, vs. 18—29.

18 In den *Aanhef*, vs. 18, teekent de Verheerlijkte Zich als den Zoon Gods (de eenige plaats, waar J. regelrecht zoo genoemd wordt in de Openb.), die het licht der ware kennis heeft, juist omdat Hij de Zoon is, en dat licht ook van Zich doet uitgaan; wiens heerlijkheid gegrond is op Zijn lijden; vgl. 1$_{15}$ *Uitleg*. Deze kwalificatie houdt verband met de omstandigheden in de Gemeente, zie vs. 20, dat spreekt van valsche leer en een leven, dat Zijne liefde verloochent en in het aangezicht slaat. Letten we op vs. 23, dan wijzen de „oogen als een vuurvlam" ook op onderzoekende werkzaamheid, waar niets aan ontsnapt. Blijkens vs. 27 staat de Verheerlijkte hier als „de Zoon" uit Ps. 2, die de Koning is van het Rijk Gods,

door God Zelf gesteld en tegen alle vijandschap gehandhaafd. Wat geeft dat een ernstige kleur aan al Zijne woorden!

19 De *Inhoud,* vs. 19–26, bevat 1° eene *bemoedigende verzekering.* De Verheerlijkte is met Zijne Gemeente volkomen op de hoogte. Met hare „werken", zie op 2$_2$. Met hare „liefde , waarmee in verband met het verder genoemde: geloof en dienstvaardigheid, wel gedoeld is op de gezindheid des harten jegens God en Christus. Met haar „geloof", haar vasthouden aan de onzichtbare dingen, Hem Zelf in de eerste plaats. Met hare „dienstvaardigheid", haar zorgen voor en verzorgen van anderen in liefde, vgl. Hand. 6$_1$, 2 Kor. 9$_{12}$, Luk. 10$_{46}$. Met hare „lijdzaamheid", zie op 2$_2$. Met hare „laatste werken", dus die uit het heden, die over-
20 vloediger zijn dan die uit den tijd, toen zij pas gesticht was. Des te pijnlijker is het, dat Hij 2° eene *ernstige klacht* tegen haar moet inbrengen, hoe zacht die ook is naar den vorm, zie op 2$_{14}$. Zij laat „de vrouw Jezabel" stillekens haar gang gaan. Dat roept ons de figuur der goddelooze koningin Izebel voor den geest, 1 Kon. 16$_{31}$, die haar man en volk tot den dienst van den Sidonischen Baäl bracht. Gedachtig aan het beeldende karakter van dit Boek, alsmede aan de parallel met „de leer" van Balaäm, 2$_{14}$ en der Nicolaieten, 2$_{15}$, en de „werken" der Nicolaieten, 2$_6$, zien wij haar figuur gebruikt ter karakteriseering vàn en dus in haar verpersoonlijkt, een geest der dwaling, welke in Thyatira was opgetreden met de pretentie van „profetes", van Gods Woord te brengen. Natuurlijk werkte die „vrouw" — hier wel in verachtelijken zin gebruikt, zooals ons „wijf" — door menschen, en wel leden der Gemeente, zie het bv. 2$_{14}$ opgemerkte en op vs. 22. Die verleidden Zijne dienstknechten, zie op 1$_1$, tot „hoereeren en afgodenoffer eten", uitdrukkingen, waarmee afval van den levenden
21 God wordt aangeduid. Lankmoedigheid tegenover dien dwaalgeest heeft geen baat gebracht: zij heeft den haar gegeven tijd tot bekeering niet gebruikt. Daarom komt nu de straf, die alweer het teeken van lankmoe-
22 digheid draagt. Zij wordt niet gedood, maar op krachtige wijs met krankheid geslagen, zoodat zij hare verderfelijke werkzaamheid niet kan voortzetten; hierdoor wordt de gedachte, dat leden der Gemeente bedoeld zijn, bevestigd. Maar die straf treft ook degenen, die geestelijk overspel met haar bedrijven, zie op 2$_{14}$. Over hen komt „groote verdrukking", die niet nader beschreven wordt, voor het geval zij zich niet bekeeren
23*a* van de werken, die deze vrouw hen leerde doen. „Hare kinderen", dat zijn degenen, die gewonnen worden voor en zich geheel geven aan hare leer en praktijken ondanks waarschuwing en straf. Die moeten het met
23*b* den dood bekoopen. Tot een afschrikwekkend voorbeeld voor al de Gemeenten, opdat die weten, dat den Verheerlijkte niets ontgaat, ook niet de verborgenste gedachten, die volgens joodsche voorstelling in de nieren en het hart zetelen, b.v. Ps. 16$_7$, 73$_{21}$. Die waarschuwing wordt met den meesten ernst aan het hart gelegd van al de Gemeenten in eene,

nu regelrecht tot haar gerichte aankondiging, dat Hij ook in haar midden straffend zal optreden, een ieder gevend naar zijne werken, zoodat niemand bij volharding in luisteren naar de dwaalleer ook aan het oordeel
24 ontkomen zal. Hierop volgt 3° nog een *versterkend woord* tot de *overige leden* der Gemeente van Thyatira, die uitdrukkelijk aangeduid worden als niet besmet met de leer, in de vrouw Jezabel verpersoonlijkt; die naar luid van een bekend gezegde, nog geen kennis gemaakt hebben met „de diepten des Satans", d. i. met de zonde in hare afschuwelijkste vormen, met name op het gebied van het geslachtsleven, zooals in den dienst der afgoden vaak voorkwamen. (Het lijkt mij niet waarschijnlijk, dat „de diepten des Satans" eene uitdrukking zou wezen van de aanhangers van Jezabel, omdat „gelijk zij zeggen", zooals er letterlijk in den grondtekst staat, geen afzonderlijk uitgedrukt onderwerp heeft, wat in dat
25 geval toch wel noodig was). Hun zal Hij geen anderen last opleggen, d. i. geen nieuwen last van dezelfde soort als zij reeds te dragen hebben, geen nieuwe verplichting. Het eenige, wat Hij hun te zeggen heeft, is dit: „wat gij hebt, houdt dat vast, totdat Ik er zal zijn". Dat moet, tegenover het streven van „de vrouw Jezabel" en hare „leer", wel wezen de inhoud des christelijken geloofs met de daaruit voortvloeiende levenspraktijk. Dat krampachtig vast te houden, is de roeping der Gemeente; moeielijk genoeg en daarom een „last", maar niet ijdel, want het staat onwrikbaar vast, dat de Verheerlijkte komt in Zijne heerlijkheid ten goede Zijner Gemeente.

26 Ten *besluite* volgt eene *inhoudrijke belofte* en eene *korte vermaning*, vs. 25–29. De belofte staat hier vóórop, in aanslutting aan het woord over Zijne Komst vs. 25*c*. Zij wordt vervuld aan dengene, die overwint, zie 27*b* *Uitleg.* en die tot het einde, dus tot het oogenblik Zijner Komst toe, blijft doen de werken, die bij Hem behooren en die Hij leert doen, gelijk Hij Zelf ze gedaan heeft in de dagen Zijner omwandeling op aarde, nl. werken der gerechtigheid, van liefde Gods en des naasten. Tweeledig is die belofte, *a*) Macht van denzelfden aard als de Verheerlijkte Zelf van Zijnen Vader ontvangen heeft naar Psalm 2$_8$, $_9$, hier verkort weergegeven. Macht over „de Heidenen", volgens Ps. 2$_1$ de tegenstanders en bestrijders van den HEERE en Zijnen Christus. De rollen worden omgekeerd. Daar in Ps. 2 gedoeld is op een blijvenden toestand van zegepraal aan de zijde van den Koning, moet ook in deze belofte gedacht worden aan een eindresultaat. Die in deze wereld onderlagen, hebben in de heerlijke Toekomst van Christus de zegepraal, deelend in de zegepraal van hunnen Heer. De vijanden moeten buigen voor den ijzeren scepter, worden in hunne hoogheid en vermetelheid tenietgemaakt als een broos
28 aarden vat. *b*) De Overwinnaar ontvangt echter iets ook in dit aardsche leven: de Morgenster, zie II Petr. 1$_{19}$. Gezellin van den dageraad en dus voorloopster van den vollen dag, is zij beeld van een aanvankelijk

genot des heils, waar de volheid op volgt. Daar Jezus Zichzelven 22$_{16}$ „de blinkende Morgenster" noemt, is wel te denken aan eene verheerlijking van Hem in de harten Zijner geloovigen, naar Joh. 16$_{14}$, bij wijze van vóórsmaak van hetgeen Zijne Komst in heerlijkheid hun zal brengen. —

29 Aan het slot staat dezelfde *vermaning*, die 2$_{7a}$, 11$_{a}$, 17$_{a}$ aan de belofte voorafgaat, zie aldaar den *Uitleg*.

3 *Aan den Engel der Gemeente te Sardis*, vs. 1—6.

1 In den *Aanhef*, vs. 1$_{b}$ teekent de Verheerlijkte Zich als Dengene, die de beschikker is over de zeven Geesten Gods, zie op 1$_{4c}$, en over de zeven sterren, zie op 1$_{20}$; van wien dus de bedeeling met den Geest Gods in diens heilrijke werking voor de voorgangers der Gemeenten, gelijk voor haar zelven, afhangt. Daarmee wordt onmiddellijk aangeduid, hoe hachelijk het er met de Gemeente vóór staat in verband met de omstandigheden, zie b.v. vs. 2, 3.

De *Inhoud*, vs. 1$_{b}$, vangt 1° aan met een *hoogsternstige betuiging*, dat de Verheerlijkte volkomen op de hoogte is met hare „werken", hier niet in gunstigen zin als in 2$_{2, 9, 13, 19}$, maar in dien van „uw doen en laten", waarvan de aard en de kleur eerst in de volgende zinsnede openbaar wordt. Die werken zijn zóó, dat de Gemeente, ook hier weer in haren voorganger vertegenwoordigd, roep heeft, alsof het ware leven in haar woont, en dat zij toch dood is, wijl hare werken den stempel des geestelijken doods dragen. Hoe is dat te verstaan? In den grondtekst ontbreekt in vs. 2 bij „uwe werken" het lidwoord, waardoor op werken de volle aandacht gericht wordt, in tegenstelling met iets anders, dat niet uitdrukkelijk genoemd wordt. Dat andere moeten wel worden geweest zijn. De belijdenis klonk wel goed, maar de wandel was er niet mee in overeenstemming. (Sommigen hebben, om het ontbreken van het lidwoord voor „naam" in den grondtekst, in „naam" den *eigen*naam van den voorganger der Gemeente willen zien, die dan Zootikos of Zoosimos zou luiden, waarvan de inhoud dan uitgesproken zou wezen in „dat gij leeft", omdat die naam Z. afgeleid is van denzelfden stam als het grieksche woord voor „leven". Op zichzelf is dit niet onmogelijk. Daar echter in elk geval de „Engel" vertegenwoordiger is der Gemeente, het aan hem gerichte woord dus feitelijk de Gemeente in haar geheel geldt, zouden we toch niet verder kunnen gaan dan een *toespeling* op dien naam aan te nemen. Noodig is dit echter niet, wil in de LXX Gen. 11$_{4}$, 2 Sam. 23$_{18}$ „naam" voorkomt in den zin van roem, dien menschen hebben of roep, waarin

2 zij staan.). Daarbij sluit 2° eene *waarschuwende vermaning* aan, vs. 2, 3$_{a}$. Word te allen tijde waakzaam; met dat woord verwakkert de Heere Jezus den Engel zoowel als de Gemeente, die in slaap gevallen zijn of in slaap dreigen te vallen, tengevolge waarvan de geestelijke dood het lichaam der Gemeente [in vs. 4 worden *uitzonderingen* genoemd] in de bedenkelijkste mate had aangetast. Daar zijn er, die nog niet door dien geestelijken

dood verslonden zijn, maar met wie het onvermijdelijk daarop uitloopt, zoo zij aan hun lot worden overgelaten: daarop doelt „het overige, dat zou [moeten] sterven." Daarom spoort de Verheerlijkte voorganger en [getrouwen in de] Gemeente aan, die te versterken; het middel daartoe is natuurlijk het voorhouden van Gods Waarheid in haar heerlijkheid en ernst. Hij voert ook een ernstig *motief* aan voor die waarschuwende vermaning. Hij heeft hare werken aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, waarvan de uitkomst is: niet vol voor God, letterlijk „niet volgemaakt", d. w. z. dat zij de maat niet houden, waarmede God meet. De achtergrond van de lezing der oudste Handschriften: „niet vol voor Mijnen God," is de gedachte, dat Jezus als Middelaar Zich voor die Gemeente moet schamen voor Gods aangezicht (vgl. Mark. 8$_{38}$, al is het daar om andere redenen), wijl Hij met haar niet voor den dag kan komen.

3*a* Hoe pijnlijk voor Hem en hoe jammerlijk voor die Gemeente! Daarom dringt Hij 3° in Zijne groote liefde en zorg aan op *bezinning*: „Houd dan in gedachtenis, hoe gij het ontvangen hebt en hoordet." Schoon in den grondtekst het voorwerp van het ontvangen en hooren niet uitgedrukt is, kan juist om dat „hooren", geen twijfel bestaan, of het Woord Gods is bedoeld, waarin alle schatten der genade den mensch worden toegebracht, dat ook het Woord des Levens (vgl. vs. 1*c*) is, 1 Joh. 1$_{1}$. In „ontvangen hebt "ligt opgesloten, dat dit woord nog bij hen is met al wat het bracht: het is nog niet weggenomen. Het „hoe" vindt zijne verklaring in de genade Gods, die hen er mee bezocht, en tevens in de gezindheid, waarmee zij het aannamen, vgl. 1 Thess. 2$_{13}$. Met het eerste komt overeen: „bewaar het", niet als een veilig weggeborgen schat, maar door het te betrachten. Met het tweede: „bekeer u", d.i.: keer terug tot de vroegere gezindheid, waarbij dat Woord u alles was en daarom ook

3*b* uw richtsnoer. Daarnevens komt 4° eeme hoogsternstige *bedreiging* uit Zijnen mond. Komt het, ondanks die vermaning niet tot wakker zijn, dan zal de Verheerlijkte komen als een dief, nl. om weg te nemen (zie Joh. 10$_{9}$) wat de Gemeente volgens vs. 3*a* nog heeft. En wel geheel onverwachts: zij heeft er geen idee van, hoe die ure, waarin Hij op haar afkomt,

4 er uitziet, zoodat zij er niet op voorbereid wordt. — Al blijft het oordeel over de Gemeente-als-geheel niet uit, het draagt het karakter van rechtvaardigheid, Gen. 18$_{25}$ e. v. Daarom volgt er 4° eene *uitzondering*. Daar zijn er ook nog in Sardis, gelijk elders, die „hunne kleederen niet bezoedelden", met werken als die van de massa; bij wie dus belijdenis en levenswandel overeenstemmen. Eigenaardig worden zij aangeduid als „namen". Daar namen dienen tot onderscheiding en naar hun oorspronkelijken aard karakteriseeren, zijn personen bedoeld, maar met de nevengedachte: zooals ze in de omgeving bekend staan, vgl. 11$_{13}$; leden der Gemeente van Sardis dus, van wie bekend is, dat zij niet met de anderen meegaan. Hun aantal is klein. Maar groot is hun eer: met den Verheerlijkte,

in diens gemeenschap en gezelschap, zullen zij in het wit gekleed gaan, d. w. z. deelen in Zijne heerlijkheid; wit is de kleur der heerlijkheid, 1$_{14}$. Opmerking verdient de motiveering hiervan: „wijl zij het waardig zijn." Hierin wordt niet het eigen oordeel dezer enkelen gegeven, maar dat van den Verheerlijkten Jezus, op gelijke wijze als in Luk. 7$_{47}$ is onderscheiden van 7$_{48}$. Niet de verdienende oorzaak van hun heil geeft Hij daarin aan, want dat is Hij Zelf alleen, in Wien zij juist dáárom geloofd hebben. Maar het dient om de rechtvaardigheid dier uitkomst in het licht te stellen en den anderen op het hart te binden: die witte kleedij is de eenig passende voor hen, die in het leven hunne kleederen niet bezoedelden, volgens den regel: „Die Mij eeren, zal Ik eeren," 1 Sam. 2$_{30}$.

5 Ten *besluite* volgt eene *rijke belofte* en eene *korte vermaning*, vs. 5, 6. In aansluiting aan het woord over Zijn komen, staat de belofte voorop. Zij geldt den overwinnende, zie op 2$_{7b}$. Drieledig is deze belofte, *a*) Hem zal witte kleedij om de leden geworpen worden, zoodat hij daarin geheel is gehuld, op de wijze van Jozua den Hoogepriester, Zach. 3$_{4, 5}$. Daaraan denkend, zien wij in die witte kleedij uitgedrukt de gerechtigheid, die de kern is der heerlijkheid en geschonken wordt aan den overwinnende; tevens de waarborg der uiteindelijke overwinning. *b*) De Verheerlijkte zal zijn naam geenszins uitwisschen uit het Boek des Levens. Er is dus een Boek des Levens, waarin de namen staan dergenen, die het ware Leven deelachtig zijn. In dat Boek blijft staan de naam des overwinnenden. Welk een troost voor hem, die, steeds te kampen hebbend met de inwonende zonde, bekent, dat hij verdient, dat zijn naam daaruit geschrapt wordt. Welk een troost ook tegenover bestrijdingen des Satans, als in Zach. 3$_{1}$ vgl. met 2 slot. Eene aanmoediging, om toch vol te houden in den strijd. *c*) De Verheerlijkte zal zijnen naam belijden voor Zijnen Vader en diens engelen. Hij kent hem dus bij name, ook in de groote ure der beslissing vgl. Jud. vs. 14, 15; dan komt Hij voor hem uit, vlgs. Zijne belofte Matth. 10$_{32}$, plechtig uitsprekend, dat hij Hem toebehoort, opdat Zijn Vader hen stelt in de heerlijkheid Zijner kindernn. — Ein-
6 delijk volgt weer de vermaning, om te hooren wat de Geest tot de Gemeente zegt, zie op 2$_{7a}$ *Uitleg.*

Aan den Engel der Gemeente te Filadelfia, vs. 7—13.

7 In den *Aanhef*, vs. 7, teekent de Verheerlijkte Zich in drieërlei opzicht. 1. Als *den Heilige.* Deze benaming, in het O. T. herhaaldelijk van God gebruikt, karakteriseert Hem in tegenstelling met de zondige wereld, als tegenover de zonde staande, zoowel in verlossing als in gerichtsoefening, zie b.v. Jes. 40$_{21-31}$ met vs. 25 als middelpunt. Zij behoort tot de sfeer des heils, vgl. „de Heilige Israëls" b.v. Jes. 10$_{20}$; in het N. T. komt zij letterlijk slechts tweemaal voor, 1 Petr. 1$_{15}$ grondtekst, en 1 Joh. 2$_{20}$, maar ligt ook in Luk. 1$_{49}$. Van andere personen gebruikt,

duidt „heilig" de betrekking aan, waarin zij tot God staan: in Zijnen dienst, of in Zijne gemeenschap. Als Jezus „de Heilige Gods" heet, Mark. 1$_{24}$, Luk. 4$_{34}$, Joh. 6$_{69}$ grondtekst, dan wordt Hij als de Christus, de Uitvoerder van Gods genaderaad, zoo genoemd. Daar hier echter „de Heilige" zonder meer staat, en wel naast „de Waarachtige", moet hier wel aan heiligheid in denzelfden zin als bij God gedacht worden: die niets met de zonde gemeen heeft, maar tegen haar optreedt en wel, in verband met den inhoud van dezen brief, in heilbrengenden zin, zoodat hier „de Heilige" vrijwel neerkomt op: de Zich nimmer terugtrekkende Verlosser. 2. Als den *Waarachtige*, die één stuk waarheid is, zoodat men zich op Hem verlaten kan. 3. Als den *Houder van den sleutel van David*, Jes. 22$_{22}$ spreekt van „den sleutel van *het Huis* van David," dien de Heere op Eljakim's schouder legt, waarmee hem de bevoegdheid gegeven wordt om als eerste staatsdienaar, minister in dienst van Davids huis, de macht van dat huis uit te oefenen, op de wijze van Haman en Mordechai in Perzië (Esther 3$_{1}$, 8$_{9}$); diezelfde sleutel is hier bedoeld, want vs. 7*b* komt overeen met Jes. 22*b*. David heeft een bijzondere plaats ingenomen in de Heilsopenbaring, als drager der Heilsbelofte, die in hem en zijn Huis onder Israël voortgedragen werd in de Historie, vgl. 2 Sam. 7$_{12}$ e. v., tot op hare vervulling in Jezus, Luk. 1$_{32}$, $_{33}$. De troon van David is in den diepsten grond de troon des HEEREN, 1 Chron. 29$_{23}$, d. w. z. van Jehova, den God des Verbonds, des heils. De naam „David" bergt in zich al wat maar heil heet, Ps. 132, Ezech. 34$_{23}$, $_{24}$, vgl. ook „de gewisse weldadigheden van David" uit Jes. 55$_{3}$. Als Houder van den sleutel van David staat de Verheerlijkte daar dan als degene, die over het Heil des Heeren beschikt, om dat uit te deelen. En wel met onbeperkte macht: als Hij opent, zal niemand ooit kunnen sluiten; als Hij sluit — den toegang tot het Heil afsluit —, is niemand bij machte te openen. Hoe vertroostend voor die Gemeente, doch niet zonder ernstigen kant, in haren strijd; opdat zij volharde.

8 De *Inhoud*, vs. 8–11, bevat 1° eene *bemoedigende verzekering*, vs. 8. De Verheerlijkte is geheel op de hoogte met de „werken" der Gemeente, vgl. 2$_{2}$ *Uitleg*. Met een „zie" leidt Hij eene voor haar verrassende mededeeling in: Hij heeft voor haar aangezicht gegeven en daarom heeft zij voortdurende eene deur, die geopend is en blijft; niemand vermag die te sluiten. Waarheen? 1 Kor. 16$_{9}$, 2 Kor. 2$_{12}$, Col. 4$_{3}$, doelen op toegang tot de harten van buitenstaanders, voor het Woord Gods ontsloten. Dat past ook hier uitnemend in den samenhang. Het is eene tegemoetkoming voor de Gemeente in hare zwakheid en tegelijk eene belooning voor hare volharding. Met haar „kleine kracht" — wat is ten slotte alle menschelijk vermogen? — kan zij geen ruimte maken voor het Woord, zou haar arbeid hopeloos zijn. Maar de Verheerlijkte zelf maakt ruim baan voor haar, die temidden van alle tegenspraak der vijanden — „Mijn

Woord" heeft nadruk in het oorspronkelijke — aan Zijn Woord niet heeft laten tornen, maar dat ongeschonden vasthield; ook temidden van moeite en druk, vgl. de Synagoge des Satans vs. 9, zijn Naam niet verloochende, maar bleef uitkomen voor Hem in de hoedanigheid, waarin Hij in de wereld kwam, 2$_{13}$. De achtergrond hiervan is de begeerte, allen waren geloovigen eigen, om ook anderen voor Christus te winnen. —
9 Daarop volgt 2° eene *verrassende belofte*, waardoor die bemoedigende verzekering bevestigd en nader verklaard wordt. Daar is ook in Filadelfia eene „Synagoge des Satans", zie 2$_9$ *Uitleg*. Ook daar zal de Verheerlijkte Zijne heilrijke macht betoonen. Temidden van degenen, die zich voor Joden uitgeven, terwijl zij het niet zijn, 2$_9$ *Uitleg*. Uit hen „geeft" Hij — in den tegenwoordigen tijd gezegd, om de zekerheid uit te drukken — een zeker aantal. Aan wie, wordt niet gezegd. Het kan zijn: aan de Gemeente, volgens vs. 9*b*. Het kan echter ook zijn, dat „Ik geef" voortgezet wordt in „Ik zal maken" in vs. 9*b*; dan ligt er in uitgedrukt de genadige beschikking, die Hij èn voor hen zelf èn voor de Gemeente neemt, vgl. Joh. 17$_6$. Hij zal bewerken, dat zulke verwoede tegenstanders volkomen veranderen. Hadden zij tevoren een afkeer van de Gemeente, nu zullen zij „komen", vrijwillig dus, en nederknielen voor hare voeten in aanbidding voor den voorheen verachten Jezus, misschien met den neventrek van eerbied — hier uit ontroering voortkomende — tegenover de vroeger gesmade Gemeente, vgl. LXX Gen. 23$_7$, 24$_{26}$ e. e., en Mt. 18$_{26}$. Alles voortvloeiend uit hetgeen het laatst wordt genoemd, om er vollen nadruk op te leggen: zij zullen erkennen, dat de Verheerlijkte haar liefkreeg; de hier gebruikte werkwoordsvorm stelt die liefde in het volle licht, terwijl ook op „Ik" de klemtoon valt, in tegenstelling met den haat der vijanden. Geen wonder, dat tot tweemalen toe een „Zie" de aandacht wakker maakt: hoe verrassend voor hen, die het zoo moeielijk hebben
10 in deze wereld! — Daarbij sluit nog 3° eene tweede *belofte* aan, die betrekking heeft op de Gemeente zelf. Zij heeft, daaraan vasthoudend en het daarmee wagend, „bewaard" het woord van haren Heer, dat tot volhouden en uithouden aanspoort, vgl. Matth. 10$_{22}$, 24$_{13}$, Luk. 21$_{19}$, Joh. 14$_{27}$, 15$_{20}$, 16$_{33}$. Daarom zal Hij haar ook „bewaren", zoodat zij onverlet tevoorschijn komt uit de korte („ure") maar gevaarlijke periode der verzoeking, die met volkomen zekerheid losbreken zal over heel de bewoonde wereld; verzoeking om God en Zijn Woord er aan te geven — zooals de Verheerlijkte Zelf in de dagen Zijns vleesches ondervond, Matth. 4$_1$ e. v. — en zelfs te lasteren, vgl. Op. 13, waaraan geen aardbewoner ontkomt. Misschien ligt in „degenen, die op de aarde wonen" eene bewuste tegenstelling met „Die in den hemel woont", Ps. 2$_4$; dan is daarmee de mensch in diens machteloosheid aangeduid, waardoor nog meer uitkomt het zware van de verzoeking èn het heerlijke van de
11 bewaring. — In verband met de lijdzaamheid volgt 4° een *versterkend*

woord, vs. 11. De Verheerlijkte komt „schielijk". Hoe snel, wordt niet gezegd. Maar het is een woord, dat zegt: „het duurt niet lang meer" (vgl. Hebr. 10$_{37}$), opdat de Gemeente den moed niet verlieze, maar krampachtig vasthoude wat zij heeft. Uit het met nadruk voorop gestelde: „opdat niemand neme" in 11*b*, dat in tegenstelling staat met „houd" in 11*a*, volgt, dat gedacht is aan de kroon der Gemeente. In 2$_{10}$ is sprake van de kroon „des levens", die dus bestaat in het leven. Daar hier nadere bepaling ontbreekt, doen wij wèl, te denken aan de „koningen" uit 1$_6$. Dan is de beteekenis hier geschakeerd, en is gedacht aan de koninklijke heerlijkheid, waarin Christus Zijne geloovigen gesteld heeft.

12 Ten *besluite* volgt een *inhoudrijke belofte* en eene *korte vermaning*, vs. 12, 13. De belofte geldt den overwinnende, zie 2$_7$ *Uitleg*. Hem zal de Verheerlijkte 1° maken tot een zuil of pilaar in den tempel „Mijns Gods". Deze laatste uitdrukking is opmerkelijk; evenals 3$_2$ (zie aldaar *Uitleg*) spreekt hier de Middelaar, de Uitvoerder van Gods genaderaad. Daar de zuil of pilaar beeld is van vastheid, zegt de belofte een vaste plaats toe in dien tempel, gedacht als woning Gods, Micha. 1$_2$, 3. Dat hier bedoeld is de woning Gods in volle heerlijkheid, zooals die in de toekomst gezien zal worden, volgt uit de verzekering: „en hij zal er niet meer buiten komen"; hier op aarde is het leven der geloovigen naar de ervaring zóó, dat zij al te vaak buiten de woning Gods zich bevinden, Zijne tegenwoordigheid niet smaken, daaraan komt echter eenmaal een einde. Hiermede is intusschen aanvankelijke vervulling der belofte in dit leven niet uitgesloten, maar ondersteld. In aansluiting hieraan belooft de Verheerlijkte 2° op den overwinnende een drietal namen te schrijven, uitdrukkend, wien zij toebehooren en waar hun thuis is, vgl. Ps. 87$_6$, 7, Jes. 44$_5$, misschien ook in aansluiting aan de bekende gewoonte, dat slaven en soldaten hun lichaam merkten met den naam van hun heer. *a*) Den naam Zijns Gods, waardoor Hij hen stelt in diens gemeenschap. *b*) Den naam der stad Zijns Gods, van het Nieuw Jerusalem. In tegenstelling met het bekende Jerusalem hier op aarde, is dit het hemelsche Jerusalem, het ware. Daar het „uit den hemel van Mijnen God afdalende" is — let op den tegenwoordigen tijd van het werkwoord! — behoort het niet enkel tot de toekomst, maar bestaat het reeds in het heden en doet het zijn bestaan ook merken. Dat het uit den hemel afdaalt van den God des Verheerlijkten, wijst aan, dat het eene stichting is van den God der genade en der verlossing. Het beeldt af de nieuwe orde van zaken, die God in J. C. in het aanzijn riep, de nieuwe schepping Zijner genade, waarin alles heerlijk is, wijl hersteld is wat de zonde bedierf. Als „stad" wordt zij geteekend, om de vastheid en de sterkte uit te drukken, die rustig genot waarborgen, vgl. Jes. 26$_1$, Hebr. 11$_{10}$, 16. Hij, op wien de naam dezer stad wordt geschreven, wordt tot haar burger gemaakt, wiens thuis daar is, vgl. Filipp. 3$_{20}$, die dus als zoodanig door het leven

mag gaan en ook in voorsmaak genieten wat deze stad Gods biedt. *c*) Den nieuwen naam des Verheerlijkten Zelf. Welke die naam is, hoe die luidt, wordt niet gezegd; op de klanken komt het niet aan, maar op den inhoud, die geen vernedering meer uitdrukt, zooals „Nazarener" Matth. 2$_{23}$, Joh. 1$_{47}$, doch enkel heerlijkheid bevat. Welk een voorrecht is dan den overwinnende weggelegd en geschonken! Geen wonder, dat ook hier
13 de *vermaning* gehoord wordt, die evenals in 2$_{7a}$ (zie aldaar) al de Gemeenten oproept tot acht geven op het woord des Geestes.

Aan den Engel der Gemeente te Laodicea, vs. 14—22.

14 In den *Aanhef*, vs. 14 teekent de Verheerlijkte Zich in drieërlei zin. 1. Als den „AMEN", ontleend aan den Hebreeuwschen tekst van Jes. 65$_{16}$, waar Jehova „de God van [het] Amen" genoemd wordt. De Statenvertaling leest daar „den God der waarheid". De grondgedachte is die der vastheid, onwankelbaarheid, wat op den duur is. Hier karakteristiek van Jezus als dengene, wiens aard vastheid is: „uit één stuk"; in tegenstelling met de kwaal der Gemeente, vs. 15: die uitkomt voor hetgeen Hij is, zich openbaart zooals Hij is, en daarbij niet verandert. 2. Als den „Getrouwe en Waarachtige Getuige," vgl. 1$_5$ *Uitleg*. In verband met den inhoud van dezen brief is hier wel het meest gedacht aan het getuigenis, dat Hij geeft aangaande den toestand der Gemeente en hetgeen haar dienovereenkomstig te doen staat; „Getrouw", omdat Hij niets, en te geener tijd iets, achterhoudt. „Waarachtig", één stuk waarheid, de dingen zeggend zooals ze zijn, zonder eenige overdrijving of vergoelijking, ook zonder eenige vergissing of misleiding. 3. Als het „Uitgangspunt der schepping Gods". Letterlijk: het begin, de aanvang. Dit kan echter niet verstaan als „eerste voortbrengsel" van Gods scheppende werkzaamheid, vgl. 2$_{8a}$ *Uitleg*, maar moet verklaard naar Joh. 1$_3$, vgl. Ef. 3$_9$ en Kol. 1$_{15, 16, 18}$. Hij is de Middelaar der Schepping, aan Wien in de Regeering Gods al wat aanzijn ontvangt het aanzijn te danken heeft, zoowel in het Rijk der Natuur als in dat der *Genade*, waarop hier nadruk ligt: in het Rijk der genade gaat alles van Hem uit, vgl. vs. 18–20.

15 De *Inhoud*, vs. 15–20, bevat 1. Eene *ernstige bestraffing*, vs. 15, 16. Zij begint met eene *beschamende verzekering*, vs. 15*a*. De Verheerlijkte is volkomen op de hoogte met hare „werken", hier evenals 3$_1$, in ongunstigen zin; met haar doen en laten, waarin openbaar wordt, dat zij niet koud is, ook niet heet, maar lauw. Wellicht is de beeldspraak ontleend aan de warme bronnen van het tegenover Laodicea gelegen Hierapolis, wier water, in beekjes zich verspreidend door het Lykusdal, spoedig lauw werd. Des te sprekender voor de Laodicenzen. Niemand weet, wat hij heeft aan menschen, die koud noch heet zijn. Vandaar de *vurige ontboezeming* uit een fel bewogen gemoed, vs. 15*b*: waren ze maar òf het
16 een, òf het ander, koud of heet! Nu zijn ze echter lauw. In tegenstelling

met „heet" en „koud" (hier in het grieksch in omgekeerde orde, misschien om den indruk te verscherpen) wordt daarmee aangeduid een staat van onaandoenlijkheid, waarin geen sprake is van warme toegenegenheid, noch van koude onverschilligheid of afkeer; waarvan ook geen prikkel uitgaat op de omgeving. Eene houding met betrekking tot den Christus, waarbij van verhouding geen sprake is, maar Hij slechts fungeert als memoriepost in de rekening. Niemand begeert lauw water te drinken. Dat wekt slechts afschuw. Vandaar de *vreeselijke bedreiging* vs. 16: Ik zal er toe moeten komen, u uit Mijnen mond te spuwen. De vorm geeft reeds aan, dat Hij daartoe nòg niet overgaat, maar tevens, dat Hij het straks doen moet, als er geen verandering komt. Dan moet Hij haar, vgl. Lev. 18$_{28}$, met afschuw wegwerpen en aan verachting prijsgeven. En dat be-
17 teekent wat uit dien mond! In Zijne lankmoedigheid geeft de Verheerlijkte aan de Gemeente 2^{0} een *heilzamen raad*, vs. 17, 18. Zoo moeten wij, in afwijking van onze Statenvertaling, de verzen samenvoegen, in overeenstemming met den vorm van vs. 16. Eerst legt Hij eene *ontdekkende verklaring* af, vs. 17. Zij leeft in een waan. Volgens haar spreken is zij rijk, natuurlijk aan geestelijk goed, vgl. 2 Kor. 8$_{9}$; maar ook voor goed tot rijkdom gekomen: zij vreest geen oogenblik, dat zij dien rijkdom kwijt raken kan; naar hare gedachte heeft zij zelfs volstrekt niets meer noodig: haar rijkdom heeft den top bereikt, zoodat niemand er iets meer aan toe kan voegen. Dat is wel het toppunt van zelfvoldaanheid in geestelijken hoogmoed. Het is echter niets dan inbeelding. De werkelijkheid, waar zij niet het minste besef van heeft, is anders, vs. 17*b*. Het tweede „gij" heeft nadruk. Zij, die zich zoo rijk waant, is eerst recht in tegenovergestelde conditie. „Ellendig" is zij, vgl. Rom. 7$_{24}$, aan allerlei geestelijke kwalen onderworpen, die groote ellende teweegbrengen (het woord is samengesteld uit een werkwoord, dat [ver-]dragen, en een zelfstandig naamwoord, dat hardigheid, b.v. eeltknobbels, beteekent). „Deerniswaardig" of „erbarmelijk" is zij daarom ook: wie haar werkelijken toestand kent, wordt bewogen tot in het diepst zijner ziel, zóó treurig ziet het er met haar uit. De toelichting volgt: Zij is „behoeftig", als een bedelaar, die van de gift moet leven, niet het minste bezit. Zij is „blind", in geestelijken zin: mist het vermogen om te zien, is dus onkundig aangaande God en goddelijke zaken, ook aangaande zichzelven; zij kan ook den rechten weg (vgl. „werken" in vs. 15) niet vinden, wandelt daarop dus nog veel minder. Eindelijk is zij ook „naakt", eveneens in geestelijken zin: zij heeft, zie vs. 18*b*, geene bedekking voor hare schande, waarbij wij vlg. Jer. 3$_{25}$ wel hebben te denken aan de schuld harer zonden, zoodat zij het kleed der gerechtigheid mist. Ernstige waarschuwing voor allen, die, zonder levenden band aan Christus, meenen in het bezit te zijn van Zijn heil, misschien wel steunend op „gestalten" en „bevindingen." —
18 Uitgaande van dien jammerstaat, die Zijn hart beweegt, komt de Ver-

heerlijkte nu met een *heilzamen raad*, vs. 18. In Zijne bewogenheid met haar, ziet Hij gaarne, dat waarheid bij haar wordt wat nu slechts waan is. Daartoe is slechts één weg: dat zij zich tot Hem wendt, om te bekomen wat zij niet ontberen kan, maar noodzakelijk hebben moet, zal het met haar wèl staan en gaan. „Koopen" herinnert ons Jes. 55$_1$, en moet hier wel in denzelfden zin genomen worden: zonder geld en zonder prijs. Het is eene handeling, die met volle bewustheid geschiedt. Opwekking daartoe dient om de zelfvoldane in beweging te brengen uit haar valsche en vadsige rust. Wat dient zij dan te koopen? Allereerst „goud, doorgloeid van vuur", met goed gevolg aan de hitte des vuurs blootgesteld, dat dus de proef doorstaan heeft. Wat daaronder verstaan wordt, is niet uitgedrukt; tegenover de behoeftigheid, vs. 17, beeldt het geestelijk goed af, dat in waarheid onvergankelijk rijk maakt, waarom Hij zegt: opdat gij moogt worden wat gij meent te wezen, maar niet zijt: rijk. Omdat in 18*b* van kleederen wordt gesproken, is het zeker niet ongerijmd, hier in de eerste plaats te denken aan het ware leven, dat in den Verheerlijkte wordt gevonden, vgl. 1$_{18}$. — Vervolgens „witte kleederen". Zij moeten dienen om haar te kleeden, dus hare naaktheid weg te nemen. Bijzonderlijk, om de schande, die in hare naaktheid bestaat, aan den blik te onttrekken. In verband met Jer. 3$_{25}$ (zie op vs. 17) doet dit denken aan den mantel der gerechtigheid, waar Jes. 61$_{12}$ van spreekt, vgl. ook Zach. 3$_4$. — Eindelijk zalf, om hare oogen te zalven, opdat zij moge komen tot zien. Het gaat hier dus om een geneesmiddel voor hare geestelijke blindheid. Lettende op 1 Joh. 2$_{27}$ mogen wij zeker, al is ook dit niet nader aangeduid, denken aan den Heiligen Geest, die als eene gave wordt medegedeeld, Hand. 2$_{38}$, door den verheerlijkten Christus; maar ziende op 2 Kor. 4$_4$ ook aan het Evangelie; het is trouwens de H. G., die het Evangelie
19 doet verstaan en er vat aan geeft. — Aan dien heilzamen raad voegt Hij 3° eene *liefderijke vermaning* toe, vs. 19. Bestraffing en tuchtiging, zooals zij uit Zijnen mond de Gemeente troffen, vallen zwaar. Maar daarin spreekt niet anders dan Zijne liefde; daarom vallen zij ook aan geen ander ten deel dan aan degenen, die Hij bemint, dien Hij vriendelijk gezind is. Dat is Zijn wijze van doen, door „wat Mij aangaat" nadrukkelijk in het licht gesteld. Dat moge der Gemeente een prikkel zijn om uit hare onaandoenlijkheid, zie op vs. 16, te ontwaken; om ijverig te zijn: alle aandacht en alle zielsbegeeren onafgebroken te richten op één stuk, nl. bekeering, verandering van zin, opdat Hij niet langer als memoriepost in de rekening fungeere, zie op vs. 16, maar zij waarlijk het heil zoeken in Hem. Daarbij komt dan nog eene *vriendelijke bemoediging*, vs. 20. Met een „zie" vestigt Hij hare opmerkzaamheid op een belangrijk feit, nl. op de houding, die Hij tegenover haar openbaart. In nederbuigende goedheid heeft Hij Zich begeven tot Zijne Gemeente en staat daar nu aan de deur te kloppen,

om binnengelaten te worden. Zoo doet Hij in hetgeen Hij volgens het voorgaande aan haar adres richt vgl. „Mijne stem", 20*b*; en wel jegens hare leden, blijkens den aanhef van de volgende zinsnede: „als iemand...." Hij dringt Zich dus niet op; anders kwam Hij zonder kloppen binnen. Hij wacht, of iemand Zijne stem hoort, vs. 20*b*, d. i. in de eerste plaats: opmerkt, het geluid waarneemt (wat in het gewoel des levens vaak niet eens geschiedt), en dan ook: daaraan gehoor geeft en de deur opent. Wie dat doet, dien wacht iets onuitsprekelijk heerlijks. De Verheerlijkte zal bij hem binnentreden; en dat niet alleen, maar ook middagmalen. Het hier gebruikte woord duidt den hoofdmaaltijd aan; om het uur behoeven we ons niet te bekommeren, maar wel om hetgeen in het genieten van één en dezelfde spijze tot uitdrukking komt: intimiteit, innige gemeenschap. Vandaar die dubbele uitdrukking: „Ik met hem", „hij met Mij". In de volgorde ligt een klimax, eene opklimming der gedachten: om het laatste is het eigenlijk te doen. Jezus treedt in gemeenschap met dengene, die Hem inlaat, opdat deze gemeenschap hebbe met Hem, den Verheerlijkte, d. w. z. deele in al wat Hij heeft, geniete van al Zijne heilsgoederen, gevoed worde ten eeuwigen leven.

21 Ten *besluite* volgt ook hier weer eene *schoone belofte* en eene *korte vermaning*, vs. 21, 22. De belofte, vs. 21, geldt den overwinnende, zie 2*7b Uitleg*. Welk eene heerlijkheid wordt hem als vrije gift geschonken: met den Verheerlijkten te zitten in diens troon, dus, in overeenstemming met 1*b*, te deelen in diens koninklijke heerschappij, evenals 2 Tim. 2$_{12}$. Waar die heerschappij over gaat, wordt niet gezegd. Het gaat alleen om die heerschappij, in tegenstelling met de diepe ellende, waarin de Gemeente nú verkeert; om een leven en bewegen in koninklijke vrijheid en onafhankelijkheid, waarin alle schepsel Gods ter beschikking staat, gelijk eenmaal in het Paradijs, Gen. 1$_{28}$. Gewaarborgd wordt die belofte door verwijzing naar den loop van zaken bij den Verheerlijkten Zelf, vs. 21*b*. Op de overwinning, door Hem behaald in den strijd tegen Duivel, zonde, wereld en dood, door Hem in Zijn leven op aarde gevoerd, is gevolgd een zitten in den Troon Zijns Vaders. Het is, blijkens dien strijd, de Middelaar, die hier spreekt: het Hoofd der Gemeente. Wat van Hem geldt, geldt van de Zijnen. Overwinning gaat samen met zitten in den Troon. Daarom is de heerschappij, in dat zitten in den Troon uitgedrukt, ook niet beperkt tot de Toekomst, al wordt de belofte eerst dan volkomen verwezenlijkt, maar vangt zij reeds op aarde aan, vgl. 5$_{10}$ en den *Uitleg*, Hierbeneden heerschen onder voortdurenden strijd, straks een heerschen,
22 waarbij alle strijd achter den rug is. — Hoeveel is er dan te winnen, maar ook hoeveel staat er op het spel! Vandaar de *vermaning* vs. 22. zie 2*7a Uitleg*.

Dë profetie aangaande den Heilsraad Gods, 4₁—22₅.

IIe Tafereel:

Gods Heilsraad en de gewisheid Zijner uitvoering 4₁—5₁₄.

A. *De Gemeente in het licht van den Heilsraad Gods*, 4₁₋₁₁.

4 1 Nadat Johannes den verheerlijkten Christus in den geest (zie 1₁₀ *Uitleg*) heeft aanschouwd en een blik op den toestand der Gemeenten heeft gekregen, wordt een nieuw tafereel voor zijn geestesoog ontrold. Hij ziet in het hemelgewelf een opengezette deur. Tegelijk hoort hij weer de stem, die met de kracht eener bazuin tot hem gesproken had, 1₁₀, dus van den verheerlijkten Zoon des Menschen. Die noodigt hem uit, op te stijgen en bij Hem te komen, nl. naar de plaats, vanwaar die stem kwam. Johannes wordt dus — in den geest — verplaatst in den hemel, de woonstede des Allerhoogsten. Daar zal de Spreker hem laten zien, in nieuwe beelden, wat noodzakelijkerwijze geschieden moet, nl. naar den Raad Gods, in verband met „de dingen, die zijn", zie op 1₂₀. Zoodra
2 die stem het „kom hier boven!" had doen hooren, werd Patmos en de gansche omgeving aan zijn oog onttrokken en ging Joh. in den geest den hemel binnen. Daar zag hij een troon staan. Er zat Iemand op dien troon. Blijkens vs. 8 en 11 de levende God, de Schepper des Heelals, hier, vanwege den troon, Zich vertoonend als de Albestierder; dus zooals de Verheerlijkte Hem geteekend had met een enkelen trek in 3₂₁: de Vader van J. C. gezeten in Zijnen troon.

3 *Hoe Hij er uitzag.* De eigenaardige wijze, waarop Joh. zich uitdrukt, geeft te kennen, dat hij geen duidelijk afgeteekende figuur te aanschouwen kreeg, niet den Persoon van den Koning des Heelals, doch enkel den glans Zijner heerlijkheid (dit werpt licht op Ex. 24₁₀). Een glans als die van Jaspis en Sardius, twee edelsteenen, die ook voorkomen op de borstlap des hoogenpriesters, Ex. 28₂₀, ₁₇. Om het innige verband met den Sardius, den rooden kornalijn, is bij Jaspis wel te denken aan den opaal, purper- of lichter-rood tot melkwit getint. Beide steenen hebben een wat getemperden glans, niet verblindend. Het is dus niet een verterende heerlijkheid, vgl. Jes, 33₁₄, Hebr. 12₂₉, maar eene heerlijkheid met het karakter van genade. Daarbij sluit aan, dat een regenboog rondom den troon was, er uitziende als de smaragd, dus groen, dat de oogen weldadig aandoet. Naar Gen. 9₁₂₋₁₇ is de regenboog teeken van Gods bondstrouw. Zoo krijgt Johannes God, den Koning van het Heelal, den Albestierder, te zien in het teeken van „genade en waarheid", vgl. Joh. 1₁₆, d. i. Zijne „gunst [Statenvert. „goedertierenheid"] en trouw", welbekend uit de Psalmen, b.v. 25₁₀.

4 *Hoe Hij daar ten troon zat,* vs. 4—11.

Omgeven door 24 *tronen,* waarop 24 Oudsten zaten. De Koning des Heelals houdt Zijne heerschappij niet voor Zichzelven. Wat Hij als

Koning heeft, dat deelt Hij aan anderen mee, in bepaalde mate: die 24 Oudsten hebben geen plaats in Zijn troon, maar elk een afzonderlijken troon, die echter alle hun bestaan ontleenen aan Zijn troon, die het middelpunt vormt. Wie deelen daarin? Menschen, en wel „Oudsten" [1]), voorgangers der Gemeente van J. C. vgl. 2 Joh. 1, 3 Joh. 1. Hier zitten zij echter niet als personen voor zichzelven, maar als vertegenwoordigers der Gemeente. Dat blijkt uit het getal 24. Daarover verspreidt 1 Kron. 24 licht. Daar is sprake van 24 „hoofden" van „vaderlijke huizen" der nakomelingen van Aäron: 16 afstammende van Eleazar en 8 van Ithamar, de overgebleven zonen van Aäron, den priester. Die „hoofden" vertegenwoordigen de „vaderlijke huizen" voor de verdeeling van hunnen dienst. Het getal 24 drukt dus het priesterlijk karakter dier Oudsten uit; daarnaast ligt in het zitten op tronen het koninklijk karakter. Zoodat de 24 Oudsten vertegenwoordigers zijn van de Gemeente der geloovigen van J. C., die vlgs 1$_6$ een koninklijken stand uitmaken, gevormd door priesters, zie ook 5$_{10}$. Daarom zijn zij ook gehuld in „witte kleederen", zooals de priesters bij hun ambtsvervulling kleederen van witte byssus (egyptische boomwol) droegen, zie b.v. Ex. 28$_{43}$, en hebben zij „gouden kronen" op het hoofd. Dat goud wijst weer op heerlijkheid. In die „Oudsten" krijgt Joh. dus te zien, hoe het er bij God voorstaat met de Gemeente van J. C., ondanks al hare ellende hier beneden: heerlijkheid is haar deel en daarom is ook hare toekomst, God te dienen in volmaaktheid, onafhankelijk van eenige macht buiten God. Welk eene bemoediging, om te volharden in het geloof!

Gericht en genade oefenend, vs. 5. Drieërlei gaat uit van den troon Gods: bliksemschichten, donderslagen, stemmen; met de laatste zijn wel bedoeld geluiden, die uit de donderslagen voortkomen en gehoord worden als de slagen zelf achter den rug zijn, vgl. 10$_3$. Altemaal teekenen van de geduchte majesteit Gods, vgl. Ex. 19$_{16}$, die niet met Zich laat spotten, maar de zonde bezoekt. Dat zij uitgaan van den tróón, wijst aan, dat God als Regeerder van het Heelal gericht oefent tot handhaving van Zijne heerschappij, vgl. Ps. 97$_2$. — Aan den anderen kant staan daar vóór den troon zeven vuurfakkels te branden. Het vuur wijst op warmte in weldadigen zin, vgl. Jes. 44$_{16}$; fakkels brengen ons licht en blijdschap voor den geest, vgl. Matth. 25$_1$; de brandende fakkel is naar Jes. 62$_1$ beeld van zich werkzaam betoonend heil. Zij vertegenwoordigen de zeven Geesten Gods ,d. i. den éénen Geest Gods in de alzijdigheid Zijner werking, zie 1$_{4b}$ *Uitleg*, overeenkomstig Gods Heilsraad; dus den Geest als uitdeeler van Gods genadegaven aan menschenkinderen. Dat zij dáár tijdens het uitgaan der dragers van Gods gerichtbrengende majesteit rustig staan

[1]) Hoewel het Grieksche woord in de Christelijke Gemeente van lateren tijd en ook bij Johannes den drager van een opzienersambt aanduidt, geven we aan „Oudste" hier de voorkeur boven „Ouderling", omdat dit laatste in ons spraakgebruik een te belijnden zin heeft.

te branden, duidt aan, dat het heil der Gemeente vast staat bij God en haar onverstoorbaar wordt toebedeeld door den Geest Gods, ook door de gerichten, die Hij zendt. Tot gelijke uitkomst komen we door vergelijking van Gen. 15$_{17}$ in verband met 15$_{13, 14}$: daar is „de vurige fakkel", verbonden met den „rookenden oven", beeld van gericht, over de vijanden gebracht, waardoor de Heere Zijne belofte tot vervulling brengt.

6a *Verheerlijkt vanwege Zijne heiligheid*, vs. 6—11. Vóór den troon breidde zich iets uit, dat aan eene zee van glas gelijk was, helder als kristal. Volgens 15$_2$ vgl. met 15$_3$ (afgezien van het daar genoemde vuur, dat bijzondere kleur aan die zee geeft) beeld van de werken Gods als één geheel beschouwd, zooals ze liggen in Gods Raad. Hierbeneden ziet dat werk Gods, in gedeelten openbaar wordend, er vaak troebel uit; in waarheid, zooals het daarboven in den hemel gekend wordt, is het kristalhelder, fijn en zonder gebrek, den stempel dragend van zijne
6b heiligheid, die immers vs 8 wordt uitgeroepen. Dit laatste geschiedt door *vier Levende Wezens*; de vertaling „dieren" uit den Statenbijbel is onjuist. Die bevinden zich „midden in den troon" en „rondom den troon" Ons voorstellingsvermogen schiet hier te kort. Maar de bedoeling is, tweeërlei uit te drukken: dat zij bij den troon behooren, en dat zij daarbuiten werken. Het is een uitbeelding van dienaren Gods, die Zijn koninklijken wil volbrengen. Ook het getal 4 is zinnebeeldig. Eenerzijds is het een getal, dat alzijdigheid en volkomenheid uitdrukt; denk b.v aan de vier armen der Paradijsrivier, die den ganschen hof besproeien, Gen. 2$_{10-14}$ en ook verder gelegen streken van water voorzien, of aan de vier hoeken van het geheimzinnige laken uit Petrus' gezicht, Hand. 10$_{11}$, dat in zijn geheel door onzichtbare hand werd vastgehouden in den hemel door middel van koorden; vgl. verder voor de beteekenis van het getal 4 b.v. nog Ex. 20$_5$, 22$_1$, 25$_{12}$, Spreuk. 30$_{15, 18, 21, 24, 29}$. Andererzijds is het een getal, dat met de aarde in betrekking staat, op de aarde wijst. Denk aan „de vier hoeken" en „de vier winden" der aarde, Op 7$_1$, 20$_8$; 7$_1$. Uit verbinding van deze twee beteekenissen volgt, dat die levende wezens hier gedacht zijn: 1^e als vertegenwoordigers eener gansche menigte, 2^e als den koninklijken wil Gods volkomen volbrengend door heel de wereld, dus ten dienste van menschen in de eerste plaats. Daarmede in verband staat, dat zij „vol oogen" zijn, „van voren en van achteren". Zij behoeven zich dus niet om te keeren, om te zien wat achter hen is. Zij nemen onmiddellijk waar, wat waar te nemen is; zijn dus steeds terstond gereed om hun dienst te volbrengen. Zij dragen elk een bijzonder
7 type. Het eerste vertoont dat van een *leeuw*, bekend om zijne sterkte, Richt. 14$_{18}$; het tweede dat van een *rund* (juister dan „kalf"), voor den ploeg gebruikt, Richt. 14$_{18}$, (hier en daar ook in ons eigen land) *om zijn volharding bij zwaren arbeid*; het derde dat van een *mensch*, zich onderscheidend door zijn verstand en wijsheid, Spreuken 30$_2$, vgl. Ps. 73$_{22}$;

het vierde dat van *een vliegenden arend*, bekend om de snelheid zijner bewegingen, 2 Sam. 1$_{23}$, Jer. 4$_{13}$, Klaagl. 4$_{19}$. Daar alle vier naar vs. 8, 9 hetzèlfde doen, wordt in het karakteristieke dezer vier uitgedrukt wat aan de gansche rubriek eigen is en hen geschikt maakt voor hunnen
8 werkkring. Bovendien beschikt elk hunner over 6 vleugelen. Het getal 6 duidt in verband met de 6 dagen van Gods scheppingswerk eene volle werkzaamheid aan, die met volle kracht geschiedt, zoodat niets ongebruikt blijft. „Rondom en van binnen" (zoo moeten wij lezen naar den grondtekst en niet, zooals in de Statenvertaling „rondom" met „vleugelen" verbinden) waren zij „vol oogen". Dit gaat boven het vs. 6*b* vermelde uit: niet enkel van buiten, maar ook van binnen toegerust met wat noodig is om op elk oogenblik waar te nemen wat zij moeten waarnemen. Zij zijn dus elk oogenblik gereed tot hunnen dienst, maar ook voortdurend werkzaam: de nacht is voor hen geen rustperiode, ze zijn steeds bedrijvig, en wel bezig met den lof Gods. Zij riepen immers; „Heilig, heilig, heilig is de Heere God". Dat herinnert aan het „driemaal heilig" uit Jes. 6$_3$ en bewijst tevens, dat die „levende wezens" engelen zijn, zooals ook in Ezech. 1$_5$ e.v., waaraan de teekening dier engelen wel ontleend is, al hebben zij daar 4 vleugels en al staat daar het menschelijke aangezicht voorop. Zij verheerlijken God vanwege Zijne heiligheid, waaronder hier wel zijne zedelijke verhevenheid is te verstaan. Opmerkelijk is de veelheid van benamingen, die zij gebruiken. „De Heere God", uit het O. T. welbekend, reeds uit Gen. 2 en 3; de eerste naam is de bekende vierletterige, door ons uitgesproken als Jehova, oudtijds vermoedelijk als Jahvè, Statenvert.: HEERE, waarvan de beteekenis wijst op onveranderlijkheid en trouw; de tweede zegt, dat Hij de macht in persoon is. „De Albeheerscher", van Wien alles afhangt, zoodat niets buiten Zijnen wil geschiedt en alles Zijnen Raad moet dienen. „Die was, en Die is en Die komt". Hier staan de drie bestanddeelen van dezen naam in andere volgorde dan 1$_{4, 8}$ (zie aldaar *Uitleg*). Het „was" staat voorop, in gelijken zin als Joh. 1$_1$ en 1 Joh. 1$_1$ en wijst daarom naar het verleden, ook vóór den tijd; het „is" wijst op het heden; het „komt" op wat Hij in heden en toekomst doet, nl. komen tot Zijne Gemeente; zoo drukt deze naam het onafhankelijke bestaan des Allerhoogsten uit, maar als omschrijving van „den levenden God", den God des heils.

9 In die levensleuze — zooals wij die lofzegging, gedurig weerklinkend, wel mogen noemen, omdat daarin heel de houding dier Levende Wezens geteekend wordt — brengen zij Hem, Die op den troon zit en leeft in alle eeuwigheid, drieërlei toe: glorie, de uitdrukking voor de hoogste heerlijkheid; eer, waarin spreekt wat Hij waardig is vanwege die glorie; dank, voor hetgeen Hij als de Volheerlijke deed en doet. Zij roepen luide uit door hun lofzang, dat Hem dat alles toekomt. Zij doen dat telkens opnieuw, zooals uit den toekomenden tijd der werkwoorden „toebrengen"

en „nedervallen" in vs. 9 en 10 blijkt. En dat is telkens het sein voor een nieuwen lofzang, den Eeuwiglevende toegebracht door de 24 Oudsten, die de allereerbiedigste houding aannemen: zij vallen, als met een schok en dus ontroerd, neder voor Dengene, die op den troon zit, zij bukken in het stof en aanbidden Hem, terwijl zij hunne kronen vóór den troon neerwerpen, daarmee in heftige gemoedsbeweging uitdrukkend, dat hunne kronen, en daarmede zijzelven als gekroonden, geene beteekenis of waarde hebben bij de majesteit van Hem, uit Wiens hand zij alles ontvingen. —
11 In den lofzang zelf treft ons al dadelijk, dat voorop gaat: „Waardig zijt Gij", waarmee, in tegenstelling met het neerwerpen der kronen, uitgesproken wordt, dat van „waardigheid" alleen bij Hem sprake is. Voorts de aanspraakstitel: „onze Heer en God!" in den eersten naam stellen zij zich vóór Hem als zulken, die verblijd zijn, dat zij Hem toebehooren als een slaaf aan zijn meester; in den tweeden als zulken, die in Hem hun hoogste goed hebben gevonden. Eindelijk de inhoud. Hun Heer en God is waardig te „ontvangen" — duidelijke terugslag op het „toebrengen" uit vs. 9 — de glorie en de eer (zie op vs. 9) en de kracht, dat uitsprekend brengen zij zelven Hem ook dat alles toe, waarbij opmerkelijk is, dat hier *drie* stukken „genoemd worden: 3 is het getal der Godheid. De slotzinnen verklaren het „waardig": Hij heeft het aanzijn gegeven aan al wat bestaat, levende zoowel als levenlooze, bezielde en onbezielde schepselen, maar evengoed verhoudingen zooals die openbaar worden in de Historie. Maar meer nog dan dat alleen, want de slotzin brengt een nieuw element in de verklaring, t. w. den wil Gods, in den zin van Zijn uit te voeren wil. Ter wille van dien wil, d. i. opdat die wil tot uitvoering zou komen, bestond in heel het verleden sedert de Schepping elk onderdeel van het geschapene, ja heeft dat het aanzijn ontvangen. Heel het geschapene heeft, met al wat het te aanschouwen gaf in de Historie, geen ander doel gehad dan de uitvoering van Gods wil, waarvan de inhoud gezien wordt in dat heerlijkheidstafereel in den hemel: de verheerlijkte Gemeente, met de engelen in beurtzang Hem lovend en prijzend; een volk, zich verheugend in Zijnen Maker, vgl. Jes. 43$_{21}$.

Slotsom van dit hoofdstuk: J. C. stelt aan Joh. voor oogen, hoe het er voor God met de Gemeente vóórstaat, welke daarom hare bestemming is en zóó ook het eindresultaat harer historie, dat zij nl. leeft in de heerlijkheid van haren Schepper, Hem ter eere.

Hierbij sluit zich het 2e onderdeel aan:

B. *de zekerheid der uitvoering van Gods Heilsraad krachtens Zijnen heilswil*, 5$_{1-14}$.

5 1 Joh. ziet in de Rechterhand Desgenen, die op den troon zit, een geheimzinnig *boekje*: van binnen en van buiten beschreven en met zeven zegelen verzegeld. Omdat men zich moeielijk kon voorstellen, hoe Joh.

dat kon zien, hebben velen de woorden anders verbonden en gelezen: van binnen beschreven en van buiten met zeven zegelen verzegeld. Wij hebben echter te bedenken, dat alles beeldspraak is en behoeven ons niet af te matten met de vraag, hoe het in de werkelijkheid mogelijk zou zijn. De aanwijzingen „van binnen" en „van buiten" waren overbodig, wanneer dat boek alleen van binnen beschreven was; dat het van buiten verzegeld is, spreekt van zelf. — Het getal 7 wijst op volkomenheid en volledigheid, zie op 1$_{4b}$; ook op vastheid, gelet op het werkwoord voor zweren, dat in het Hebreeuwsch van denzelfden stam is als dat getal, bovendien is het samengesteld uit 3 + 4, het getal der Godheid en der Schepping (zie op 4$_{6}$) of der menschheid (het menschelijke lichaam b.v. heeft 4 zijden: vóór, achter, rechts, links), zoodat het aanwijst de verbinding van God en mensch in het verbond der genade. De 7 zegels drukken dan uit, dat de inhoud van het geschrift vaststaat en voor geen verandering vatbaar is; maar drukken tegelijk op dien inhoud den stempel van genade en dus van heil. Wij denken het best aan een boekrol: is die van binnen en van buiten beschreven, dan komt een klein deel van het geschrevene in het gezicht, terwijl de rest aan het oog onttrokken blijft. Dat doet denken aan den Raad Gods, zooals die in de Historie wordt uitgevoerd: wat zichtbaar is, vertegenwoordigt de Historie in zekere periode, onderdeel van wat God in Zijnen Raad beschikt heeft tot volvoering van Zijnen heilswil. Deze gedachte wordt bevestigd door twee feiten: het boek is in de hand Desgenen, die op den troon zit, d. i. van den Vader van J. C., zie 4$_{2}$ *Uitleg*; en het rust in Zijne rechterhand, zinnebeeld van macht, Ps. 118$_{15, 16}$, maar die, blijkens het verband dezer beide verzen, Zijn volk heil brengt. Zoo is dan dat boek aanduiding van Gods Heilsraad, die door de Historie leidt tot verwezenlijking van Zijnen wil, 4$_{11}$. Het Grieksch doet denken aan een geopende hand, die de bereidwilligheid Gods uitdrukt, den drang Zijns harten om heil te schenken.

2 Met betrekking tot deze dingen komt Joh. in grooten nood. Er verschijnt nl. een sterke engel, die als heraut met geweldige, overal doordringende stem een oproep doet: „Wie is waardig, de boekrol te openen en hare zegels te verbreken?", natuurlijk om van den inhoud kennis te nemen en daaraan uitvoering te geven, als bij een verzegeld testament.
3 Er volgt geen antwoord. Niemand in het gansch Heelal bleek de vereischten te bezitten (zoo moeten wij „was in staat" verstaan, in verband met „waardig", vgl. vs. 9), die hem in staat stelde de rol te openen of zelfs
4 een blik daarin te slaan, nl. in het van buiten geschrevene. Dat doet Joh. in tranen uitbarsten, zoodat hij daar staat te weenen. Dat boek heeft beteekenis, ontzaglijke beteekenis; maar wat behelst het? Dat was de nood van Joh. op dat oogenblik allereerst. Maar de diepte daarvan leeren we eerst kennen, als we denken aan den inhoud van die rol,

aangeduid in hare uiterlijke verschijning, vs. 1 *Uitleg.* De diepste vraag is dan: hoe zal de heilsraad Gods ooit worden uitgevoerd? hoe zal het ooit komen tot dien staat der Gemeente, geteekend in H. 4?

5 In dien nood komt een der vier Oudsten Joh. troosten. Hij mag zijne tranen drogen. *Er is toch één,* die het boek openen en zijne zegelen verbreken kan. In tweeërlei zin wordt Hij geteekend. *a*) Als „de Leeuw uit den stam Juda". Klaarblijkelijk is dit beeld ontleend aan Gen. 49$_9$, waar Juda door Jakob als een leeuw wordt geteekend, doelende op moed en kracht. Het is de groote Nazaat van Juda, in den hoogsten zin met die eigenschappen versierd. *b*) Als „de Wortel Davids", herinnerend aan Jes. 11$_1$, waar sprake is van een „scheut" uit de „wortelen" van Isai's afgehouwen tronk, die vrucht draagt. Isai was Davids vader. Uit Isai is het geslacht van David als een boom opgeschoten. Die boom is afgehouwen tot vlak bij de wortels. Uit die wortels (omdat er niet veel anders dan de wortels is overgebleven) schiet een spruitje uit, blijkens de volgende verzen de Messias. Die is ook hier bedoeld. Maar het beeld is geschakeerd. Niet Isai is de wortel, waarop de Messias stoelt, maar de Messias is de wortel, waarop David stoelt. Zoo moeten wij de uitdrukking verstaan, in verband met Op. 22$_{16}$ (waar „wortel" naast, maar ook in tegenstelling met „vrucht" van David staat) en Rom. 11$_{18}$. Het is de Christus als degene, die David draagt, aan wien David zijne beteekenis ontleent, op wien alles rust wat in „David" besloten ligt, vgl. Jes. 55$_3$ vgl. Hand. 13$_{34}$. — Hij bezit de vereischten, om het boek te openen en alle 7 zegels te verbreken, dus: den inhoud uit te voeren. Waarom? Met nadruk staat het vóórop, voorafgegaan door een „zie", om het verrassende daarvan uit te drukken: *Hij heeft overwonnen.* Er moest dus een strijd gestreden worden, zou die Raad Gods worden uitgevoerd. Opmerkelijk is, dat in Num. 4$_{23, 30}$; 8$_{24}$ de dienst der Levieten in de Tent der Samenkomst „een strijd" wordt genoemd; alsmede, dat Jes. 40$_2$ spreekt van een volbrachten „strijd" in verband met de verzoening van Jerusalem's zonden. Dat doet denken aan een strijd tot verzoening der zonden, om gerechtigheid in het aanzijn te roepen. Dat hier daaraan gedacht is, blijkt uit den lofzang in vs. 9. De vijand, die het heil in den weg stond, was de zonde. Op haar heeft Christus de overwinning behaald.

Dat dit juist gezien is, bewijst hetgeen Johannes te zien en te hooren krijgt, vs. 6 e. v.

6 Voor zijn oog verschijnt Hij, van Wien de oudste sprak: de Leeuw uit den stam Juda, de Wortel Davids. Maar nu in de gedaante van een Lam, met de slachtwonde aan zich. Het staat in het midden van den troon en de Levende Wezens en de 24 Oudsten. Die Troon en die 4 Levende Wezens en de 24 Oudsten vormen tezamen de omgeving, waarvan dat Lam het middelpunt is. Daarin is uitgedrukt, dat de in H. 4$_8$ e. v. geteekende gemeenschap der Gemeente aan de heerlijkheid Gods te danken

is aan het Lam. En wel aan den dood van dat Lam (vgl. ook vs. 9), want het staat daar „als geslacht". Wie wordt hier niet herinnerd aan Jes. 53? Maar dan is ook uitgemaakt, dat de slachting van dat Lam diende tot wegneming der zonden, vgl. Jes. 53$_{5, 7, 10}$, en om gerechtigheid aan te brengen, vs. 11. Dat het daar stáát als geslacht, wijst op de onvergankelijke en onuitwischbare beteekenis van Zijnen dood, vgl. Matth. 20$_{28}$. Het is de Christus, die als Verzoener der zonden het heil brengt aan menschenkinderen. Daarom heeft dat Lam ook 7 hoornen en 7 oogen. De hoornen zijn beelden van kracht, die zich doet gelden; inzonderheid van verlossende kracht, vgl. Luk. 1$_{69}$; het 7-tal wijst op alzijdige werking dier kracht van den Christus. De oogen zijn niet enkel waarnemingszintuigen, maar daardoor richt zich het hart ook op personen en voorwerpen, vgl. Hoogl. 4$_9$, Ps. 32$_8$. Hier vertegenwoordigen zij „de 7 Geesten Gods", 1$_{4b}$ *Uitleg*, die uitgezonden zijn over de geheele aarde en daar dienst doen, want die uit- of afzending heeft natuurlijk een doel. Al staat het niet uitgedrukt, zij zijn gezonden door het Lam: het Làm heeft immers die 7 oogen. Het is dus de Geest Gods, in de alzijdigheid Zijner werkzaamheid, in dienst van den Christus, vgl. Joh. 16$_7$, om Zijne verlossende kracht uit te oefenen, menschen deelachtig te maken wat Hij door Zijnen dood verworven heeft, door heel de wereld heen, — zooals bij Paulus de H. Geest de groote uitdeeler der genadegaven is 1 Kor. 12$_{4, 11}$.

7 Dat Lam loopt van de plaats, waar Joh. het zag staan, toe op den troon en neemt de boekrol uit de rechterhand Desgenen, die op den troon zit.

8 Gewichtig oogenblik! Onuitsprekelijk heerlijk. In diepe ontroering vallen de 4 Levende Wezens en de 24 Oudsten voor het Lam neder. En nu hebben zij in de hand citers, tot begeleiding van het gezang, vs. 9, en gouden schalen met reukwerk, die de gebeden der heiligen vertegenwoordigen. „Heiligen" is eene uit het N. T. welbekende naam voor de geloovigen van J. C., zie b.v. Hand. 9$_{41}$, Rom. 1$_7$, 1 Kor. 1$_2$; uit de laatste plaats blijkt tevens, wat die naam inhoudt: hun heiligheid danken zij aan hunne gemeenschap met J. C., in Wien zij van wereld, zonde en dood zijn afgezonderd en Gode toegewijd, vgl. vs. 9. Hunne gebeden, reeds Ps. 141$_2$ bij reukoffers vergeleken, liggen in gouden schalen; daar goud heerlijkheid aanduidt, worden die gebeden voorgesteld als verheerlijkt, dus verhoord. Die citers en schalen kunnen zich in verband met 15$_2$ en 5$_9$ enkel bevinden in handen van de 24 Oudsten. Deze staan daar als vertegenwoordigers der Gemeente, die op aarde hare gebeden uit diepen nood opzendt tot Gods troon; de eersten ten bewijze, dat die gebeden inderdaad den troon Gods hebben bereikt. Zoo beelden zij de Gemeente uit als eene, die niet tevergeefs hare gebeden opzendt.

9 Daarmee komt overeen *het nieuwe lied*, dat zij aanheffen. „Nieuw" in gelijken zin als de naam in 2$_{17}$ en het gebod in 1 Joh. 2$_8$, omdat het behoort tot de nieuwe Schepping der genade, 21$_5$. Zij jubelen het uit

van vreugde, nu het Lam de boekrol genomen, nu de Christus de toepassing des heils aanvaard heeft. Hij is er de aangewezen persoon voor. En wel op grond van hetgeen Hij heeft gedaan. De vermoedelijk oudste tekst mist één woordje, dat wij in de Statenvert. gewend zijn: „ons". Het voorwerp is niet uitgedrukt, is onbepaald gehouden, opdat de volle nadruk valle op de handeling zelf en de vèrreikende kracht daarvan, die al de „heiligen" geldt. Het Lam is „waardig" de rol te nemen en te ontzegelen tot uitvoering van den inhoud, omdat Hij geslacht is, dus vanwege Zijnen dood. Met Zijn bloed heeft Hij gekocht — beeld aan het loskoopen van slaven ontleend —, dus tot den prijs van Zijn eigen leven; welk eene liefde! „Gode" gekocht, zoodat de gekochten Gode toebehooren, in Zijne gemeenschap staan, door Hem geleid en geregeerd worden. Menschen „uit alle stam en taal en volk en natie", uit de menschheid in haar onderscheiden deelen, gekarakteriseerd naar afstamming, taal, woonplaats, aard. M. a. w. zij jubelen het uit dat Christus, door Zijne groote liefde, tot zulk een duren prijs het aanzijn heeft gegeven aan eene nieuwe menschheid, uit de oude en — blijkens den betaalden prijs: het bloed — door de zonde aan den dood vervallen menschheid vergaderd. En wel eene nieuwe menschheid in heerlijken
10 staat. Zij vormen een koningsstand, uit priesters saamgesteld, zie 4₆ *Uitleg.* Het koninklijke staat op den voorgrond: omdat zij als priesters voor God en uit Zijne hand (vgl. Deut. 10₉ e. v.) leven, deelen zij in Zijn koningschap. En dat heeft groote beteekenis voor hun leven op aarde: zij zullen koninklijke heerschappij hebben, als koningen hunnen weg gaan. De toekomende tijd van het werkwoord wijst hier niet naar de toekomst, maar drukt uit, dat hun heerschappij gevolg is van hun koningsstaat. Hun gang op aarde, door de wereld, wordt dus geteekend als: niet onderliggen, maar zegevieren. Die lofzang, aangeheven door de vertegenwoordigers van de troongeesten en van de reeds als verheerlijkt aanschouwde Gemeente, is dan een zeer kostelijke vertroosting voor de nog op aarde vertoevende Gemeente in hare verdrukking, 1₉: hoe zwaar zij het ook hebbe, zij gaan toch als koningen door de wereld, vrij en onafhankelijk van menschen en omstandigheden, krachtens de verhouding, waarin Hij, die voor hen Zijn leven liet, hen tot God gesteld heeft. Vgl. Rom. 8₃₇₋₃₉.

11 Dat nieuwe lied is het sein tot eene *algemeene verheerlijking* van het Lam en van den Albestierder, vs. 11–14. De kring der lofzingenden wordt al breeder.

Joh. ziet opeens eene menigte engelen, wier onuitsprekelijk groot aantal aangegeven wordt (evenals in Dan. 7₁₀, maar in omgekeerde orde) door 2 cijfers: 10000 × 10000en, en 1000 × 1000en, die eigenlijk geen cijfers meer zijn. Zij omringen den troon en de levende wezens en de oudsten; wel gedacht als in een halven boog vóór den troon geschaard in onafzien-

bare gelederen, want de ontelbare 10000en worden door ontelbare 1000en
12 gevolgd (zooals een stoet voor het oog smaller wordt, hoe verder die reikt). Met krachtige en vèrdragende stem roepen zij den lof van het Lam uit. Van het geslàchte Lam, dus vanwege Zijnen zelfopofferenden dood. Hij is waardig te ontvangen, — dat Hem worde toegebracht, in overeenstemming met vs. 13*b* —: de macht (het vermogen, dat in staat stelt iets uit te richten), de rijkdom (die de middelen oplevert om te doen wat gewild wordt, maar zóó ook aanzien verschaft), de wijsheid (die wegen opent tot bereiking van het doel), de sterkte (die tegenstand overwint), de eer (erkenning der waarde en waardigheid), de glorie (de hoogste verhevenheid), de lofzegging (die goed spreekt van iemand, zijn lof verkondigt). Het 7-tal is hier weer treffend, de volledigheid uitdrukkend van de heerlijkheid, die aan het Lam toekomt.

13 Daarbij sluit nu nog een andere lofzang aan, aangeheven door „elk schepsel, dat in den hemel en op de aarde en onder de aarde en op de zee is, en alle dingen die daarin zijn." Hier moeten wij ons niet afmatten met de vraag, hoe wij ons een aldus afgedeeld Heelal moeten voorstellen. Twee voorstellingen liggen hier dooreen: de eene plaatst naast hemel en aarde wat „onder de aarde" heet, de andere „de zee"; de eerste geeft een verticale, de laatste een horizontale lijn, dus loodlijn en dwarslijn, die de aandacht op het gansche Heelal richten, zooals het door alle tijden heen (de loodlijn) zich uitbreidt (de dwarslijn). „Elk schepsel" doet in tegenstelling met „alle dingen" denken aan de redelijke schepselen, dus engelen en menschen; „alle dingen" aan de redelooze, bezield en onbezield. Opmerkelijk is, dat hier door die eigenaardige opsomming een 5-tal gevormd wordt. Dat getal wijst op een gedeelte, dat op zichzelf volledig is; denk b.v. aan de 5 vingers der ééne hand, aan de 10 maagden uit de gelijkenis, van wie 5 wijs waren en 5 dwaas. Zoo wordt in dit 5-tal aangeduid de gansche Schepping in het licht der verlossing, zooals zij voor God staat als vrucht der slachting van het Lam. Vandaar de samen-
13*b* voeging van „Hem, die op den troon zit" en „het Lam" in den lofzang: door het geslachte Lam zijn de lofzingenden in gemeenschap gebracht met Hem, die op den troon zit. Daarom wordt aan beiden — maar allereerst aan de ten troon Gezetene, als hoofdpersoon, — toegebracht, d. i. in blijdschap erkend, dat Hem toekomt: de lofzegging, de eer, de glorie (zie op vs. 12) en de kracht (innerlijke sterkte, die zich naar buiten gelden doet); dezelfde stukken dus als in het slot van vs. 12, alleen met schakeering van de daar genoemde „sterkte". Dat is hier dus een 4tal, overeenkomend met het feit, dat hier de schepping aan het woord is, vs. 13*a* in 4 termen aangegeven. Alle vier stukken komen Hem toe in alle eeuwigheid, zoodat de lof van den Schepper, die door het Lam ook de Verlosser is, vgl. Jud. 25, het *eindresultaat* is.

14 Op dien ganschen, drieledigen, lofzang, wordt het zegel gezet in een

plechtig „Amen" (zie 1$_6$ Uitleg) uit den mond van de 4 Levende Wezens, stilzwijgend overgenomen door de 24 Oudsten, die in aanbidding nedervallen.

Slotsom van dit hoofdstuk: J. C. stelt aan Johannes voor oogen, dat door het geslachte Lam, d. i. door den Christus, die door Zijnen dood verzoening teweegbracht, de heilswil des Scheppers wordt volbracht en dus Zijn heilsraad wordt uitgevoerd tot het einde toe, zoodat het heil dergenen, die op Hem betrouwen, vaststaat.

6 Nu volgt het:

IIIe TAFEREEL:

De opening der zeven zegels, de voorbereiding der Uitvoering van Gods Heilsraad, 6$_1$—8$_1$.

Om de beteekenis daarvan te verstaan, moeten wij bedenken, dat verbreken der zegels noodwendig voorafgaat aan het lezen en uitvoeren van den inhoud der boekrol. Wat vroeger „verbreken" genoemd is, 5$_2$, heet hier, evenals reeds 5$_2$ „openen", aanduidend dat de „zegels" zelf ook inhoud hebben. Het openen der zegels beteekent: de toebereidselen, tot uitvoering van Gods Heilsraad gemaakt.

De opening der eerste zes zegels, 6$_{1-17}$.

1 Het is duidelijk, dat wij hier moeten onderscheiden de opening der *eerste 4*, die bijeenbehooren, en die van *het 5^e* en van *het 6^e zegel*, die weer apart staan, al hangen ze met de eerste *4* samen.

A: de vier ruiters, 6$_{1-8}$.

Het Lam opent *het 1^e zegel*. Daarop spreekt een der 4 levende wezens (zie op 4$_6$) met een stem, die het geluid van een donderslag in aard en kracht geleek, en dus den stempel van Gods geduchte majesteit droeg (vgl. Ps. 97$_{3-7}$). Hij treedt dus op als dienaar van het Lam, en geeft bevel: „kom!" De Statenvertaling heeft hier: „kom en zie!", naar een tekst, die hier in overeenstemming met 4$_1$ *Joh.* toegesproken achtte. Daar echter geen enkele aanwijzing van verandering in Johannes' standplaats gegeven is en daarvoor ook geen reden bestaat, is dat bevel gericht
2 tot iemand, die in de verborgenheid al gereed stond. Het 2^e vers brengt de verklaring. Joh. ziet een paard tevoorschijn komen; zijn kleur is wit, wat op heerlijkheid (zie op 1$_{14}$) wijst. Het draagt een ruiter, wiens persoon niet beschreven wordt. Hij is ten krijg toegerust, want hij heeft een boog. Hem wordt eene kroon opgezet, beeld van koninklijke macht. Zóó trekt hij uit, als overwinnaar en om te overwinnen: hij begint als overwinnaar en overwinning is bestemd resultaat van zijn krijgstocht, zoodat heel zijn doen in het teeken van overwinning staat. Over de beteekenis van dezen ruiter verschillen de uitleggers. Is het de Christus, evenals 19$_{11}$ e. v.? Of vertegenwoordigt hij het Evangelie? Of beeldt hij eene of andere

wereldmacht, b.v. de Parthen, of *de* Wereldmacht uit? Verwantschap met den ruiter uit H. 19 is niet te miskennen, al verschilt de teekening in meer dan één opzicht. Dat hij, als eerste van den stoet, zich beweegt in gelijken zin als de andere 3 ruiters, is duidelijk. Doch daarom nog niet op gelijke wijze. Zijn wijze van doen, wordt enkel aangeduid door den boog. Bij een boog behooren ook pijlen. En nu is in Ps. 64$_4$ het „bittere woord" aangeduid als pijl. Is het dan gewaagd, hier te denken aan — niet den Christus zelf, maar aan — het Woord, waarmee Hij, Jesaja 11$_4$, de aarde slaat? Deze gedachte vindt steun in Lev. 26$_{14-39}$, waar ook het Woord (vgl. „niet hooren" in vs. 14) vooropgaat en, ingeval er niet naar geluisterd wordt, plagen volgen (vs. 16, vs. 17, vs. 20 enz.). Dat is immers ook de gewone wijze van doen bij God: eerst waarschuwen, dan met plagen en kastijdingen bezoeken; hierop zou misschien nog nadruk vallen, omdat enkel de boog, geen pijlen vermeld worden. De 1e ruiter is dan het Woord, dat de Christus doet uitgaan in de wereld, vgl. Matth. 28$_{18-20}$, Mark. 16$_{15, 16}$ (van welks overwinnende macht ook 12$_{11}$ wordt gesproken). De Christus zelf staat achter dezen ruiter, gelijk achter de andere: Hij opent de zegels en straks loopt het uit op den dag des toorns van het Lam, vs. 16, 17.

3, 4 Bij de opening van het *2e zegel* (voor de bijzonderheden daarvan zie op vs 1) komt een tweede paard tevoorschijn. Vuurrood is zijn kleur, wijzend op bloed. Ook de persoon van den ruiter, die daarop zit, wordt niet beschreven. Alleen wordt gezegd, wat hem opgedragen en waartoe hem de macht verleend is: den vrede weg te nemen van de aarde, dus tweedracht te veroorzaken, in gelijken zin als de Christus vlgs. Matth. 10$_{34-36}$; vandaar ook het „slachten", dat aan vervolging herinnert, vgl. vs. 9 en ook 5$_6$, waar hetzelfde woord aangaande het Lam gebruikt is. Als zinnebeeld van die macht wordt hem een zwaard gegeven, en wel een groot zwaard, om uit te drukken de massa der gevelden en het geweldige van zijn vreeselijk werk. In onderscheiding van den boog werkt het zwaard van dichtbij: het Woord, vs. 2, werkt uit de verte, als uitgaande van den Christus; het zwaard in de onmiddellijke nabijheid, gevoerd door menschenhand.

5, 6 Bij de opening van het *3e zegel* (voor de bijzonderheden zie vs. 1) komt een derde paard tevoorschijn. Zwart is zijn kleur, den honger aanduidend, Klaagl. 5$_{10}$. Ook hier geen persoonsbeschrijving. Hij heeft een weegschaal de hand: voedsel wordt nauwkeurig afgewogen, slechts in bepaalde mate verstrekt, als bij ons in den distributietijd. En wel door Gods bestel, want uit het midden van den kring der 4 Levende Wezens, dus waarschijnlijk van den troon 4$_6$, komt een stem, die den prijs aangeeft: 'n maat tarwe voor 1 denarie (*f* 0.40) en 3 „maten" gerst voor 1 denarie". Daar een „maat" een goeden Liter inhoudt en een „maat tarwe" het benoodigde brood voor 1 dag is voor 1 persoon, die volgens de gewone prijzen $^1/_{12}$

denarie kostte, terwijl men voor 1 „maat gerst" (een mindere kwaliteit van graan aanduidend) in gewone tijden $^1/_{24}$ denarie betaalde, is dus groote duurte (resp. 12 en 8 × het normale) en schaarschte aangegeven in de eerste levensbehoeften. Olie en wijn daarentegen moet onverlet blijven. Beide behooren onder de voedingsmiddelen, vgl. 1 Kon. 17$^{14, 16}$; Gen. 14^{18}; Ezra 6^{9}. Beide ook tot de weeldeartikelen, Spr. 21^{7}, maar ook onder de geneesmiddelen, Luk. 10^{34}. In elk geval is daarin uitgedrukt, dat temidden van den toorn Gods de ontferming niet ontbreekt, Hab. 3^{2}.

7, 8 Bij de opening van het *4e zegel* (voor de bijzonderheden zie op vs. 1) komt een vierde paard tevoorschijn. Vaal is zijn kleur: de lijkkleur. Geen persoonsbeschrijving wordt gegeven, maar wel een naam genoemd: de Dood. Achter hem aan trekt het Doodenrijk op, de Hades, de Sjeool uit het O. T. Dat is niet wat wij „de Hel" noemen, maar duidt de wereld der uit dit leven gescheidenen aan in tegenstelling met die der levenden, vgl. Jes. 38$^{10, 11}$, Joh. 30^{23} („het huis der samenkomst aller levenden") en Luk. 16^{23}. Zij ontvangen bevoegdheid en opdracht, menschen uit het leven weg te nemen; evenwel in beperkte mate, zich uitstrekkend over het 4e deel der aarde; en wel door 4 middelen: zwaard, honger, dood, wild gedierte dat op aarde leeft, waarvan het 1e en 4e een gewelddadigen dood brengen, het 2e en 3e (pestilentie, op hongersnood volgend, „de zwarte dood"?) een „natuurlijk" sterven veroorzaken. Naar de beteekenis van het getal 4, zie op 4^{6}, wordt hier gedoeld op werking naar alle kanten, terwijl de breuk $^1/_4$ aanwijst dat een aanzienlijk deel (vgl. Amos 1^{3} e. v., Spr. 30^{15} e. v.), maar toch slechts een deel, der menschheid getroffen wordt.

Er zit klimax, stijging in de gerichten, die (vs. 1–8) over het aardrijk komen: het vierde sluit ook het 2e en 3e in. Bedenken we hierbij, dat bij het 3e nadrukkelijk op ontferming gewezen is, dan wordt duidelijk, dat deze gerichten bekeering beoogen. Daarvoor wordt tevens de boven in verband met Lev. 26 gegeven verklaring van den 1en ruiter bevestigd. Zie voorts op vs. 12–17.

9 B. *De opening van het 5e zegel: Geruststelling der martelaren, troost voor de Gemeente met het oog op vervolging,* vs. 9—11.

De opening van dit zegel brengt een heel ander tooneel voor Joh.' oog. Hij ziet de zielen dergenen, die in vervolging (vs. 4) het leven verloren, omdat zij te midden van eene wereld vol afval vasthielden aan het Woord Gods en omdat zij een niet nader aangegeven „getuigenis" hadden. In verband met 1^{9} kan hier gedacht aan prediking of belijdenis aangaande God en Jezus, die in hun hart leefde en waarvan zij niet zwegen. Het kan echter ook zijn, dat gedacht is aan het van God — door de Schriften des O. V. en het mondelinge en schriftelijke onderricht der Godsgezanten — uitgaande Woord, en dan aan getuigenis in verwanten zin als dat in Joh. 5^{32} en 2 Joh. 3, dus aan een wandel, die een levende geloofsbrief was. In elk geval gaat het over zielen van menschen, die in woord en daad

als discipelen van Jezus openbaar en deswege gedood waren. Joh. zag ze „onder het altaar". Wijl tevoren van geen altaar sprake was, moet dit wel genomen worden in den oorspronkelijken zin van het hebreeuwsche
10 woord, van slachtbank, tot aanduiding van hun martelaarsdood. Zij roepen met geweldige stem, aangevend het uit nood voortkomend vurig verlangen, om oordeel en straf over hunne beulen. Het is geen persoonlijke haat of wraakzucht, die hen drijft (denk hieraan bij de „Vloekpsalmen" des O. T.!), want zij richten zich tot den „heiligen en waarachtigen Heerscher" (vgl. 4$_{3, 8}$) d. i. tot den Albestierder, in Wien geen onrecht en Wiens woord betrouwbaar is. Hun lot was in strijd met verklaringen als in Ps. 105$_{14, 15}$: zij werden gedood en hun belagers leefden ongestraft voort! Waar bleek nu Gods gerechtigheid? Zóó lag het in het hart der geloovigen van Joh.'s dagen. Hun ten troost, wordt aan Joh. getoond, hoe het er te dezer zake bij God vóórstaat. In antwoord op hun aan
11 Ps. 94$_{1-7}$ herinnerende klacht, wordt hun gegeven — niet één wordt vergeten! — witte kleedij, beeld van de hun geschonken, voor de geloovigen op aarde onderpand of waarborg der hun toegelegde, overwinning en heerlijkheid. Bovendien wordt hun gezegd, dat zij nog korten tijd hunne smartelijke gewaarwordingen moesten bedwingen en zich rustig neergeven. De tijd voor het door hen verlangde optreden Gods is er nog niet, maar breekt zeker aan, nl. wanneer hunne mededienstknechten, die tegelijk hun broeders zijn, hun lot hebben gedeeld. Welk een rijken troost! Er is een bepaald aantal: God kent het dus en Hij kent een iegelijk hunner, in diens strijd hen gadeslaande. Allen zijn „dienstknechten", die in hun lijden niet anders doen dan Zijnen wil volbrengen, vgl. Hebr. 10$_{36}$. Maar tegelijk „broeders", kinderen van één huis, kinderen Gods, vgl. Joh. 20$_{17}$. Op het volbrengen van dezen, voor het oogenblik smartelijken, wil Gods volgt de heerlijke gemeenschap met Hem, vgl. 1 Joh. 3$_{2}$. Laat dan de ongerechtigheid zich uitleven temidden van de gerichten, laat menschen hun medemenschen slachten (vs. 4), het welbehagen des Heeren gaat door de hand van Zijnen knecht, het geslachte Lam, gelukkiglijk voort!

12 C. *De groote verschrikking*, vs. 12—17. De opening van *het 6e zegel* zet de gedachte, vervat in de opening van het 1e—4e, voort. Maar met een sprong. Was in vs. 8 sprake van $^1/_4$ der aarde, wat nu volgt heeft blijkens vs. 12–17 op de gansche aarde betrekking. Dat geeft aan het hier ontrolde tooneel van ontzetting een bijzonderen zin. Krachtens de onderbreking door de opening van het 5e zegel wordt het als op een afstand getoond en predikt: dáár loopt het ten slotte, te zijner tijd, op uit!

Eene groote aardbeving brengt alles in beweging, doet de aarde op hare grondvesten schudden, ten teeken, dat haar einde gewisselijk komt, vgl. Haggai 2$_{7}$, Hebr. 12$_{26, 27}$. De gouden zon wordt zwart als een haren zak: verliest haar licht, teeken van den naderenden Dag des Heeren

(waarop openbaar wordt waar de martelaars naar smachten, vs. 4), zie b.v. Amos 5$_{18, 20}$. De zilveren maan wordt bloedrood, uitbeeldend Gods toorn, Op. 14$_{19, 20}$, die het bestaande vernietigt. De sterren worden door geweldige kracht losgerukt en ploffen neer op de aarde, op de wijze van onrijpe — en dus vastzittende — vijgen, door een orkaan van den boom geslingerd; dus nog erger dan Ez. 32$_{7, 8}$. Het geheel staat in ontzaglijke tegenstelling met Gen. 1$_{14, 15}$, aankondigend het tenietgaan der aardsche
14 schepping, dat in vs. 14 beschreven wordt in geweldig contrast met Gen. 1$_{6, 7}$ en Ps. 90$_{2}$. Het uitspansel, eeuwen lang met gelijkblijvende spanning uitgebreid als een reuzentent, rolt ineen als een boekrol, die, losgelaten door de hand die haar ontrolde, door de veerkracht der stof in een ommezien haar opgerolden staat herneemt. Alle bergen en eilanden, die, diep geworteld in de fundamenten der aarde en uit de zee oprijzend, stormen en vloeden trotseeren en dus beelden zijn van de uiterste vastheid,
15 worden opgelicht en omvergeworpen. Geweldig is de uitwerking daarvan op de bewoners der aarde van allen rang en staat. Koningen, die met onbeperkte macht over leven en dood beschikken, Spr. 16$_{14, 15}$; Rijksgrooten, Dan 1$_{3}$, die hun wil doorzetten op allerlei wijze, b.v. Dan. 3 en 6; krijgsoversten, lett. oversten over duizend, die onvoorwaardelijk gehoorzaamd worden; rijken, die door de macht van hun geld zich doen gelden, Spr. 18$_{23}$, Jak. 5$_{1-6}$; sterken, die over groote lichaams- of geesteskracht beschikken en zoo van optreden weten, als Goliath, 1 Sam. 17 en Achitofel, 2 Sam. 16$_{23}$; al wat „slaaf" en „vrije" heet, — ze zijn allen aan elkander gelijk in innerlijke gesteldheid. Doodelijke angst maakt zich van hen meester. Zij zoeken zich te verbergen in spelonken en tegen rotsgevaarten, die in het bergland worden gevonden, die onder gewone omstandigheden een veilige schuilplaats bieden, zoowel tegen woedende
16 elementen als tegen vijanden. Maar nu vinden zij ook daar geen baat. De angst dringt tot het verlangen, dat zij maar begraven mogen worden onder de bergen en de steenrotsen, opdat eene ondoordringbare massa zij tusschen hen en degenen, die hun dien angst verwekken: Die op den troon zit, de allerhoogste Majesteit (4$_{4}$) en het Lam, opdat zij onttrokken mogen zijn aan den toorn, die van beiden uitgaat. Zij beseffen: de groote dag, waarop de toorn des Lams zich in volle kracht openbaart, is vlak bij. De toorn des Lams, lett. van het Lammetje, welk een tegenstelling! Dan is er ook geen pardon meer, als zelfs het toonbeeld van zachtmoedigheid niets dan toorn ontwikkelt. Wie kan bestaan? De grond zinkt hun onder de voeten weg, het is voor hun gevoel met hen gedaan! Vgl. Ps. 2$_{12}$. Er is geen aanneming des persoons, Deut. 10$_{17}$, Gal. 2$_{6}$ e. e.

Slotsom van dit hoofdstuk: in Zijne lankmoedigheid laat God door het Lam — dat vlgs 5$_{6}$ in het middelpunt der uitvoering van Zijn heilsraad staat — in woord en daad der menschheid waarschuwingen

toekomen, tot troost van Zijne Gemeente in haren nood heenwijzend naar den ondergang van allen, die haar het leven niet gunnen; een volledigen ondergang, uitgedrukt in het 7-tal der in vs. 15 genoemden.

Den tegenhanger daarvan geeft het volgende hoofdstuk te aanschouwen.

7 D. *De Gemeente tijdens die groote verschrikking*, 7$_{1-17}$.

Het 7e hoofdstuk geeft ons een blik op de Gemeente zelf, op haar staat temidden van de in H. 6 geteekende gerichten, vs. 1–8, en op de haar toegelegde einduitkomst, vs. 9–17.

1 *De 144000 verzegelden*, vs. 1—8.

Joh. ziet 4 engelen, uitvoerders van Gods wil, Ps. 104$_4$, Hebr. 1$_7$, staan op de 4 hoeken der aarde, waardoor aangeduid is dat hunne werkzaamheid over heel de aarde zich uitstrekt. Wat die wil Gods inhoudt, is voorgesteld in de 4 winden der aarde: gerichten, want de storm is zinnebeeld van gericht, Ps. 50$_3$. Die winden worden door die engelen vastgehouden, in toom gehouden — het beeld herinnert aan jachthonden, brandend van verlangen om op wild los te gaan —, zoodat zij hun kracht nog niet kunnen uitoefenen op het droge noch op de zee, noch op eenigen boom, die boven het aardoppervlak uitsteekt en het eerst wind vangt: dus in geen enkel
2 opzicht eenige schade kunnen aanrichten. Daar komt een andere engel, uit het Oosten, waar de zon opgaat; dat geeft reeds het cachet van heil, vgl. Ps. 84$_{12}$, Jes. 60$_{1-3}$, Mal. 4$_2$. Hij draagt het zegel des levenden Gods, gereed om het te gebruiken, en een stempel mee op te drukken, vgl.
3 Ez. 9$_4$. Met geweldige stem roept hij den 7 engelen toe, dat zij met hun vernielende taak zullen wachten, totdat die engel met andere daartoe aangewezen engelen verzegeld hebben de „dienstknechten", vgl. 1$_1$, *Uitleg*, van den God, die hen zond. Het zegel wordt gedrukt op het voorhoofd, wat herinnert aan „de heiligheid des Heeren" op het voorhoofd
4–8 van Aaron, Ex. 29$_{36-38}$. Op te merken is, dat Joh. de verzegelden niet te zien krijgt, noch de verzegeling zelf, maar enkel *hoort* het resultaat van de in het verborgen geschiedende werkzaamhied der daartoe gestelde engelen: 144000 zijn verzegeld „uit allen [mogelijken] stam van zonen Israëls", zooals er letterlijk staat, zonder lidwoord om nadruk te leggen op de hoedanigheid. Naar de letter komt dit niet uit, wijl de stam Dan gemist wordt en Efraim's plaats door Jozef wordt ingenomen. Het moet dus zinnebeeldig verstaan, zooals ook met het getal overeenstemt. Israël is de naam, dien Jakob in Pniël ontving, na de worsteling om den zegen, Gen. 32$_{28}$. „Zonen Israels" zijn dus: deelgenooten van dien zegen des Heeren. Dat is het *volk* Israël krachtens des Heeren verbond, vgl. „Mijn volk" Ex. 3$_{6-8}$, 20$_1$. Voeg hierbij de gedachte uit Gal. 3$_{14}$: de zegen van Abraham in Christus ook tot de Heidenen uitgestrekt, dan wordt „de geslachten der kinderen Israëls" aanduiding van *de menschheid onder het Evangelie levend*, zooals het geval is krachtens Gods belofte Gen. 3$_{15}$. Daarmee stemt het getal 144000 overeen. Het is, zooals ieder

ziet, samengesteld uit 144 en 1000. Het eerste is 12 in het vierkant, wekt dus het beeld van eene in den vorm van een vierkant opgestelde menigte. Daar 12 het getal der stammen Israëls is, vormen nakomelingen van Jakob het 1e gelid. Elk man van dat 1e gelid wordt tot 12, waardoor gesymboliseerd wordt de vrucht van de uitbreiding der belofte over de Heidenen: dat er nu van alle kanten 12 rijen gezien worden in die menigte, drukt uit, dat de Heidenen niet achterstaan bij de Joden. Het getal 12 wordt gevormd door 3 × 4, d. i. het getal der menschheid, (4) vermenigvuldigd met dat van de Godheid (3), voorstellend — denk aan de 12 stammen Israëls — de menschheid onder de heilsbelofte Gods; het vierkant 144 drukt volkomenheid uit: de menschheid in het genot van de vervulde belofte Gods, als deelgenooten van Zijn heil. Dat is nu vermenigvuldigd met 1000 = 10 × 10 × 10, het beeld wekkend van een lichaam, waarvan lengte, breedte en hoogte gelijk is (vgl. de stad Gods in 21$_{16b}$), waarvan het grondvlak een vierkant is. Dat vertegenwoordigt eene horizontale en vertikale doorsnede door de menschheid: de eerste wijst op de uitgebreidheid dier menschheid over de lengte en breedte der aarde, de tweede op het bestaan dier uitgebreidheid door alle eeuwen heen. Het geheel geeft dus aan: de menschheid in Gods gemeenschap, zooals zij saamgebracht is (vgl. Ps. 50$_5$) uit de menschheid aan alle plaatsen in alle eeuwen, vgl. 14$_3$. Er is echter nog meer. De volgorde der „stammen" beantwoordt noch aan eene rangschikking naar den ouderdom van Jakobs zonen, Gen. 29 en 30, noch aan rangschikking volgens de moeders, Gen. 35$_{23-26}$, noch aan die van Deut. 33, [Richt. 5], 2 Chron. 2, Ezech. 48$_{1-27, 31-34}$. Toch ligt er een bepaalde gedachte ten grondslag. Juda gaat voorop, als de stam, waaruit naar de belofte, Gen. 49$_{8, 10}$, de Christus zou voortkomen (zoo ook Num. 2$_3$, 7$_{12}$). Er is dus iets in uitgedrukt in verband met de bedeeling des heils. Dat de overige stammen „door elkaar" liggen, — de priesterstam Levi temidden van de andere als hunsgelijke genoemd en dus van zijn priesterlijk karakter ontdaan, Dan weggelaten, (evenals 1 Chron. 4—7; uitgestorven misschien, in verband met Gen. 49$_{16-18}$?) Efraïm (door Jakob vóór Manasse gesteld naar Gods Raad, Gen. 48$_{17-20}$) weer in Jozef teruggetrokken is, terwijl Manasse zijne plaats behoudt —, geeft te kennen, dat inzake het heil niet anders geldt dan Gods genade, in Christus beschikt zonder dat eenig voorrecht in aanmerking komt, al is ook dat voorrecht door God geschonken. Zoo stellen de 144000 uit elken stam van Israël's zonen voor: de door Gods vrijmachtige genade tot Zijne gemeenschap uitverkoren menschheid. Tevens is in het beperkte getal uitgedrukt, dat het een „klein kuddeken" is, Luk. 12$_{32}$. Verzegeld zijnde vóórdat de gerichten losbreken, staan zij temidden van de aan die gerichten onderworpen wereld als Gode bekend, door Hem gadegeslagen en bewaard, evenals Israël in Egypte, Exod. 12$_{12, 13}$.

Datzelfde „kleine kuddeken", alzóó in de wereld staande, even onopgemerkt als de bekende 7000 in Israël, 1 Kon. 19$_{18}$. krijgt Joh. nu in het licht van de uitkomst van Gods Raad te aanschouwen.

De schare, die niemand tellen kan, vs. 9—17.

9 Een grootsch tafereel ontrolt zich voor Joh.' geestesoog. Vóór den troon en het Lam, zie 4$_4$ en 5$_6$ *Uitleg,* — dus in den hemel — is opgesteld eene ontzaglijke schare, die niemand in staat was te tellen. Dat het dezelfde menigte is als de 144000, blijkt daaruit, dat zij afkomstig is uit „alle natie en geslachten en volken en talen" (zie 5$_9$ *Uitleg*; de volgorde is gewijzigd en de laatste drie staan hier in het meervoud), wat overeenkomt met de gedachte van 7$_{4b}$ (zie den *Uitleg*). Zij behooren bij God en het Lam. Om hun leden hangen lange witte gewaden, zooals koningen en priesters droegen, vgl. Jona 3$_6$, Op. 1$_{13}$ *Uitleg.* Het zijn dus de „koningen en priesters" uit 1$_6$, in de heerlijkheid, en wel als overwinnaars (vgl. 2$_7$), want zij hebben palmtakken in de handen, het algemeen bekende zinnebeeld
10 der overwinning. Met geweldige stem, uitdrukking van de volheid en de vreugde huns harten, roepen zij uit, dat het heil is van hunnen God, Die op den troon zit, en van het Lam — ziende op den Heilsraad Gods en de uitvoering daarvan door het Lam — en brengen zoo aan God en
11 het Lam de eere voor de hun geschonken heerlijkheid toe. Daar zag Joh. tevens het gansche engelenheir opgesteld rondom den troon en de oudsten en de 4 Levende Wezens — het Rijk der heerlijkheid uitbeeldend —, en ziet hen als met een schok zich voor den troon neerwerpen met het aan-
12 gezicht ter aarde, in aanbidding Gods uitroepend hunne instemming met de jubelkreet der verlosten — „Amen" zie 1$_6$ *Uitleg* —, en tevens in een nieuwen lofzang den grond daarvan blootleggend. Zij erkennen blijde, dat aan hunnen God behoort en daarom ook toegebracht behoort te worden: lofzegging, glorie, wijsheid, dankzegging, eer, macht, sterkte (waarbij het 7-tal weer de aandacht verdient, zie 5$_{12}$ *Uitleg*) en besluiten met een machtig „Amen". Vergeleken met vs. 10 treft ons, dat in vs. 12 alleen God, niet het Lam, wordt genoemd. Over den Uitvoerder van den Heilsraad heen wordt hier teruggegaan tot Hem, die de oorpsrong aller dingen, ook van dien Heilsraad (vgl. „de wijsheid") is, zoodat deze laatste lofzang overeenkomt met dien der 24 Oudsten 4$_{11}$ en dien van Paulus, Rom. 11$_{33-36}$.

13 Als Johannes met verbaasden blik dit alles beleeft, richt een der Oudsten het woord tot hem met eene vraag: of hij wel verstaat, wat voor menschen dat zijn in die witte kleedij, en van-
14 waar zij gekomen zijn? Als Joh. zijne onkunde belijdt, de kennis enkel bij den vrager onderstellend, volgt de verklaring. Het zijn degenen, die gekomen zijn uit „de groote verdrukking". De oudste zegt echter: „die uit de groote verdrukking komen", waarin opgesloten ligt, dat dit „komen" aan den gang is, met het oog op het feit,

dat de verlossing der menschheid, voorzoover zij verzegeld zijn, doorgaat van het begin der wereld tot aan het einde. Het zijn degenen, die zich hierdoor onderscheiden, dat zij hunne lange gewaden gewasschen, en daardoor wit gemaakt, hebben in het bloed des Lams: dus op aarde met hunne zonden tot Christus gevloden zijn, die voor de zonde stierf, vgl. 1$_5$, 5$_9$ *Uitleg*, 1 Joh. 1$_7$. *Die* komen uit de „verdrukking", geteekend in hetgeen gezien werd door Joh. bij de opening der eerste 6 zegels; „groot" heet deze verdrukking vanwege haren omvang (vgl. 3$_{10}$) en
15 kracht, beschreven in 6$_{3-17}$. Uit de groote verdrukking, in onuitsprekelijke heerlijkheid. Voor den troon van God, dus in Zijn heerlijk koninkrijk, enkel en alleen onder Zijnen scepter. In Zijnen hemelschen tempel — het ware gebied Zijner heerlijkheid, waar niet anders dan Zijne heerlijkheid gezien wordt, Jes. 6$_1$ — Hem dienend „dag en nacht", dus onverpoosd, zoodat hun leven één dienen is van Hem, één volbrengen van Zijnen wil in toewijding des harten. Welk een heerlijk lot: Die op den troon zit zal hen „overdekken", lett. eene [Zijne] tent over hen spannen, wellicht: Zich als eene tent over hen uitbreiden, zoodat zij bij Hem en dus in Zijne gemeenschap leven, vgl. misschien de gedachte uit Deut. 33$_{27}$. De toekomende tijd van het werkwoord wijst op de blijvende ervaring daarvan.
16 Alle aardsche ellende, voorgesteld door honger, dorst, zonnesteek en hitte — let op het 4-tal — is achter den rug en keert in eeuwigheid niet weder. Want het Lam, dat in het midden des troons is, en dus met heerlijkheid bekleed, zal als hun Herder hen „weiden", vgl. Ps. 23$_{2a}$, zoodat van hongeren geen sprake is; ook niet van dorst, want datzelfde Lam voert hen als leidsman aan bronnen, die levenswater („leven" staat in den grondtekst voorop) doen opwellen. En God Zelf zal alle tranen van hunne oogen wisschen: alle oorzaak tot droefheid neemt Hij weg. Ziedaar dan de heerlijke *toekomst*, die de 144000 wacht, die van God uitgaat, maar hun deel wordt door het Lam, d. i. Christus, Wiens taak als Middelaar der verzoening wel eenmaal afloopt, vgl. 1 Kor. 15$_{24-28}$, maar die als Middelaar der gemeenschap blijft. — Dat de werkwoorden in den toekomenden tijd staan, is eensdeels te danken aan het feit, dat de kleuren van dit tafereel uit het „heden" genomen zijn; anderdeels ligt daarin de gewisheid van het hier uitgesprokene besloten.

Slotsom van dit Hoofdstuk: Tijdens de gerichten, die over de gansche aarde gaan en waardoor de schepping Gods aan verderf wordt prijsgegeven, zoodat er van Zijn werk niets terecht schijnt te komen tengevolge van de zonde, bestaat er op aarde naar de verkiezende genade Gods eene Gemeente, die door deze gerichten — hoeveel ellende zij daardoor ook beleven — niet verslonden zal worden, maar, daaruit gered, eeuwige heerlijkheid tegemoet gaat. Hoe moet Joh. zelf daardoor getroost zijn, en welk een troost mag hij met de vermelding daarvan aan de Gemeente brengen!

E. *De opening van het 7e zegel: de spanning in den hemel*, vs. 81.

8 1 Ten laatste opent het Lam het 7e zegel. Ademlooze stilte gaat heerschen in de troonzaal Gods. In uiterste spanning wachten de 4 Levende Wezens en de 24 Oudsten af, wat nu gebeuren zal. Geen enkel geluid wordt vernomen, geen enkele beweging gemaakt. Dat duurt ongeveer $^1/_2$ uur. Wie zich dàt even indenkt, verstaat wel, dat daarmee eene lange periode wordt aangeduid, gedurende welke niets bijzonders valt op te merken. Op schrift gebracht, zou het voorgesteld worden door: ..... Het blijft voorloopig bij hetgeen de opening der eerste 6 zgeelen deed geschieden. Staat dan de uitvoering van Gods Heilsraad stil? Verre vandaar, zij gaat door. Joh. krijgt het zoometeen te aanschouwen, in een nieuw tafereel, welks samenhang met het IIe aangegeven is doordat het valt onder de opening van het 7e zegel.

IVe Tafereel:

Het blazen der zeven bazuinen: aankondiging der uitvoering van Gods Heilsraad, 82—1119.

Evenals bij de zeven zegelen moeten we hier onderscheiden tusschen de eerste 4 en de daarop volgende 3; nadrukkelijk is dit aangegeven in 813. Bovendien nog tusschen 5e en 6e, aangegeven in 912, en tusschen 6e en 7e, aangegeven in 1114. Zóó geeft het gezicht zelf aan, dat er *tijdsruimten* tusschen liggen en de inhoud der onderdeelen steeds klimt in ernst.

A. *De toebereidselen*, vs. 2—6.

2 Joh. ziet 7 engelen, die voor God getreden zijn en daar nu staan met een bepaald doel, tot een bepaalde taak geroepen. Vandaar „de" 7 engelen, wier aantal weer wijst op hun werken naar alle kanten, zie 14*b* *Uitleg.* Hun taak wordt aangeduid in de 7 *bazuinen*, die hun ter hand gesteld worden. De bazuin geeft het sein voor den aanvang van zekere handeling, roept tot die handeling op, Ex. 1813, Num. 102, 1 Kor. 148. Zij dient tot waarschuwing voor komende gerichten, Jerem. 45, 61, Ezech. 33s. Zij wordt ook gebruikt bij de Komst van Christus in heerlijkheid, Matth. 2431, 1 Kor. 1552; 1 Thess. 416. Evenals de opening der zegelen, heeft ook het blazen der bazuinen zelf inhoud. Naar Zach. 914 beduidt de bazuin des Heeren gerichten, waardoor Hij het heil Zijns volks tevoorschijn brengt. Die beteekenis past ook hier in het verband, zoowel in den gedachtengang van het Ie en IIe Tafereel, als in dien van het IIIe, zie vooral 1117, 18. Dit wordt bevestigd door den inhoud van vs. 3–5.

3 Er komt *nog* een *andere engel* bij. Dat is dus de 8e; ofschoon hij niet als zoodanig wordt aangeduid, is toch de beteekenis van het getal 8 niet voorbij te zien: genade ligt daarin uitgedrukt, zooals blijkt uit opneming op den 8en dag in het Genadeverbond Gods, Gen. 171–17, Aärons eerste

offer op den 8en dag, Lev. 9$_{1, 22-24}$; ook vrede en blijdschap, 1 Kon. 8$_{66}$, Ezech. 43$_{27}$; het vertegenwoordigt, als 1^{e} dag der nieuwe week, de dag der opstanding van J. C., de nieuwe schepping der genade Gods. Die nieuw opgetreden engel neemt plaats bij „het altaar". Hier zijn vragen gerezen, die verschillend beantwoord worden: sommigen denken aan het brandofferaltaar, andere aan het in dit vers genoemde gouden altaar des reukoffers. M. i. hebben wij te denken aan hetzelfde altaar, dat in 6$_{9}$ genoemd is (zie aldaar, *Uitleg*). Hij draagt een gouden wierookvat, Hebr. 9$_{4}$, Ex. 25$_{29}$, Lev. 16$_{12}$, en doet dus priesterlijken dienst. Hem wordt, van Gods wege — wijl alles in den hemel geschiedt — veel reukwerk gegeven. In 6$_{8}$ was dit zinnebeeld van de gebeden der heiligen. Hier wel niet, want hetzij men vertaalt: *ten behoeve van*, hetzij: *met* de gebeden der heiligen, dit reukwerk blijft steeds onderscheiden van die gebeden. Wij zullen hier dus wel moeten blijven bij: zinnebeeld van gebed. Maar van wie, of wien, dan? Bedenk *a*) dat het gelegd wordt op het gouden altaar, naar Ex. 30$_{3}$ het reukaltaar; *b*) dat vergelijking van Lev. 10$_{1}$, 16$_{6, 7, 17, 18}$, met Ex. 30$_{7}$ in verband met Lev. 6$_{9, 12, 13}$ leert: het vuur van het reukaltaar komt van het brandofferaltaar, het reukoffer rust op het zoenoffer; *c*) dat het Lam 6$_{6, 9}$ als zoenoffer staat. Dan wordt duidelijk, dat hier zinnebeeldig wordt voorgesteld de voorbede van Christus, die Zichzelf als offer voor de zonde liet slachten. Dat een engel hier de taak verricht, die naar de Wet op de schouders van den priester rustte, heeft tot achtergrond het opgeheven-zijn van den bijzonderen priesterstand onder de Nieuwe Bedeeling. Hiermee stemt overeen, dat het gouden altaar hier „vóór den troon" wordt gezien, terwijl het onder de Oude Bedeeling in het Heilige stond en dus door het Voorhangsel gescheiden was van het Heilige der Heiligen en daarmee ook van de ark met Cherubim op het Verzoendeksel, d. i. van den troon Gods (vgl. „die tusschen de Cherubim woont", 1 Sam. 4$_{4}$). De gedachte komt overeen met 1 Joh. 2$_{1b}$ en Rom. 8$_{34}$. Daarom stijgt ook de rook van het reukwerk ten behoeve van de gebeden der heiligen uit de hand des engels op en komt zoo vóór God: die gebeden worden aangenomen en vinden verhooring. Het zijn de gebeden „aller" heiligen, dus niet enkel van de martelaren, 6$_{10}$, doch van alle geloovigen van J. C. uit welken tijd ook.
5 Daarop neemt dezelfde engel het Wierookvat, vult dat met vuur van het altaar en werpt òf het wierookvat met zijn inhoud, òf den inhoud alleen, op de aarde; met dit resultaat, dat er stemmen, donderslagen, bliksemstralen en aardbeving geschiedden — let op het aantal: 4, wat weer wijst op alzijdige werking op de aarde —. Er komen dus gerichten, die in verband staan met de gebeden der heiligen, de verhooring bevatten, dus
6 ook antwoord op de klacht der martelaren, 6$_{10}$. Als zóó gerichten zijn aangekondigd, die in den hemel besloten zijn, maken de 7 engelen zich gereed om hunne bazuinen te gaan blazen.

B. *Het blazen der eerste 4 bazuinen*, vs. 7—13.

7 Als de *1e bazuin* weerklonken heeft, ontstaat er hagel en [bliksem]vuur, met bloed vermengd. Dat herinnert aan de 7e egyptische plaag, Ex. 9$_{18, 23}$, hier vermeerderd met bloed. Drie gerichtsmiddelen dus, die vernieling brengen. Zij worden geworpen op de aarde, die dus door Gods toorn — door het getal der Godheid, 3, aangeduid, evenals in $^1/_3$ in heel dit 2e onderdeel — wordt getroffen: $^1/_3$ deel der boomen verbrandt en al het groene gras; dus wat schaduw en vrucht geeft, en wat aan het vee tot voeder dient, zoodat indirect het leven der menschen moeielijk wordt gemaakt vgl. Gen. 1$_{29, 30}$. Wellicht wordt dit laatste aangeduid in de vermenging met bloed, dat anders in de uitwerking van hagel en vuur op de aarde gemist wordt. Het $^1/_3$ hier en in vs. 8, 9, 10, 11, 12 beteekent in vergelijking met $^1/_4$ (6$_8$) verzwaring der gerichten. Overigens is naar Amos 1$_3$ $^1/_3$ ook het kleinste deel, dus teeken van Gods lankmoedigheid (zie Op. 9$_{20, 21}$).

8 Als de *2e bazuin* weerklonken heeft, wordt een gevaarte als een groote berg, één brandende massa tegelijk (vgl. Hebr. 12$_{18}$, Exod. 19$_{18}$, dus de te duchten heiligheid Gods uitbeeldend), in de zee geworpen. Met dit
9 gevolg, dat $^1/_3$ der zee bloed wordt. Zoo wordt het leven onmogelijk gemaakt voor $^1/_3$ deel van de bevolking der diepe wateren: $^1/_3$ der zeedieren sterven. Door het koken der zee vergaat ook $^1/_3$ der schepen, zoodat ook hier indirect menschen getroffen worden. Voor het $^1/_3$ vgl. vs. 7. Het bloed herinnert aan de 1e egyptische plaag, Ex. 7$_{17, 18}$. (Vgl. voor de beteekenis der „egyptische plagen" in lateren tijd, Deut. 28$_{27, 60}$, Amos 4$_{10}$).

10 Als de *3e bazuin* weerklonken heeft, valt met een vaart van het firmament naar beneden een kolossale ster, brandend als een fakkel. Zij komt neer, oefent dus hare werking uit, op het $^1/_3$ (zie op vs. 7) der rivieren en wellen.
11 Die werking wordt aangeduid door den naam der ster: Alsem, lett. Apsynthus, dat bitterheid beduidt, herinnerend aan „bitter verderf", Deut. 32$_{24}$. Hier is dan vermoedelijk een ziekte bedoeld, door middel van drinkwater onder de menschen verspreid, waardoor vele menschen sterven. De ster is een bekend beeld voor heerlijkheid, Num. 24$_{17}$, hier van de verterende heerlijkheid Gods, vgl. Exod. 24$_{17}$, Num. 16$_{19, 21}$, Deut. 32$_{24}$ vgl. met 39–42. De ééne ster, al is zij groot, wijst op betrekkelijk nog niet zeer sterke openbaring dier verterende heerlijkheid.

12 Als de *4e bazuin* heeft weerklonken, worden zon, maan en sterren „geslagen", d. i. eensklaps aangetast door eene verdervende macht, van Godswege, vgl. 1 Sam. 25$_{38}$. Alles voor $^1/_3$ deel, zie op vs. 7, zoodat $^1/_3$ deel van het licht wordt weggenomen, zoowel overdag als bij nacht, dus van alle licht; voorbode der wegneming van *alle* licht, die onmisbare levensvoorwaarde voor heel de bezielde schepping; aankondiging dus van wat de Dag des Heeren in volle kracht brengt naar Amos 5$_{18, 20}$.

13 Nu volgt een kleine onderbreking. Joh. hoort in het gezicht de stem van één adelaar (volgens andere Handschriften: engel) die hoog aan den hemel vliegt, zoodat hij overal gehoord en verstaan kan worden, en die met groote kracht een driemalig — denk aan 3, dat Goddelijken oorsprong aanduidt — „wee" uitroept over de bewoners der aarde, met het oog op hetgeen het blazen op de bazuin door de nog volgende 3 engelen zal brengen. Dat wordt daardoor al aanstonds gekenmerkt als ver boven het vorige uitgaande. — De adelaar, als aasvogel, Luk. 17$_{37}$, wijst op het komende einde, dat de beslissing brengt zoowel voor de geloovigen als voor de vijanden Gods, vgl. Op 11$_{18}$. De ééne arend [engel], die drie weeën aankondigt, geeft den samenhang dier drie weeën aan.

Slotsom van dit hoofdstuk: Gods gerechtigheid, schijnbaar slapend, 6$_{10}$, is inderdaad werkzaam, maar met groote lankmoedigheid, die echter niet wegneemt, dat het oordeel eenmaal in volle kracht komt.

C. *Het blazen der 5e bazuin*, bevattende het *1e wee*, 9$_{1}$—$_{12}$.

1 Als de 5e *bazuin* weerklonken heeft, ziet Joh, eene ster, die met een vaart naar de aarde geschoten en daar aanwezig is tot een bepaald doel. Daar het uitgangspunt van alle gebeuren, door Joh. gezien, nog steeds „de hemel" is, d. i. de troonzaal Gods, 8$_{1}$, wordt met den „val" dier ster „uit den hemel op de aarde" niets anders aangeduid dan dat hetgeen die ster doet uitvoering is van Gods wil, zoodat we ons niet behoeven te vermoeien met de vraag, of hier een engel dan wel een booze geest bedoeld is. Die wil Gods is: de opening van „den put des Afgronds", want daartoe wordt haar de sleutel van dien put gegeven. Die Afgrond wordt gedacht als eene peillooze diepte onder de aarde, die aan de oppervlakte der aarde uitmondt door een rechtopstaande koker of schacht, zooals wij die kennen bij mijnen en bij diepe putten als op de Veluwe. Die Afgrond, buiten de Openb. alleen in Luk. 8$_{31}$ en Rom. 10$_{7}$ vermeld, is de woonplaats van de booze geesten, het tehuis van de machten des verderfs, zooals behalve uit de volgende verzen blijkt uit Luk. 8$_{31}$, Openb. 11$_{7}$, 17$_{8}$, tegelijk hun kerker, Openb. 20$_{1-3}$. Zij kunnen zich niet vrij bewegen naar hunnen wil, doch alleen naar den wil Gods: de Afgrond moet eerst geopend worden, is dus, evenals de regenbakken bij ons, afge-
2 sloten met een deksel. Als hij geopend is, stijgt een dikke rook daaruit op, als rook van een grooten oven. Er brandt dus een vuur, dat van den toorn Gods. Die rook is zóó sterk en dik, dat de zon en de lucht éénenal duisternis worden; wijl de zon beeld is van gunstige gezindheid Gods, Ps. 84$_{12}$, is die duisternis beeld van het onttrekken der genade Gods.
3 Vergeleken met 8$_{12}$ is het gericht onuitsprekelijk verzwaard. Uit dien rookzuil regent het als het ware sprinkhanen, welbekend uit Egypte, Ex. 10, maar ook uit Joël 1$_{4}$, 2$_{25}$, Amos 7$_{1}$ als werktuigen van Gods gericht. Zij vermogen echter meer dan gewone sprinkhanen, want zij ontvangen macht zooals de schorpioenen hebben, die er uitzien als

kleine kreeften en pijnlijke, soms doodelijke, steken toebrengen. Die
4 sprinkhanen mogen niet doen wat zij anders doen: het gras, alle groen
en het geboomte kaal vreten. Zij hebben enkel tot taak, letsel toe te
brengen aan menschen, en wel aan die, welke het zegel Gods, 7₃ e. v.,
aan hun voorhoofden missen; de verzegelden, die anders naar het uit-
wendige onderworpen zijn aan door gerichten gebrachte rampen, blijven
5 hier dus geheel vrij. God bewaart de Zijnen. Die menschen mogen zij
niet dooden, enkel pijnigen; 5 maanden lang, dus (vgl. 5₁₃ Uitleg) gedurende
een — het kleinste — deel van het jaar, waarin echter het geoefende gericht
6 zijn volle kracht ontwikkelt. Het pijnigen bestaat in steken als van een
schorpioen, d. i. venijnig. Dat hier niet aan letterlijke sprinkhanen gedacht
moet worden, blijkt uit vs. 7 e. v. Zij vertegenwoordigen allerlei kwellingen,
die de menschen radeloos maken, zoodat zij den dood zoeken, maar
niet vinden: zich aan alle mogelijkheden van gedood te worden bloot
stellen, doch daarin niet slagen. De natuurlijke zucht om te leven maakt
plaats voor de tegennatuurlijke begeerte om te sterven, doch tevergeefs:
de dood schijnt verder dan ooit. Al het mogelijke wordt gedaan om aan
het gericht te ontkomen, maar alle deuren zijn gesloten. Een vreeselijke
tijd, herinnerend aan Luk. 21₂₆, hoewel er nog tijd tot bekeering blijft.
7 Nadere bijzonderheden omtrent de sprinkhanen volgen, ter verklaring
van deze dingen, vs. 7–11. Zij zien er uit als paarden, ten oorlog uitgerust,
snuivende strijdrossen, beeld van vurigen moed en bewustheid van
kracht. Zij dragen kronen, niet van goud, maar aan goud gelijk; goud
is beeld van heilrijke heerlijkheid, vgl. 1₁₂, ₁₃, ₂₀, 4₄, hier is het verderf
brengende heerlijkheid, maar toch heerlijkheid, die de overwinning — af-
gebeeld in de kronen — in zich draagt. Hunne aangezichten zijn gelijk
aan die van menschen, waarin vooral de oogen spreken: zij gaan welbewust
8 hunnen weg! Met „haren" zullen wel bedoeld zijn de voelhorens; zijn
die aan haren van vrouwen gelijk, dan hebben zij lange voelsprieten,
waardoor zij in staat zijn met groote zekerheid hun weg te vinden.
„Leeuwentanden" zijn bijzonder sterk, alles vermalend, vgl. Job. 4₁₀,
9 Ps. 58₇, Joël 1₆. Het borststuk is als een ijzeren harnas, dat hen onkwetsbaar
maakt. Hun vleugelslag brengt een geluid teweeg als het gedruis van
eene menigte strijdwagens, door vurige paarden getrokken: zij trekken
10 dus als eene ontzaglijke legermacht op. Hun „staart", het gelede achterlijf,
uit 6 geledingen bestaande, is gelijk aan dien van schorpioenen, wat al
weer wijst op verhoogd vermogen; daaruit brengen zij een angel tevoor-
schijn, waar ze mee steken: zoo kunnen ze naar alle kanten steken toe-
brengen. Nog eens wordt gezegd, dat hun opdracht, vs. 5, 5 maanden
geldt, om den ernst daarvan in het licht te stellen, maar tegelijk aan
11 te geven, dat het toch nog niet voor altoos is. Het is een te duchten
menigte, waar geen menschelijke macht tegen op kan. Een georganiseerd
leger, onder een koning: den engel des Afgronds. Wie is daarmee bedoeld?

Het eenvoudigst is wel te denken aan een bepaalden engel, die in den Afgrond de heerschappij heeft. De beide namen drukken zijn verdervend karakter uit. ABADDON wordt Job. 26$_{16}$ in één adem genoemd met SJEOOL, het Rijk der dooden, maar met schakeering in de beteekenis: de SJEOOL omvat alles wat aan het aardsche leven onttrokken is, zie 6$_{8}$ *Uitleg*, in ABADDON is de gedachte aan verderf overheerschend. Bedoeld is dus wel een engel, in wien de verdervende macht als verpersoonlijkt gedacht is. APOLLYON heeft gelijke beteekenis. Wellicht is de Satan bedoeld, die voorkomt als instrument bij oordeelen Gods, 1 Kron. 21$_{1}$ vgl. met 2 Sam. 24$_{1}$; Ps. 109$_{6}$; 1 Kor. 5$_{4, 5}$; wiens ondergeschikten „engelen" heeten, 2 Kor. 12$_{7}$ en die dus zelf zeer wel „engel" genoemd kan worden, naar zijn oorspronkelijken staat maar ook met het oog op het uitvoeren van oordeelen Gods. Bij den naam APOLLYON te denken aan een woordspeling met APOLLO — den griekschen afgod, in de mythologie voorkomend als de verdervende macht, met sprinkhanen als attributen — is niet noodig, daar de samenvoeging van den hebreeuwschen en den griekschen naam uit den christelijken gedachtenkring verklaard kan worden. Denk aan het paulinische: „eerst den *Jood* en ook den *Griek*", „beiden *Joden* en *Grieken*", Rom. 1$_{16}$ 1 Kor. 1$_{24}$ e. e. Het de gansche menschheid omvattende is daarin uitgedrukt: er is geen onderscheid tusschen Jood en Griek met betrekking tot het heil, maar evenmin ten aanzien van Gods gerichten.

12 Weer volgt eene kleine onderbreking evenals 8$_{13}$. Als een tusschenwerpsel zonder opzettelijk vermelde herkomst, staat het daar: het 1^{e} der 3 aangekondigde weeën, 8$_{13}$, is voorbij. Daarmede is echter nog niet een eind aan de gerichten. Er zijn nog 2 weeën te wachten. Met een „zie" wordt de aandacht er op gevestigd, om op het ernstige van den toestand te wijzen.

D. *Het blazen der 6e bazuin, bevattende het 2e wee*, 9$_{13}$—11$_{14}$.

Nieuwe gerichten Gods die echter geen bekeering teweegbrengen 9$_{13-21}$.

13 Als de *6e bazuin* weerklonken heeft, verneemt Joh. ééne stem. Zij komt „uit de 4 hoornen van het gouden altaar", d. i. van het reukaltaar, 8$_{3}$. De hoornen zijn zinnebeelden van kracht, 1 Kon. 22$_{11}$. De 4 hoornen wijzen op alzijdige kracht, die, als saamgetrokken, in die ééne stem tot uiting komt. Wat die stem beveelt, rust op de verhooring des gebeds op grond van Christus' offerande, zie 8$_{3}$ *Uitleg*.

14 Die stem richt zich tot den 6en bazuinengel, hem opdragend, de 4 engelen die bij de groote rivier den Eufraat gebonden zijn, van hunne banden te bevrijden. Oordeelen Gods zijn van ouds voorgesteld onder het beeld van wateren, afbeeldend hun onweerstaanbare kracht, Jer. 47$_{2}$. Zij komen uit „het [land van] het Noorden", Jes. 14$_{31}$, Jerem. 1$_{14}$, 6$_{1, 22}$, en elders; daarmee is Babel bedoeld, omdat de weg vandaar naar Jerusalem, van joodsch standpunt bezien, uit het Noorden naar het

Zuiden liep. Dat is ook het land van den Eufraat of Frath, en zoo is de Eufraat geworden het groote uitgangspunt der gerichten Gods, Jer. 13$_4$ e. e. Vandaar, dat die 4 engelen zich daar bevinden. Het zijn gerichtsengelen. Gebonden, omdat zij het door God vastgestelde gericht eerst op den
15 door Hem bepaalden tijd kunnen uitvoeren, zooals vs. 15 aangeeft. Datum en uur van hun optreden is al lang vastgesteld, vandaar die eigenaardige reeks, die met uur begint en met jaar eindigt. Het gericht bestaat daarin, dat $^1/_3$, zie op 8$_{12}$ *Uitleg*, deel der menschen gedood wordt. De *4* engelen
16 wijzen op de geheele aarde als terrein van het oordeel. Daarmede stemt overeen de reuzenmacht, waardoor het uitgevoerd wordt, bestaande uit ruiters. Joh. ziet hen niet allen, maar hoort het aantal: 20000 tallen, elk weer bestaande uit een 10000-tal of uit 10000 tallen, dus een ontelbare
17 menigte, herinnerend aan Ps. 68$_{18}$, derhalve zijn het engelen. Hoe ze zich aan Joh.'s oog voordeden in dit gezicht, zegt vs. 17. Paarden en ruiters hebben borstharnassen aan, driekleurig: vuurrood, hemelsblauw en zwavelkleurig; de 1^e en 3^e zijn gerichtskleuren, vgl. Gen. 19$_{24}$, maar de 2^e? Die heeft dezelfde kleur (hyacinth) als de 11^e fundamentsteen der Stad Gods, blauw, als kleur van den hemel uitdrukkend de trouw Gods aan Zijn verbond (vgl. ook het hemelsblauw in den Tabernakel, Ex. 26$_1$ e. e., in den borstlap des Hoogenpriesters Ex. 28$_{19}$). In verband met vs. 20, 21 is het niet misplaatst, hier te denken aan die trouw Gods, waarin Hij tot bekeering roept door Zijne gerichten; de plaatsing van het blauw in het midden komt hier wel mee overeen. De koppen der paarden waren gelijk aan leeuwenkoppen, uitbeeldend hun groote kracht; ze hebben dan immers ook een leeuwenmuil! Uit hun monden komt vuur, rook en zwavel, alles wijzend op gericht, door het 3-tal nog nadrukkelijk
18 op gerichten Gods. Door deze gerichten wordt $^1/_3$ deel der menschen gedood, zie op vs. 15. Nadrukkelijk wordt de aandacht er op gevestigd, dat het geschiedt door hetgeen uit hun monden tevoorschijn kwam, omdat
19 zij ook nog op andere wijze werken. Zij hebben nl. 2 organen voor hunne verdervende taak: ook hun staarten, die denzelfden vorm hebben als die van slangen — dus niet van paarden — en die van koppen voorzien zijn, waarmee zij op de wijze der slangen doodelijke beten toebrengen. M. a. w. die paarden, die de macht van den ruiter uitmaken (waarom van de ruiters niet verder gerept wordt), staan geheel in dienst van het Goddelijke gericht en oefenen dat naar voren zoowel als naar achteren, d. i. naar alle zijden uit.

20 Het resultaat van het optreden van dat ontzaglijke leger. Voorzoover de menschen niet gedood zijn door deze plagen, hebben zij zich niet bekeerd. Eigenaardig is dit in den grondtekst uitgedrukt: hebben zich óók niet bekeerd, d. w. z. ze zijn niet gedood en hebben zich evenmin bekeerd, zijn dus onder die vreeselijke gerichten onbewogen gebleven. Zij hielden niet op met de aanbidding van daemonen, waarmee hier

bedoeld worden niet in beeld gebrachte, maar als geestelijke wezens gedachte afgoden, denk aan wat de Duivel wilde bij Jezus' verzoekingen in de woestijn, Matth. 4$_9$ e. p. p.; evenmin hielden zij op met de aanbidding van in stoffelijken vorm door henzelf vervaardigde afgoden, waar Jesaja reeds mee spotte, Jes. 44, en wier levenloosheid hier geteekend wordt in
21 het niet kunnen zien, hooren en gaan, vgl. Ps. 115$_{5-7}$. Evenmin als van de in vs. 20 vermelde zonden tegen de 1e Tafel van Gods Wet, hebben zij zich bekeerd van hunne overtredingen van de 2e Tafel dier Wet, vertegenwoordigd in: doodslagen, tooverijen — klaarblijkelijk gedacht als middelen om den naaste schade toe te brengen, want het woord beteekent letterlijk „giftmengerijen" —, hoererij en diefstal (omdat zij God berooven, vgl. Mal. 3$_8$ — Daar hier gesproken wordt van „de overige menschen, die niet gedood waren door deze plagen", dus aan twee groepen gedacht wordt: gedooden en gespaarden, waarvan de laatsten zich niet bekeerden, hebben we hier enkel te doen met goddeloozen en ligt hierin opgesloten, dat de „verzegelden" evenals in 9$_4$ van deze gerichten gevrijwaard zijn geweest; dit stemt weer overeen met vs. 13, zie den *Uitleg.* Maar daaruit volgt dan ook, dat „deze plagen" bestaan uit wat de 5e en 6e bazuin in de wereld brachten, waarvan het laatste het eerste te boven gaat, omdat nu menschen gedood worden, terwijl tevoren hun leven nog gelaten werd.

Slotsom van dit hoofdstuk: Ook de steeds ernstiger middelen, waardoor Gods gerechtigheid zich openbaart om de goddelooze menschheid tot bezinning te brengen, worden slechts met verharding beantwoord.

Wat nu? Is het niet hopeloos? Wat komt er zoo terecht van Gods opperhoogheid in de wereld? Zal die dan steeds weerstreefd worden? Houdt Gods lankmoedigheid dan altoos en eindeloos aan? Het antwoord op die vragen wordt gegeven door hetgeen als tegenhanger van het voorgaande aansluit aan het blazen van de 6e bazuin, en waarin de volle ontwikkeling van het 2e Wee geteekend wordt.

10 *Plechtige verzekering, dat de heilsraad Gods vervuld wordt, ten koste van Zijne vijanden,* 10$_{1-11}$.

1 Evenals in 5$_2$ komt een sterke engel van den hemel. De gelijkluidende karakteriseering wijst op verband, waarmee tevens uitgemaakt is, dat een engel en niet de Christus Zelf bedoeld is. Hij heeft anders wel trekken, die herinneren aan den Christus, met name de voeten als vuurzuilen vgl. 1$_{15}$. Dat hij van den hemel afdaalt, drukt uit, dat hij een taak heeft ten aanzien van Gods heilsraad. Hij is met een wolk bekleed als met een gewaad, teeken van de gerechtigheid oefenende majesteit Gods, vgl. Exod. 19$_{16}$, Ps. 97$_2$. Een regenboog staat boven zijn hoofd, naar Gen. 9$_{12}$ e. v. teeken van Gods verbondstrouw jegens al het levende. Zijn aangezicht is blinkend als de zon, evenals bij den Christus op den berg der verheerlijking, Matth. 17$_2$, aanduidend de op hem rustende

heerlijkheid Gods, die vrucht is van Christus' werk. Zijne voeten zijn gloeiende zuilen evenals die van den Christus 1$_{15}$ (zie den *Uitleg*), wijzen dus op het lijden van Christus, als op den vasten grond, waarop al het genoemde rust. Het geheel van zijne verschijning brengt in beeld: God is rechtvaardig (de wolk), al is Hij lankmoedig (de regenboog); heerlijkheid is voor Zijne Gemeente het einde (aangezicht als de zon); want Christus' lijden heeft kracht (voeten als vuurzuilen).

2 Die engel heeft in de hand een zeer klein boekrolletje, dat geopend is; dit wijst op de aan de orde komende uitvoering van hetgeen daarin staat. De inhoud is klein van omvang, want een dubbel verkleinend woord is hier gebruikt; maar uiterst gewichtig voor de aardsche schepping. De engel zet toch den eenen voet op de aarde, de andere op de zee — de beide deelen van de aardsche schepping, Gen. 1$_{10}$ —, ten teeken van
3 onderwerping aan een vernietigend oordeel, vgl. Jozua 10$_{24}$. In die houding doet hij met geweldige stem een geroep hooren als het brullen van een leeuw: krachtig en onheilspellend, Amos 3$_{8}$, vertegenwoordigend de kracht van Zijnen Zender, die zich in gericht gaat uiten. Daarom spreken „de 7 donderslagen" hunne stemmen. Die worden hier voor het eerst in dien vorm vermeld. H. 4$_{5}$ sprak wel van donderslagen in het algemeen maar niet van „de 7". Het getal 7 wijst op alzijdige werking (zie 1$_{4b}$ *Uitleg*) van het gericht; daaruit is wel het bepalend lidwoord „de" te verklaren: alle werktuigen van het gericht Gods komen in actie. Ze worden hier als personen voorgesteld, die geen vormlooze klanken voortbrengen,
4 maar verstaanbaar bepaalde dingen bekend maken. Joh. maakt immers aanstalten om op te teekenen wat zij zeggen. Het wordt hem echter verboden door eene stem uit den hemel, die hem beveelt het door hem gehoorde te verzegelen, dus geheim te houden; zóó is Gods wil. Joh. mag enkel bekend maken, dàt vreeselijke dingen te wachten zijn, niet waarin zij bestaan.

5 De engel, die daar zoo majesteitelijk staat op aarde en zee, heft nu
6 zijne hand op naar den hemel, de woonplaats Gods. Op indrukwekkende wijze legt hij een eed af. Hij roept als getuige voor hetgeen hij verklaren gaat aan Hem, die in alle eeuwigheid leeft, die het Heelal met al wat daarin gevonden wordt — naar de bekende 3 onderdeelen onderscheiden en als schepping Gòds gekenmerkt — geschapen heeft; Hem dus, die de Oorsprong en Bestaansgrond van alle dingen is, aan Wiens wenk alles hangt. De inhoud van den eed is tweeledig. *a*) Tijd zal er niet meer zijn. Ontzaglijke gedachte, die den ondergang des heelals, vgl. Gen. 1$_{1}$, insluit. Toch is hiermee nog niet alles gezegd, want het hier
7 uitgesprokene ontvangt kleur door de keerzijde, in vs. 7 geteekend: *b*) De verborgenheid Gods komt tot haar doel. Om dit te verstaan moeten we op de bijgevoegde bijzonderheden letten. 1. Het geschiedt in dagen, aangekondigd door „de stem" van *den 7en engel*, en wel „wanneer

hij zijne bazuin blazen zal," waarmee aangeduid wordt, dat het tijdstip daarvan van God afhangt. 2 Wat geschiedt heeft God als eene *blijde* tijding bekend gemaakt aan Zijne dienstknechten, de Profeten des Ouden Verbonds. Op deze beide stukken valt licht uit hetgeen de 7e bazuin brengt, zie 11$_{15, 17, 18}$. Dat ontsluiert die „verborgenheid Gods", het geheim Gods, als: het uitoefenen van de wereldheerschappij door den Heere God, en wel door de hand van Zijnen Christus, alzóó, dat er geen andere heerschappij meer gevonden wordt. Daarvan hebben „de Profeten", die tolken Gods (Hebr. 1$_1$), herhaaldelijk gesproken; de Profeten, in den ruimsten zin des woords genomen, b.v. Gen. 49$_{10}$, Ps. 72$_8$, Jes. 11$_{10}$; 24$_{21-23}$; Dan. 7$_{14}$, Ob. $_{21}$, Zach. 14$_{1, 16}$. „Verborgenheid" heet dit, omdat er in het wereldgebeuren geen spoor van te ontdekken scheen, wat de achtergrond is van Ps. 2$_{4-6}$ vgl. met $_{1-3}$. — Daaruit volgt, dat onder *a*) begrepen is — en de kleur daaraan geeft —: de periode, waarin de tegenstanders van God en diens Christus vrij spel schijnen te hebben, neemt een einde, ja spoedt ten einde. Maar dan is ook duidelijk, dat hier met „verborgenheid" hetzelfde is aangeduid, dat 4$_{11}$ „Uw wil" heet, en dat het boekrolletje in de hand des engels *dien wil Gods bevat*; het dubbel verkleinende woord is dan in vs. $_2$ gebruikt, omdat die wil Gods ternauwernood te bespeuren viel onder het geweldige doen Zijner tegenstanders.

8 Als de engel dien veelzeggenden eed heeft gezworen, spreekt dezelfde stem als in vs. $_4$ tot Joh., hem opdragend, dat boekrolletje uit diens
9 hand te nemen. Oogenblikkelijk loopt Joh. op hem toe en vraagt hem om dat boekrolletje. Hij krijgt het, met opdracht, het op te eten; met de boodschap daarbij, dat het zijn buik met bitterheid vervullen zal, maar in zijn mond zoet als honing zal wezen. Opmerkelijk is, dat de bittere gewaarwording het eerst wordt genoemd. Dat komt overeen met vs. $_1$ en geschiedt, omdat de gerichten, als voorafgaand aan de openbaring des heils, het eerst aan de orde zijn, dienend om het heil tevoorschijn te brengen, wat weer overeenstemd met 4$_{11}$, zie den *Uitleg* daarvan.
10 Als Johannes aan de opdracht voldaan heeft, krijgt hij de aangekondigde gewaarwordingen in de natuurlijke volgorde (de bittere beeldt de smart uit, die de getuigen Gods zelf hebben over de gerichten, die zij aankondigen,
11 vgl. Jer. 4$_{19}$). Ten slotte verklaart de engel, waartoe het opeten van dat boekrolletje dient: hij moet zich eigen maken wat daarin staat, zoodat hij in geestelijken zin één wordt met de oorkonde van Gods wil, als eene levende oorkonde daarvan optreedt (vgl. Ezech. 3$_2$). Hij moet nl. wederom „profeteeren", d. i. dienst doen als tolk Gods, om diens gedachten bekend te maken en wel „over volken en natien en talen (zie 5$_9$ *Uitleg*) en koningen", dus niet enkel aangaande groepen der menschheid, maar ook aangaande de machthebbers. Ook dat „profeteeren" is opmerkelijk: het *woord* komt weer aan de beurt, nadat er zoovele gerichten geoefend zijn; daarvoor is eene goddelijke noodzakelijkheid.

Slotsom van dit hoofdstuk: Gods heilsraad wordt tot zijn doel gebracht door gerichten heen; de lankmoedigheid Gods spoedt ten einde, doch niet voordat Hij nogmaals door de prediking van Zijn Woord heeft gewaarschuwd. De inhoud van het boekrolletje is: de verborgenheid Gods (zie verder op 11$_{15-19}$, 21$_{1}$—22$_{5}$).

Het getuigenis Gods voor de tweede maal gebracht, tegen de uiterste vijandschap in gehandhaafd, vs. 11$_{1-14}$.

11 Dat Joh., naar Goddelijk bestel de opdracht ontvangend om nogmaals te profeteeren, niet voor zichzelven alleen staat, maar als vertegenwoordiger eener heele kategorie, komt in het 11^{e} hoofdstuk aan het licht.

1 Hij moet eene zinnebeeldige handeling verrichten. Hem wordt een ellemaat, letterlijk: een riet, in de hand gegeven, in den vorm van een staf. Naar de beteekenis van den staf is het dus iets, waar men op steunen en leunen kan, vgl. Hebr. 11$_{21}$, Jes. 36$_{6}$, zoodat daarin de gedachte van betrouwbaarheid ligt. Met dat riet moet hij opmeten den tempel Gods, het altaar en degenen, die in den tempel aanbidden. Bij „den tempel Gods" is gedacht aan dien te Jerusalem als woonplaats Gods in den zin van *middelpunt van Gods genadeopenbaring op aarde*, vgl. 1 Kon. 8$_{13}$ vergeleken met 27, 29, 30, 41, 60. Daar vlgs vs. 2 de voorhof er buiten valt en dus enkel het eigenlijke tempelhuis bedoeld is, moet „het" altaar het reukaltaar zijn, afbeeldend de gebedsgemeenschap met God op grond van Christus' offerande, zie 8$_{3}$ *Uitleg*. Daarmee komt overeen het 3^{e} voorwerp der opmeting: „die in den tempel aanbidden", de geloovigen van J. C., die hun toevlucht nemen tot den levenden God der verlossing, Hem ook loven en prijzen. Dat het aantal voorwerpen dier opmeting 3 is, geeft aan, dat we hier te doen hebben met een werkstuk Gods, nl. de Gemeente, zooals zij door Gods genade op aarde leeft in Zijne gemeenschap. In verband met vs. 2 moet die opmeting dienen om uit te drukken, dat haar bestaan gewaarborgd is, al heeft zij op aarde nog zooveel te lijden: geen stuksken zal straks worden gemist. Wellicht heeft in verband met vs. 3 de stafvorm van het meetriet nog afzonderlijke beteekenis, wijzend op het Woord Gods, waardoor de Gemeente in haren staat wordt be-
2 vestigd. — De voorhof, die buiten den eigenlijken tempel ligt, moet Johannes niet opmeten. Die wordt op ééne lijn gesteld met „de heilige stad", waarbij gedacht is aan *Jerusalem*, dat „heilig" is, omdat God daar in den tempel Zijnen troon heeft geplaatst, *afbeeldend* het gebied, waar de Heere Zijne genade bekend maakt en als zoodanig weer *beeld van de wereld onder de prediking des Evangelies*. Dat die voorhof evenmin als de heilige stad zelf opgemeten wordt, duidt aan, dat de prediking der genade ophoudt en dat van den in vs. 1*b* geteekenden heilsstaat verstoken zijn allen, die het Evangelie wel gehoord, doch niet aangenomen hebben. Die heilige stad is aan de Heidenen ter vertreding overgegeven, d. w. z.

aan de vijanden Gods en van Zijnen Christus, vgl. Ps. 2₁. En wel 42 maanden. De maand is een tijdmaat, gebruikt in verband met vrucht en oogst, zie Op. 22₂, Ez. 47₁₂, Joh. 4₃₅. Het getal 42 is samengesteld uit 6 en 7. Het komt ook voor Matth. 1₁₇, maar gesplitst in 3 × 14, d. i. 3 × 7 × 2; daar 3 het getal der Godheid, 7 dat der eedzwering Gods en dus van Zijn verbond, 2 het getal der bevestiging is (vgl. Gen. 41₃₂), is dàár aangeduid, dat God de belofte, aan Abraham gedaan, door Zijne verbondstrouw tot het einde toe heeft uitgevoerd. Hier staat de zaak anders. Het geldt een gericht, door menschen uitgevoerd. Dan duidt het getal 6 wel aan het werk van den mensch (vgl. „6 dagen" in het 4e gebod), waarbij dan de 7 komt, òf om aan te duiden, dat dit werk des menschen zijn volle kracht ontplooit, òf, wat mij waarschijnlijker voorkomt, om uit te drukken, dat het door Gods bondstrouw niet verder kan gaan dan Hij bepaald heeft, wat overeenstemt met vs. 1, 2. Dan komt ook de beteekenis der 42 „maanden" aan het licht: de vertreding der heilige stad is vrucht van de vijandschap der Heidenen tegen den levenden God Zelf.

3 Wie in vs. 3 spreekt, wordt niet aangegeven. Zooals het daar ligt, bevat het een woord, bij monde van den engel, vs. 1, gesproken. Gelijk bij de Profeten menigmaal een woord Gods zonder opzettelijke vermelding, dat Gód spreekt, door den Profeet wordt geuit, zie b.v. Jes. 60₇—, zoo ook hier. Het is God Zelf, die door Zijn dienaar spreekt. Heeft vs. 1 het resultaat aangekondigd van het tijdperk, in het slot van vs. 2 aangegeven en gekarakteriseerd, vs. 3 zegt *wat daarin van Godswege nog gedaan wordt om tot bekeering te brengen* en dus ook *alle verontschuldiging weg te nemen.* Daarop wijzen de 1260 dagen, die — de maand gerekend op 30 dagen — in duur gelijk staan met de 42 maanden. God zendt Zijn getuigenis. Door 2 getuigen, die wij niet in 2 bepaalde personen moeten zoeken (al staan blijkens vs. 6 — zie *Uitleg* — Elia en Mozes karakteriseerend voor den geest), maar waarvan wij de verklaring vinden door te letten op het aantal: 2 duidt bevestiging aan, Gen. 41₃₂. Het is het onwrikken onwraakbare getuigenis Gods, door wie weet hoevelen gebracht (Vgl. de uitzending der discipelen twee aan twee, Luk. 10₁). Met zakken, de grofste kleedij, zijn zij bekleed, den ernst uitdrukkend van het getuigenis, dat oproept tot bekeering, want de zak teekent verootmoediging, 1 Kon. 21₇, Jer. 48, en tevens, dat zij zelven onder dat oordeel gebukt gaan, evenals b.v. Jeremia, vgl. Jer. 9₁ en de Klaagliederen, en Nehemia, vgl. Neh. 9. Wijl de dag de tijdmaat is voor arbeid, Gen. 1, Exod. 20₈, Deut, 24₁₅, wordt in de 1260 dagen, in onderscheiding van de 42 maanden, de ontzaglijke arbeid van het getuigenis en dus het ellenlange geduld Gods uitgedrukt. Dat spreekt uit de splitsing van 1260 in: *a*) 1000, getal der volheid in tijd en ruimte, zoodat heel de menschheid in alle tijden en wereldstreken het getuigenis verneemt; *b*) 100, getal der volheid

in ruimte, aanduidend de menschheid in eene bepaalde periode; *c*) 60 = 10 × 6, aanduidend dat het getuigenis een volledig aantal werkdagen weerklonk, dus geen oogenblik ongebruikt liet voorbijgaan. Vgl. nog
4 7_{4-8} Uitleg. — Vs. 4 bevat eene nadere verklaring aangaande deze 2 getuigen en de wijze, waarop hun gegeven wordt te profeteeren, waardoor tevens de samenhang van vs. 1, 2 met vs. 3 e. v. duidelijk wordt. Het zijn „de 2 olijfboomen en de 2 kandelaren, die voor den Heer der aarde staan". De eerste brengen Zach. 4_{1-6} in herinnering en brengen volgens Zach. 4_{6b} de werking des H. Geestes in beeld; de laatste teekenen vlgs. Ps. 119_{105} des Heeren Woord en vlgs. H. 1_{20} (zie den *Uitleg*) de Gemeente als draagster van des Heeren Woord. Het geheel: het getuigenis des H. Geestes tot de wereld komende, door de Gemeente als draagster van het Woord; waarbij 2, zie op vs. 3, het welbevestigde daarvan uitdrukt. Dat zij „voor den Heer der aarde staan" zegt. 1° dat dit getuigenis naar des Heeren bestel in heel de wereld klinkt, 2° dat het — zie de herinnering aan Zach. 4 — naar den inhoud hetzelfde is onder de Nieuwe Bedeeling als eertijds onder de Oude, en dus de voortzetting van het
5 getuigenis onder het O. V. Dit getuigenis is *onschendbaar*, vs. 5. In woede ontstoken, zal men trachten het te doen verstommen. Tevergeefs. Als iemand van zins is dien getuigen geweld aan te doen, zal een vuur uit hun mond hen verslinden; naar Jer. 23_{29} is hier wel te denken aan de werking van Gods Woord in de gewetens der vijanden, zooals Hand. $4_{14, 21}$. Geschakeerd wordt dit nogeens gezegd, en dus bevestigd: als iemand in de toekomst het voornemen heeft hun geweld aan te doen, staat zijn dood onherroepelijk vast, wellicht herinnerend aan 2 Kon. $1_{10, 12}$. Het getuigenis is dus onaantastbaar en zegevierend, zoolang het (*7a*)
6 naar Gods bestel gebracht wordt. Evenals het Evangelie door teekenen, Mark. 16_{20}, wordt dit getuigenis bevestigd door gerichten. De getuigen zijn gevolmachtigd, den hemel te sluiten, zoodat (letterlijk vertaald): geen regen de dagen bevochtigt, gedurende welke zij prediken, zooals Elia, 1 Kon. 17_1; ook, het water in bloed te veranderen en allerlei plagen op te roepen, zooals Mozes, Exod. 5 e. v., „zoo vaak zij willen". Dit laatste wijst niet op willekeur, maar op de kracht van hun wil, die vast en zeker wordt uitgevoerd, wijl het Gods wil is, evenals hùn getuigenis
7 Gòds getuigenis. Ondanks allen tegenstand brengen zij hun getuigenis ten einde, klinkt het tot op het laatste oogenblik van den door God bepaalden tijd. — Is die afgeloopen, dan krijgt de vijand zijn zin. De vijand in zijne geweldigste gestalte, geteekend als die van een Beest, wild, verscheurend, vgl. 6_8, dus van groote kracht en verwoed in den aanval. Kenmerkend voor dit beest is, dat het opkomt uit den Afgrond, de verblijfplaats der booze geesten en verdervende machten, 9_1. Alle boosheid en verderf is in dit beest saamgetrokken. Daar tevoren nog niet van een beest gesproken is en hier „het" Beest wordt genoemd,

moet het een bepaald beest zijn, een als bekend onderstelde verschijning. Wijl er verwantschap bestaat in de teekening eenerzijds van *dit* beest en het in H. 17 *genoemde* (dit beest *doodt*; de vrouw, die op dat 17$_8$ genoemde zit, is dronken van het *bloed* der heiligen, 17$_6$, zoodat zij zich in dezelfde richting bewegen), anderzijds tusschen het beest uit H. 17 en dat uit H. 13 (beide hebben 7 *koppen*, 10 *hoornen* en *godslasterlijke namen*, zie 17$_3$, 13$_1$), moet wel hetzelfde beest bedoeld zijn en is het de Antichrist, zie den *Uitleg* v. H. 13$_{1-9}$). Dat stemt ook overeen met zijn geweldig optreden. Het bindt den strijd aan tegen de onaantastbare en zegevierende getuigen; het overwint en doodt hen, zoodat het met
8 hun getuigenis gedaan is. De zegepraal is naar het zichtbare volledig: van de getuigen is niets over dan een lijk. Het ligt daar smadelijk aan den openbaren weg, immers „op de straat der groote stad, die in geestelijken zin Sodom en Egypte heet, waar ook hun [Statenvert., volgens sommige Handschriften: onze] Heer gekruisigd is". Dit laatste doet aan Jerusalem denken. Toch is niet Jerusalem op zichzelve bedoeld. Dat blijkt *a*) uit de benaming „de groote — niet de heilige — stad" waarmee dezelfde bedoeld is, die 17$_5$, 18$_{10}$ „het groote Babylon" genoemd wordt, d. i. de wereldstad, zetel der Gode-vijandige wereldmacht; *b*) uit de aanwezigheid van menschen uit alle wereldstreken en tijden, vs. 9, 10. Die wereldstad nu wordt op tweeërlei wijze gekarakteriseerd: 1° door de namen „Sodom" en „Egypte", die haar kenmerken als brandpunt van goddeloosheid, vlgs. Gen. 18$_{20}$ e. v., Deut. 32$_{32}$, Jes. 3$_9$, Jer. 23$_{14}$, Ezech. 16$_{46}$, Matth. 10$_{15}$ e. e., en als verdrukster van het volk Gods, Exod. 1$_{8-22}$, 20$_2$, Deut. 4$_{20}$, als tegenpartij Gods, Exod. 5$_2$, Jer. 46$_{11}$ vgl. 10, in zelfbewuste hoogheid, Ezech. 29$_3$, 9, 30$_{10}$—$_{12}$ e. e.; 2° door de toevoeging: „waar ook hun Heer gekruisigd is", waarmee aangeduid wordt, hoever die wereldstad zelfs gegaan is, zoodat het geen verwondering baart, dat in haar midden ook die getuigen gedood worden. Wellicht dient deze herinnering aan Jerusalem ook nog om uit te drukken, dat de wereldstad op hare manier zeer godsdienstig is, een schijn van vroomheid heeft. — Vertegenwoordigers
9 der gansche menschheid, zie 5$_9$ *Uitleg*, genieten van den aanblik van het lijk der getuigen, gedurende $3^1/_2$ dag. Vergeleken met maand en jaar, duidt de dag een korten termijn aan. $3^1/_2$ is een gebroken getal, de helft van 7, waarmee aangeduid wordt, dat hun genot middenin afgebroken wordt, vgl. Jes. 38$_{10}$, Hab. 3$_2$. De eer van het graf, vgl. Ps. 79$_{2, 3}$, gunnen zij dien getuigen niet; hun lijden moet een prooi zijn der aasvogels.
10 Groot is onder de bewoners der gansche aarde — voorzoover zij tot de wereldstad behooren — de vreugde, die zich uit o. a. in het elkander geven van geschenken, vgl. ook Esther 9$_{19}$. Eindelijk waren zij verlost van die 2 tolken Gods, wier getuigenis een ware kwelling was geweest, op de wijze van Micha's getuigenis voor Achab, 1 Kon. 22$_{8, 18}$. Welk eene
11 teleurstelling echter! Als die $3^1/_2$ dag voorbijzijn en naar aller gedachten

het lijk der getuigen een prooi is van het verderf, Joh. 11$_{39}$, gaat God ingrijpen: een levensadem uit God, vgl. Gen. 2$_{7}$, vaart in hen, de dooden richten zich op; daar staan ze weer op hun voeten! Welk een schrik voor hunne vijanden! Als aan den grond genageld staan zij hen aan te zien: hun overwinnning is in rook vervlogen. Zij hebben gestreden voor
12 een verloren zaak. Het getuigenis Gods triomfeert. Een geweldige stem, hoog uitklinkend boven het vreugdegedruisch der vijanden, roept uit den hemel hun toe: „komt hier boven!". Oogenblikkelijk varen zij ten hemel, in „de wolk", tevoren niet genoemd en toch als bekende grootheid geteekend: beeld der heerlijkheid Gods, die verschijnt om de zaak der Zijnen voor aller oog te handhaven, vgl. Num. 16$_{19}$ e. v. (in verband met Exod. 40$_{34}$). Hunne vijanden staren, ontzet, hen aan. God heeft Zijn getuigenis gehandhaafd: het is tòch waar, ondanks allen tegenstand.
13 God straft ook de verwerping van Zijn getuigenis. In diezelfde ure wordt de aarde geweldig geschud door eene groote aardbeving, beeld van gericht, zie op 6$_{12}$. Daardoor valt $^1/_{10}$ der wereldstad ineen, d. i. een klein deel, Jes. 6$_{13}$, een nieuw bewijs van Gods groote lankmoedigheid, die het daarbij nog laat; wellicht — in verband met de beteekenis van 10 als getal der Wetswoorden — ook aanduiding, dat Gods gerechtigheid hier straft. Gedood worden „7000 namen van menschen". Eigenaardige spreekwijze! Hand. 1$_{15}$ staat volgens de voornaamste Handschriften ook „namen", waar de Statenvertaling „discipelen" leest. Bedoeld zijn personen. Daar de naam den eenen persoon van den anderen onderscheidt, ligt er in, dat bepaalde, door God daartoe bestemde personen gedood zijn. 7000 is zinnebeeldig, bestaande uit 7 × 1000. Het eerste teekent in verband met Ps. 79$_{12}$ de toegepaste straf als volledig, beantwoordend aan den eisch der geschonden heiligheid Gods; het laatste geeft, zie b.v. Ps. 91$_{7}$, den ontzaglijken omvang der straf aan. Geen wonder, dat de overigen één stuk vrees worden, gevoelend dat zij menschen „van de aarde" zijn, Ps. 10$_{18}$, en dat zij den God „des hemels", Ps. 115$_{3}$, (niet het Lam! het is dus geen waarachtige bekeering) glorie toebrengen, althans voor het oogenblik, zooals Nebukadnezar, Dan. 2$_{29}$, 4$_{37}$ en Israël op den Karmel, 1 Kon. 18$_{39}$, ons volk in den aanvang van den Wereldoorlog.

Al staat het hier geteekende in nauw verband met de eindbeslissing, die hier hare schaduwen reeds werpt, het is nog niet die eindbeslissing
14 zelf. Dat wordt uitdrukkelijk aangegeven in vs. 14, dat wederom eene kleine onderbreking vormt, constateerend, dat het 2^e *wee* achter den rug is, en het 3^e *wee* aankondigend (vgl. 9$_{12}$). Vergeleken met het 1^e wee, 9$_{1-11}$, is het 2^e, 11$_{1-13}$, aanmerkelijk zwaarder, immers niet enkel de massa treffend, maar de wereldstad zelf eene gevoelige nederlaag toebrengend. Het 3^e wee gaat weer boven het 2^e uit, zie H. 16. Het duurt niet lang meer voor het komt (vgl. Hebr. 10$_{27}$).

Slotsom van Hoofdstuk 11*a*: Ondanks de schijnbare zegepraal der

Gode vijandige wereldstad, handhaaft God door gerichten Zijne Gemeente en Zijn door haar gebracht getuigenis, zoodat Zijne vijanden zich Hem geveinsdelijk onderwerpen, vgl. Ps. 81$_{16}$. Zijn Raad gaat voort op den weg naar het einddoel. De tegenstanders hebben geene verontschuldiging.

15 E. *Het blazen der 7e bazuin: de heerschappij tòch in Gods hand*, 11$_{15-19}$.

Evenals de opening van het 7e zegel een nieuw tafereel inleidde, dat met het voorgaande in verband stond, zoo ook het blazen van de 7e bazuin. Evenals in 8$_1$ wordt de overgang van het eene in het andere gevormd door gebeurtenissen in den hemel. Ginds door een spannend stilzwijgen, hier door getuigenissen en daden.

Als de 7e engel zijn bazuin geblazen heeft, worden door Johannes „groote stemmen" — groot in kracht en vèrdragend, in overeenstemming met het gewicht der dingen, die aanleiding geven tot spreken, omdat zij geweldige ontroering veroorzaken — gehoord in den hemel, waar steeds de uitvoering van Gods Raad haar uitgangspunt heeft. Van wie die stemmen zijn, wordt niet gezegd. Om den inhoud van 15*b* in verband met hetgeen er op volgt vs 16–18, ligt het voor de hand aan engelen te denken. Zij constateeren met groote kracht een keerpunt in den gang der wereldgebeurtenissen, dat hen met blijdschap vervult: gevestigd is de heerschappij of het koningschap (Stat.vert. volgens minder goede lezing: de koninkrijken) van hunnen Heer en diens Gezalfde over de wereld, naar het zichtbare een droombeeld wegens het heerschen van Gode-vijandige machten. Die heerschappij Gods wordt uitgeoefend door Zijnen Gezalfde, overeenkomstig Ps. 2, Dan. 7$_{13, 14}$, Joh. 3$_{35}$, 5$_{27}$, Matth. 28$_{18}$, 1 Kor. 15$_{24, 25}$ vgl. Ps 110$_2$. De engelen zien het oogenblik gekomen, waarop die Gezalfde, Jezus Christus, de teugels van het wereldbewind in handen heeft genomen, zoodat van nu af Gods koningsmacht zich doet gelden en wel voor eeuwig. Daarin ligt de ondergang van alle vijanden, hoe machtig ook, besloten. Vgl. Jes. 63$_{1-6}$.

16 Daarop werpen de 24 Ouderlingen, zie 4$_4$ *Uitleg*, in aanbidding zich
17 neder voor God, vgl. 4$_{10}$ *Uitleg*. Als vertegenwoordigers der verloste Gemeente brengen zij Hem dank toe, dien zij aanspreken met 2 namen, die Hem huldigen *a*) als den God des Verbonds en der macht, zie 1$_8$ *Uitleg*; *b*) als den Albeheerscher, voor wiens wil alles moet bukken, zie 1$_8$ *Uitleg*; *c*) als Dengene, die is en die was: de Levende, onafhankelijk van al wat bestaat en grond van alle bestaan; wat de Statenvert. toevoegt: „en Die komen zal" moet volgens den oudsten tekst achterwege blijven, terecht, omdat hier juist Zijn gekomen-zijn wordt gemeld. Zij danken Hem immers, omdat Hij Zijne groote kracht (waardoor nu in volheid blijkt, wie Hij is) in werking gebracht heeft en als koning is opgetreden tot heil van de Zijnen en tot ondergang van Zijne vijanden, om nimmermeer
18 daaraan te laten tornen. Met enkele trekken wordt een machtig ingrijpen Gods geteekend. De volken — de Gode-vijandige menschheid in al hare

geledingen, zooals zij in volken onderscheiden op aarde leeft — zijn als ééne massa in toorn ontbrand, hebben alles op haren en snaren gezet, om naar Ps. 2$_1$ zich aan Gods heerschappij te ontworstelen. Daartegenover is nu losgebroken de toorn Gods, nl. in volle kracht, om de eindbeslissing te brengen. Hij gaat als Rechter optreden. De juiste, door Hem bepaalde, tijd is gekomen. Hij gaat de dooden, die in het graf eenerlei lot schenen te hebben, schiften door een ieder te vergelden naar zijn werk, vgl. Mal. 3$_{14-18}$. Eenerzijds gaat Hij het toegezegde loon geven, passend bij aangewenden arbeid, doorgestaan lijden en strijd, vgl. Hebr. 11$_{26, 32-39}$, Matth. 10$_{40-42}$, Mark. 10$_{30}$ slotwoorden. Aan wie? Hier rijst de vraag, of één groep, dan wel meerdere groepen bedoeld zijn. Lettend op Dan. 9$_{6, 10}$ en Op. 10$_7$ worden we bij „Uwe dienstknechten de Profeten" herinnerd aan de Profeten van Israël, die als tolken Gods de kern vormden van de Gemeente Gods onder den Ouden Dag; dan zouden „de heiligen" de geloovige Israëlieten zijn en „die Uwen Naam vreezen", in aansluiting aan een spraakgebruik als in Hand. 13$_{16}$ de geloovigen uit de Heidenen aanduiden — wat wel overeenkomt met de vorming der Gemeente in de Historie. Letten we daarentegen op Mal. 4$_{2a}$ (Stat. Vert.), dan zien wij in laatstgemelde benaming de geloovigen in het algemeen aangewezen; dan zijn zij daarin gekenschetst als menschen, die vol eerbied en ontzag voor den levenden God, zooals Hij Zich geopenbaard heeft [„Uwen Naam"], door het leven gaan; dan teekent „de heiligen" dezelfde personen in het licht hunner afzondering van de wereld en toewijding aan den levenden God; dan moet „de profeten" weer dezelfde personen bedoelen, zooals zij als getuigen Gods in de wereld staan, vgl. 12$_{11}$, aan wie dus ook vervuld is wat Mozes' hartewensch was, Num. 11$_{29}$, en als belofte ligt in Joël 2$_{28}$, vgl. Hand. 2$_{16-18}$. Ik durf geen beslissing nemen. Uit de toevoeging „de kleinen en de grooten" blijkt intusschen, dat de Gemeente der geloovigen bedoeld is, zooals zij op aarde is samengesteld uit jongen en ouden, ook uit geringen en aanzienlijken; niet één zal dat loon derven! — Aan den anderen kant staat God als Rechter gereed, aan het verderf prijs te geven degenen, die door hunne vijandschap tegen God niet anders dan verderf aanrichten op aarde, in geestelijken, zedelijken en stoffelijken zin. In tegenstelling met dit „verderf" moet dat „loon" heerlijkheid zijn.

19 Na die plechtige, eerbiedig-blijde uiting van dankbaarheid wordt de tempel Gods in den hemel geopend. Uit de aanwezigheid van de ark blijkt, dat hier bedoeld is het hemelsche voorbeeld van het Heilige der Heiligen in Jerusalems tempel (vgl. 1 Chron. 28$_{11, 12}$ en Ex. 25$_{9, 40}$), evenals in Hebr. 9$_{11, 24}$ in den tabernakel: de woonplaats der heerlijkheid Gods, maar gedacht als de intieme, voor den mensch verborgen werkplaats Gods, evenals Ps. 73$_{17}$ „Gods heiligdommen", vanwaar al Zijne werken uitgaan. Door de opening van dien tempel wordt „de ark Zijns Verbonds" gezien, die anders aan het oog was onttrokken. Die ark was naar de Wet

de bewaarplaats der Bondstafelen — waarin de Wet als regel des verbonds was gegrift —, zie Exod. 25$_{16}$, 40$_{20}$. Dat dit alles op dàt oogenblik geschiedt, toont aan (welk een troost voor de Gemeente in haren druk!), dat de Heere krachtens Zijne bondstrouw de teugels van het bewind in handen genomen heeft. De bliksemflitsen, stemmen, donderslagen, aardbeving en hagel — let op het 5 tal, dat volledigheid van een, en wel het kleinste, gedeelte aanduidt, zie op 5$_{13}$ — geven aan, dat God Zijn verbond op de aarde handhaaft in gerichten over Zijne tegenstanders.

Slotsom van H. 11*b*: Wat in het wereldgebeuren, temidden van het heerschen der vijanden verborgen is, wordt gewisselijk openbaar: de heerschappij *is* in waarheid en *blijkt* daarom toch *te zijn* in handen des Heeren en Zijns Gezalfden.

Vs. 19 vormt den overgang tusschen de teekening der hemelsche waarheid en die der verwerkelijking daarvan op aarde.

Met H. 12 vangt een nieuw gedeelte der Openbaring aan, beschrijvende de *Uitvoering* zelf *van Gods Heilsraad*, en wel — in overeenstemming met de beide gedachten uit 11$_{17, 18}$ — in twee tafereelen, waarvan het 1^{e} de oprichting van Gods koninklijke heerschappij laat zien, het 2^{e} Zijn toorn over Zijne vijanden.

Ve Tafereel:

de uitvoering van Gods Heilsraad (I), de oprichting van Gods koninklijke heerschappij door geweldigen strijd heen, 12$_{1}$—14$_{20}$.

A. *De principieele vestiging van Gods koninklijke heerschappij in de wereld*, H. 12.

a) *De door den Draak bedreigde Vrouw*, vs. 1—6.

1, 2 Aan den hemel, als het groote doek, verschijnt een groot teeken. Als teeken wijst het op iets anders dan het oog aanschouwt. Groot is het vanwege den gewichtigen inhoud, die vèrstrekkende beteekenis heeft. Eene Vrouw in barensnood, wier beteekenis echter ligt in haar kind (vs. 4).

Dat wij hier niet aan één persoon hebben te denken, blijkt uit hetgeen vs. 17 zegt aangaande „de overigen van haar zaad." Wat is dan in de Vrouw getypeerd? Dat Michaël in dit verband wordt genoemd, wijst op Israël als uitverkoren volk Gods, vgl. Dan. 10$_{13, 21}$, 12$_{1}$; evenals de 12 sterren van haar kroon. — Daarbij komen echter nog andere gegevens in aanmerking. Vs. 9 (zie den *Uitleg*) bevat eene herinnering aan het Paradijs, waardoor de aandacht gevestigd wordt op de vrouw uit Gen. 3$_{15}$. Vs. 5 teekent haar kind als den Messias (zie den *Uitleg*). Vs. 17 karakteriseert „de overigen van haar zaad" als menschen, „die de geboden Gods betrachten en vasthouden aan het getuigenis van Jezus." Die vrouw is dus de „moeder" van den Messias en het rondom Hem vergaderde

volk Gods; de moeder, in aansluiting aan het profetische spraakgebruik, b.v. in Jes. 54; de naam Jezus, den in de historie verschenen Messias voor den geest roepend, richt de opmerkzaamheid op de Gemeente des Heeren onder „den nieuwen dag". Zoo moet dan de Vrouw de Gemeente des Heeren zijn, zooals zij in de wereld stond vóór dien nieuwen dag, in het bezit van de belofte des heils; t. w. de Vrouw in haar zwangerschap, die reikt van het oogenblik, waarop het Eerste Evangelie (Gen. 3$_{15}$) weerklonk, tot op de vervulling daarvan in Jezus' geboorte; is de Vrouw in haar zwangerschap — dus in bepaalden staat — de Gemeente des Heeren gedurende den tijd der belofte, dan moet zij — afgedacht van dien tijdelijken staat — de Gemeente des Heeren als zoodanig wezen. Dat klopt ook met de voorstelling in vs. 1. De „Vrouw" herinnert in de eerste plaats aan de menschheid, en wel in hare zwakheid, vgl. Job. 14$_{1}$. Zij heeft echter de zon tot gewaad, de maan tot grond onder hare voeten, een kroon [krans] van sterren op haar hoofd; dat alles teekent heerlijkheid, vgl. Matth. 13$_{43}$, 17$_{2}$; Jes. 60$_{20}$; Num. 24$_{17}$, Dan. 12$_{13}$; 1 Kor. 15$_{41}$. Het is dus de menschheid, door God met heerlijkheid begiftigd en tot heerlijkheid bestemd. Volgens Ps. 89$_{37, 38}$ zijn zon en maan teekenen van Gods trouw in de vervulling Zijner beloften, gelijk vlgs Jer. 31$_{35, 36}$ ook de sterren; laatstgenoemde plaats wijst tevens op Gods onweerstaanbare macht, die Zijnen wil volbrengt. Zoo is dan de Vrouw het beeld der nieuwe menschheid, die door de macht der liefde Gods naar Zijne belofte in het aanzijn geroepen is en wordt, met den Messias als middelpunt (waarom de Draak het ook allereerst begrepen heeft op haar kind, den Messias, vs. 4). De kroon van „12 sterren" teekent haar als het ware Israël, in verband met het tijdstip, — waarop hier de volle nadruk valt: der geboorte van haar kind! —, waarop de belofte, langs de historische lijn, aan Abraham en diens zaad gebonden, Gen. 12$_{3}$, 22$_{18}$, in Israël tot vervulling komt. De „kroon" wijst op overwinning na strijd, vgl. 2$_{10}$, welke komt van de zijde van een als monster uitgebeeld wezen.

3, 4*a* Een tweede „teeken" wordt op het hemelsche doek gezien. Dit heet niet „groot", staat dus niet náást het teeken uit vs. 1, maar sluit daarbij aan als onderdeel van dezelfde scène. Een groote Draak, een slangengedrocht. Draken zijn in het O. T. reeds vermeld; in de Grieksche Vertaling des O. T. (LXX) vervangt het woord „draak" het hebreeuwsche *Tannin* in den zin van slang b.v. Ps. 91$_{13}$ (Statenvertaling: adder), van krokodil b.v. Ez. 29$_{3}$; merkwaardig is Job 4$_{10}$, 38$_{39}$ het hebr. „jonge leeuw" met „draak" vertaald, terwijl die beiden in Ps. 91$_{13}$ in één adem worden genoemd. Daaruit blijkt wel, dat dit slangengedrocht als roofdier beschouwd werd, dat dus list en geweld vereenigde. — Hij heeft reusachtige afmetingen. Hij is vuurrood, wat wijst op zijn verdervenden aard; dat is ook de kleur van versch bloed, herinnert daardoor in verband met

vs. 9 aan Joh. 8$_{44b}$; maar ook de kleur der zonde, Jes. 1$_{18}$. Hij heeft 7 koppen en 10 horens; die koppen zijn zetels van zijn list (zie Gen. 3$_{1}$ vgl. met 3$_{15}$), die horens van zijn kracht (zie Ps. 75$_{11}$); 7 wijst op alzijdige werkzaamheid in de wereld, vgl. Op. 4$_{6}$ slot), 10 op volle ontwikkeling in de sfeer van het aardsche, vgl. Op. 2$_{10}$. Zijn koppen zijn met diademen gedekt, die wijzen op koninklijke heerschappij door op aarde gevestigde rijken, die alle dezelfde macht vertegenwoordigen, want het zijn de koppen van één draak. — Met zijn staart slingert hij het derde deel van de sterren, door God aan den hemel geplaatst, op de aarde. Hij tast dus de ordeningen Gods aan, waarin zijn anti-goddelijk karakter openbaar wordt, dat ook aangeduid ligt in de getallen: 7, 10 en $^1/_3$, die anders den stempel van het goddelijke geven, vgl. voor 7 Op. 1$_{4}$ *Uitleg*, voor 10 de 10 woorden der Wet Gods, voor $^1/_3$ Op. 8$_{7}$ *Uitleg*.

4*b* Die Draak heeft zich geplaatst en blijft staan vóór die Vrouw, wachtend op de geboorte van haar kind, om dat oogenblikkelijk te verslinden. Hij weet er dus van, kent ook de beteekenis van dat kind, ducht alles van dat kind. Hierover gaat in verband met vs. 9 licht op uit Gen. 3$_{15}$: dat kind maakt een eind aan de heerschappij van den Draak, vgl. 1 Joh. 3$_{8}$.

5 Het door hem met smart verbeide oogenblik is eindelijk daar. De Vrouw baart een zoon, die nogeens nadrukkelijk als van het mannelijk geslacht wordt geteekend, om, in tegenstelling met de zwakheid der vrouw, zijn kracht uit te drukken, welke past bij zijne bestemming: over alle „Heidenen" (= gode-vijandige volken, 2$_{26}$, 11$_{2}$) te heerschen (de koningen werden vaak „herders der volken" genoemd, vandaar de term „weiden" of „hoeden") met onweerstaanbare, neerwerpende kracht. Ps. 2$_{9}$ heeft hier de kleuren geleverd, waaruit duidelijk blijkt, dat dit kind de in dien Psalm geteekende Messias is (vgl. Hand. 5$_{25-28}$, 13$_{33}$, Hebr. 1$_{5}$, 5$_{5}$). — Welk eene vreeselijke ure voor die zwakke vrouw. Dat ontzettende slangengedrocht, geweldig van vermogen, tegenover zich! Wat moet daarvan terecht komen?

5*b* Heerlijk is de uitredding: haar kind — hier niet „zoon" of „mannelijke telg", maar „kind", het pasgeboren wicht, zwak en weerloos in de uiterlijke verschijning — wordt „weggerukt" — met groote kracht, die oogenblikkelijk te werk wordt gesteld, tot God en Zijnen troon. Het wordt dus niet enkel tot God opgenomen, maar krijgt plaats in den troon Gods, waarmee is uitgedrukt, dat de koninklijke heerschappij Gods in zijne handen gegeven wordt, wat herinnert aan Jes. 9$_{5}$, $_{6}$. Hier moeten we ons niet verdiepen in vragen, die betrekking hebben op den tijd, die de geboorte van den Christus van Zijne Hemelvaart scheidt; hier wordt enkel aanvang en einde genoemd, wijl het enkel gaat om deze gedachte uit te drukken: dat kind is de Koning van het Godsrijk, waarvan de stichting door geen Duivel (zie vs. 9) verijdeld wordt. In dat kind *is de koninklijke heerschappij*

Gods opgericht, en in de wereld aanwezig, al heeft het nog de onaanzienlijke, schijnbaar onbeteekenende gestalte van een hulpeloos kind.

6 En hoe gaat het nu met de Vrouw, d. i. met de Gemeente, die leeft bij het in den Christus eerst beloofde, daarna verschenen heil? Hoe zij leeft in de wereld, wordt geteekend in vs. 6. Zij verkeert in de positie van eene, die tracht te vluchten en zich te bergen in eene haar van God verleende schuilplaats; dat wijst de vorm der werkwoorden „vluchtte" en „had" in den grondtekst uit (zie verder op vs. 14). De woestijn is beeld van eenzaamheid en verlatenheid, maar ook van ontwijk, omdat men daar geen last heeft van menschen, vgl. Luk. 1$_{80}$. De vlucht in de woestijn is dan beeld van het zich terugtrekken der Gemeente op haren God, om veiligheid te zoeken bij Hem tegen den geweldigen Draak. Zij doet dat niet tevergeefs: haar is eene schuilplaats bereid, waar zij gevoed en dus in het leven gehouden wordt 1260 dagen. Uit dit getal blijkt (zie 11$_3$ *Uitleg*), dat de Vrouw beeld is van de Gemeente, zooals zij in alle eeuwen in heel de wereld leeft en dat het haar, al is haar nood groot, nimmer aan iets ontbreekt wat tot hare instandhouding van noode is. Dat is te danken aan haar verband met het kind, dat de Koning is van het Godsrijk.

Slotsom van vs. 1—6: de koninklijke heerschappij Gods is in de wereld gevestigd van de eerste tijden af, in den Christus, aanvankelijk beloofd, in de volheid des tijds gekomen — al heeft het eene onaanzienlijke gedaante; principieel is in den Christus de macht des Duivels verbroken, worden daarom diens werken tenietgemaakt, gaat Gods heilswil dóór in opbouw eener Gemeente.

7 *De Draak ééns voor al neergeworpen*, vs. 7—12.

Voor de oogen van Joh. wordt een nieuw tooneel afgespeeld op het groote doek. Dit staat met het voorgaande in logisch verband, aantoonend wat de beteekenis is der mislukking van des Draaks opzet ten aanzien van het kind der Vrouw, vs. 4*b*, 5. Die mislukking heeft nog eene keerzijde.

Joh. aanschouwt *een veldslag tusschen twee machtige legerscharen*. Eenerzijds een engelenheir, aangevoerd door Michaël, die vlgs Dan. 10$_{13}$, $_{21}$, 12$_1$ belast is met de zorg voor Israël, waarvan het geestelijke Israël de kern uitmaakt (zie het slot van 12$_1$), dus in den diepsten grond met de zorg voor het geestelijke Israël, het volk des Heeren, dat ook de Gemeente van den Nieuwen Dag omvat als voortzetting van den ouden stam uit Jakobs nageslacht. Anderzijds een heir van booze engelen onder aanvoering van den Draak. Het leger van Michaël opent den strijd. De
8 legermacht van den Draak spant alle krachten in. Deze kampt echter tevergeefs: er is geen plekje meer voor hen over aan den hemel; dat is
9 het resultaat. De Draak met zijn heele bent wordt neergesmakt op de aarde. Hier komt uit, wie de Draak voorstelt. Met ronde woorden wordt

het gezegd: het is „de Duivel en Satanas", welbekend uit de Schriften des O. en N. T. De eerste naam karakteriseert hem als lasteraar of aanklager van God en Zijn volk; de tweede als tegenstander van die beiden, die alles doet om God en Zijn volk van hun plaats te dringen. Opmerkelijk is de aanduiding „de oude slang", eene duidelijke zinspeling op de slang uit Gen. 3, waardoor wij weten, wie dat kruipende dier als werktuig gebruikt heeft en dus daar achter stond. Door die aanduiding komt temeer uit de omvang der verdervende werkzaamheid van den Duivel: de verleiding is reeds in het Paradijs begonnen en strekt zich vandaar uit over de menschheid in alle eeuwen. Zoo verstaan we ook, waarom de Draak „groot" wordt genoemd: hij is van den aanvang àf tot het einde der wereld de tegenstander Gods, die door verleiding der menschheid het plan Gods met haar poogt te verijdelen. Hij is echter van de hoogte zijner macht neergeworpen, als met een smak op de aarde terechtgekomen. Met nadruk herhaalt Joh. het werkwoord, om de volle aandacht op dat feit te vestigen; het is van beslissende beteekenis: zijne engelen zijn met hem neergesmakt, zoodat er van zijn opzet niets terecht komt.

Wat die strijd en zijn uitslag beteekenen, wordt blootgelegd in vs. 10—12.

10 Joh. hoort in den hemel, hier wel bedoeld als de troonzaal Gods, eene doordringende stem. Van wie, wordt niet gezegd; „onzer broeders" doet denken aan den kring der vertegenwoordigers van de Gemeente, vgl. 5_9.

Zij uiten vooreerst hunne vreugde over het groote feit, dat karakteriseerend naar de heilrijke beteekenis daarvan: verwezenlijkt is datgene, waar al zoo lang smachtend naar was uitgezien, nu heeft onze God het heil [de verlossing in vollen omvang] tot stand gebracht, nu heeft Hij de kracht [waardoor Hij Zich doet gelden] in werking gesteld, nu heeft Hij de koninklijke heerschappij aanvaard; nu heeft Zijn Gezalfde de macht [de autoriteit, het gezag, waarmee Hij bij Zijne zalving bekleed is] in handen gekregen. „Nu", terwijl dat kind is weggerukt naar God en diens troon, vs. 5, en de Draak neergeworpen is (Vgl. Joh. $12_{31, 32}$). Wat dit laatste inhoudt, verklaart vs. $10b$. De Satan trad onafgebroken op als aanklager „onzer broederen", der geloovigen (vgl. 1_9 en Joh. 20_{17} e. v.), opdat God hen om hunne zonden verwerpen zou, vgl. Zach. 3_{1-6}. Door zijne nederwerping is hij met die aanklachten voorgoed afgewezen, zoodat zij ongestoord en onwraakbaar zich mogen verheugen in de ervaring van het heil, de kracht, de koninklijke heerschappij Gods, hun toekomend

11 door de macht van Zijnen Gezalfde, vgl. Matth. 28_{18}. — Voor die broederen zelf is dit het eindresultaat, vanwege de volkomen zekerheid daarvan reeds als feit voorgesteld: zij zegevieren over hun aanklager! Dat is te danken aan het bloed des Lams; wat in vs. $5b$ niet genoemd werd, wordt hier in het middelpunt geplaatst: Golgotha, de verzoeningsdood van den Christus, vgl. 5_6, $_9$. Voorts is het te danken aan het woord, dat zij, met hart en ziel daarbij levende, als getuigen aan de wereld brachten;

het woord, waarvan die Christus de inhoud is, vgl. Joh. 15$_{26, 27}$. Het is een genadeloon, vgl. 11$_{18}$, voor hun volharden bij en niet prijsgeven van dat woord ondanks allen tegenstand en lijden, zoodat zij ten volle breeid waren, het met hun dood te bezegelen; in den zin van Joh. 12$_{25}$ hebben zij hun leven niet liefgehad, op geen enkel oogenblik, tot aan hun dood toe.

12*a* Ziende op die beteekenis van het groote feit, wekt dezelfde stem tot vreugdebedrijf op: „de hemelen — de hemelruimten achter het blauwe gewelf — en degenen, die daarin hunne tent hebben." Jes. 33$_{20}$ wijst uit, dat een „tent" niet noodzakelijk een tijdelijk verblijf behoeft te wezen; het karakteriseert echter tevens die tent als een door des Heeren genade geschonken veilige woning. Zoo worden onze gedachten gericht op geloovigen, die reeds in de plaats der heerlijkheid zijn opgenomen. Zij hebben juichensstof, wijl zij aan grooten jammer zijn ontrukt, die tengevolge van de
12*b* nederwerping des Satans nog te wachten staat. Diezelfde groote stem roept toch ook een „wee u!" uit over de aarde en de zee, d. i. het ondermaansche deel van het Heelal. Daar staat nog heel wat te wachten. Nu de Duivel bij God niets bereiken kan, gaat hij dáár aan het werk. Met des te grooter woede, omdat hij slechts over korten tijd beschikken kan. Zijn neerslingering uit de lucht op de aarde is immers een onbedriegelijke voorbode van de algeheele vernietiging zijner macht. Daarom zal hij met geweld van den Christus zoeken af te houden en af te brengen wat hij kan.

Slotsom van vs. 7—12.: principieel is de macht des Duivels gebroken in den Christus, in wien de koninklijke heerschappij Gods op aarde vaststaat. Het woeden des Duivels op aarde brengt daarin geen verandering. Welk een troost voor de Gemeente in hare verdrukking!

B. *De [vruchtelooze] strijd van den Draak tegen de op aarde gevestigde koninklijke heerschappij Gods*, 12$_{13}$—13$_{18}$.

13 *De strijd van den Draak tegen de Vrouw*, 12$_{13-17}$.

Een nieuw tooneel speelt zich af voor Johannes' oog. Het sluit aan bij de beide voorgaande. Wat de groote stem in den hemel zeide, is de inleiding op het 2^{e} onderdeel, dat hier aanvangt.

De Duivel begint, als hij tot besef is gekomen van zijn geweldige nederlaag — hoe teekenend is dat „zag"! — aanstonds met pogingen om zijn „woede" uit te voeren. Allereerst aan de Vrouw, die vs. 6 in vluchtende houding teekende. „Die den mannelijken telg gebaard had" legt nadruk op de gestalte der Gemeente in de volheid des tijds. Welk een tooneel: die geweldige Draak achter die zwakke Vrouw aan! —

14 Zij krijgt echter hulp. Haar worden gegeven — beschikking Gods! — de 2 vleugels van den grooten arend. Waarom zouden we hier aan een mythologische figuur moeten denken? Onder de arenden zijn immers soorten! Het is hier om de afmetingen der vleugels te doen, die zóó als

groot worden geteekend en dus geschikt voor het doel: de vrouw in staat te stellen, snel het doel te bereiken, nl. de voor haar bereide schuilplaats in de woestijn, vs. 6, waar haar voeding, d. i. onderhouding te wachten staat, buiten het gezicht en dus volkomen buiten het bereik der slang, veilig tegen de listige aanslagen des Duivels, vgl. Gen. 3$_{1}$. En wel „een tijd en tijden en de helft van een tijd", d. i. vermoedelijk $3^1/_2$ tijd, in overeenstemming met den $3^1/_2$ dag van 11$_{9,11}$. De uitdrukking herinnert aan Dan. 7$_{25}$ en 12$_{7}$. Opmerkelijk is echter de indeeling in drieën, zoodat de nadruk evenals bij Daniel valt op de onderdeelen, niet op den duur van het geheel. $3^1/_2$ wijst op afbreking midden in den bloei of de kracht, zie 11$_{9}$ *Uitleg.* De onderdeelen wekken de gedachte aan een periode, die aanvankelijk hoe langer hoe meer als lang wordt ervaren, zoodat zij eindeloos schijnt, en die dan bij verrassing wordt afgebroken. Aangeduid wordt dus, dat de periode van het woeden des Draaks — waarvoor de vrouw immers vlucht — geen einde schijnt te nemen, hopeloos lang schijnt, en dan eensklaps beëindigd wordt. Hoe heerlijk voor de Gemeente: al valt het haar lang, er komt bij verrassing een eind en zij wordt onderhouden tot dat einde toe!

15 Als de slang haar prooi ziet ontsnappen, neemt zij een nieuw middel te baat om de vlucht der Vrouw te verijdelen. Water, genomen als vernielend element. Als eene rivier; hier is wel gedacht aan de alles meesleepende bergstroomen, op zekere tijden gezwollen en zich met geweld een weg banend naar beneden en door het dal, beeld van sterkte en geweld. Jes. 8$_{7}$ e. e. Zij spuwt dat water de Vrouw achterna, om haar te achter-
16 halen en zoo mee te sleepen en te dooden. Ook dit pogen mislukt, want de wateren worden door de aarde, die zich splijt, verzwolgen. Met één forschen trek wordt hier uitgedrukt wat Jes. 54$_{17}$ der Gemeente beloofd is, waarbij we bijzonder aan vervolging mogen denken.

17 Opnieuw teleurgesteld, barst de Draak in woede uit tegen de Vrouw: als iemand, die, met machteloosheid geslagen, als laatste daad de vuist balt. Hij gaat weg. Nu zijn opzet tegen de Vrouw, zooals zij vóór hem stond, verijdeld is, bereidt hij zich ten strijde — „oorlog" vanwege den omvang en de kracht — tegen „de overigen van haar zaad" Deze uitdrukking is alleen te verstaan in tegenstelling met den mannelijken telg uit vs. 5, 13, wat overeenkomt met Gen. 3$_{15}$ en met de Vrouw in de gedaante van vs. 6. In overeenstemming met het profetische spraakgebruik, dat de inwoners van Zion „de dochter" of „de kinderen" van Zion noemt, b.v. Zach. 9$_{9}$, Klaagl. 4$_{2}$, hebben wij hier te denken aan de geloovigen, leden van het volk Gods, die gekarakteriseerd worden in hun Godsvrucht: zij bewaren de geboden Gods in hun levenspraktijk, — en naar hun belijdenis van den Christus: zij hebben het getuigenis van J. C., zie op 1$_{2}$, dat zij als door hunne ziel heengegaan met zich omdragen door het leven, daarvoor ook uitkomende. De naam Jezus richt de aandacht op den in

de Historie verschenen Christus. Daardoor wordt „de overigen van haar zaad" nader bepaald, beperkt tot de Gemeente, zooals zij na Zijne Hemelvaart, vgl. vs. 5, in de wereld leeft. Wellicht is de teekening in vs. 13–17 ontleend aan de vervolging, die haar uitgangspunt vond in de zaak van Stefanus en die Hand. 8$_1$ „groot" noemt: toen stoof de Gemeente, in Jerusalem vergaderd, naar alle kanten uiteen, maar werd zóó juist, schoon in ballingschap, in veiligheid gesteld en uitgebreid, zoodat haar „zaad" talrijk werd.

Slotsom van vs. 13—17: de principieele verbreking van des Duivels macht blijkt ook in de Historie, ten waarborg, dat, al geeft hij het niet op, ook de gansche toekomst, hoe de Duivel ook moge woeden, in het teeken van die verbreking staat; de koninklijke heerschappij Gods is en blijft op de aarde gevestigd.

De strijd van den Draak tegen de overigen van het zaad der Vrouw: de wijze waarop en de kracht waarmede, 12$_{18}$—13$_{18}$.

18 Den opmerkzamen lezer ontgaat niet het verschil tusschen de lezing der Statenvertaling en de door ons gevolgde. Volgens de eerste staat Johannes, volgens de laatste de Draak aan het zeestrand. De eerste staat onder invloed van 13$_1$, de laatste heeft de voorkeur, omdat zóó het verhaal van 12$_{17}$ voortgaat en het verband van H. 13 met H. 12 duidelijk is: wat Joh. in H. 13 aanschouwt, is werk van den Draak uit H. 12. Vs. 18 vormt den overgang.

De zee is het element van den Draak, Jes. 27$_1$, beeld van de steeds woelende ongerechtigheid, Jes. 57$_{20}$, van hoogmoed tegenover God Ps. 89$_{10}$, van geweld, Job 38$_{11}$ Ps. 93$_4$. Daarom stelt de Draak zich òp aan het zeestrand, om het eerste werktuig voor zijn woeden op aarde tevoorschijn te doen treden uit de zee als uit den duisteren achtergrond der dingen; hiermee stemt overeen 21$_{1c}$: „er was geen zee meer".

13 *Het Beest uit de Zee,* vs. 1—10.

1 *Zijn karakteristiek,* vs. 1–3*a*. Als „beest" — de naam voor wilde dieren — is het onmiddellijk geteekend als verdervende macht. De 7 koppen en 10 hoornen kenschetsen het als werktuig van den Draak, zie op 12$_3$. In onderscheiding van den Draak heeft het 10 diademen niet op de koppen, 12$_3$, maar op de horens — die naar juiste lezing ook vóóropgaan —, waarmee is aangeduid, dat het met zijne kracht uitvoert wat de Draak heeft beraamd. Op ieder van zijne koppen staat een naam van lasterlijken
2 inhoud, die het als anti-goddelijk doodverft, vgl. vs. 6. — Zijn lichaam is dat van een pardel of luipaard gelijk, zijn pooten [voeten] die van een beer, zijn muil die van een leeuw. Deze trekken roepen Dan. 7$_{6, 5, 4}$ voor den geest. Dit Beest is dus geen gloednieuwe verschijning, maar heeft al vroeger in de wereld gewerkt, het nieuwe is, dat het al die trekken in zich vereenigt, wat zijne verschijning — in later stadium — des te vreeselijker maakt. De gelijkenis met den luipaard drukt vlgs Jer. 13$_{23}$

het onveranderlijke van den verderfelijken aard van dit Beest uit, die met den beer vlgs Spr. 18$_{15}$ de taaie volharding, waarmee hij tewerk gaat; die met den leeuw vlgs Job 4$_{10}$ zijn hoogmoedig optreden in bewustheid zijner kracht. In dat alles is dat Beest werktuig bij uitnemendheid van den Draak, want die geeft hem zijn kracht [waardoor hij zich naar buiten doet gelden], zijn troon [den zetel zijner heerschappij en daarmee die heerschappij zelf], en groote macht [bevoegdheid, autoriteit, die zich
3*a* over breeden kring, nl. heel de aarde, vs. 3*b*, uitstrekt]. Een van zijn koppen had eene slachtwonde, die naar haren aard tot den dood van het Beest moest leiden. Er trad echter tegen alle verwachting genezing in [loopt dit niet parallel met de teekening van den Draak, die, op de aarde neergesmakt, als versuft is, maar daarna weer gaat woeden, 12$_{9, 13}$? Zie aldaar *Uitleg*].

3*b* *De indruk* is geweldig, vs. 3*b*, 4. Versteld over de genezing, loopt de gansche menschheid als één massa, waaronder de uitzonderingen (vs. 8)
4 niet worden opgemerkt, achter het Beest aan. In aanbidding vallen zij neer voor den Draak, aan wien het Beest zijne zelfs den dood trotseerende en overwinnende macht te danken heeft; natuurlijk niet met bewustheid: in die genezing herkennen zij goddelijke macht, aanbidden daarom dengene, die achter het Beest staat, als ware hij God, maar het is de Draak! Ook voor het Beest zelf vallen zij in aanbidding neder, als ware ook dàt de hoogste hulde waardig als belichaming van Gods majesteit en onoverwinnelijke macht.

Opmerkelijk is in vs. 1–4 drieërlei: *a*) dit Beest treedt op als uitvoerder van de gedachten van den Draak en heeft daartoe ontvangen alles, waarover de Draak beschikt: herinnert dat niet aan den Christus, die Gods heilsraad uitvoert en daartoe alles ontvangen heeft waarover God beschikt? zie Joh. 5$_{18-27}$. *b*) dit Beest heeft eene slachtwonde, doodelijk, maar genezen: komt dat niet overeen met de slachtwonde van het Lam, 5$_6$? Hier is zelfs hetzelfde werkwoord gebruikt, dat letterlijk „kelen" beteekent. *c*) dit Beest is aanleiding tot aanbidding van den Draak: loopt dat niet parallel met de verheerlijking Gods om de openbaringen Zijner heerlijke macht in den Christus? Zie b.v. Joh. 9$_{32, 33}$, Matth. 9$_8$, Luk. 5$_{25, 26}$; loopt de verwondering over het Beest niet parallel met de verwondering over den Christus? Zie b.v. Joh. 6$_{14}$, Matth. 8$_{27}$. Die trekken stellen ons in staat het anti-goddelijke karakter van dit Beest nader te bepalen: het is antichristelijk, een teekening van den anti-christ. Dit wordt bevestigd door de volgende verzen.

5 *c*) *Zijn optreden*, vs. 5—8. Het Beest krijgt allereerst een mond, om grootspraak en lasterlijke taal te uiten. Het is dus aangaande zichzelven met hoogen dunk vervuld, alsof het over alles beschikken kan. Het krijgt nu de gelégenheid om zijn trotsche gedachten uit te spreken en wel zóó, dat aangetast wordt wat heilig is (vs. 6); en het rècht daartoe

gedurende 42 maanden (zie 11$_2$ *Uitleg*). Dat wijst op eene beschikking Gods, waarmee aangeduid wordt, dat, al staat het Beest in dienst van den Draak, het toch Gòds doel moet dienen: zóó lang spreken tot duidelijk aan het licht is getreden in de volle ontwikkeling van zijn spreken, dat
6 hier de vijandschap tegen God aan het woord is. — Als het daartoe overgaat, komt niets voor den dag dan lastering tegen God, diens Naam, diens tabernakel en die in den hemel hun tent hebben; let op het 4-tal, dat uitdrukt, dat die lastering niets onaangetast laat wat heilig is. Lasteren = de waardigheid aantasten, smadelijk verwerpen. Het Beest tast zoo aan: God zelf (denk aan de hedendaagsche uiting: God is het kwaad!); Gods Naam: de openbaring van Zijn Wegen, in heil en straf (denk aan de oordeelvellingen van menschen over God in den oorlogstijd); Gods Tabernakel: Zijne woning onder zondige menschenkinderen op aarde, de gansche sfeer der verzoening en der gemeenschap met Hem, door Zijne genade in het aanzijn geroepen (denk aan allerlei uitingen, waarmee heden ten dage gesmaald wordt op de heerlijke dingen, waarbij het Evangelie des kruises ons bepaalt); die hun tent in den hemel hebben: de geloovigen, wier „tehuis" de hemel is, Filipp. 3$_{20}$ (denk aan de smadelijke wijze, waarop ook tegenwoordig gesproken wordt over de Gemeente des Heeren, die in de dingen Gods leeft, alsof zij huichelaars en volksmisleiders waren). — Vervolgens krijgt het Beest ook de gelegenheid, evenals in vs. 5 door beschikking Gods, om zijn woorden door daden te bevestigen: de heiligen — Gode toegewijden, in gemeenschap met Hem levenden krachtens de verzoening in Christus, 1 Kor. 6$_{11}$ — te beoorlogen (zie 12$_{17}$ *Uitleg*) en ten onder te brengen door zijn geweld. Bovendien krijgt het door dezelfde beschikking Gods gezag over al wat „geslacht, natie, taal en volk" heet, zoodat de menschheid in alle tijden en wereldstreken door het Beest beheerscht (zie voor „macht" in dezen zin Luk. 19$_{17}$) wordt.
8 Het *resultaat* van het optreden van het Beest teekent vs. 8. In tegenstelling met degenen, die hunne tent in den hemel hebben, staan „die op de aarde wonen" misschien als zulken, die hierbeneden hun „tehuis" hebben, die in aardschen gedachtenkring leven, al zijn velen van hen nòg zoo geestelijk op hun manier. Eenvoudiger is echter, te denken aan de massa, evenals in vs. 3. Die brengen allen aan het Beest de hoogste hulde toe. Het zijn degenen, „van wie de naam niet opgeteekend staat in het Boek des Levens van het geslachte Lam van de grondlegging der wereld af". Dat „boek des levens" wordt ook genoemd 17$_8$, 20$_{15}$, 22$_{19}$. Het is de rol, waarop de namen staan dergenen, die het ware leven ontvangen; die namen staan daarin van de grondlegging der wereld af, zie 17$_8$, dus krachtens souvereine beschikking Gods. Het is „des Lams", omdat het op naam staat van het Lam; òf omdat de naam van het Lam als eerste in dat boek prijkt, wijl dat Lam krachtens deszelfs slachting de oorzaak des levens voor de anderen is, vgl. 1$_{18}$, 2$_7$, 5$_9$, $_{10}$. — De

menschheid gaat dus in twee groepen zich scheiden: de ééne wordt gevormd door de aanbidders van het Beest, de andere door degenen, die het Lam toebehooren.

Uit dit laatste blijkt duidelijk, dat het Beest de tegenvoeter is van het Lam, dus eene teekening van den Antichrist, op wien 1 Joh. 1 18 wijst. Dat blijkt evenzeer uit hetgeen de mond van het Beest spreekt vlgs vs. 5, 6, juist het tegendeel van hetgeen de Christus doet door Zijn Woord: God verheerlijken over de heele linie, zie Joh. 17, vooral vs. 4; 6, 26; 3, 21, 23; 11, 12, 13.

Uit hetgeen vs. 1–8 aangaande den Antichrist bevat, is *niet* op te maken, dat het *een persoon* is. Hij staat hier vóór ons als een figuur, die in den loop der eeuwen — denk aan vs. 2 en Dan. 7! — zich vertoond heeft, wier verschijning steeds duidelijker zijn karakter doet uitkomen en zijne macht ten top doet stijgen tot eene in de wereld alles beheerschende macht, ingaande tegen de koninklijke heerschappij Gods. (Zie verder na vs. 18, blz. 123).

9, 10 Vs. 9, 10 geven *vingerwijzingen* voor de leden der Gemeenten, in wier midden het Boek der Openbaring gelezen wordt, vgl. 1 3; 2 7, 11, 17, 29; 3 6, 10, 12. De vermaning in vs. 9 moet ontdekkend werken en aansporen tot gebruik der ooren, om acht te geven op het gelezene, dat als Woord Gods komt, zie 2 7 *Uitleg.* Mag die vermaning verstaan worden in gelijken zin als Matth. 24 15 (: „die *het* leest, die merke daarop", geve acht!), dan dient zij wel om de oogen te openen voor verschijnselen in de wereld, die de aanwezigheid en de werkzaamheid van het Beest in de wereld verraden: voor de eerste lezers met name de veldwinnende *keizervereering* in het Romeinsche Rijk (zie Tekst en Uitleg op de Brieven II Petr. I—III Joh. en Judas[2] pag. 14), in onzen tijd verschijnselen als het Bolsjewisme, waar satanische macht achter staat. [Het kàn echter ook uitsluitend
10a op het in vs. 10 volgende slaan. Vs. 10a is niet geheel duidelijk. Wel, dat het op vervolgingen ziet, reeds aanwezig en in den volgenden tijd toenemend, of te wachten. Maar slaat de eerste uitspraak op vervolgers of vervolgden? Of spreekt zij van vervolgers, om de vervolgden te waarschuwen? Of om de laatsten te vertroosten? De aanvangswoorden van vs. 10 luiden naar het oorspronkelijk enkel: „zoo iemand tot gevangenschap . . . ." Dat kan op tweeërlei wijze aangevuld, òf met: „zich gevoerd ziet", naar Jer. 15 2, 43 11, òf met: „leidt" in overeenstemming met de tweede uitspraak. Het laatste heeft m. i. de voorkeur, juist om die overeenstemming met wat in hetzelfde verband voorkomt. Dan dienen beide uitspraken in verband met 10b tot vertroosting van de vervolgden. Lettende op vs. 7 ligt het voor de hand, aan vervolgers te denken, die met gevangenschap en zwaard de Gemeente bedreigen. Hoe machtig zij ook
10b optreden, zij graven eigen graf. Vs. 10b zegt, dat onder die omstandigheden de beteekenis uitkomt van de volharding en het geloof der heiligen;

eenerzijds, dat het er op aankomt in dien lijdensweg te blijven in het geloof, andererzijds, dat zulks niet ijdel is.

Slotsom van vs. 1—10: benauwde tijden breken aan, waarin de Duivel door den Antichrist geweldige macht uitoefent, de niet in het Levensboek geschrevenen rondom dien Antichrist vergadert tot een Godevijandige legermacht, die de Gemeente in den diepsten nood brengt, waardoor hij zijn Rijk des verderfs sticht tegenover de genadeheerschappij Gods en dat opvoert tot den top van macht en aanzien, zoodat er van het Rijk Gods niets terecht dreigt te komen — evenwel tevergeefs, zooals zachtkens, maar duidelijk genoeg, wordt gezegd.

Het Beest uit de aarde, vs. 11—18.

11 *Zijn karakteristiek*, vs. 11. Het komt op *uit de aarde*. Inzooverre „aarde" en „zee" tegenover „hemel" bij elkander behooren, ligt hierin verwantschap met het 1e Beest: het 2e heeft gelijken oorsprong, dankt nl. het aanzijn aan den Draak. Er is echter verschil. Vertegenwoordigt de zee den duisteren achtergrond der dingen, zie 12$_{18}$ *Uitleg*, dan is de aarde uitdrukking van de zichtbare werkelijkheid, waarin de wereldhistorie zich afspeelt. Dit is geen monster, zooals het eerste. Het lijkt onschuldig: het heeft 2 horens, er uitziende als die van het Lam (dat dit horens heeft, wordt hier voor het eerst gezegd; al ontbreekt in het grieksch, evenals bij „Draak" het lidwoord, dat is alleen om nadruk te leggen op het karakter van „lam" en „draak", maar bedoeld is *het* Lam zoowel als *de* Draak); die wijzen op macht, het getal 2 versterkt deze gedachte, zie den *Uitleg* op 12$_3$ en 11$_2$. Die macht wordt intusschen uitgeoefend door het woord, want hier wordt nadrukkelijk geconstateerd, dat het spreekt, en wel „als de Draak". Uit dit laatste blijkt, wat men bij de eerste kennimsaking niet onmiddellijk opmerkt, dat het in dienst van den Draak staat, dus evenals het eerste Beest werktuig des Duivels is.

12 *Zijn optreden*, vs. 12, 13. Dit 2e Beest beschikt over dezelfde macht [gezag, autoriteit] als het 1e, is dus even gevaarlijk. Het oefent die uit „voor het aangezicht", onder de oogen van het 1e Beest, maar tevens als wegbereider daarvan, vgl. Gen. 41$_{42}$, 1 Sam. 15$_1$, Mal. 3$_1$. Het bewerkt, dat degenen, die hun tehuis op de aarde hebben (zie vs. 8), het 1e Beest de hoogste hulde bewijzen. In de toevoeging „welks doodelijke wonde genezen werd" wordt naar vs. 3, 4 aangegeven wat tot die hulde bewoog.

13 Niet het minst is daaraan bevorderlijk, dat dit 2e Beest groote teekenen doet, die op groot vermogen wijzen; zelfs vuur van den hemel doet nederdalen voor de oogen der menschen. Dit laatste herinnert aan Elia, 2 Kon. 1, en geeft aan dit Beest den schijn, alsof het in den dienst der Godheid staat, want vuur is van ouds onder de volken als eene goddelijke gave beschouwd.

14 Vandaar *zijn invloed*, vs. 14—17, zoodat het er gemakkelijk in slaagt, degenen die op de aarde hun tehuis hebben (zie op vs. 12) te bewegen,

een beeld te maken voor het Beest, dat — al weer wordt de aandacht gevestigd op hetgeen geweldigen indruk maakte! — de wonde van het zwaard „heeft" (waarbij zeker gedacht moet worden aan het litteeken, evenals bij Jezus Joh. 20$_{25, 27}$) en er van genezen en zóó weer òpgeleefd is (vgl. vs. 12 en 3); dus voor het 1e Beest. Dat beeld — waarbij de keizerbeelden en die van de Godin Roma voor den geest der eerste lezers kwam — is middel om de aandacht te concentreeren op [zoo sterk mogelijk te bepalen bij] dat 1e Beest, dat te maken tot middelpunt van een eeredienst, zooals
15 uit het slot van vs. 15 blijkt. Het 2e Beest doet echter nog meer. Het krijgt gelegenheid—wel door beschikking Gods (zie vs. 5 *Uitleg*), die de ongerechtigheid zich laat uitleven — om dat beeld te „bezielen"; daarvan is het beoogde gevolg, dat dit beeld zich ook gaat uiten in spreken, en bewerkt, dat allen, die het geen goddelijke eer bewijzen, gedood worden. Het wordt dus uitgangspunt van machtsoefening in woord en daad ten behoeve
16 van het 1e Beest. Het toppunt daarvan is, dat het aan alle in vs. 14 genoemden — met hun eigen instemming, blijkens: „het maakt .... dat het geeft" — een kenmerk opdrukt, en wel op hun rechterhand (waarmee de meeste kracht wordt geoefend bij den arbeid) of op hun voorhoofd (waarachter de hersenen liggen, wat op het denkvermogen wijst); daardoor worden zij in hun werken en denken geteekend, dus ook aan hun lichamelijken en geestelijken arbeid gekend, als dienende het 1e Beest. Dat
17 heeft echter nog eene bijzondere bedoeling vlgs vs. 17. Koopen en verkoopen mogen alleen degenen, die dat kenmerk dragen, — die het niet hebben, worden dus uitgesloten van het handelsverkeer, zoo onmisbaar voor het levensonderhoud — hetwelk bestaat òf in den naam van het 1e Beest, òf in het getal, dat uitdrukt wat dit Beest naar zijn innerlijk wezen is, dat dus met dien naam overeenkomt.

18 *Zijn karakteristiek*, vs. 18. Op dit punt komt uit, of iemand al dan niet de wijsheid bezit. Wie onderscheidingsvermogen heeft — vgl. hierbij vs. 9 en den *Uitleg* —, die vorsche uit, wat in dit getal besloten ligt. Hoe raadselachtig het er ook moge uitzien, het is mogelijk er achter te komen; want het is een „menschengetal", bij den mensch gebruikelijk en dus kenbaar (vgl. „menschenmaat" 21$_{17}$), nl. 666. Om dit raadselachtige getal te verstaan, moeten we er op letten, dat het grondcijfer de 6 is. Dit komt er in voor, *a*) als éénheid, *b*) met 10 vermenigvuldigd, *c*) met 100 vermenigvuldigd. Zóó gezien, ligt daarin eene ontwikkeling aangeduid; van een punt wordt een lijn, van een lijn een vlak en wel een vierkant vlak. Opmerkelijk is, dat niet voortgeschreden is tot het duizendtal, maar dit getal in de rij der honderden blijft staan. Is 1000 het getal der volkomenheid in ruimte en tijd, 100 is dat der volkomenheid in ruimte (vgl. op 11$_3$). 10 geeft de volkomenheid in kracht aan (vgl. Gen. 31$_{41}$, ook de 10 horens van het Beest uit de zee, 12$_3$). 6 wijst op arbeid, vgl. de 6 dagen der Schepping en de 6 werkdagen in het 4e Gebod. Zoo ligt

dan in het getal 666 uitgedrukt, dat het Beest uit de zee zijn werk in de periode, waarin hij het verricht, met volle kracht over de heele aarde uitoefent en tot volle ontwikkeling brengt. Welk werk dat is, moet afgeleid worden uit de teekening van het Beest zelf in vs. 1–8 en van zijn beeld in vs. 15–17: het tegendeel van het werk Gods, tegen God ingaande, Hem en Zijn werk aantastend (vs. 6), om dat te vernietigen, Hem Zelf van Zijne plaats te dringen en die plaats te doen innemen door den Draak; nader bepaald door de roode kleur van den Draak, 12$_3$ (zie den *Uitleg*): het werk der ongerechtigheid. Zóó geeft het getal 666 de geweldige ontwikkeling der ongerechtigheid aan, die voortgaat tot de uiterste krachtsontplooiing toe. — Daar het getal op zinnebeeldige wijze weergeeft wat in „den naam" van het Beest besloten ligt, wordt duidelijk, dat wij hier niet aan een eigennaam moeten denken, dien het Beest zou dragen. De naam drukt uit, wat van het wezen naar buiten openbaar wordt (Ex. 33$_{18-23}$, 34$_5$, 6), wat persoon of zaak kenmerkt (b.v. Jezus, Mt. 1$_{21}$). Hier dus de ongerechtigheid van het Beest. Het zetten van „den naam" of „het getal van den naam" van het Beest op menschen drukt dus uit, dat het Beest die menschen zóó beinvloedt en bewerkt, dat zij in zijn sporen treden, in hun denken en handelen zijn wil doen, door de ongerechtigheid beheerscht worden, met hart en ziel meewerken aan den triomf der gruwelijkste ongerechtigheid.

De beteekenis van dit 2e Beest leeren wij kennen uit de talrijke trekken. *a*) Het komt op uit de aarde, vs. 11*a*, is dus wel gedacht als zich vertoonend in menschen, vgl. ook *f*). *b*) Het staat in dienst, 12*a*, en werkt ten behoeve van het 1e Beest, vs. 12*b*. *c*) Het draagt hetzelfde karakter als het 1e Beest, maar is gevaarlijker: het heeft gelijkenis met het Lam, vs. 11*b*, doch staat er evenals het 1e Beest tegenover, vs. 11*c*. *d*) Het werkt door spreken, vs. 11*c*, 14*b* („zeggende"). *e*) Zijn spreken wordt door teekenen ondersteund, vs. 14*a*. *f*) Zijn werken loopt parallel met die van Johannes den Dooper: als wegbereider voor het 1e Beest, vs. 12*a*, vgl. Luk. 1$_{17}$, Joh, 1$_{23, 31}$; door het beeld een geest te geven, herinnerend aan Luk. 3$_{21, 22}$, Joh. 1$_{32, 33}$, wat nageaapt wordt. Ook met dat van Elia, vs. 13 vgl. 2 Kon. 1$_{10}$ e. v., en dat van de 2 getuigen, Op. 11$_5$. Het doel daarvan staat echter tegenover dat der genoemden. *g*) Het brengt de menschen tot aanhangen van het 1e Beest, vs. 15, gelijk de apostelen menschen brengen tot den Christus. *h*) Het drukt dien aanhangers van het 1e Beest een merkteeken op, zooals de gezanten van Christus Zijnen aanhangers in den Doop, Mt. 28$_{19}$. Het beeld, dat door al deze trekken voor ons oprijst, is klaarblijkelijk dat van „den valschen profeet", 16$_{13}$ en 19$_{20}$ genoemd. We worden herinnerd aan 1 Joh. 1$_{18}$, 4$_3$. Dat 2e Beest was merkbaar in godsdienstige stroomingen uit die dagen, die zelfs een soort messiaansche verwachting kenden, droomend van een door een goddelijken verlosser ingeleid gouden tijdperk, het aller-

sterkst in die kringen, waarin de keizervereering bloeide. We hebben echter ook verder te denken aan alle mogelijke godsdienstige stroomingen, in den loop der eeuwen zich vertoonend, die de aandacht der menschen richten op en kluisteren aan een anderen Christus dan dien der Schriften. Maar ook aan zulke, die, omdat ze met al wat Christus en godsdienst heet, gebroken hebben, alle krachten inspannen om de heerschappij van God en Zijnen Christus te verijdelen door een heilsstaat te prediken van gansch anderen aard.

Wat wij uit vs. 1–4 opmaakten aangaande de beteekenis van het 1e Beest, wordt in vs. 11 e. v. bevestigd door een 4-tal opmerkelijke trekken. *a*) Er wordt een beeld gemaakt van dat Beest: wat teekening was, wordt belichaamd. Is dat geen naäping van de verschijning van den Christus in Jezus van Nazareth? *b*) Dat beeld wordt tot het verderfelijke werk toegerust met een „geest". Is dat geen tegenhanger van Jezus' toerusting met den H. Geest bij Zijnen Doop in den Jordaan? *c*) Het oefent alleenheerschappij uit op de aarde, vs. 15. Staat dat niet tegenover den Christus volgens diens plechtige verzekering Matth. 2818? *d*) Het vestigt de heerschappij der ongerechtigheid en brengt die tot de hoogste spanning, vs. 18. Is dat niet het tegendeel van den Christus volgens Jer. 3315. Rom. 521 en heel zijn optreden tijdens Zijne omwandeling op aarde? Hieruit blijkt ten duidelijkste, dat *het Beest uit de zee* den Anti-christ voorstelt als de groote macht, die achter allerlei historische verschijnselen staat en in zekere tijden zóó duidelijk werkt, dat men hare vertegenwoordigers als met den vinger kan aanwijzen. Ook hier is echter niets, dat ons dwingt te denken aan belichaming in den laatsten tijd in één bepaald persoon, waartegen zich ook 1920 verzet (zie aldaar *Uitleg*). Wel ligt er in, dat die Antichrist in den laatsten tijd tot volle ontwikkeling komt en daarmee tot volle openbaring van zijn vreeselijk karakter, evenals „de mensch der zonde" in 2 Thessal. 2, als de verpersoonlijkte ongerechtigheid.

Slotsom van vs. 11—18: Hier wordt verklaard, hoe de Duivel aan zijne geweldige heerschappij op de aarde komt: door het woord, dat hij uit tal van monden laat brengen. En hoever hij het op die wijze brengt: tot eene alleenheerschappij, waarin de ongerechtigheid zich uitleeft op zoodanige wijze en in zulk eene mate, dat er voor eene koninklijke heerschappij Gods geen plaats op de aarde schijnt over te blijven. — Hoe komt hierin uit, dat de Duivel „de aap van God is" (Luther), die immers door Zijn Woord Zijn koninkrijk opricht in deze wereld.

C. *De handhaving en de zegepraal van Gods koninklijke heerschappij in dien strijd*, 141–20.

14 *De onbewegelijkheid van de koninklijke heerschappij Gods*, vs. 1—5.

1 Treffend — „Zie"! — wordt die afgebeeld in *het Lam met de* 144000 (74 *Uitleg*) *op den berg Zion*. Welk eene tegenstelling met het rumoer

van den Draak en zijne legermacht in de wereld. Hier majesteitelijke rust en kalmte: het Lam staat op den berg Zion. Met de 144000, waarvan dus niet één wordt gemist. Zij dragen den Naam Zijns Vaders aan hun voorhoofden; in onderscheiding van 3$_{12}$, 7$_3$, 9$_4$ ligt hier de nadruk op het kindschap Gods, dat zij danken aan dat Lam als den Zoon, vgl. 5$_9$, $_{10}$. Hij is het Hoofd, zij zijn de leden van één lichaam, de nieuwe menschheid, vgl. Ef. 1$_{22}$, $_{23}$, Joh. 12$_{32}$, 17$_6$, $_{12}$, $_{22}$, $_{25}$, $_{26}$. Op den berg Zion, dus op de aarde, maar in deze zinnebeeldige omgeving toch zinnebeeldig bedoeld. Zion is niet enkel de zetel van Gods heerlijkheid op aarde, Ps. 50$_2$, Jes. 8$_{18}$, Joël 3$_{17}$, maar ook het middelpunt des heils, Ps. 14$_7$, 20$_3$, 128$_5$, Jer. 31$_{12}$, Obadja $_{21}$. De *berg* Zion wordt nadrukkelijk genoemd als zetel van Jehova's heerlijke koningsmacht Ps. 78$_{68}$, Jer. 8$_{19}$, Micha 4$_7$, zoodat de vermelding van dezen berg te dezer plaatse aan dit tooneel nog bijzondere kleur geeft: het is uitbeelding van Gods koninklijke heerschappij. Hier is het koninkrijk Gods op aarde: de koning uit Ps. 2$_6$, met Zijn volk.

2 In welke zielsgesteldheid die 144000 daar staan, beschrijft vs. $_{2, 3}$. Joh. hoort een stem, die uit den hemel, 4$_1$ *Uitleg*, komt met majesteitelijke kracht, zie 1$_{15}$ *Uitleg*, 19$_6$; 6$_1$: *Uitleg*, 19$_6$. Aan den anderen kant klinkt

3 die stem als citerspel. Dat herinnert aan de 24 Oudsten uit 5$_8$. Opmerkelijk is de verandering in den tijd van het werkwoord, dat in vs. 3*a* in den tegenwoordigen tijd staat. Het kon op zichzelf gevolg zijn van de levendigheid der voorstelling. Maar de zangers zingen „voor" of „tegenover" den Troon en de 4 Levende wezens en de 24 Oudsten, kunnen dus niet met die 24 vereenzelvigd worden. Bovendien wordt in 3*b* van de 144000 gesproken. Dit doet denken aan verandering van onderwerp. De 144000 zingen „een nieuw lied", reeds in 5$_8$ genoemd (zie aldaar *Uitleg*). Zij worden daartoe geïnspireerd door het citerspel. Dat is hun voorrecht, zooals blijkt uit de opmerking, dat niemand dat nieuwe lied kon [kan] leeren dan de 144000, gekarakteriseerd als „de van de aarde gekochten" in den zin van 5$_9$. Alleen wie het werk van Christus bij ervaring leerde kennen, is in staat dat nieuwe lied te leeren zingen; hierbeneden is het steeds een „leeren", het volmaakte „zingen" geschiedt in den hemel. — Dat nieuwe lied staat in treffende tegenstelling met de hulde aan het Beest uit de zee, 13$_4$, en met het angstwekkende van diens machtsontplooiing, 13$_7$, $_{15}$, $_{17}$. Het herinnert aan Ps. 4$_8$.

4 Die 144000 worden nu nader geteekend, zooals zij zich op aarde gedragen, vs. $_{4, 5}$. *a*) zij hebben met vrouwen zich niet bezoedeld, want zij zijn maagden. Hier te denken aan ongehuwden staat, opzettelijk bewaard, verbreekt het zinnebeeldige verband; zou ook het huwelijk verlagen, wat niet strookt met 21$_9$. „Met vrouwen niet bezoedeld" is beeld van trouw in godsdienstigen zin, het tegendeel van de uit de profetische schriften welbekende ontrouw, b.v. Hosea 1$_2$ e. v. Naar den positieven kant wordt dit, nader verklarend, uitgedrukt in hun „maagdelijken staat"

(vgl. 1 Kor. 7$_{34, 36}$ e. v.): zij bewaren den staat, waarin zij zich bevinden, zie 2 Kor. 11$_{2}$. *b*) Zij volgen het Lam overal en te allen tijde, in vreugd en smart; hier vindt het onder *a*) genoemde de vereischte opheldering. *c*) Zij zijn door koop, 5$_{9}$, afgezonderd uit de menschheid en maken één geheel van eerstelingen uit voor God en het Lam. Dat herinnert aan de eerstelingen van den oogst, den Heere gewijd, Lev. 23$_{17}$ e. e. Amos 6$_{1}$ noemt Israël „den eersteling der volken", omdat de Heere Zich Israël tot een volk des eigendoms verkoos en toewijdde in Zijn Verbond. (Vgl. voor de gedachte ook Hebr. 12$_{23}$). Zoo worden hier de 144000 geteekend als door God en het Lam — als uitvoerder van Gods Heilsraad — aan die beiden verbonden en eigen. *d*) Zij zijn vrij van alle bedriegelijke taal, met Gods Waarheid in strijd; de tegenstelling met het 2e Beest, 13$_{14}$ e. v. doet inzonderheid denken — ook in verband met 1 Joh. 2$_{22}$ — aan hunne belijdenis inzake den Christus. *e*) Zij zijn vlekkeloos, zoodat er op hen geen enkele aanmerking is te maken, den Duivel ten spijt, 12$_{10b, 11}$, dank zij het bloed des Lams, 7$_{14}$.

Slotsom van vs. 1—5: temidden van den door den Duivel veroorzaakten woedenden strijd, staat de Gemeente van Christus onwrikbaar rondom Hem geschaard in de wereld, in Hem verheugd; de zoo heftig bedreigde koninklijke heerschappij Gods blijft onbewogen.

De zekerheid van den val der wereldmacht, vs. 6—13.

De 3 *engelen*, welke bij elkander behooren en — let op het 3-tal — Gods oordeel aankondigen.

6 De 1e — „een anderen" wijst eenvoudig op een nieuw lid uit de engelenschaar — vliegt in het hoogste deel van den hemel, 8$_{13}$, alles bestrijkend wat daaronder ligt. Hij heeft het Eeuwig Evangelie; in het grieksch zonder lidwoord, om nadruk te leggen op de aard van hetgeen hij heeft: een blijde boodschap, die steeds dezelfde is in alle tijden. Hoe hij dat heeft, wordt niet gezegd. We kunnen misschien het best zeggen, dat hij „houder" daarvan is. Klaarblijkelijk vertegenwoordigt hij de Evangelieverkondiging in alle tijden, want hij moet de blijde boodschap [der verlossing in Christus] als het ware uitstorten over de bewoners der aarde, nadrukkelijk nader verklaard: over al wat natie, geslacht, taal en volk heet (zie 5$_{9}$ *Uitleg*). Maar zóó, dat zij uit zijn mond op dit oogenblik
7 bijzondere beteekenis heeft, als een laatste roepstem. Hij roept immers met vèrdragende stem, die overal gehoord wordt, de bewoners der aarde op, om hun verkeerde wegen te verlaten, God te [gaan] vreezen en Hem glorie toe te brengen. Als drangreden daartoe roept hij uit, dat de ure, waarin Hij het beslissende *oordeel* uitspreekt als Rechter, is aangebroken. Daarom roept hij nog nadrukkelijk òp tot aanbidding van dien God, wijl Hij ook de Schepper is van het Heelal, in 4 onderdeelen onderscheiden om op het allesomvattende van Zijn scheppingswerk te wijzen: alles heeft aan Hem het aanzijn te danken. Daar die engel het eeuwig evangelie

heeft, is het oordeel Gods des te ernstiger: onheilspellend voor de tegenstanders daarvan.

8 De 2e engel, die achter hem aankomt, roept den val uit van *Babylon*. „Het groote Babylon" wijst er op, dat niet het bekende historische Babylon bedoeld is. Wat dàt in het klein was, is het hier bedoelde in het groot. Gedacht is aan „de groote stad" uit 11$_8$, de wereldstad, het centrum der wereldmacht. Zij wordt hier als „Babylon" geteekend, omdat Babel reeds bij de Profeten bekend is als toppunt van verheffing tegen den Heere, Jer. 51$_1$. Met woorden, die aan Jes. 21$_9$ en Jer. 51$_8$ herinneren, wordt haar val vermeld, in gelijken zin als bij die profeten: als reeds geschied. Daarmee wordt het volkomen zekere van dien val aangekondigd (evenals de Komst des Heeren Jud. vs. 14). In de herhaling van het „gevallen" ligt vreugde en verrassing. Gevallen is zij, die alle volken heeft meegesleept op hare verderfelijke paden, hen vervullend met den geest des afvals van den levenden God — de geestelijke hoererij, uit de Profeten welbekend, zie b.v. Jer. 3 —, waarvan zij zelf vol is. In het sprekende beeld van het toedienen van verhittenden wijn wordt dit uitgedrukt: daarmee heeft zij alle volken in een roes gebracht, waarin zij hoe langer hoe verder afzwierven van den levenden God.

9 De 3e engel, die de rij sluit, kondigt den ondergang aan van *allen, die zich hebben overgegeven aan den dienst van het Beest uit de zee* en het teeken daarvan dragen, zie 13$_{16}$ *Uitleg*. De wijze van uitdrukking — „zoo iemand... aanbidt .... aanneemt ...., ook hij zèlf zal drinken ...." — geeft aan,

10 dat er geen uitzondering en dat het eigen schuld is. Eigenaardig is de aanhef van vs. 10: „ook hij zèlf zal drinken ...." Evenals het groote Babylon, dat zijn val te danken heeft aan den toorn Gods. Tegenover „den verhittenden wijn" van Babylon staat „de verhittende wijn" Gods: wie van den eersten dronk, moet ook van den laatsten drinken. Het is de wijn, die zich bevindt in den drinkbeker, die gevuld is met Gods toorn: die wijn is onvermengd, de toorn dus in het minst niet getemperd, maar in volle kracht. Hij staat al klaar, en niet tevergeefs! In welken zin die wijn Gods verhit, zegt vs. 10*b* en 11*a*, in beelden, ontleend aan de verwoesting van Sodom en Gomorrha: vuur en zwavel, Gen. 19$_{24, 28}$, wat overeenkomt met de benaming, in 11$_8$ aan de wereldstad toegekend. „Gepijnigd worden" sluit bestaan in, zoodat hier geen sprake is van algeheele vernietiging, hoe vernietigend het vonnis ook zij. „Onder de oogen van heilige engelen en van het Lam" wijst eenerzijds op den triumf van Gods koninklijke heerschappij, vgl. Matth. 24$_{30, 31}$, 25$_{31}$, drukt zóó echter andererzijds vergrooting der smart uit: engelen zijn dienstbaar aan het heil van zondaren, Hebr. 1$_{14}$, dat door het Lam is aangebracht Joh. 1$_{29}$.

11 Die pijniging duurt eeuwig, want de rook van het vuur en den zwavel, die tot hun pijniging dienen, stijgt in alle eeuwigheid op. Dat herinnert aan het eeuwige vuur, vgl. Jud. 7 *Uitleg*, zoodat gedoeld wordt op de Hel.

Daar loopt op uit wat begon met drinken uit den toornbeker Gods, dat reeds op aarde aanvangt, evenals de val der wereldmacht op aarde plaats heeft. — Hoe vreeselijk dat lot is, wordt geteekend in het volkomen gemis van verademing, die immers overdag noch bij nacht — deze uitdrukking bevestigt, dat de ellende reeds op aarde aanvangt — wordt gevonden. Het slot van dit vers zegt nogeens uitdrukkelijk, wie daaraan onderworpen worden, opdat de schuldigen nog tot bezinning komen, vgl. 2 Petr. 3$_9$ en Op. 14$_7$.

12 *Een woord voor de Gemeente* besluit dit tooneel, vs. 12, 13.

Wie in vs. 12 spreekt, is niet duidelijk. Vs. 13, dat een nieuw element inbrengt, waarbij Joh. voor den dag komt, pleit voor den 3en engel. De overeenkomst met 13$_{18}$ en 13$_{10b}$ [9, 10] zou voor Joh. kunnen pleiten. De bedoeling van het woord is duidelijk: hier komt aan het licht *de beteekenis van de volharding der heiligen*, 5$_8$ *Uitleg*, die nader gekenschetst worden als zulken, die — onder nood en strijd — blijven bij de geboden Gods, 12$_{17}$ en 1 Joh. 3$_{23, 24}$, en bij het geloof in Jezus, in tegenstelling met de aanbidding van het Beest, 14$_4$ *Uitleg*.

13 In nauw verband hiermee staat wat de stem uit den hemel — van een engel? — aan Joh. opdraagt. Hij moet iets opteekenen, natuurlijk opdat het bewaard blijve om dienst te doen zoovaak het noodig is. En wel: „Zalig de dooden, die in den Heere sterven, van nu af." Zooveel onderdeelen, zooveel vragen in dit korte en veelzeggende woord! Het eenvoudigst is, te letten op de tegenstelling met vs. 8–11, waartoe het werkwoord „verademing krijgen", van denzelfden stam als „verademing" in vs. 11 alle aanleiding geeft. Ten hoogste gelukkig geprezen worden die dooden, welke nader gekarakteriseerd worden als „de in [de gemeenschap met] den Heere [Jezus] stervenden." Waarom, wordt hier niet afzonderlijk vermeld. De reden moet dus liggen in dat „in den Heere sterven" zelf: door dat sterven worden zij weggenomen van het wereldtooneel, dat vol ellende is door de gerichten Gods, vs. 7 aangekondigd, nader in vs. 8–11. Zoo alleen wordt de bijvoeging „van nu af" duidelijk: van dit oogenblik (waarop het oordeel voor de deur staat) àf zijn zij gelukkig te prijzen, die in den Heere sterven! De bevestiging daarvan geeft vs. 13*b*. „Zoo is het", zegt de H. Geest [in Johannes' binnenste?] en geeft het door hen zelf vurig begeerde en door God hun weggelegde resultaat van dàt sterven aan: zij krijgen verademing, en wel zóó, dat zij geheel ontheven zijn van alle moeiten, die hen in dit leven drukt, waarbij we zeker wel inzonderheid mogen denken aan de zielespanning om toch Gods geboden en het geloof in Jezus vast te houden, vs. 12; verademing, die in tegenstelling met „geen verademing dag en nacht" uit vs. 11 als duurzaam, als een volkomen òpleven gedacht moet worden. De grond voor het bereiken van dit resultaat wordt aangegeven in den slotzin: „want hunne werken komen achter hen aan." Die werken zijn wel:

het vasthouden aan de geboden Gods en het geloof in Jezus. Die zijn niet tevergeefs. Zij hebben waarde in denzelfden zin als Matth. 25$^{35-40}$, als evenzoovele bewijzen van de rechte verhouding tot God en Jezus. Daarmede in overeenstemming is het hen krachtens Gods beschikking wachtende heerlijke lot, vgl. 11^{18} en Hebr. 5$^{9, 10}$, vooral ook 2 Thess. 1$^{6-10}$.

Slotsom van vs. 6—13: het verbroken worden van den tegenstand tegen Gods koninklijke heerschappij over heel de linie staat vast; daarom is de volharding der geloovigen niet vruchteloos.

De uiteindelijke zegepraal van Gods koninklijke heerschappij, vs. 14—20.

Deze wordt geteekend in twee beelden: dat van den graanoogst en dat van het afsnijden der druiven. De uitleggers zijn verdeeld. Sommigen meenen, dat beide denzelfden zin hebben. Anderen zien verschil. Wij scharen ons onder laatstgenoemden, wijl vs. 19 en 20 het tweede beeld in eene richting leiden, die bij het eerste op geen enkele wijze wordt aangeduid. Joël 3^{13} (Hebr. 4^{13}) kan hier geen beslissing geven, wijl daar in het verband sprake is van de wrekende gerechtigheid des Heeren jegens de vijanden.

14 *De graanoogst*, vs. 14—16.

Evenals in vs. 1 vestigt Joh. met een „zie"! daarop de aandacht, verrast over hetgeen voor zijn oogen verschijnt. Een witte wolk, uitbeeldend goddelijke majesteit, wijzend op gericht (de wolk, vgl. 1^{7} *Uitleg*), waarbij de witte kleur heerlijkheid en heil teekent, vgl. 1^{14}, 3^{4} e. e. Matth. 28^{3} e. e. Die wolk dient als zegewagen voor een Persoon „den Zoon des Menschen gelijk", zie 1^{13} *Uitleg*, dus voor den Christus. En wel als de Koning van het Godsrijk — want een gouden kroon dekt Zijn hoofd — in heerlijkheid. Hij heeft een scherpe sikkel in de hand, is dus gereed
15 tot maaien. Hij vangt daarmee echter niet op eigen gelegenheid aan, maar wacht tot de wenk daartoe wordt gegeven. Dat geschiedt door een engel, die uit den 11^{19} genoemden tempel komt, dus uit de intieme woonplaats Gods (zie den *Uitleg* aldaar), en zoo naar Gods aanwijzing. Met luide, doordringende stem roept die „andere" engel (zie op vs. 6) Hem toe, de sikkel te „zenden" — het zwaaien geschiedt op grooten afstand, daarom „zenden", nl. op de aarde —, om te gaan maaien. Het uur daarvoor is naar Gods oordeel geslagen, want „de oogst der aarde" is gerijpt. De oogst in gelijken zin als Joh. 4^{35}: de opbrengst der aarde met betrekking
16 tot het koninkrijk Gods. Vs. 16 teekent de uitvoering daarvan. Wat Joh. daar ziet is dus: de Christus, die Zijn volk bij Zijne Wederkomst rondom Zich vergadert.

17 *Het oogsten der druiven*, vs. 17—20.

Dit geschiedt door een „anderen" engel (zie vs. 6), die komt uit den tempel (hier uitdrukkelijk als „de tempel in den hemel" aangeduid, omdat vs. 16 den blik op de aarde had doen richten en vs. 18 datzelfde doet), evenals de Zoon des Menschen vs. 14, en in onderscheiding van den

engel vs. 15, met een scherpe sikkel in de hand. Hieruit blijkt, dat dit tooneel samenhangt met, ondergeschikt is aan, uitvloeisel is van het in
18 vs. 14–16 geschilderde. Hij krijgt een opdracht met betrekking tot „den wingerd der aarde", waarbij de aarde zelf als de bodem beschouwd is, waarin een wingerd wortelt, nl. de menschheid, blijkens vs. 19 voorzoover zij voorwerp is van Gods toorn, dus in gelijken zin als 13₃. Die opdracht wordt hem gegeven door een „anderen" engel (zie vs. 6), die in tweeërlei zin gekenschetst wordt: 1) Naar de plaats vanwaar hij komt: „ het altaar". Daar alle nadere aanduiding ontbreekt, worden onze gedachten geleid naar „het altaar" uit 6₉ en hebben we in de verschijning van dezen laatsten engel te zien de verhooring van het gebed der martelaren, 6₁₀ (zie den *Uitleg* van 6₉–₁₁). 2) Naar zijne bijzondere bevoegdheid: hij heeft de beschikking over het vuur, herinnerend aan 8₅ (zie aldaar, *Uitleg*): over gericht, dat met de gebeden der heiligen in het nauwste verband staat, als verhooring daarvan; hierdoor wordt de onder 1) gegeven verklaring bevestigd. Hij geeft den engel uit den tempel bevel, de druiftrossen van den wingerd der aarde af te snijden, omdat ze rijp zijn: rijp voor het
19 gericht. Vs. 19 teekent de uitvoering dier opdracht: de afgesneden en zoo ingeoogste druiven werpt hij in den grooten persbak van Gods toorn: groot, omdat de gansche menschheid — buiten de in vs. 15 aangeduiden —
20 het voorwerp is van Gods toorn. De werking van dien toorn wordt beschreven, evenals bij de Profeten b.v. Jes. 63₃-₆, als een treden van de persbak. Dat het beeld is van gericht, wordt aangeduid in den bloedstroom, die uit de persbak vloeit. Hoogte en lengte daarvan wordt zinnebeeldig aangeduid. Omhoog reikt hij tot de toomen der paarden, die dus door het bloed waden [misschien met herinnering aan de ruiterschaar 9₁₇? of een geijkte uitdrukking?]; aanduiding van de volledigheid van het gericht. De lengte is 1600 stadien (ruim 66 uren gaans); 1600 = 40 × 40 en daar 40 een getal is dat een onherroepelijke beslissing aanduidt, die een eind maakt aan de lankmoedigheid Gods — zie b.v. Jona 3₄ —, is daarmee uitgedrukt, dat dit gericht de eindbeslissing is. Dat alles geschiedt „buiten de stad", waarmee wel niet anders dan de stad Gods, „de geliefde stad" (20₉), d. i. de Gemeente, bedoeld kan zijn. Die valt dus buiten dat gericht, blijft ongedeerd. — Let hier nog op het 7-tal, in de uitvoering van het oordeel werkzaam: vs. 6, 8, 9, 14, 15, 16, 18, de volledigheid en de gewisheid daarvan uitdrukkend, vgl. 5₁ *Uitleg*.

Slotsom van vs. 14—20: de zegepraal is aan de koninklijke heerschappij Gods. Onder den scepter van den Christus worden bij Zijne komst in heerlijkheid de geloovigen vergaderd, de ongeloovigen daarentegen, die zich schaarden rondom het Beest, prijsgegeven aan het verderf.

VIe TAFEREEL:

de uitvoering van Gods Heilsraad (II). Gods toorn over Zijne vijanden, 15₁—20₁₅.

A. *De toorn Gods in volle spanning*, vs. 1—8.

15 1 Vs. 1 bevat een *karakteristiek* van het in 15₁—16₂₁ beschrevene, de kern daarvan vermeldend: een „ander" teeken — van dezelfde soort als 12₁ —, door Johannes op het hemeldoek gezien. Het is evenals 12₁ „groot", d. i. gewichtig; bovendien „verwonderingwekkend", om zijn aangrijpenden aard: wie had zoo iets ontzaglijks verwacht! Daar staan 7 engelen, toegerust met 7 plagen (voor 7 vgl. 5₁ *Uitleg*), die „de laatste" worden genoemd, omdat daarin de toorn Gods zich in volle kracht ontwikkelt, dus de zwaarste — niet omdat daarin de laatste openbaringen van Gods toorn gezien worden, want 16₂₁ stelt de aan die plagen onderworpenen nog voor als voortlevend op de aarde.

2 Vs. 2-4 teekenen *de Gemeente van Jezus Christus in verrukking over de uit Zijne gerichten gebleken heiligheid Gods.* Joh. ziet iets als een zee van glas. Evenals 4₆. Er is echter onderscheid: *a*) hier breidt die zich niet uit voor den troon, *b*) hier is zij met vuur vermengd. Het is weer een voorstelling van de werken Gods (zie vs. 3), als één geheel geschouwd, zooals zij dus besloten liggen in Gods Raad; maar nu speciaal als gewrocht door Zijnen toorn, waarvan vuur het bekende beeld is. — Aan die zee staan menschen. Op ongewone wijze worden ze in zeer gedrongen stijl geteekend als zulken, die als overwinnaars tevoorschijn komen uit den strijd met het Beest, diens beeld en het getal van zijn naam, waar mee aangeduid wordt, hoeveel moeite het hun kostte om zich daarvan vrij te houden; misschien is nog juister: die overwinnaars zijn, zooals 2₇, ₁₁, ₁₇, ₂₆, 3₅, ₁₂, ₂₁ bedoelt, omdat zij den strijd tegen het Beest enz. hebben aangebonden en volgehouden. Zij zijn voorzien van de citers Gods, die — evenals „de staf Gods" Ex. 17₉ — gebruikt worden in dienst en tot eere Gods, nl. ter
3 begeleiding van hun loflied. Eigenaardig is de karakteriseering van hun lied als „het lied van Mozes" en „het lied des Lams". Met Ex. 15₁ voor oogen, kan dit moeilijk anders verstaan dan als „het lied, dat Mozes, — dat het Lam — op de lippen gelegd heeft". Het is dan een lied, waarin eene overwinning bezongen wordt, die zij niet zelf behaald hebben, maar die hun geschonken is; dat leert Ex. 15 duidelijk. Tevens ligt er in, dat de overwinning van Israël op de Egyptenaren in den diepsten grond een overwinning is, door het Lam behaald, en tot de hier bezongene staat in de verhouding van schaduw tot werkelijkheid. Maar het zegt ook, hoe dat staan van die overwinnaars aan de glazen zee is te denken: in denzelfden zin als de Israëlieten na den doortocht aan de Roode Zee stonden, ziende de doode lichamen der Egyptenaren, Ex. 14₃₀, dus: terugziende op de

volbrachte werken van den toorn Gods, die Zijnen Heilsraad dienen. De glazen zee, met vuur vermengd, beeldt dus den in gerichten volbrachten Heilsraad Gods uit. Daarop starend, verheffen zij de werken Gods — die ook met den naam „HEER" wordt aangeduid als God des Verbonds —, als groot en wonderlijk, gewrochten van Zijne alles beheerschende macht. Maar ook Zijne „wegen", Zijne gangen door de Historie, die wel tegen vleesch en bloed ingingen, maar waarin zij nu „rechtvaardigheid" zien — wijl het recht daarin heerscht — en „waarheid", d. w. z. dat zij bestand hebben, zoodat men er op aan kan. God heeft Zich daarin betoond als den „koning [der heiligen", die voor het Hem toegewijde volk waakt en alles leidt hun ten goede, volgens den door de Stat. Vert. gevolgden tekst; volgens de oudste Handschriften echter: der Heidenen" of:] der
4 volken", die over alle volken heerscht. Daarom spreken zij het ook als de diepste overtuiging huns harten uit, dat wie die werken verstaan mag, zich niet kan onthouden van eerbiedig vreezen en van verheerlijking van Zijnen Naam, d. i. van Hemzelf, zooals Hij Zich heerlijk toont in die werken. Hij alleen toch is „heilig", in den zin van gaaf in Zijne liefde tot de Zijnen, zooals het hier gebruikte woord in LXX meermalen beteekent. Alle volken toch zullen Hem naderen met den diepsten eerbied, natuurlijk voorzooverre zij oog krijgen voor die werken. Dat kan niet uitblijven, omdat Gods rechtvaardige beslissingen, zoo lang verborgen, aan het licht zijn gekomen: ze liggen immers voor de oogen der zangers, nu ze daar staan aan die zee van glas met bloed gemengd! — Profetisch is hier tot troost voor de Gemeente in hare verdrukking beteekend, hoe zij te zijner tijd triomfeeren zal, hoe zij dus de dingen mag bezien temidden van de komende gerichten.

5 Na dit vertroostende beeld wordt geschilderd, *op welke wijze* de toorn Gods over de aarde gebracht wordt.

De tempel van den hemelschen tabernakel der getuigenis wordt geopend. Bedoeld is het hemelsche heiligdom, reeds vermeld 11_{19}, $14_{15, 17}$ (zie den *Uitleg*), hier op bijzondere wijze aangeduid met trekken aan het aardsche heiligdom, volgens Gods bevel door Mozes vervaardigd, ontleend. De „tempel" is vlgs. Matth. 23_{35} benaming voor dat deel des Tabernakels, dat het Heilige en het Heilige der Heiligen omvatte, waar in het laatstgenoemde God troonde tusschen de Cherubim. De „tabernakel der getuigenis" herinnert, dat in de ark „de tafelen der getuigenis", d. i. de Wetstafelen bewaard werden, zie Ex. 31_{18}, 40_{20} e.e. Die herinnering dient hier om in het licht te stellen, dat God de eere Zijner Wet handhaaft in de plagen,
6 die Hij zendt. — Uit dat binnenste heiligdom komen 7 engelen tevoorschijn (reeds in vs. 1 vermeld), toegerust met 7 plagen, die wijzen op de alzijdigheid der werking van Gods toorn. Ze zijn gekleed in rein, helwit linnen, smettelooze heerlijkheid uitdrukkend. Bovendien de borst omgord met gouden gordels, die bij den koninklijken staat behooren, zie 1_{13} *Uitleg.*

Hun kleedij, die groote verwantschap met die van den Christus in 1$_{13}$ vertoont, teekent hen als dienaren van dien God, die Zijn heerlijk koninkrijk
7 doet komen. Een van de 4 Levende Wezens, zie 4$_{6}$ *Uitleg*, van de Troongeesten, overhandigen hun 7 gouden schalen, gevuld met den toorn
8 Gods; de toevoeging: „die in alle eeuwigheid leeft" verhoogt den ernst van dien toorn, vgl. Ps. 90:$_{4-11}$. Terwijl die schalen overhandigd worden, wordt het hemelsche heiligdom vervuld met rook, die voortkomt uit de glorie van God, waarmee aangeduid wordt, dat er op dat oogenblik niet anders dan toorn bij God is. En die toorn is onafwendbaar, werkt ten volle uit, want niemand kan in dat hemelsche heiligdom ingaan zoolang de plagen duren. Het beeld herinnert aan Ex. 40$_{34, 35}$, 1 Kon. 8$_{10, 11}$, 2 Chron. 5$_{13, 14}$, waar de ongenaakbare heiligheid Gods wordt geschilderd, die den middelaar des Ouden Verbonds en de priesters verhinderden in te gaan tot hetgeen hun ambt meebracht. Evenzoo aan Hab. 2$_{20}$.

Slotsom van H. 15: de overwinning der aan J. C. getrouwen staat vast, want de toorn Gods is gereed om Zijne koninklijke heerschappij te handhaven.

B. *De alzijdige werking van den toorn Gods op aarde*, 16$_{1-21}$.

16 *De uitgieting der 7 toornschalen.*

Evenals bij de zegelen, 6$_{1}$—8$_{1}$, en de bazuinen, 8$_{7}$—11$_{15}$, moeten we onderscheid maken tusschen de 1^{e}—4^{e} toornschalen, die bij elkander behooren, en de 5^{e}—7^{e}, die in andere richting gaan. Hier moeten we wel het 3^{e} „wee" zoeken, dat 11$_{14}$ werd aangekondigd.

1 *De uitgieting der eerste 4 toornschalen*, vs. 1—9.

Uitdrukkelijk wordt melding gemaakt van een bevel, om de 7 met Gods toorn gevulde schalen uit te gieten op de aarde, hier genomen in den zin van de schepping, vgl. vs. 8, 17. Met een doordringende stem wordt het gegeven, om den ernst er van uit te drukken. Bij monde van wien, wordt niet gezegd. Het wordt echter van Gods wege gegeven, want het komt uit den tempel, 15$_{8}$ genoemd; zie ook vs. 9*a*.

2 De eerste schaal wordt leeggestort op *de aarde*, d. i. het droge, vgl. vs. 3, 4. Gevolg daarvan is, dat de als dienaars van het Beest geteekenden en handelenden aangetast worden door een gezweer, afzichtelijk en verderfelijk. Het herinnert aan de 6^{e} Egyptische plaag Ex. 9$_{8-11}$, waarbij de toovenaars niet konden staan voor Mozes' aangezicht; waarmee ook Israël is bedreigd, Deut. 28$_{27, 35}$ als het des Heeren stem niet gehoorzaamde, Deut. 28$_{15}$. Zij tast de levenskracht aan.

3 De tweede schaal wordt leeggestort op *de zee*, waaruit de aarde als oprijst, Gen. 1$_{9, 10}$, Ps. 104$_{5-8}$. Zij wordt bloed „als van een doode", dat dus zijn werking niet meer doet, beeld van het heerschen van den dood, die alles verderft. Gevolg is, dat al wat in de zee leeft, groot en klein, Gen. 1$_{21a}$, sterft. Zoo wordt de aarde als door den dood omsloten, evenals de Egyptenaars bij de 1^{e} plaag, Ex. 7$_{21c}$.

4 De derde schaal wordt leeggestort op *de rivieren* en *waterwellen*. Ook die wateren worden bloed. Het kwaad komt naderbij: de wateren, die de aarde vruchtbaar maken en den mensch tot lafenis dienen, worden onbruikbaar evenals bij de 1e Egyptische plaag, Ex. 7$_{21, 24}$.

5-7 Door vs. 5-7 worden de eerste 3 plagen tot een zekere hoogte weer van de 4e gescheiden, zoodat ze eenigszins apart staan, een afzonderlijke groep vormen, het droge en de wateren (Gen. 1$_{9, 10}$), dus heel het ondermaansche, treffend. — Zij bevatten eene *dubbele belijdenis*, vol eerbied en ontzag, *van Gods rechtvaardigheid* in die uitstortingen van Zijnen toorn. De 1e komt uit den mond van den engel, die Gods wil ten aanzien van de wateren uitvoerde, dus den 3en engel. Opmerkelijk, dat hij God aanspreekt als: „die zijt en waart", waarin het verleden met het heden wordt verbonden en dus aangeduid wordt, dat die toornuitstortingen niet enkel zonden van den laatsten tijd betreffen, maar betrekking hebben op zonden van alle eeuwen [Statenvertal. laat nog voorafgaan: „Heere" = Jehova, waarin de verbondsgedachte ligt en aangegeven wordt, dat God als de Bondsgod die oordeelen brengt, zie vs. 6, wat aan Lev. 26$_{25}$ herinnert]. Hij stelt de rechtvaardigheid Gods in het licht: de menschen, die door de 2e en 3e schaal, uitgaande boven de 1e in klimmende mate, getroffen zijn, ontvangen loon naar werken: op bloed waren zij belust, zij krijgen bloed te drinken! Die hemelsche rechtvaardiging vindt weerklank op de aarde, en wel in „het altaar". Dat is het altaar uit 6$_9$, 8$_3$, 14$_8$, dus de slachtbank der „heiligen" (door het geloof in J. C. aan God toegewijden) en der „Profeten" (getuigen). Het werktuig der goddeloosheid getuigt tegen degenen, die er zich van bediend hebben: Uwe oordeelen beantwoorden volkomen aan den stand van zaken, zooals Uw Getuigenis die steeds voorstelde, vs. 6$_{11}$, en aan den eisch van het recht. Welk eene versterking voor de geloovigen, die dit in hunne verdrukking te lezen en te hooren krijgen (vgl. Matth. 18$_{16}$)!

8, 9 De vierde schaal wordt leeggestort op *de zon*. Gevolg daarvan is, dat zij, voor de menschen van zooveel beteekenis om hare weldadige werking in licht en warmte, hen op ontzettende wijze blakert, zoodat zij van de hitte niet weten, waarheen zich te wenden (Deut. 28$_{22}$ in den hoogsten graad; hoe vaak wordt in het O. T. ook gesproken van „de hitte des toorns", b.v. 2 Chron. 18$_{11}$ en „hittigen toorn", b.v. Jes. 13$_9$, vgl. ook Ps. 90$_{11}$). Deze 4e schaal overtreft nog de eerste 3: ook naar boven is geen uitkomst! In tegenstelling met 11$_{13}$ is hier geen sprake van huldiging, zelfs maar voor een oogenblik, van Gods glorie; de menschen doen niet anders dan in verbittering God, zooals Hij in die ontzettende plagen Zich openbaart, smaden, omdat Hij over die plagen beschikt en ze niet wegneemt. Aan bekeering is geen gedachte, de tijd daarvoor is voorbij.

De uitgieting van de 5e toornschaal vs. 10, 11.

10, 11 De vijfde schaal wordt leeggestort *op den troon van het Beest* (13$_2$).

Daardoor wordt dus aangetast het middelpunt der macht, waartoe die menschen zich aangetrokken gevoelden, de grond huns vertrouwens, vgl. 16₂, 13₄, ₈, ₁₄. Zijn koninklijke heerschappij verliest allen glans, zinkt dus ineen, om niet weer te rijzen. Nu zien zijne aanhangers, hoe jammerlijk het met hen staat: zij houden niets over! In wanhoop bijten zij hun tongen stuk vanwege de pijn. Niets dan toorn vindend, luchten zij hun machtelooze woede al weer in lastering van „den God des hemels", die in den hemel woont en in Zijne verhevenheid door hen niet bereikt kan worden. Bij dat alles gaan zij dus dóór met hunne „werken", die tegen God ingaan.

De uitstorting van de 6e toornschaal, vs. 12—16.

12-14 De zesde schaal wordt leeggestort op *den Eufraat*. Deze werd reeds 9₁₄ (zie *Uitleg*) genoemd als het groote uitgangspunt der gerichten Gods. Hier is het 't uitgangspunt der gerichten Gods over de van den troon van het Beest uit bestuurde volkeren. — Aanvankelijk ziet het daar niet naar uit. Door beschikking Gods (zie 13₅ *Uitleg*) droogt de bedding uit, wat herinnert aan de afdamming van den Eufraat door Cyrus; vgl. voorts Jozua 3, Jes. 11₁₅, ₁₆, 44₂₇. Zoo wordt de weg gebaand voor koningen, die uit „het Oosten" komen; in deze aanduiding der richting, waaruit zij komen, die in dienst van den Draak staan (vs. ₁₃ e. v.), ligt — terwijl de Parthen wel voor den geest staan — het antichristelijke karakter uitgedrukt, want uit het Oosten komt anders het heil, vgl. 7₂ *Uitleg*, hier de tegenstelling daarvan. Waaraan hun „komen" te danken is, verklaart vs. ₁₃. Johannes ziet 3 geesten uitgaan in de wereld. Ze heeten onrein, omdat ze komen van Draak (12₃), Beest (13₁) en Valschen Profeet, die dus één is met het 2e Beest (13₁₁), die tezamen een anti-goddelijke drieëenheid vormen. Wijl ze voortkomen uit hunnen mond en dus uit hun binnenste, staan ze daar als ras-echte werktuigen van dat drietal, die door hun woord de gedachten van dat drietal de wereld indragen. Om hun onreinheid, die alles waarmee ze in aanraking komen besmet, worden ze voorgesteld als vorschen, vgl. Ex. 8₃, Lev. 11₂₀ e. v. Vs. ₁₃ verklaart dit nader: het zijn geesten van demonen, booze geesten dus, van de soort, die in de dagen des Heeren Jezus zooveel verderf brachten, zie b.v. Matth. 8₃₁, wier verblijf de Afgrond (9₁, Luk. 8₃₁) is. Daar 3 het getal Gods is, wijst hun drietal hier op hun anti-goddelijk karakter, òf worden ze gekenschetst als werktuigen van Gods gericht, vgl. 8₇ *Uitleg*. Zij doen „teekenen", zie 13₁₄, waardoor zij den schijn wekken, alsof zij door God gezonden zijn tot heil der volken, vgl. 2 Thess. 2₉. Zij bezielen de koningen, die in heel de wereld gevonden worden, om zich, met hunne legers, te vereenigen tot een reusachtige krijgsmacht, om den grooten slag te leveren, die te wachten is op den grooten dag des Heeren, reeds uit de Profeten bekend ....

15 Midden in dit stuk klinkt ineens eene waarschuwende stem. In verband met „den grooten dag des Almachtigen Gods" kan deze stem slechts de

stem Gods, of van Christus, wezen; de laatste heeft de voorkeur om de strekking van het gansche boek, zie met name ook 17$_{14}$. Hij komt — is bezig te komen — „als een dief", dus onverwacht, vgl. Matth. 24$_{43}$. Daarom dringt Hij in sprekende beelden op waakzaamheid aan. Het gaat er om, de aandacht gespannen te houden op Zijne komst. Nadruk wordt gelegd op de zielehouding bij dat waken. Zalig hij, die zijne kleederen, 7$_{14}$ *Uitleg*, bewaart, onderhoudt en dus blijft bij de rechtvaardiging in Christus, die zal niet wandelen in naaktheid, waarbij de schaamte gezien wordt: naar Gen. 3$_{7}$ vgl. met 3$_{21}$, Jer. 3$_{25}$ [Jes. 20], is hier te denken aan de zonde als oorzaak van die naaktheid, waarbij men zich niet weet te bergen van schaamte. Wie niet waakt en zijn kleederen niet bewaart, dien staan vreeselijke dingen te wachten. — Door deze waarschuwing worden de geloovigen gesterkt om vol te houden, al ziet het er voor hen op aarde nog zoo ellendig uit.

16 Vs. 16 zet vs. 14 voort, de geweldige legermacht teekenend als vergaderd in eene plaats, die in het Hebreeuwsch Harmagedon heet. In het Hebreeuwsch wordt die naam aangegeven, om de aandacht te vestigen op de zinnebeeldige beteekenis, die uit het O. T. te verstaan is. Hetzij men den naam verklaart als Stad Megiddo, òf Berg Megiddo, òf Verwoesting van Megiddo, hij wijst heen naar eene streek, waar nederlagen zijn geleden door oordeelen Gods: door Sisera, Richt. 4 en 5 (5$_{19}$); door Ahazia, 2 Kon. 9$_{27}$, door Josia, 2 Chron. 35$_{22}$. Hier wordt dus reeds in dien zinnebeeldigen naam de volkomen ondergang dier geweldige heirmacht aangekondigd en „de oorlog van den grooten Dag des almachtigen Gods", vs. 14, wordt zóó geteekend als een krijg, waarin de zege aan Hem is.

De uitstorting van de 7e toornschaal, vs. 17—20.

17 De zevende schaal wordt leeggestort *in de lucht*. De atmosfeer wordt getroffen. Daardoor worden geweldige werkingen veroorzaakt, die de principieele beslissing van den strijd in beeld brengen. Eerst komt er een stem uit „den tempel des hemels", de woning Gods, zie 14$_{17}$ *Uitleg*; nader bepaald: van den troon Gods. Dat doet denken aan Gods eigen stem, die ook 21$_{6}$ gehoord wordt. „Het is geschied", de beslissing is er. Vs. 21 verbiedt, aan de ontknooping van het werelddrama te denken, want daar leven de menschen voort op de aarde. Het kan enkel slaan, òf op de uitkomst van het pogen dier groote heirmacht, òf op hetgeen in Gods Raad besloten is inzake de handhaving Zijner koninklijke heerschappij
18 door Zijnen toorn, 14$_{9, 10}$. Praktisch komt het op hetzelfde neer. Tegelijkertijd worden „bliksemschichten, stemmen en donderslagen" waargenomen, vgl. 4$_{5}$, 11$_{15, 19}$, indrukwekkende teekenen van Gods de gerechtigheid handhavende majesteit; bovendien een aardbeving van zoodanigen omvang en kracht, als de aarde nog nooit heeft gekend, waardoor alles
19 onderstboven geworpen wordt. Geweldig is de uitwerking. Allereerst

wordt het centrum der wereldmacht in het hart getroffen: de groote stad, 11$_{8}$, barst in drieën: haar éénheid en dus haar kracht is gebroken, door Gods gericht, zie 8$_{7}$ *Uitleg.* Vervolgens bezwijken ook de steden der Heidenen, met dat centrum verbonden. Nadere verklaring geeft vs. 19*b*. „Het groote Babylon" is hetzelfde als „de groote stad", vgl. 14$_{8}$, 17$_{18}$, 18$_{10}$, maar kwalificeert haar in haar aanmatiging tegenover God, zie op 14$_{8}$. Haar in drieën barsten toont, dat God haar niet uit het oog verloor. De tijd is nu gekomen, waarop Hij haar doet drinken (zie H. 17 e. v.)
20 den beker, die gevuld is met Zijn heeten toorn. Tengevolge van de aardbeving is er geen spoor meer te vinden van eilanden en bergen, toonbeelden van vastheid, 14$_{7}$; zoo heeft de wereldmacht geen enkel steunpunt meer. Eindelijk vallen geweldige hagelsteenen — zie ook 11$_{19}$ —, 60 pond zwaar, die de menschen teisteren. Die menschen slaan weer aan het lasteren tegen God, evenals in vs. 9, 11. — Uit dit laatste blijkt, dat de inhoud der toornschalen nog in de historie valt en niet de eindopenbaring is van Gods toorn.

Slotsom van dit Hoofdstuk: God slaat op aarde neer al wat Zijne Koninklijke heerschappij tegenstaat, haar door de openbaringen van Zijnen geweldigen toorn handhavend over heel de linie.

Wat hier geteekend is, wordt nu voortgezet in de schildering van het lot van de groote vijanden van Gods Koninklijke heerschappij: Babylon, het Beest en den Valschen Profeet, den Draak, tot het einde toe.

17 C. *De afrekening met Babylon*, 17$_{1}$—19$_{10}$.

Babylon schoon groot, tòch onder Gods vonnis, 17$_{1-18}$.

1, 2 In vs. 1, 2 wordt gekarakteriseerd wat Joh. te zien krijgt. Een der 7 uitvoerders van Gods toorn komt in het gezicht met hem spreken en noodigt hem uit, mee te gaan, om te aanschouwen het vonnis, dat voltrokken wordt aan „de groote hoer". Daarmee is blijkens vs. 18 bedoeld „de groote stad", die heerscht over de koningen der aarde, het centrum dus der de wereld beheerschende macht, 16$_{19}$. Zij wordt „hoer" genoemd om haar — uit de Profeten welbekend! — afwijken van den levenden God; „de groote hoer", omdat zij het middel- en uitgangspunt van al zulk afwijken is, ook de stuwkracht daarvan. Haar verderfelijke positie en werk worden geteekend in vs. 1*b*, 2. Zij zit, op den troon vgl. Ps. 29$_{10}$, over vele „wateren", waarmee vlgs vs. 15 „volken en scharen en natiën en talen" bedoeld zijn. In haar gezelschap [gevolg] hebben de heerschers der aarde zich overgegeven aan dezelfde afwijking; maar ook de door hen beheerschten hebben het afwijkingsgif ingedronken met volle teugen. Daarom is haar vonnis zwaar.

3 Nu voert die engel Joh. in den geest — niet in werkelijkheid, Joh. blijft lichamelijk waar hij is — in eene woestijn, die beeld is van verderf als resultaat van oordeelen Gods, Jes. 21$_{1}$; vermoedelijk is hier, omdat het Babylon geldt, wel gedacht aan Jes. 13$_{19-22}$. Daar ziet hij een *vrouw*

[Die vrouwenfiguur als beeld der God tegenstaande wereldmacht hangt wel samen met de voorstelling van Gods Volk als vrouw, die in geestelijk huwelijk verbonden is met God, Die daar de plaats van man inneemt]. Zij zit op een scharlakenrood *beest*, dat haar als een Koningin, zie vs. 18, draagt. De kleur herinnert aan dien van den draak en teekent den verdervenden aard. Dat beest is vol van — beschreven met — namen, die lasteringen inhouden, allereerst jegens God; die duiden wel aan de krachten, waarover dat beest beschikt en waardoor dus ook die vrouw wordt bestuurd, van anti-goddelijken aard. Het heeft 7 koppen en 10 horens, vgl. 13$_1$, die het kenschetsen als werktuig van den Draak, en als één met het Beest uit de zee, al gaan hier de koppen, en niet de horens als in 13$_1$,
4 voorop. — Luisterrijk is haar kleedij, van vorstelijken rijkdom. Heerlijk naar het uitwendige is wat zij in de hand heeft: een gouden beker; de inhoud daarvan is evenwel afschuwelijk: enkel gruwelen en onreinheden, door hare hoererij bereid en tot verbreiding daarvan dienend. Daarin is uitgedrukt, hoe de Wereldstad door hare schittering vorsten en volken verblindt en meesleept tot vreeselijke afwijking van den levenden God. — Op haar voorhoofd staat een naam: HET GROOTE BABYLON, DE MOEDER DER HOEREN EN DER GRUWELEN DER AARDE. Als „verborgenheid" wordt die naam gekwalificeerd, omdat men niet licht den inhoud daarvan in zijn diepte en omvang doorziet; ja het eigenlijk niet begrijpen kan, dat die wereldstad, tegen het heerlijke uiterlijk in, zoo verderfelijk is! Wat het historische Babel in het klein was, dat is zij in het groot: de kweekplaats of haard van alle afwijking van den levenden God; haar geest werkt in allen, die van Hem afwijken in welken vorm en in welken tijd dan ook; haar geest bracht alle gruwelen voort, die ooit de aarde te aanschouwen
6 gaf en geeft. — Hoever zij in haar goddeloos bedrijf is gegaan, blijkt uit hetgeen Johannes verder opmerkt: die vrouw heeft met zóóveel ijver en genot vervolgd degenen, die aan den levenden God zijn toegewijd, met name degenen die uit het diepst hunner ziel van Jezus als den koning van het Godsrijk spraken, dat zij in een roes verkeert. Dat brengt in beeld het afschuwelijk-triomfantelijke der Wereldstad vanwege de door haar in de Gemeente van Jezus aangerichte verwoestingen. — Johannes is éénenal verbazing: welk eene combinatie, welk eene verschijning! wat mag dat zijn?

7 Toelichting volgt, uit den mond van denzelfden engel, die hem dit beeld liet zien. Zelf is zij weer gekleed in beeldsprakige taal, zoodat het karakter van „verborgenheid" toch nog bewaard blijft en dieper inzicht
8 (vs. 9*a*) noodig is om haar te vatten. In korte trekken wordt de geschiedenis van dat beest geschetst: het was in den voorgaanden tijd, het is er tijdelijk niet, het zal te zijner tijd opklimmen uit den afgrond (zie 9$_1$, 2 *Uitleg*), het gaat ten verderve. Ook de invloed, dien het — als logisch gevolg van zijn opzienbarende verschijning (vs. 3), daarom in

den toekomenden tijd! — oefent, zoodat alle inwoners der aarde, wier namen niet van de grondlegging der wereld voorkomen in het „boek des levens", 13$_8$ *Uitleg*, versteld staan over en gewonnen worden voor (zie 13$_3$) dat eigenaardige beest [dit is een opmerking van den engel], dat er was, er niet is, en aanwezig zal zijn (wat niet zoo geheimzinnig klinkt als de door onze Statenvertaling gevolgde tekst, die op geen enkel oud gegeven steunt en wel als vergissing moet worden beschouwd, voortgekomen uit verwisseling van een *a* voor een *e*; „hoewel het is" zou alleen kunnen beteekenen: hoewel het bestaat, al wordt het tijdelijk niet gezien,
9 nl. in den afgrond). Vs. 9 bevat weer evenals 13$_{18}$ eene aanwijzing om goed acht te geven, omdat hier uitkomt, of iemand het hoogere inzicht heeft, dat noodig is om het eigenaardige te verstaan. Dat eigenaardige ligt in de overeenkomst met den Christus, die leefde, een doode werd en uit den dood herrees, zie 1$_{17, 18}$; die overeenkomst verstaan we, lettende op 13$_3$; zij bevestigt onze vereenzelviging van het beest, dat de vrouw draagt, met het beest uit de zee (op vs. 3), het eerstgenoemde teekenend als antichristelijk van aard. — Ook in dit beest is de antichrist geteekend, niet als een bepaald persoon, maar als een macht, die zich in de wereld doet gelden. Dat blijkt daaruit, dat in de volgende verzen de nadruk ligt op de koppen en de horens, 9*b*, 10, 12, en dat het beest zelf ook drager is van de gedachte, in zijn koppen belichaamd, vs. 11 (zie den *Uitleg*).

Die 7 *koppen* hebben eene dubbele functie in het beeld. *a*) Zij vertegenwoordigen 7 bergen, waar de vrouw op zit. Er staat niet „*de* 7 bergen", wat op bekende bergen zou wijzen. Daarom hebben wij ook niet het recht, ze met bepaalde bergen — b.v. de 7 heuvelen, waar Rome op gebouwd is — te vereenzelvigen, ofschoon die wel de stof voor de teekening kunnen geleverd hebben. We moeten blijven bij de zinnebeeldige beteekenis van het getal 7 en van „bergen". Dan zien wij daarin uitgedrukt de [oogenschijnlijk] volkomen vastheid van de heerschappij der vrouw =
10 der Wereldstad. *b*) Zij vertegenwoordigen ook 7 koningen. Ook hier, gelijk in de volgende trekken, moeten we de zinnebeeldige beteekenis vasthouden en niet zoeken naar bepaalde personen, die met die koningen vereenzelvigd kunnen worden, b.v. Romeinsche keizers, al is een en ander óók wel met het oog op hen zóó uitgedrukt als het hier staat (vgl. 9*a*). Het 7-tal koningen duidt de volheid van de machtsoefening der Wereldstad in de historie aan. Deze laatste is al aanmerkelijk voortgeschreden: 5 daarvan — er staat met geen woord, dat het elkaar *opvolgende* koningen van *één* bepaald rijk zijn! — zijn gevallen, wat in verband met „het vonnis" uit vs. 1 niet anders beduiden kan dan dat God aan hun heerschappij een eind heeft gemaakt; hier is het getal 5 van beteekenis (zie op 5$_{13}$), aanduidend een op zichzelf volledig, hier het grootste, deel van het geheel. Daarin is dus uitgedrukt, dat de wereldstad al op belangrijke

punten in de historie haar macht verloren heeft, b.v. in den val van wereldrijken als Assyrië, Babel, Medo-Perzië, Griekenland. — De 6e koning (het is er slechts één) is regeerende, terwijl Joh. deze dingen ziet, wat wel aan het Romeinsche Rijk doet denken. — De 7e is nog niet verschenen, maar als hij komt, is het toch slechts voor korten tijd: ook die niet nader aangeduide heerschappij-vorm der Wereldstad, neemt krachtens „het vonnis", vs. 1, een eind. Dus, al strekt die heerschappij zich ook nog zoover uit, zoodat zij eindeloos schijnt, zij is toch ten val
11 gedoemd. — Ten slotte komt het beest zelf als 8e koning. Opmerkelijk is hier de bijvoeging, dat het „uit de zeven" is, in verband met de kwalificatie: „dat was en niet is". De heerschappij, die door de 7 is uitgeoefend en met den 7en koning ineenstortte, herrijst weer. Zie dit in het licht van 13$_3$, en ge verstaat, dat hier de uitwerking ligt van vs. 8$_b$: „en het zal opklimmen uit den afgrond." Het cijfer 8 is hier van beteekenis. Dat duidt een nieuw begin aan, vgl. den 8en dag, die de 1e is der nieuwe week; denk ook aan den 8en dag, waarop het nakroost van Abraham in het genadeverbond Gods wordt opgenomen, Gen. 17; voeg hierbij, dat Jezus op den 8en dag, die de 1e is der nieuwe week, uit de dooden opstond, — en ge verstaat, dat hier weer het rijk van den Antichrist, zooals het zich in volle kracht openbaart, wordt geteekend. Het baat echter niet, of het beest zelf optreedt in al zijn kracht: ook die geweldige openbaring der antigoddelijke en antichristelijke wereldmacht gaat ten onder, want ook die 8e koning gaat ten verderve!

12 Op die openbaring der wereldmacht in volle kracht wordt de aandacht gevestigd door de 10 horens van het beest, zie 13$_1$ *Uitleg.* Die vertegenwoordigen 10 koningen. Hun optreden als koningen valt samen met het verschijnen van het beest zelf, vs. 11. Zij vertegenwoordigen dus de uiterste spanning der macht van het wereldrijk. Zij trekken ééne lijn en wijden hun stoffelijke
13 en geestelijke kracht aan het beest, om diens belangen te behartigen. Hier staat dus die wereldmacht vóór ons als eene geweldige éénheid, een door overtuiging gedragen vastberaden legermacht (met sterk
14 „moreel"), die slechts één ideaal heeft: Het Lam van de baan! Daar voor binden zij met geestdrift den strijd aan. Het is echter tevergeefs. Vaststaat, dat het Lam over hen zegepraalt (hoe eenvoudig staan die eerste twee zinsneden van dit vers naast elkaar, maar hoe aangrijpend is de tegenstelling tusschen doel en uitkomst van den strijd!), want dat zwakke Lam is Heer over al wat op aarde „heer", en Koning over al wat op aarde „koning" genoemd wordt. En zoo voert het ook ter overwinning degenen, die het met Hem houden. Ze worden hier naar drie zijden gekarakteriseerd: *a*) als „geroepenen", door het Evangelie, vgl. 2 Thess. 2$_{14}$, in den tijd; *b*) als „uitverkorenen" door God den Vader, vgl. Rom. 8$_{29}$, wat den eeuwigen achtergrond der roeping blootlegt; *c*) als „geloovigen" of „getrouwen", waarin hun levenshouding geteekend

wordt: zij steunen op Christus. Welk een troost en bemoediging voor de Gemeente, wie eenige hoop Jezus Christus is!

15 De nu volgende verzen brengen eene nieuwe gedachte in de schildering. Zij staat ook weer in nauw verband met „het vonnis" uit vs. 1. — Eerst hoort Joh. de beteekenis der „wateren", waarover „de hoer" ten troon zit. Het zijn „volken en scharen en natiën en talen". Eigenaardig is hier „scharen", wat temidden van die drie andere grootheden, uit 5$_9$, 7$_9$, 10$_{11}$, 11$_9$, 14$_6$ welbekend, wel aan woeste horden moet doen denken, zoodat in dit 4 tal de gansche Gode-vijandige wereld, beschaafd en onbeschaafd, vereenigd is. Daarop volgt de zaak, waar het eigenlijk om gaat.

16 De 10 horens, koningen vertegenwoordigend, instrumenten van de wereldmacht in haar hoogste spanning, zullen „de hoer" haten, haar berooven van al haar pracht, vs. 4a, als verscheurende dieren op haar aanvallen en haar vleesch eten (vgl. voor deze uitdrukking Ps. 27$_2$), ja haar met vuur verbranden, zoodat zij in hun verbetenheid niets van haar overlaten.

17 En dat is te danken aan God. Hij werkt zóó in de harten dier machthebbers, dat zij één lijn trekken, de lijn die God aangaf, en dat zij hun heerschappij wijden aan het beest, totdat tot het einde toe is uitgevoerd

18 wat God heeft gesproken, 13$_8$, over het centrum der wereldmacht, dat alle koningen der aarde beheerscht. God voert dus Zijn oordeel over de Wereldstad uit door dezelfde macht, die haar gebouwd en groot gemaakt heeft: die wereldmacht werkt dus aan eigen ondergang. Wat heeft dan de Gemeente van J. C. van haar te vreezen?

Slotsom van dit hoofdstuk: van het groote Babylon blijft niets over, het moet het afleggen tegenover het Lam en de Zijnen, want door Gods bestiering arbeidt het aan eigen verderving.

18 *De zekerheid der uitvoering van Gods vonnis over Babylon*, 18$_{1-24}$. Die zekerheid wordt op vierderlei wijze — dus alzijdig, vgl. 4$_6$ — uitgebeeld, 1–3, 4–8, 9–20, 21–24.

1 *De zegeroep van den engel uit den hemel*, vs. 1—3. Joh. ziet weer een engel (2e, na dien van 17$_1$) afdalen uit den hemel. Een engel van groote autoriteit, daarom ook zóó heerlijk, dat de glans zijner heerlijkheid de aarde in een zee van licht doet baden, wijzend op de heerlijkheid Gods in het werk,

2 waar hij van getuigt. Met vèrdragende stem roept hij uit, dat de Wereldstad gevallen is (2 maal, om het onherroepelijke daarvan aan te duiden). Zoo ligt de zaak voor God; dat volgt uit vs. 4–8, waar de uitvoering van Gods Raad eerst beschreven wordt. Hoe diep die val is blijkt uit de trekken van den daarop gevolgden staat: verblijf van demonen, zie op 16$_{14}$; gevangenis [wachtlokaal? omdat de daarin zich bevindende geesten wel eens dienst moeten doen voor hun meester, vgl. 16$_{13, 14}$] waarin zich alle mogelijke onreine geesten bevinden; gevangenis van alle mogelijk onrein en gehaat gevogelte, vgl. Jes. 34$_{10b, 11}$, waaruit blijkt, dat de uiterste verwoesting

3 daarin uitgedrukt is. De grond voor dit zware vonnis ligt in het geweldige

bederf, dat zij gebracht heeft: alle volken hebben van haren afschuwelijken wijn, zie 14$_{8}$ *Uitleg*, gedronken door zucht naar genot; de koningen der aarde, 16$_{14}$, zijn meegesleept in haar afval van den levenden God, door zucht naar macht; de kooplieden der aarde — die aan niet anders dan de aarde dachten — hebben van hare geweldige weelde geprofiteerd door zucht naar rijkdom en zijn daardoor in het aardsche vastgeroest.

4 *Gods gerechtigheid in Babylon's oordeel*, vs. 4—8. Een tweede stem laat zich hooren, uit den hemel, dus wel in verband met 4$_{6}$ de stem Gods; mogelijk die van den Christus, in verband met vs. 20. Zij roept allereerst Gods volk op, om te scheiden uit het midden van Babylon, in welks midden zij in de wereld woont; dit herinnert aan Loth's verlossing uit Sodom, Gen. 19$_{14}$. In zijne rechtvaardigheid — vgl. Gen. 18$_{25}$ — *verschoont God Zijn volk*, vgl. Gen. 19$_{16}$, $_{22}$, Jes. 26$_{20}$. Blijven zij in het midden van Babylon, dan maken zij gemeene zaak met haar en dus met hare zonden; dan krijgen zij noodwendigerwijs ook deel aan hare plagen, die God
5 zendt. Die plagen moeten naar recht B. treffen, omdat zij de eene zonde op de andere gestapeld heeft en haar zonde dus geworden is tot een berg, die tot den hemel reikt, vgl. Ezra 9$_{6}$, Jer. 51$_{9}$. Lang heeft God niet laten merken, dat Hij er acht op sloeg, maar nu is de tijd gekomen om er aan
6 te denken. Het uur der vergelding is geslagen. — Het is de vraag, wie in vs. 6*a* aangesproken worden. Volgens den tekst der Statenvertaling het volk Gods, vgl. „ulieden"; dan verkeert dat volk in de positie van Israël tegenover zijn vijanden, Esther 8$_{11}$ e. v., 9. Dat woord „ulieden" behoort echter vermoedelijk niet tot den oorspronkelijken tekst, dus is het bevel gegeven aan andere uitvoerders (engelen?). In elk geval komt de rechtmatigheid van haar straf uit: haar eigen doen is de maatstaf; de dubbele maat — dubbel gegeven, dus 4 dubbel! — stelt de zwaarte der straf in het licht, in verband met den ernst harer zonden. Onder twee beelden wordt de straf voorgesteld: uitbetaling van loon, hier aangedaan leed, en toebedeeling van een lot, hier een jammerlijk lot; we kunnen hier denken b.v. aan de verdrukking der Gemeente van J. C.
7 Vs. 7, 8 drukt dezelfde gedachte uit in eene geweldige tegenstelling: in plaats van luister en de weelde, waarin zij zich baadde, komt kwelling en kommer. Zij beroemt zich op macht („koningin"), gezocht-zijn („geen weduwe", vgl. Jes. 54$_{4}$), goeden doen en dus onbezorgde toekomst („geen
8 kommer"), vgl. Jes. 47$_{7}$, $_{8}$; bij haar is dus enkel zelfverheffing. Daarom zullen alle voor haar bestemde plagen tegelijk komen, in één slag een eind makend aan heel hare hoogheid: dood, kommer, honger en ten laatste (let op het 4tal, dat algeheele vernietiging van haren luister aanduidt!) verbranding met vuur, zoodat er niets dan waardeloosheid haar rest. Daar gaat niets van af, want de HEERE God — de God des Verbonds, tegelijk de alomvattende Macht, vgl. 1$_{8}$ *Uitleg* —, onder Wiens

vonnis zij ligt, is sterk, zoodat niets tegen Hem stand kan houden, ook niet de reuzenmacht van Babylon. Alweer een herinnering aan Sodom, Gen. 19.

9 *De smart over Babylon's* val, vs. 9—20. Nadat nu in vs. 1–3 geteekend is wat God over Babylon besloten heeft, en in vs. 6–8 Gods rechtvaardigheid in dat beslotene in het licht is gesteld, wordt uitgebeeld wat B.'s val beteekent voor het leven en bewegen in de wereld. Het wordt gevoeld als een onherstelbaar verlies. Allereerst door „de koningen der aarde", de aardsche machthebbers, de het godvergeten voetspoor der Wereldstad volgden en volop genoten. Met betraande oogen staan zij te klagen bij
10 hare puinhoopen, waar de rook nog van opgaat, vgl Gen. 19$_{28}$. Met een bevend hart, dat diezelfde kwelling nu ook hen zal treffen. Andere verwachting kunnen zij niet koesteren. Hun goede dagen zijn voorbij! Vol ontzetting zijn ze, omdat die sterke stad, oogenschijnlijk onverwoestbaar, in een spanne tijds door Gods oordeel, dat over haar kwam, is weggevaagd.
11–16 Voorts door de kooplieden, die tengevolge van den val der Wereldstad met hun waren blijven zitten: er is niets te doen, noch in weeldeartikelen voor opschik, kleeding en woning, vs. 12; noch in kostbare toiletartikelen, vs. 13*a*; noch in levensmiddelen (het woord, in de Statenvertal. met „lastbeesten" weergegeven, staat LXX Jer. 31$_{12}$ voor „rund"); 13*b* noch in paarden en [statie-] rijtuigen en [lichamen, een gewone benaming voor] slaven, 13*c*; noch in menschenzielen: hier wordt wel de slavenhandel in den afschuwelijksten vorm bedoeld, als ook over de zielen beschikkend, òf over de levens der menschen, die verhandeld werden om dienst te doen in bordeelen of als zwaardvechters tot vermaak van een op sensatie belust publiek, 13*d*. De koopkracht is weg. De handel ligt tegen den grond. Het verfijnd weelderige wereldleven is volkomen ontwricht. In vs. 14 wordt dit nogeens onderstreept. Wie aangesproken wordt, is niet volkomen duidelijk. Het enkelvoudige „u" doet aan Babylon denken. Het woord, dat wij met „ooft" vertaalden, duidt den nazomer aan, waarin de vruchten rijp zijn en voor den pluk gereed. Figuurlijk wordt daarmee wel bedoeld de vrucht van al den arbeid van Babylon: het volkomen genieten — als van iemand, die na lang zwoegen op het punt staat van te gaan rentenieren — was vlak bij, maar ontgaat op het met verlangen verbeide oogenblik. Hoe schitterend zag alles er uit, maar het is weg, voor altoos! Vandaar de jammerklacht der kooplieden, die zich den grond onder de voeten voelen wegzinken, beklemd door het angstige voorgevoel, dat Babylon's kwelling ook hen gaat treffen. Zij bezien het enkel uit het oogpunt van den koopman, alleen lettend op dien geweldigen rijkdom, die met één slag teniet gaat: over het lot van menschen laten ze zich niet uit, zoodat hun hart vervuld blijkt van de wereld en hare begeerlijkheid! — Eindelijk wordt Babylon's val als een geweldig verlies gevoeld door zulken, die door den handel hun brood vinden: bestuurders van schepen, beurt-

schippers (lett.: die op een plaats varen; of zou „plaats" hier gelijk te stellen zijn met ons „bodem"? dan zou „scheepsvolk" bedoeld wezen) en die op zee hun brood verdienen (visschers? misschien, in verband met den rijkdom, vs. 16, paarlvisschers?) Die wijken ook terug, evenals
18, 19 de kooplieden, door vrees overmeesterd. Den rook ziende, vgl. vs. 9, schreeuwen zij het uit van smart: wie had dàt ooit kunnen denken van zulk eene stad! Zij werpen stof op hun hoofden, ten teeken van hun diepe verslagenheid, vgl. Ezech. 27[30–34] (klaagzang over Tyrus, dat ook een belichaming is, een tijdelijk centrum, van de groote wereldmacht), over het geweldige feit, dat die groote Wereldstad, aan welke zoovelen reeders hun rijkdom dankten, omdat zij schatten besteden kon, in één
20 slag tot een woestenij geworden is. — Die verpletterende schildering van smart wordt besloten met een oproep tot vreugdebetoon, gericht tot den hemel als — in tegenstelling met de aarde, vs. 9, 11 — de hoogere wereld, waarvan God het middelpunt is, woonplaats en domicilie van wie verder genoemd worden [in historisch terugloopende orde]: de heiligen = de geloovigen van J. C., de Apostelen van den Nieuwen, de Profeten van den Ouden Dag. Zij hebben alle reden tot vreugde, want God heeft geveld en uitgevoerd het vonnis, dat Hij door hen van oude dagen af reeds had aangekondigd, Jes. 13, 21, 34 (vooral 16), 47; Jer. 25, 46—50; Ezech. 25—32, 38, 39; Dan. 2, 7; Zach. 9.

21 *Babylon's val gewaarborgd*, vs. 21—24. Joh. ziet weer een engel, die „sterk" wordt genoemd. Geen wonder! In zijn ééntje neemt hij een gevaarte van een steen, groot en zwaar als een reusachtigen molensteen, òp en werpt dien in zee: zooals die steen, in zee geslingerd, wegzinkt om nimmermeer boven te komen, zoo gaat het met Babylon, hoe geweldig het ook zij: het wordt neergeworpen om nimmer weer te herrijzen, vgl. Jer. 51[60–]64, want geen spoor zal er meer van te ontdekken zijn op
22 de aarde, waar het in zijn grootheid schitterde. Het jammerlijke lot, dat Babylon wacht, wordt geteekend met sprekende beelden, meerendeels aan de Profeten ontleend. Vocale en instrumentale muziek zwijgt, vgl. Jer. 25[10], Ezech. 26[13]: alle blijdschap is weg. Van kunst is geen sprake meer: alle verrijking des levens is voorbij; niemand is meer in staat, iets voort te brengen. Geen molen maalt meer: in geen enkele levens-
23 behoefte wordt meer voorzien, vgl. Jer. 25[10]. Geen lamp licht meer: alles is in duister gehuld. Geen bruidegom of bruid laat zich meer hooren: alle liefelijkheid is uit het leven gevloden, vgl. Jer. 7[34], 16[9], 25[10]. Het is éénenal somberheid, de vale doodskleur ligt over heel het leven. En dat alles om Babylon's zonde: zij heeft de grooten der aarde gebruikt in haar dienst, als kooplieden, om te voldoen aan haar lust; door hare kunstgrepen heeft zij alle volken op dwaalspoor gebracht om af te wijken
24 van den levenden God en buiten Hem te leven. De zwaarste zonde komt achteraan — de aandacht wordt daarop gevestigd door overgang uit

den 2en op den 3en persoon! —: er is bloed in haar gevonden, vgl. 11₈; het vergoten bloed van profeten en heiligen (zonder lidwoord, om den nadruk te leggen op den inhoud dier woorden), dus van getuigen van God en Zijnen Christus, en van Hun door het geloof toegewijden. Afzonderlijk gesteld door de plaatsing van het werkwoord, wordt nog genoemd: bloed van „allen, die op de aarde omgebracht zijn". Dat kan samenvatting wezen van „profeten en heiligen", waarbij het voegwoord „en" dan den zin van „namelijk" heeft. Het kan echter ook een 3e kategorie van bloedgetuigen aanduiden: die buiten het centrum der wereldmacht gedood zijn; hun dood komt echter ook voor rekening van Babylon, omdat Babylon's geest de moordenaars bezielde: Babylon heeft immers alle volken meegesleept, vgl. vs. 3, 23.

Slotsom van dit Hoofdstuk: de handhaving van het recht Gods tegenover de Wereldstad komt eenmaal aan den dag in haar volkomen vernietiging.

19 *De beteekenis van Babylon's val voor het volk Gods,* XIX₁₋₁₀.

1 Hier wordt die val met heel andere oogen bezien: als oorzaak van onuitsprekelijke blijdschap. — Joh. hoort in den hemel een geluid, zooals voortgebracht wordt door eene groote menigte, die eenstemmig spreekt of zingt. Het zijn jubelklanken, die zijn oor treffen. Wie daar juichen, wordt niet gezegd. We kunnen denken aan de engelen, maar tegelijk aan de verlosten, vgl. „onzen God", wat in beide monden past. Hoe heerlijk zal dat „Halleluja!" hebben geklonken. Het wordt ontwikkeld in de blijde belijdenis, dat het heil, de glorie en de kracht onafscheidelijk
2 zijn van Hem. Dat is gebleken in Zijne oordeelen, die Hij tevoren uitsprak en nu uitvoerde geheel overeenkomstig Zijn Woord en naar het onkreukbare recht. Hij heeft immers de groote hoer, 17₁, gevonnist naar hare verdienste; tegelijk heeft Hij recht gedaan aan Zijne dienstknechten — die Hem aanhingen met hun gansche hart, hun hoogste eer en vreugde
3 achtend Zijne slaven te zijn —, door hun bloed op haar te verhalen. Dat „Halleluja" wordt ten tweeden male door hen uitgeroepen, terwijl daaraan — zoo sober mogelijk, hoe groote beteekenis het ook heeft — wordt toegevoegd: „en haar rook gaat op in alle eeuwigheid", waar heilige vreugde in doorklinkt over het afdoende van Gods oordeelen.

4 Als een machtig uitroepteeken achter dien lofzang staat het beeld der 24 Oudsten en der 4 Levende Wezens — vertegenwoordigers der verheerlijkte Gemeente en de Gods koninklijken wil dienende engelen, zie 4₄, ₆ *Uitleg* —, die zich in ontroering neerwerpen en den ten troon gezeten God „den heilbrengenden Koning", zie 4₈ *Uitleg*, aanbidden, terwijl zij, wegzinkend voor Hem, niet anders zeggen dan: „Amen — zoo is het! — Halleluja!"

5 Dat „Halleluja" wordt beantwoord door eene stem uit den troon, dus wel van [een der (vgl. 4₆) of] de vier Levende Wezens (vgl. 4₉, waar zij

ook het sein geven), die tot Gods lof oproept al Zijne dienstknechten, die nader gekarakteriseerd worden als zulken, wier levenspraktijk eerbied en ontzag ademt jegens Hem, die voorts onderscheiden worden in jongen en ouden, — of geringen en aanzienlijken. Al geeft dit ons geen recht, de toegesprokenen uitsluitend op de aarde te zoeken, wij hebben toch op grond van de uitdrukking „*al* Zijne dienstknechten" alle aanleiding om ook te denken aan de geloovigen op aarde in hunne verdrukking en strijd: hier is geteekend, wat hun beschoren is, waarover zij zich dus nu reeds mogen verblijden, vgl. ook vs. 9.

6–8 Een machtige weerklank volgt op dezen oproep. In Joh.' oor klinkt een breed geluid als dat van eene groote schare, machtig als dat van vele wateren, majestueus als dat van sterke donderslagen. Het is weer een „Halleluja", waarmee bezongen wordt het groote feit, dat de God des Verbonds, die de God is der zangers, die alles beheerscht, Zijne koninklijke macht is gaan uitoefenen nadat Hij die oogenschijnlijk lang ongebruikt had gelaten. Wijl in vs. 7 over de Vrouw des Lams in den 3en persoon wordt gesproken, is dat Halleluja wel gekomen uit den mond der engelen. Die wekken elkander op tot blijdschap en vreugdebetoon en verheerlijking Gods (op ééne lijn met Luk. 15$_{10}$) over hetgeen zij als vlak voor de deur zien: de bruiloft des Lams, de ure der volkomen vereeniging van den verheerlijkten Gekruisigde, vgl. 5$_6$ *Uitleg*, en Zijne Gemeente. Deze laatste wordt Zijn vrouw genoemd in hetzelfde beeld, waarin de Profeten herhaaldelijk Israël teekenen, b.v. Jes. 54$_5$. Zij heeft zich gereed gemaakt voor de bruiloft, zich geschikt om haren Bruidegom te ontmoeten en met Hem vereenigd te worden. Wat daartoe noodig is, is haar geschonken, nl. kostelijke kleedij van blinkend rein lijnwaad, waar geen smetje op is te ontdekken en dat den aanschouwer tegenblinkt: het zijn de met het recht overeenstemmende daden — de „werken" uit 14$_{13}$, zie aldaar *Uitleg* —, die als vrucht der geloofsgemeenschap met J. C. bij haar worden gevonden, vgl. Filipp. 1$_{11}$, Ef. 2$_{10}$, Rom. 6$_{22}$, Joh. 15$_{16}$.

9 De engel, die al meer in dit deel van het visioen tot Joh. sprak, 17$_{7,15}$, beveelt Joh. op te teekenen, omdat het van belang is voor de Gemeente op aarde: „zalig de tot den bruiloftsdisch des Lams geroepenen". Zij zullen er immers komen, dat heeft Joh. zooeven zelf gehoord. Dat zijn degenen, wier hoop enkel op Jezus rust: niet uit eigen kracht zijn zij zoover gekomen, maar geroepen door het Evangelie, d. i. in den diepsten grond door God Zelf. Opdat niet de minste twijfel overblijve (hoe moeielijk is het voor een zondaar, vast te houden, dat waarlijk voor hèm enkel heil is weggelegd!), voegt de engel er nog aan toe: „dit zijn waarachtige woorden Gods", waarop men dus leven en sterven kan. Op „waarachtige", dat in het Grieksch zonder lidwoord staat, wordt de volle nadruk gelegd.

10 Joh. is zóó onder den indruk van dit alles, zóó in verrukking over de

hoogheerlijke dingen, die hij aanschouwd en gehoord heeft, dat zijn ziel geheel is ingenomen door het goddelijke heil. Hij kan niet anders dan in aanbidding zich ter aarde werpen, zonder te bedenken, dat hij daarmede aan een schepsel eer gaat bewijzen, welke enkel Gode toekomt. De engel wijst hem oogenblikkelijk terecht. Kort en beslist weert hij dat eerbewijs af: „pas op!" of „dàt niet!" Al is hij een engel, hij is toch niet meer dan Johannes en dan al diens geestelijke broederen, die hierdoor gekenmerkt worden, dat zij dragers zijn — vgl. voor den vorm der uitdrukking 14$_6$, voor den inhoud Joh. 20$_{21}$ — van het getuigenis, dat van Jezus uitgaat en Hem tot middelpunt heeft; hij is dienstknecht als zij! God alleen mag en moet Joh. aanbidden. De slotzin komt wat eigenaardig achteraan. Hoewel door „aanbid God" van het eerste woord des engels gescheiden, heeft hij toch daarop betrekking, geeft hij daarvan rekenschap. Het getuigenis van Jezus, zooeven omschreven, is het levensbeginsel der profetie; zonder dat is profeteeren onmogelijk, ook dàt profeteeren, waarvan Joh. zooeven genoten had en dat hem nog in verrukking hield: het onthullen van de waarheid aangaande het koninkrijk Gods, dat aanving met de onthulling der waarheid aangaande het Beest, 17$_7$. Zóó staat ook de engel daar als een dienstknecht van Jezus.

Slotsom van Hoofdstuk 19$_{1-10}$: door het vernietigende vonnis over Babylon is het heil der Gemeente van J. C. verzekerd en wordt — overeenkomstig 4$_{11}$, zie *Uitleg* — de voltooiing daarvan voorbereid.

D. *de afrekening met Beest en Valschen Profeet*, 19$_{11-21}$.

Verplaatsten vs. 1–8 ons met de gedachten in den hemel, dus in hetgeen achter den tijd ligt, vs. 11–21 richt onze opmerkzaamheid op hetgeen in den tijd geschiedt, want Joh. zag den hemel zich openen voor iemand, die geteekend wordt als

De groote Veldheer, vs. 11–16.

11 Een wit paard verschijnt, zinnebeeld van overwinning in den strijd, want het is klaarblijkelijk een strijdros. Het draagt een Ruiter, die „Getrouw" heet, omdat Hij Zijne beloften houdt van volkomen verlossing en heerlijkheid, vgl. 2$_7$, 11, 17, 26–28, 3$_5$, 12, 21; en „Waarachtig", omdat Hij is wat Hij heet, vgl. vs. 13, 16, ook omdat woord en daad bij Hem overeenstemmen. De kleur van zijn ros verraadt verwantschap met den Ruiter uit 6$_2$ (zie aldaar). Hier is Hij Zelf, Wiens woord dààr werd gezien. Hij komt met een bepaald doel: oordeelt en oorloogt zóó, dat Hij ge-
12 rechtigheid oefent. Hij heeft oogen als een vuurvlam, alles doordringend en dus ontdekkend; vreeselijk voor wie met Hem te doen krijgt. Het herinnert aan den Menschenzoon uit 1$_{14}$, zie aldaar. Hij draagt vele diademen, die Hem karakteriseeren als met koninklijke heerschappij bekleed, die zich naar alle kanten uitstrekt. Waar, wordt niet gezegd, maar Hij draagt ergens — wellicht aan het voorhoofd — een naam, die eens voor altoos is geschreven en dus van Hem onafscheidelijk is; een

naam, waarvan de volle inhoud Hem alleen bekend is, door Hem alleen
13 verstaan wordt (niet: die volkomen onbekend is, vgl. vs. 13). Het eigenaardige van Zijn gewaad is, dat het in bloed is gedoopt en dus de bloedkleur heeft. Jes. 63₂ doet denken aan bloed van vertreden vijanden. Komt Hij zóó uit den hemel tevoorschijn voor Joh.'s oog, verschijnt Hij zóó in het groote veld van den Tijd, dan is daarmee aangegeven, dat Hij in alle tijden over Zijne vijanden triomfeert. Zijn naam is genoemd en luidt dus voor altoos: „het Woord Gods". Dat is eene uitdrukking, die ons Joh. 1₁, 1 Joh. 1₁, 5₇ voor den geest roept en ons bepaalt bij hetgeen achter den historischen Jezus ligt, dat Hij nl. de volkomen openbaring is van den levenden God, de belichaming van Zijne heilsgedachten jegens verloren zondaren, vgl. *Tekst en Uitleg* op 1 Joh. 1₁. Wat die naam inhoudt, weet waarlijk alleen Hij Zelf, menschenkinderen vatten het enkel voorzoover Hij het hun onthult, vgl. Matth. 11₂₅₋₂₇. Hij heeft een onafzienbaar
14 groot gevolg: de hemelsche legerscharen, de engelen, die naar Matth. 25₃₁ Hem in den dag Zijner heerlijkheid vergezellen, als uitvoerders van Zijnen wil, Matth. 13₄₁. Ook zij zijn gezeten op witte paarden, bovendien met wit rein lijnwaad bekleed, overwinning en heerlijkheid uitbeeldend; doordat alleen Zijn gewaad de bloedkleur heeft, komt echter duidelijk uit, dat Hij alléén den strijd voert en de overwinning behaalt, vgl. Jes.
15 63₃, ₅. Uit Zijnen mond gaat een scherp zwaard, dat dus voortdurend bezig is met zijn werk, evenals 1₁₆ beeld van Zijn Woord. Daarmee slaat Hij de volken [Heidenen], naar Ps. 2₈, ₉, vgl. ook Jes. 11₄. Hij — met nadruk — hoedt hen ook met een ijzeren staf, vgl. Ps. 2₉, zoodat zij tengevolge van gevoelige straffen zich Hem moeten onderwerpen en niets tegen Hem vermogen. Het 3e stuk gaat hier ver boven uit: Hij — alweer met nadruk, om er op te wijzen, dat het profetische Woord in Hem zijn vervulling vindt — voert ook het eindoordeel Gods uit, vgl. 14₁₈. Uit deze drie stukken blijkt duidelijk, dat het hier niet uitsluitend over den Eindtijd gaat, maar de werkzaamheid van dezen Ruiter door heel de Historie geteekend wordt, uitloopend op den Eindtijd. Het „waarom"
16 van dit alles vernemen we in vs. 16; er staat op zijn mantel en op zijn heup een naam: KONING DER KONINGEN EN HEER DER HEEREN. Hij heeft alle macht in hemel en op aarde, Matth. 28₁₈, zoodat Hij al wat „Koning" en „Heer" heet hierbeneden in Zijne hand heeft.

De oproep tot den grooten maaltijd, vs. 17, 18.

17, 18 Joh. ziet een engel staan in de zon, die hier wellicht zinnebeeld is van gericht, maar zeker hem tot standplaats dient, opdat zijn stem door heel het hemelruim gehoord worde. Onder hem ligt de aarde, als een groot slagveld, met lijken bezaaid. Hij roept al de vogels op, om als aasvogels op te treden, te genieten van wat daar ligt aan vleesch van een verslagen legermacht van allerlei rang en stand, positie en leeftijd; dat is de maaltijd, dien God hun bereid heeft. Hierdoor wordt uitgebeeld de zekerheid van

den afloop van den strijd, waarop Joh. hierna een blik krijgt — vgl. Mt. 24$_{28}$. Voor heel het tooneel zie Ezech. 39$_{4, 17-20}$.

De afloop van den grooten strijd, vs. 19–21.

19 Joh. krijgt nu de legermacht te zien, die vlgs. 17$_{14}$ tegen het Lam optrekt. Het Beest uit H. 17 is de Opperbevelhebber der ontzaglijke menigte, die bestaat uit de koningen der aarde, 18$_{9}$, en hunne legers. Zij zijn gereed,
20 den strijd aan te binden. Van strijd is echter geen sprake. Het Beest (13$_{1}$ e. v.) wordt gegrepen; ook de Valsche Profeet (het 2^{e} Beest, 13$_{11}$ e. v., zie aldaar). Beiden worden levend geworpen — dus zonder eenigen overgang, onmiddellijk — in den vuurpoel, die brandende gehouden wordt met zwavel, vgl. Gen. 19$_{24}$. Ze worden dus levende overgegeven aan een altoosdurend verteerd worden door den toorn Gods; het herinnert
21 aan het lot van Korach, Dathan en Abiram, Num. 16$_{31-33}$. Hun aanhang wordt gedood met het zwaard van dien ontzaglijken Ruiter. Evenals Christus alleen door Zijn Woord dooden levend maakte in de dagen Zijns vleesches, is Zijn spreken voldoende om den dood te brengen aan Zijne vijanden. Wat er verder met hen geschiedt, wordt niet uitgewerkt; het is hier enkel te doen om uit te drukken het totale verdwijnen dier machtige scharen van de aarde. Daarom wordt er ook nog aan toegevoegd, dat al de vogels verzadigd werden van hun vleesch: zoo'n massa zijn er gevallen!

Slotsom van Hoofdstuk 19$_{11-21}$: Jezus Christus, de door God gezalfde Koning, de groote Heilsvorst, is altoos-overwinnaar, behoudt ook in den beslissenden strijd het veld en dat voor eeuwig.

E. *de afrekening met den Draak,* 20$_{1-10}$.

20 Nu wordt Joh's aandacht gericht op het lot van den grootmeester des kwaads zelf. Wie acht slaat op de overeenkomst tusschen vs. 3 en vs. 6 („duizend jaren"), en op het verschil tusschen vs. 3 („in den afgrond") en vs. 10 („in den vuur- en -zwavelpoel"), verstaat, dat hier niet uitsluitend — zoomin als in H. 17 (zie vs. 15) en 19 (zie vs. 15) — de Eindtijd in het oog is gevat, maar in groote trekken het lot van den Draak in de Historie wordt geteekend, al valt op den Eindtijd het volle licht.

De Satan 1000 jaren gebonden, vs. 1–3.

1 Joh. ziet een engel uit den hemel nederdalen. Hij heeft den sleutel des Afgronds, vgl. 9$_{1}$ *Uitleg.* Hij heeft ook een grooten ketting in de hand;
2 groot, om hetgeen hij daarmee te doen heeft. Hij grijpt den Draak, 12$_{3}$, 13$_{1}$ e. v. vermeld, die evenals 12$_{9}$ (zie aldaar *Uitleg*) geteekend wordt als „de oude slang", maar ook naar zijn wezen bij zijn waren naam genoemd: Duivel, Satanas. Wat wij zooeven gezegd hebben, wordt hier bevestigd: de kenschetsing als „oude slang" wijst er op, dat de Duivel bedoeld is, zooals hij van den beginne in de Historie optreedt. Hij wordt door den engel gegrepen midden in zijn verderfelijke werkzaamheid; dat hiertoe veel vereischt werd, ligt in de uitdrukking, dat de engel zich van hem

meester maakte, evenals in de „groote ketting". Daarmee wordt de Draak gebonden, d. i. in zijn werk gestuit. Dat heeft kracht gedurende 1000 jaren; wijl 1000 het getal der volkomenheid is in ruimte en tijd, wordt hiermee aangeduid, dat die gebondenheid betrekking heeft op alle eeuwen en over de heele wereld, zoodat zij in heel de Historie en in elke periode
3 daarvan voorkomt, vgl. 7$_4$ *Uitleg*. Gedurende dat gebonden zijn, vertoeft hij in den Afgrond — het tehuis der booze geesten —, die, als hij daarin geworpen is, boven hem gesloten en verzegeld wordt, zoodat hij er niet uit kan, al wil hij het ook. Hij is dus verhinderd, persoonlijk zijn werk te doen. [Dat het niet tenietgedaan is, blijkt uit vs. 8: al is hij gebonden, Gog en Magog bestaan!]. Hij kan niet voortgaan met het van den levenden God en Zijn dienst afleiden der volken. Straks krijgt hij echter volle gelegenheid gedurende eene periode, die als „kort" wordt aangeduid in gelijken zin als 6$_{11}$ met eene andere periode geschied is, zie aldaar *Uitleg*.

De koninklijke heerschappij Gods uitgeoefend, vs. 4–6.

4 Joh. ziet tronen. Ze zijn bezet. Door wie, is niet uitgedrukt, maar wordt verklaard door het vervolg van vs. 4. Die er op zitten, ontvangen — natuurlijk uit Gods hand, of uit die van Christus, wat in den grond hetzelfde is — de opdracht of de bevoegdheid om vonnis uit te spreken, wat herinnert aan Matth. 19$_{28}$, Luk. 22$_{30}$, 1 Cor. 6$_3$. [Tenzij bedoeld is: vonnis, in den zin van het oordeel Gods over hen, dat leven — zie vs. 4 slot — insluit]. Dat alles teekent koninklijke heerschappij, van Goddelijke herkomst.

Joh. ziet verder 1) de zielen dergenen, die onthalsd zijn omdat zij het getuigenis van Jezus en het Woord Gods brachten in de wereld; 2), zooals uit de zinswending in den grondtekst blijkt, degenen, die zich vrijhouden van het Beest in de wereld, zich op geen enkele manier aan dat Beest wijdend, niets van dat Beest aanvaardend. Hij ziet hen leven en met Christus koninklijke heerschappij uitoefenen — op die 2 stukken, op het karakter daarvan, komt het volgens den grondtekst (Aoristus) aan — 1000 jaren, dus gedurende het tijdperk der gebondenheid van het Beest. —
5*a* Zonder uitgedrukt verband, en dus als tusschen haakjes, wordt vermeld, dat de overigen van de dooden [die dus vallen buiten de kategorie dooden, onder 1) vermeld] *niet* leefden gedurende den loop der 1000 jaren. De indruk kan wel gewekt worden — vooral door de Statenvert. —, dat zij na afloop van die periode zullen leven. Het is echter onjuist. Wat wij hier lezen aangaande de onder 1) en 2) genoemden wordt met betrekking tot „de overigen der levenden" eenvoudig ontkend. Wat na afloop der 1000 jaren geschiedt, staat hier niet. (Dat volgt eerst in vs. 11–14). —
5*b*, 6 In vs. 5*b* loopt de gedachte uit vs. 4 door. Wat dáár geteekend is, wordt hier gekarakteriseerd als „de eérste opstanding"; daaruit blijkt, dat met „opstanding" hier niet het feit van „weer levend worden" bedoeld is,

maar een staat van zaken, die vrucht is van overgang van dood in leven; een staat van zaken, die zoowel *na* — zie vs. 4 onder 1) — als ***vóór*** — zie vs. 4 onder 2) — den lichamelijken dood heerscht, waarin dus zoowel uit dit leven gescheidenen als nog daarin verkeerenden deelen. Die staat van zaken wordt naar den aard daarvan in vs. 6 nader aangegeven. Daar wordt „gelukkig" in den hoogsten graad, en „heilig" — Gode geheel toebehoorend en toegewijd — genoemd, wie daarin deelt. Om 2 redenen. De Tweede Dood, d. i. blijkens vs. 14 de vuurpoel, het eeuwig verderf onder den toorn Gods, vgl. 19$_{20}$ *Uitleg*, heeft over zulken niet de minste zeggenschap. Daartegenover staat, dat zij, zonder dat daar eenige wijziging in komt — dat volgt uit den toekomenden tijd van het werkwoord —, priesters zijn van God en den Christus, d. i. voor het aangezicht Gods verkeeren in toewijding van hun leven (vgl. 1$_{6}$ *Uitleg*), en dat zij deelen in de heerschappij van den Christus, 1000 jaren. Daaruit blijkt, dat „de eerste opstanding" de staat van zaken is, die intreedt met den overgang uit den dood in het leven, 1 Joh. 3$_{14}$, d. i. uit den geestelijken dood in het ware leven der gemeenschap met God door het geloof in Jezus Christus; dat zij dus naar den zin gelijk staat met wat Joh. zoo vaak „het eeuwige leven" noemt. Dàt is het deel, zij het ook in verschillenden vorm (nl. buiten het lichaam, resp. in het lichaam), van de geloovigen, die ontslagen zijn en die nog op aarde vertoeven. — Het is dus wel duidelijk, dat hier geen sprake is van een Duizendjarig Rijk in den zin der Chiliasten, dat in den Eindtijd ergens op aarde gevestigd zal worden, voorafgaand aan de Voleinding der wereld, eene zicht- en tastbare heerschappij van Christus en Zijne Gemeente. Het hier bedoelde Rijk is er sedert de troonsbestijging van den Christus in Zijne Hemelvaart; ja, het genot daarvan is ook reeds onder den Ouden Dag gesmaakt door allen, die bij en uit den beloofden Heilsvorst geleefd hebben. Dezelfde gedachte is er in belichaamd, die wij reeds vernamen in het nieuwe lied 5$_{9, 10}$, nl. in vs. 10, met dit onderscheid, dat dáár tevens de grond wordt aangegeven, waarop deze heerschappij rust, nl. de zelfofferande van Christus, zie 5$_{9}$ *Uitleg*.

Des Satans einde in den vuurpoel, vs. 7—10.

7 Aan de periode van binding van den Satan komt een eind. Hij wordt
8 eenmaal losgelaten uit zijne gevangenis, zoodat hij weer met volle kracht kan werken. Dan gaat hij er weer op uit, om de volken over de gansche aarde te verleiden; over de 4 hoeken zie 7$_{1}$ *Uitleg*. Twee namen worden hier genoemd, uit Ezech. 38, 39 bekend, Gog en Magog. De 1^{e} is bij Ezechiël persoonsnaam, de 2^{e} naam van een land, zoodat Gog wel als vorst van Magog genomen moet worden. Met zekerheid weten we er niets zeker van. Eenig licht wordt verspreid door de kenschetsing van Gog als oppergebieder van Mesech en Tubal, die samen voorkomen in Gen. 10$_{2}$, 1 Chron. 1$_{5}$, e. e.; Mesech, in de assyrische geschriften Muski,

is de naam van een den Assyriërs vijandig volk, dat ten Westen van Klein-Azië woonde; Tubal, in de assyr. opschr. Tabal, woonde Z. O. van de Zwarte Zee. Bedoeld is dus wel een vorst en volk, die over andere volken heerschen. Maar welke? Als het vermoeden juist is, dat hier geheimschrift in het spel is — zoodat de medeklinkers van den naam Magog in omgekeerde orde genomen zijn en door de in het hebr. alfabet daaraanvoorafgaande zijn vervangen (ggm door bbl) — zou Babel hier op geheimzinnige wijze zijn aangewezen, wat heel wel in het verband zou passen.[1]) In elk geval zijn bedoeld Gode-vijandige volken. Die worden
9 door den Satan vergaderd ten oorlog; een ontelbare menigte. Over de aarde in heel hare breedte komen ze opdagen, zoodat zij van alle kanten de aarde bedekken. Hun doel is: de legerplaats der heiligen en de geliefde stad; twee aanduidingen van de Gemeente des Heeren, waarvan de 1e herinnert aan de legerkampen der Israelieten in de woestijn en dus aan het karakter van „doortrekkende reizigers", dat de geloovigen dragen als „vreemdelingen op aarde", terwijl de 2e naar Jes. 26$_1$ voor den geest roept de beveiliging, die God in Zijne liefde aan Zijne Gemeente geeft. Zij omsingelen die legerplaats, natuurlijk om de Gemeente te verdelgen. Daar komt het echter niet aan toe, want door hemelvuur worden die tallooze drommen verteerd, gelijk Ahazia's soldaten weleer bij hun
10 bedreigen van Elia, 2 Kon. 1. Ook met den Duivel zelf loopt het slecht af. Het is zijn laatste rit! Hij wordt geworpen in den vuurpoel, die met zwavel brandende gehouden wordt, waar het Beest en de Valsche Profeet volgens 19$_{20}$ ook zijn. Daar worden ze met elkander gepijnigd, als voorwerpen van Gods toorn, in alle eeuwigheid.

Slotsom van Hoofdstuk 20$_{1-10}$: God legt den Duivel midden in zijn bloei aan banden, om Zijne koninklijke heerschappij te doen gelden; al komt de Duivel ook tot het toppunt van zijn kracht en bedreigt hij Christus' Gemeente met algeheele vernietiging, zijn einde is het verderf.

F. *het Eindgericht*, vs. 11—15.

11 Johannes ziet een troon, die zich onderscheidt door zijn buitengewoon groote afmetingen, uitdrukkend het grootsche van de heerschappij, waarvan hij de zetel is; bovendien door de witte kleur, beeld van de heerlijkheid en vlekkelooze heiligheid dier heerschappij. Die daarop zit wordt niet genoemd, maar in Zijne ontzaglijke majesteit gekarakteriseerd door het feit, dat aard en hemel — heel de zichtbare schepping — van Hem wegvliedt, als met angst voor die heerlijkheid en heiligheid bezield. Zij kunnen het niet uithouden, gevolg van het indringen der zonde in de schepping Gods. Daarom is geen plaats voor hen gevonden. Hier is wel hetzelfde bedoeld als het door Petrus, II Petr. 3$_{10, 12}$ beschrevene. —
12 Joh. ziet verder de dooden, waarmee met het oog op vs. 15 wel alle dooden,

---

[1]) Zie Böhl, Kerkelijk Woordenboek op bovengenoemde namen.

die uit vs. 4 daaronder begrepen, geloovigen en ongeloovigen, bedoeld zijn. Zij zijn voor God getreden en staan daar nu vóór Hem. Boeken worden geopend, blijkens het slot van dit vers boeken, waarin geschreven staan de werken der dooden. Daarnaast nog een ander boek, het Boek des Levens, waarin de namen staan dergenen, die ten leven zijn opgeschreven. De dooden worden geoordeeld, natuurlijk volgens vs. 11 door Hem, die op den troon zit. In laatste instantie is het God, die oordeelt, ook al geschiedt het volgens Matth. 25$_{9}$, Joh. 5$_{27}$, Hand. 17$_{31}$ door Jezus Christus. Het openen der boeken drukt de rechtvaardigheid van het oordeel uit.

13 De onderstelling van het oordeel is, dat de dooden weer lichamelijk bestaan. Hoe ze daarin terugkeeren, teekent vs. 13: de zee geeft degenen, die in hare wateren hun graf vonden; naast de zee staat het land, in plaats daarvan worden genoemd „dood en doodenrijk", zie 6$_{8}$ *Uitleg*, waaraan het land met zijn graven duidelijker herinnert dan de zee. Geen enkele doode blijft dus achter. Allen worden geoordeeld naar hetgeen zij in het leven verricht hebben en dat de gegevens levert voor het oordeel in denzelfden zin als in Matth. 25$_{31}$ e. v. en Matth. 7$_{16-19}$, Luk 6$_{44}$.

14 Dood en Doodenrijk worden geworpen in den poel des vuurs. Dat herinnert aan 1 Kor. 15$_{26}$; hoe dat „tenietdoen" = „buiten werking stellen" geschiedt, wordt hier aangegeven. De vuurpoel is de plaats, waar de toorn Gods als een vuur brandt. Eigenaardig, dat Dood en Doodenrijk daar hun einde vinden, alsof die ook voorwerpen zijn van Gods toorn. Dat zal wel aan de personificatie [= de voorstelling als personen] te danken zijn. Wellicht zit hier ook onder, dat de Dood en dus ook het Doodenrijk niet thuis hooren in Gods schepping en dus enkel vanwege de zonde heerschten; de benaming „vijand" in 1 Kor. 15$_{26}$ bevestigt dit. Wat daar in den vuurpoel ondergaan wordt, is „de Tweede Dood", waarbij het getal 2 wel aanduidt, dat van verandering geen sprake meer is. Hieruit blijkt, dat de „dood" niet het einde is van alle bestaan. De tweede dood is — blijkens het beeld van den vuurpoel — een bestaan onder den vollen druk van Gods vreeselijken toorn. Hier blijkt, waarop het uitloopt met „de overigen der dooden" uit vs. 5.

15 Ten laatste nog de uitkomst van het Oordeel voor de menschen: het Boek des Levens wordt opengeslagen; wiens naam dáár niet in staat, wordt in den vuurpoel geworpen. Dat geldt dus allen, die volgens 13$_{8}$ het Beest aanbidden, zich afkeerend van het Lam. Zooals Paulus in 1 Kor. 15 de zaak der opstanding enkel in verband met de geloovigen ziet, zoo Joh. in de Openbaring hier de zaak des oordeels enkel in verband met de vijanden van God en Zijnen Christus. — Opmerkelijk, dat nergens uitdrukkelijk van „levenden" sprake is. Die eenzijdigheid staat wel in verband met den dood der vijanden, in vs. 9 geteekend, tenzij — wat mij niet ongerijmd schijnt — in de aanvangswoorden van vs. 15 „en zoo

iemand....", die den nadruk leggen op het algemeen geldende van den gevolgden regel, evenals in vs. 4 twee kategorieën zijn samengevat.

Slotsom van vs. 11–15: al wat tegenover Gods koninklijke heerschappij staat, wordt voor eeuwig weggedaan.

VIIe TAFEREEL:

het resultaat van Gods Heilsraad, 21₁—22₅.

21 Hier komt tevoorschijn de volle inhoud van het kleine boekrolletje, dat Joh. 10₉, ₁₀ uit de hand des engels ontving. Wat Johannes hier te zien krijgt, is de volle verwezenlijking van het heil, dat God besloten heeft in het aanzijn te roepen.

A. *De volle verwezenlijking: een geheel nieuwe staat van zaken*, vs. 1—8.

1 *Een nieuw terrein* vs. 1. Joh. staat voor een nieuw Heelal, waarin de zee ontbreekt. Daaruit blijkt reeds, dat de teekening qualitatief is bedoeld, dat het gaat om de hoedanigheid. Juist dat ontbreken van de zee is opmerkelijk: er is geen duistere achtergrond der dingen meer, geen element, waaruit de ongerechtigheid opkomt, zie den aanhef van den *Uitleg* op H. 13. Daarmee stemt vs. 1*b* overeen: de eerste hemel en de eerste aarde is door eene nieuwe vervangen, omdat de zonde in dat eerste Heelal was ingedrongen en hare verwoestende werking had uitgeoefend. Het herschapen (zie op vs. 5) Heelal staat in het teeken van enkel gerechtigheid.

2 *Een nieuw middelpunt*, vs. 2. Joh. ziet verder „de heilige stad" — het tegendeel van de onheilige Wereldstad, 11₈, 17₁—18₂₄ — „Nieuw Jerusalem", waarvan de naam op zeker verband met het oude en dus op herschepping wijst. Het ziet er uit als eene bruid in trouwcostuum, beeld van liefelijke heerlijkheid, misschien met de bijgedachte van smettelooze reinheid, overeenkomstig 19₇, ₈ van volkomen overeenstemming met Gods wil, zie aldaar *Uitleg*. Met nadruk wordt gezegd, dat het van Gód neerdaalt uit den hemel. Het staat dus nadrukkelijk als werk Góds voor de oogen van Johannes. Zie verder op vs. 5, 6.

3, 4 En wel als voorwerp van Gods gunst, die allereerst uitkomt in *nieuwe verhoudingen*. Dat wordt verkondigd door een vèrdragende stem uit den hemel — van een engel? —, die met een „zie" de aandacht daarop vestigt. De tabernakel — herinnerend aan den tabernakel, in de woestijn onder Israël opgericht — Gods is bij de menschen, in innig verband met hen. Hij woont bij hen in een tent, die, als familieverblijf, beeld is van intimiteit. Daar woont God met menschen in éénheid: zij zijn Zijn volk, dat op het innigst met Hem verbonden is en verkeert, omdat Hij Zelf — persoonlijk en dus onmiddellijk, niet slechts door Zijn Woord, hoe heerlijk dat reeds is! — bij hen woont als de God, die Zich volkomen aan hen geeft. Het geloof is in aanschouwen verwisseld, vgl. 1 Joh. 3₂. — Het komt ook uit in *nieuwe omstandigheden*. De teekening daarvan geschiedt in tegenstelling

met het beeld, dat de door de zonde bedorven schepping te aanschouwen gaf: tranen zijn er niet meer, want bij de intrede in de nieuwe verhouding wischt God ze voor altoos weg; er is ook geen dood meer, geen kommer, geen geschrei. Dat is alles voorbij, m. a. w. de gevolgen der zonde zijn weg. Hier wordt dus de verklaring van vs. 1 bevestigd.

5, 6 Waaraan dat alles te danken is, volgt in vs. 5. Joh. hoort de stem Desgenen, die op den troon zit, dus van God als Koning van het Heelal, die alles bestiert in de heerlijkheid Zijner genade, zie 4$_2$, 3 en den *Uitleg*. „Zie", zoo zegt Hij, er is dus iets opmerkelijks: „Ik maak alle dingen nieuw". Dat het lidwoord bij „alle dingen" in den grondtekst ontbreekt, wijst er op, dat niet elk bestanddeel der oude schepping in de nieuwe terug wordt gevonden, maar wel de soort, waartoe zij behoorden; dat wijst op herschepping. Opmerkelijk is, dat het werkwoord staat in den onvolmaakt tegenwoordigen tijd, wat wijst op eene werkzaamheid, die aan den gang is. Daaruit volgt weer, dat onze gedachten niet uitsluitend gericht mogen zijn op den Eindtijd: die herschepping heeft in beginsel reeds plaats gedurende den loop der wereldhistorie. Daarmee stemt overeen de opdracht, die Joh. ontvangt, op te teekenen wat de Koning des Heelals daar tot hem sprak, omdat die woorden betrouwbaar zijn en wezenlijken inhoud hebben. Dat moet dienen tot bemoediging der geloovigen in hunne verdrukking: ook temidden daarvan gaat het heilsplan Gods dóór, tot eenmaal de volkomen verwezenlijking volgt, want Hij werkt aan de uitvoering! — Dit wordt bevestigd door het tweede woord, dat door een nieuw „en Hij sprak tot mij" wordt ingeleid en dus op zekeren afstand van het voorgaande ligt: „Het is geschied". Zal dat niet in de lucht hangen, dan moet het in verband staan met vs. 5*a*. Het spreekt de voltooiing uit van de vernieuwende werkzaamheid Gods. Joh. ziet zich daarmee geplaatst voor de volle verwezenlijking van het heil. — Deze omstandigheid werpt een eigenaardig licht op het nederdalen van Nieuw Jerusalem uit den hemel, van God, in vs. 2. Dat werkwoord staat ook in den onvolmaakt tegenwoordigen tijd, duidt dus eene aan den gang zijnde beweging aan. Daaruit volgt, dat dit nederdalen niet enkel in den Eindtijd gedacht moet worden, maar dat daarin is uitgedrukt: God bouwt die heilige stad door heel de wereldhistorie heen, in den Eindtijd zal de voltooiing gezien worden. Daarmede is in overeenstemming de uitspraak des Konings in vs. 6*b*: „Ik ben de Alpha en de Omega, het Begin en het Einde", waarmee Hij wijst op de zekerheid van het doorgaan en het voltooid worden van Zijn werk, dat Hij daarmee dus niet tevergeefs een aanvang heeft gemaakt. — Daarmee is ook in overeenstemming de belofte: „*Ik* zal den dorstige uit de bron van het water des levens geven om niet." Dat herinnert aan Jes. 55$_1$. „Dorstige" is karakteristiek van den geloovige, die in zichzelf het leven niet vindt en het zich ook niet verschaffen kan. Zóó gaan de

ellendigen Gods door het leven, gelijk zij ook als „hongerenden" geteekend worden door den Heere Jezus, Luk. 6$_{21}$. Het „zal" wijst niet naar de verre toekomst heen, maar vindt zijn oorzaak in den met smart gevoelden nood van het oogenblik. God belooft voorziening in dien nood. *Ik* staat met nadruk vóórop: Hij, die de Alpha is en de Omega, die de oorsprong is van alle heil te allen tijde.

7 *De deelgenooten van dat heil.* Hij, die overwint — die stand houdt in den strijd des geloofs, en niet verflauwt, zie 2$_{7b}$ *Uitleg* — zal die dingen [Statenvertal. „alles", in het Grieksch een luttel verschil in de letters] beërven: het zal hem als een erfenis, dus door vrije beschikking Gods (vgl. het „Boek des Levens" 20$_{15}$), geschonken worden. Dat ook hier niet uitsluitend aan den Eindtijd gedacht wordt, blijkt uit de 2e belofte, vs. 7*b*. God wordt toch niet eerst als de volle inhoud daarvan ten volle wordt gesmaakt de God van „den overwinnende", noch deze Gods zoon, maar zoodra dat „overwinnen" aanvangt, d. i. bij de inlijving in Christus door het geloof (daar ligt immers ook de aanvang van het eeuwige leven! Joh. 3$_{36}$), vgl. 1 Joh. 5$_5$.

8 *Wie van dat heil zijn uitgesloten.* De vreesachtigen, die niet durven doortasten, het niet durven wagen met des Heeren beloften; die zijn tegelijk ongeloovigen, omdat zij hun vertrouwen niet stellen op den Christus; ook verfoeielijken, omdat zij zich aan afgoderij schuldig maken, vgl. 1 Joh. 5$_{20, 21}$ in verband met Dan. 9$_{27}$ en Matth. 24$_{15}$, wat misschien nog met klem wijst op deelnemen aan den Keizercultus, in elk geval herinnert aan Openb. 13$_{3, 8, 14}$ e. v.; ook leugenaars, omdat zij tegen de Waarheid Gods ingaan. Over hun lot, zooals dat op aarde geleden wordt door Gods straffende hand, wordt niet gesproken; hoe vaak is ook van straffen niets te merken, vgl. Ps. 37 en 73! Maar heel hun lot wordt gekarakteriseerd naar het vreeselijke einde daarvan — waarom het van het begin tot het eind in dit teeken staat! —, nl. den vuurpoel, die brandend gehouden wordt door zwavel, den Tweeden Dood, den toorn Gods, juist het tegendeel van Zijne gunst, vgl. 20$_{14}$ en den *Uitleg*.

Uit dit alles blijkt, dat vs. 1, 2 inderdaad qualitatief teekenen, dat wij het hier geschouwde Tafereel niet in tijdsorde op het voorgaande moeten doen volgen, maar dat hier geteekend wordt het resultaat van Gods Heilsraad, zooals dat in alle eeuwen in beginsel en stuksgewijze bereikt wordt, totdat bij de ontknooping van het werelddrama de volkomenheid daarvan aan het licht treedt.

De bevestiging hiervan vinden we in hetgeen nu volgt.

B. *Nieuw Jerusalem,* vs. 9—27.

9 Het wordt al dadelijk geteekend als

Resultaat van Gods Heilsraad, vs. 9, 10. Het wordt immers aan Johannes getoond door één der engelen, die hij gezien heeft met de schalen van den toorn Gods in de hand. Wat Joh. nu te zien krijgt, is dus te danken aan

hun werk. De Gemeente, die in de haar omringende menschheid besloten was als de kern eener noot in de schaal, is door verbrijzeling dier schaal tengevolge van de oordeelen Gods als het ware uit die menschheid „uitgepeld". — Door het woord van den engel: „Kom hier!" wordt Joh. — vs. 2 — op een plaats geroepen, vanwaar hij een vrijen blik krijgt op de Bruid, de Vrouw des Lams. Dat hiermee bedoeld is de Gemeente van J. C., is duidelijk. Maar de dubbele kenschetsing is niet over het hoofd te zien. Een „bruid" is nog geen „vrouw"! Daaruit blijkt, dat het oog moet rusten op die Gemeente, zooals zij is vóór de volle vereeniging met J. C., niet minder dan na dat groote feit. M. a. w. zoowel in het tijdperk van „gelooven" als in het leven van „aanschouwen". De éénheid van die twee perioden (als we ook met het oog op de eeuwigheid dat woord even mogen gebruiken) wordt daarmede uitgesproken: de hoedanigheid der Gemeente, haar „staat" naar de rekening Gods, is dezelfde; in het geloof heeft zij reeds hier op aarde, wat na de ontknooping der wereldgeschiedenis in volheid zal worden gezien en in het volgende geteekend wordt. — Misschien, dat aan dien *Heilsraad Gods* ook nog gedacht moet worden bij den berg, waarop Joh. in gedachten verplaatst wordt. Dat die berg niet alleen hoog, maar ook groot wordt genoemd, doet althans aan zinnebeeldige beteekenis denken. En dan ligt de gedachte aan den Raad Gods niet zoo heel ver, met het oog op het bekende: „Op den berg des Heeren zal het voorzien worden," Gen. 22$_{14}$. Dan zou daarmee aangeduid wezen, dat Joh. de Gemeente te zien kreeg in het licht van Gods Raad; aanwijzing voor de geloovigen, om toch in hun druk vast te houden aan den heerlijken inhoud van Gods Raad ten aanzien van Zijne Gemeente. Zij ligt daar vóór Hem als een stad, omdat zij gedacht wordt als plaats, waar God woont te midden van Zijn Volk, als de waarheid van hetgeen Jerusalem als schaduwbeeld te aanschouwen gaf; vandaar „het heilig Jerusalem", heilig door de tegenwoordigheid Gods en het levende verband met Hem van allen, die er toe behooren. Joh. ziet het weer nederdalen van God, uit den hemel, evenals vs. 2 (zie den *Uitleg*, ook op vs. 5, 6), dus als werk Gods.

11 *De heerlijkheid* der stad Gods, vs. 11. Dat is de heerlijkheid Gods, die haar vervult en van haar uitstraalt. Haar schittering — het „vuur" van een edelsteen is bedoeld — was gelijk aan die van den kostbaarsten steen, den jaspis, 4$_3$, hier tintelend als kristal, uitbeeldend de heerlijkheid, die niet verblindt, maar aangenaam aandoet. Welk een heerlijken indruk maakt dus die stad tengevolge van haar stand in de heerlijkheid Gods! — Na deze algemeene teekening volgen bijzonderheden.

12-14 *Haar muur en hare poorten.* Die muur is „groot" — forsch — en hoog. Zij is dus wèl bevestigd, vgl. Jes. 26$_1$. In hare muur zijn 12 poorten, die toegang tot haar verleenen. Bij [in?] die poorten 12 engelen, die de wacht houden om onbevoegden te weren, vgl. Gen. 3$_{24}$. Op die poorten — op

elke poort, of over de 12 verdeeld? — staan onuitwischbaar geschreven de namen der 12 stammen Israëls, om aan te duiden, dat de stad hun ter woning is gegeven en zij daar wonen. De herinnering aan de stammen in 7₄ e. v., is duidelijk. Het is het geestelijke Israël, zie 7₄ e. v. *Uitleg.* Naar de 4 windstreken zijn de poorten verdeeld: van alle kanten is die stad toegankelijk. Het getal 3, dat naar elke windstreek openstaat, duidt, als getal der Godheid, aan, dat God Zelf dien toegang beschikt heeft, gelijk de engelen als Zijne dienaren dien bewaken. De muur heeft 12 fundamenten, die de namen dragen van de Apostelen des Lams; daar deze Apostelen uitgezonden zijn om het Evangelie te prediken, ligt daarin uitgedrukt, dat de vastheid der stad berust op het Evangelie, op de beloften Gods, die de gemeenschap van God en mensch (getal 12 zie op 7₄) waarborgen.

15–17 *Hare afmetingen.* Joh. ontvangt van den engel een gouden ellemaat, zie op 11₁; van goud, passend bij de heerlijkheid der stad. Daarmee moet hij de stad, hare poorten en haren muur opmeten, opdat hij besef krijge, hoe groot, vs. 10, zij is. Haar grondvlak is vierkant, beeld van volkomenheid. Haar omtrek is 12000 stadiën, d. i. ongeveer 30000 minuten, dus 500 uren gaans! Natuurlijk heeft dit zinnebeeldige beteekenis. Daar zit wederom het getal 1000 in, dat we reeds elders ontmoetten, het getal der hoogste volkomenheid (10₃). Dat dient als vermenigvuldiger voor 12, het getal der gemeenschap tusschen God en mensch (3 × 4, zie op vs. 12–14). De afmeting van den omtrek geeft dus te kennen, dat daarbinnen die gemeenschap in de hoogste volkomenheid genoten wordt, dus ook volledig. De stad zelf heeft den vorm van een kubus: lengte, breedte en hoogte zijn gelijk. Laat ons hier herinneren — het gaat om den inhoud, dus om de ruimte voor bewoners! — aan wat het getal 144000 ons vlgs. 7₄ *Uitleg* leert: zij heeft ruimte voor verlosten (het geestelijke Israël) uit alle tijden en uit alle wereldstreken. Haar muur is 144 ellen lang, naar de gewone menschelijke maat, dien de engel gebruikte, n.l. in de ellemaat, die hij Joh. in handen gaf. Hier komt wel uit, dat deze maten louter zinnebeeldig zijn: een muur van 144 el, voor een stad met een omtrek van 500 uren gaans! 12 × 12 ellen, daarin ligt al weer uitgedrukt de volle gemeenschap Gods, volledig genoten.

18–21 *Het materiaal,* vs. 18–21, waaruit alles is opgebouwd. Haar muur is uit Jaspis, zie op vs. 11; daarvoor zijn enkel die kostbaarste edelsteenen gebruikt. De stad zelf, enkel goud, doorschijnend als het zuiverste glas: het licht beheerscht dus alles. De fundamenten zijn opgetrokken met niet anders dan edelsteenen, in heerlijke schakeering: *Jaspis,* groen of goudgeel? of kristal, vs 11? *Saffier,* donkerblauw. *Chalcedon,* groenglanzend als een pauwestaart of duivenhals. *Smaragd,* frisch groen. *Sardonix,* een soort onyx, gemengd wit en rood. *Sardius,* kornalijn, diep-rood, half doorschijnend. *Chrysoliet,* goudgeel? *Beryl,* zeegroen.

Topaas, goudachtig groen? *Chrysopraas*, bleekgroen. *Hyacint*, misschien ònze saffier, schitterend blauw. *Amethyst*, doorzichtig violet. Wie Ex. 28$_{17-20}$ opslaat, zal zien, dat vele daarvan genoemd worden onder de steenen van den borstlap des Hoogepriesters. Ook Ez. 28$_{13}$ bevat er verscheidene van. Alles teekent heerlijkheid, naar Jes. 54$_{11, 12}$. Zoo ook de poorten, elk uit één — reusachtige! — parel. Ook de straat der stad is van zuiver goud, doorschijnend, zoodat het licht er doorheen dringt. Welk eene heerlijkheid is het deel van haar, die in de wereld naar hare ervaring er vaak zoo jammerlijk aan toe is!

22 *Haar tempel*, vs. 22. Een afzonderlijken tempel heeft zij niet. Dien heeft zij niet noodig. Geen afgezonderde plaats der gemeenschap met God. De Heere — Jehova, de God des Verbonds —, die tegelijk de alles beheerschende God is, is Zelf voor haar wat de tempel slechts afschaduwde. Hij, èn het Lam, dus de Christus, die door Zijnen dood de Gemeente tot God bracht, vgl. 1 Petr. 3$_{18}$, Joh. 14$_{6}$. De inwoners der stad leven in onmiddellijke gemeenschap met God, door het Lam als Middelaar dier gemeenschap. Denk hier ook aan de aanbidding in geest en waarheid, Joh. 4$_{24}$.

23 *Haar licht*, vs. 23. Hare heerlijkheid is zoo groot, dat de door God voor dit aarsche leven geschonken lichtdragers, Gen. 1$_{14-18}$, uitgeschakeld zijn. Want de heerlijkheid Gods heeft haar in een zee van licht gezet. Ook hier is het Lam — de Christus — de Middelaar, door Wien dat licht haar toekomt. Wat de lamp is in het natuurlijke leven, dat is Hij in geestelijken zin voor Gods volk.

4–26 *Hare positie*, vs. 24–26, in de wereld. Hier blijkt weer duidelijk, dat wij hier niet te doen hebben met eene teekening van Nieuw-Jerusalem uitsluitend in den Eindtijd. Dan zouden er immers geen Volken [Heidenen?] meer zijn, want, moest het in H. 21 geschilderde naar tijdsorde volgen op dat van 20, dan zouden alle anderen, als Gode vijandig, reeds verdaan zijn! Hier is de Stad Gods gedacht als centrum in de menschheid. Zij is bestemd tot een licht in de wereld, vgl. Matth. 5$_{14}$; er zullen er zijn, die zich in dat licht verheugen, naar de beloften Jes. 60$_{3}$ in verband met vs. 2. Zij zullen den tol der dankbaarheid ook betalen: de koningen der aarde brengen hunne schatten, die hun glans en glorie uitmaakten, vgl. 60$_{6}$, 49$_{23}$ [moeten we nadruk leggen op „de aarde", dan ligt er in, dat hetgeen aan eer en heerlijkheid bij de vijanden gevonden werd, het deel der Gemeente wordt, zooals de glans en glorie van Haman Mordechai toeviel, Esther 8$_{15}$]. Hiermee in overeenstemming is het feit, dat hare poorten steeds openstaan, om toegang te verleenen aan wie er behoefte aan heeft, zooals we b.v. in de Hand. der Apostelen gedurig gewag gemaakt vinden van nieuwe discipelen, die der Gemeente worden toegevoegd. Toen nog ommuurde steden bestonden, werden de poorten gesloten, terwijl het nog dag was, tegen het vallen van den avond, vanwege

de veiligheid, die in den nacht kon worden bedreigd. Dat is bij Nieuw-Jerusalem niet noodig: nacht is er niet, dus ook geen enkel gevaar van den nacht. Niet alleen de koningen, maar ook de volken zelf brengen wat hun heerlijkheid en eer uitmaakt, in de stad Gods en vergrooten zoo hare glorie (zie boven op vs. 24*b*).

27 *Wie er buiten blijven*, vs. 27. Genoemd wordt alles wat ook maar eenigszins onrein is, want hier geldt wat Zach. 14$_{20}$ zegt: ook het alleronaanzienlijkste moet beantwoorden aan de heerlijkheid van Gods gemeenschap. Daarom geweerd ook een ieder, die zich schuldig maakt aan afgoderij, zie op vs. 8.

Wie uitsluitend binnen gaan. Degenen, wier namen opgeteekend staan in het Boek des Levens, dat naar het Lam genoemd is, waar het Lam als eerste in staat, omdat Hij, J. C., het is, die door Zijnen dood het leven voor kinderen des doods verwierf en dus zelf *het leven is*, vgl. Joh. 11$_{25}$, 14$_{6}$.

22 *De gelukstaat in Nieuw-Jerusalem*, 22$_{1-5}$.

Nadat de uitwendige heerlijkheid zoo kostelijk is geschilderd, wordt in sprekende beelden voor Joh.'s oog in korte trekken het geluk geschetst, dat binnen hare muren heerscht.

1 *Geen gevaar voor dorst, honger of vervloeking*, vs. 1, 2.

Er is *geen gevaar voor dorst.* Uit den troon van God en het Lam — dat weer de positie van Middelaar bekleedt, evenals 21$_{22, 23}$, zie aldaar *Uitleg* — ontspringt een rivier, die niet anders dan volkomen zuiver levenswater aanbrengt, zoodat Jes. 55$_{1}$ werkelijkheid wordt in overvloeiende mate. Beeld van de levendmakende genade Gods, want op den troon, 4$_{2, 3}$, zit God als de Koning, die heil schenkt. Van dorst is dus geen sprake. Ook Ps. 1$_{2}$ gaat in vervulling.

2 Er is *evenmin gevaar voor honger.* Er is geboomte — niet „de boom", zooals de Statenvertaling ten onrechte schreef, want het lidwoord ontbreekt in den grondtekst — des levens, levenshout dus, evenals levenswater. Onwillekeurig worden we herinnerd aan den „boom des levens" in den hof Eden, Gen. 2$_{9}$; die is hier geworden tot een menigte boomen, bij wijze van een laan, staande midden in de straat en aan beide zijden van de rivier. Het is niet gemakkelijk, zich hier een voorstelling van te maken [tenzij de „straat" gedacht wordt als „gracht"]; dat is echter ook niet noodig, wijl het er enkel om gaat, de gedachte van volheid, van rijkdom aan levensgeboomte, uit te drukken. Het geeft 12 maal vrucht, maand voor maand, zoodat het gansche jaar door vrucht wordt gevonden. Dat levenshout wordt gedrenkt, vgl. Ps. 1$_{2}$, door het water der in vs. 1 genoemde rivier, zoodat ook hier duidelijk Gods werk in het licht wordt gesteld. Dat het hier over het „eeuwige leven" gaat, behoeft geen betoog. Evenmin, dat hier die toestand van geluk wordt geteekend als een herstelde Paradijsstaat: er is overvloed van spijs, onuitputtelijke overvloed.

Eén bijzonderheid komt hier nog bij, die aantoont, dat wij ook hier niet uitsluitend te denken hebben aan wat volgt op de ontknooping van het werelddrama, schoon dàn de volkomenheid er van aanwezig zal zijn: de bladeren van dat levensgeboomte strekken tot genezing der volken [Heidenen?] Er is dus ook *geen sprake meer van krankheid* in geestelijken zin, zooals die begonnen is door den Val, Gen. 3, in het aardsche Paradijs en de gansche nakomelingschap van Adam heeft aangetast.

3 Er is ook *geen sprake van vervloeking*. Ook hier komt weer uit, dat gedacht is aan herstelling van wat in het eerste Paradijs verstoord werd. Dáár klonken vervloekingen uit Gods mond: tegen de slang, Gen. 3$_{14}$; over het aardrijk, Gen. 3$_{17}$, om des menschen wil, die er dus ook de schadelijke werking van moest ondervinden. Er is geen aanleiding toe. Geen „slang" is daar of komt daar. Geen zonde ook, vgl. 21$_1$. Daar is slechts ééne heerschappij, die van God en het Lam (zie voor de verbinding van van deze twee op vs. 1), wat denken doet aan het „God alles en in allen" van 1 Kor. 15$_{28}$. De keerzij daarvan is: Zijne dienstknechten — aan Hem zich wijdend in blijdschap als een slaaf aan zijn meester, vgl. Ps. 116$_{16}$ — dienen Hem met priesterlijken dienst in volkomen overgegevenheid, vgl. Rom. 12$_1$.

4 Er is *volkomen gemeenschap* met God: Zij aanschouwen Zijn aangezicht, in onmiddellijk verkeer; herstelling dus van wat vóór den Val bestond, schoon toch nog in heerlijker vorm, zonder eenige scheiding, terwijl toch van een „zien" van God in het 1^e Paradijs niet wordt gesproken, zie Gen. 2 en 3. De Naam Gods staat op hunne voorhoofden, zoodat zij hun weg gaan als zulken, die Zijn stempel dragen in al hun levensbewegingen.

5 Alles is *heerlijkheid*. Geen nacht is er meer, van zonde, ellende, noch dood; alles staat in het teeken van heil. Kunstlicht noch geschapen licht, hoe heerlijk ook, is meer noodig. Onmiddellijk van den Heere God — den Schepper, Gen. 2$_4$ e. v. — ontvangen zij het licht. Hij is hun eenige en algenoegzame Lichtbron. Opmerkelijk, dat hier het Lam niet meer genoemd wordt. Zou hier ook gedacht wezen aan dezelfde omstandigheid, waar Paulus 1 Kor. 15$_{28}$ van spreekt? Hier keert het einde terug tot den aanvang, in Gen. 1$_1$ zoo majestueus ondersteld: God is en al wat bestaat, bestaat door Hem en ontleent voortdurend aan Hem zijn glans. Glans is het in waarheid, want de verlosten zijn koningen en heerschen als koningen, altijd maar door, eindeloos. D. w. z. zij genieten de ware vrijheid, zich naar Gods wil als in hun element bewegend, genietend naar hartelust van wat Gods hand heeft bereid, vgl. Gen. 1$_{28}$ (maar dat in volmaaktheid gedacht).

Hiermee is de eigenlijke Openbaring ten einde. Wat nu nog volgt, dient om haar inhoud aan hart en geweten te leggen.

BESLUIT.

De onbedriegelijkheid van den inhoud der Openbaring, vs. 6—9.

6 De engel, die Joh. de laatstbeschreven dingen getoond heeft, verzekert hem dat betrouwbaar en met de waarheid in overeenstemming zijn de woorden, die Joh. gehoord heeft. Niet enkel wat deze engel „gezegd" heeft door hem de dingen te laten zien, maar heel de inhoud der Openbaring. Want de oorsprong daarvan ligt in den Heere, den God des Verbonds, die Zijnen engel zond om, aan Joh. en door Joh. aan al Zijne knechten (1₁ *Uitleg*), te toonen wat welhaast (schielijk) geschieden moet, omdat God het alzoo in Zijnen Raad bepaald heeft. Opmerkelijk is de kenschetsing van den Heere als den „God van de geesten der Profeten", die hen — als een samenhangende groep (kategorie) genomen, daarom wel de Profeten des Ouden Verbonds — bezield, den geest van ieder hunner bestuurd heeft. In verband met het feit, dat Joh. gedurig uitdrukking of kleur ontleent aan de Schriften des O. V., is dit wel bedoeld om de vervulling te herinneren van hetgeen God dien Profeten heeft geopenbaard en door hen tevoren beloofd. Dat is van beteekenis voor de verklaring van het „welhaast". Het beteekent zeker: „in korten tijd", maar niet in chronologischen zin, alsof er in de historie een afstand van weinige dagen, maanden of jaren zou liggen tusschen het tijdstip der onthulling aan Johannes en dat der ontknooping van het werelddrama. Hier moeten we denken aan wat met name in 21₁–22₅ aan het licht komt, dat, wat in volheid komt aan het Einde, reeds in beginsel aanwezig is in de wereld gedurende heel haren loop. Daaruit volgt, dat „in korten tijd" verstaan moet worden in verband met het doel der Openbaring: de versterking der geloovigen in hun lijden en strijd, wat in hun tijd ook het doel der Profeten geweest is bij hun spreken over het heil. De strekking is daarom, de geloovigen te doen gevoelen: uw strijd duurt niet eindeloos voort, want het Heil is er en de volheid daarvan kan ieder oogenblik intreden door de ontknooping van het werelddrama heen; met „welhaast" wordt dan eenzelfde gedachte uitgedrukt ten aanzien van het Heil als David uitte ten aanzien van den dood, toen hij zeide: „er is maar als ééne schrede tusschen mij en tusschen den dood", 1 Sam. 20₃; eene gedachte, die te meer klemt naarmate het door de Profeten aangekondigde Heil reeds langer is aangebracht door en in J. C.

7 Als eene onderstreeping uit den hemel van hetgeen daar door dien engel is gesproken, klinkt daar eene stem: „Zie, Ik kom schielijk" of snellijk, vgl. Ps. 31₂ (waar LXX een stamverwant woord heeft); dit herinnert aan 16₁₅, is dus wel woord van den Christus, die hier Zijne stem laat hooren tot bemoediging van Zijne dienstknechten, die naar Hem uitzien met groot verlangen. Daarom voegt Hij er ook eene zaligspreking aan toe, die opwekt om te bewaren, vast te houden en te betrachten

„de woorden", waarin de in het Boek der Openbaring, vgl. 1$_{11}$, geboekstaafde „profetie" vervat is. Onder „profetie" hebben we niet enkel te verstaan verkondiging van toekomstige dingen, maar de onthulling van den Raad Gods. De „woorden" duiden de verschillende momenten of onderdeelen daarvan aan, vgl. vs. 18.

8 Joh. legt er nadruk op, dat hij dat alles zag en hoorde. Wat hij in zijn boek neerschreef, heeft hij niet uitgedacht, maar ontvangen. Zelf is hij er door overweldigd, zoodat hij, ondanks de vriendelijk-ernstige terechtwijzing 19$_{10}$ zich weer schuldig maakt aan dezelfde fout als tevoren.
9 Hoe eerlijk deelt hij dat mede; ook, dat hij in gelijken zin als toen weer terechtgezet en terechtgebracht werd, met een klein onderscheid: de in 19$_{10}$ genoemde „broederen" worden hier in twee groepen verdeeld: de Profeten van den Ouden Dag, en: degenen, die de woorden dezes boeks, dat Joh. schrijven moest en, toen hij die uiting te boek stelde, geschreven had, bewaren en betrachten.

De ernst van den inhoud der Openbaring, vs. 10—15.

10 Joh. krijgt van den engel — dus van Godswege — *opdracht, de woorden der profetie van dit boek niet te verzegelen*: het moet dus niet stilgehouden worden; wat daarin staat mag en moet meegedeeld worden, voor ieder te lezen zijn, want de tijd voor de verwezenlijking daarvan is nabij — in
11 denzelfden zin als de dood nabij David was, zie op vs. 6. Het gedrag der menschen verandert niets aan den inhoud van dit boek, maar *wat zij doen, ligt voor hunne verantwoording*! In 4 volzinnen, paarsgewijze bij elkander behoorend — 2 maal dus telkens dezelfde gedachte, al is zij geschakeerd; dat bevestigt het daarin uitgedrukte —, wordt dit duidelijk te kennen gegeven. Het 1^{e} paar heeft betrekking op de goddeloozen, die geteekend worden als zulken, die in strijd met het recht [Gods] handelen; en als zulken, die bezoedeld zijn, natuurlijk in geestelijken zin, in de verhouding tot God, wat uitkomt in hun onrecht doen. Het 2^{e} paar heeft betrekking op de geloovigen, die geteekend worden als zulken, die in overeenstemming zijn met het recht [Gods]; en als zulken, die afgezonderd zijn van de zonde en Gode toegewijd, wat uitkomt in hun overeenstemming met het recht. Eerstgenoemden moeten maar voortgaan met onrecht doen en zich maar verder bezoedelen; laatstgenoemden met het in beoefening brengen van wat recht is [Statenvert.: volgens andere lezing: met gerechtvaardigd worden, wat op de rechtvaardiging door het geloof ziet] en met van de zonde afgezonderd en Gode toegewijd worden. Het zal
12 wel aan den dag komen, wie den juisten weg bewandelt. Want — hier wordt evenals vs. 7 de stem van den Christus weer vernomen, die onderstreept wat Zijn dienaar spreekt — de Christus komt schielijk. Hij brengt dan het door Hem uit te betalen loon mee, vgl. Jes. 40$_{10}$, 62$_{11}$, dat in onafscheidelijk verband staat met het werk, dat Hij onder de oogen krijgt: wat ieder deed is de maatstaf van beoordeeling, vgl. Ps. 62$_{13}$.

De beteekenis hiervan wordt nog verhoogd door de benamingen, die
13 Hij Zichzelven toekent: de Alpha en de Omega, de Eerste en de Laatste, zie op 1$_{17}$, de Aanvang en het Einde; Hij was er vóór alles en zal er zijn als alles, wat hierbeneden gezien wordt, verdwenen zal wezen. Hij kent
14 dus ook elks werk en heeft de macht om te doen wat Hij daar zeide. *Hoe die loon wezen zal*, beschrijft vs. 14, 15. Wie hier spreekt, is niet gezegd. Vermoedelijk de Christus Zelf, omdat het gesprokene ligt tusschen het „Ik . . ." van vs. 13 en vs. 16. De Statenvert. heeft: „Zalig, die Zijne [d. i. Gods] geboden in praktijk brengen; een gedachte, die wel bij Joh. past, zie 14$_{12}$ en 1 Joh. 3$_{22}$, schoon daar het werkwoord „bewaren" staat. De juiste tekst luidt vermoedelijk: „Zalig, die hunne kleederen wasschen," nl. in het bloed des Lams, zie 7$_{14}$; die dat gestadig doen en het niet nalaten. Het niet uitblijvende gevolg, de vrucht daarvan is, dat zij recht hebben op dat in vs. 2 genoemde levensgeboomte, dat zij daarom ook door de poorten mogen ingaan in de stad Gods, in voorsmaak hierbeneden, maar
15 in volheid daarboven. Buiten daarentegen, d. i. buiten de Stad Gods en dus ook uitgesloten van het genot van dat Levensgeboomte, nu en straks, zijn de anderen, die onderscheidenlijk geteekend worden als „honden", die geen afstand kunnen doen van wat hunne onreinheid is, vgl. 2 Petr. 2$_{22}$; als „toovenaars" of giftmengers, die de menschen verleiden ten bate van eigen zak; als „hoereerders", die van den levenden God afzwerven en leven naar hunnen lust; als „moordenaars", omdat zij in haat tegen Christus' Gemeente leven, vgl. 1 Joh. 3$_{15}$ en haar ten bloede toe vervolgen, zie 6$_{9, 10}$; als „afgodendienaars", die zich buigen voor wat geen God is, denk aan de aanbidding van het Beest en diens beeld, H. 13; de reeks wordt besloten met „alwie de leugen bemint en doet", wijl al wat van God afwijkt zich bevindt in de sfeer van de leugen, omdat God alleen de Waarheid is en Zijn Christus.

16 *Die onbedriegelijkheid en die ernst worden nogmaals onderstreept*, vs. 16. Door Jezus Zelf, die Zich hier met name noemt. Hij richt zich tot degenen, die door voorlezen of hooren lezen van dit Boek, 1$_3$, in aanraking komen met hetgeen daarin met betrekking tot de Gemeenten — het geschrift moet immers aan de Gemeenten van klein-Azië gezonden worden, 1$_{11}$, zie aldaar *Uitleg* — getuigd wordt. Het is de Zaligmakersliefde, die Jezus beweegt, overeenkomstig de beteekenis van Zijn Naam; het is een getuigenis, waarin het hart spreekt. Vandaar de nadrukkelijke toevoeging, waarin Hij Zichzelven voorstelt als wortel èn vrucht van David. „David" vertegenwoordigt in het profetische Woord des O. T. het heil des Heeren, vgl. Ezech. 34$_{23}$, omdat de persoon, die dezen naam droeg, door den Heere in Zijne gunst tot heil van Zijn volk tot koning is gezalfd, zie b.v. Ps. 89$_4$ e. v., $_{21}$ e. v. Met Rom. 11$_{18}$ voor oogen verstaan wij: „Ik ben de Wortel van David" als: „Ik ben degene, die David draagt, aan Wien David zijne beteekenis ontleende". Daarnaast komt: „de Vrucht

van David", omdat Hij de groote Zoon van David, Ps. 132$_{17}$ vgl. Luk. 1$_{69}$, is: de beloofde Heilsvorst. Bovendien: de blinkende, helder flonkerende Morgenster"; gezellin van den dageraad, is de morgenster in het natuurlijke het onderpand, dat het rijzen van den vollen dag waarborgt, vgl. 2 Petr. 1$_{19}$; zoo is in Jezus het volle heil gewaarborgd, wijl Hij het verworven heeft en het dus met Hem één is. Welk een genade, dat Hij de moeite genomen heeft, Zijnen engel te zenden, opdat het getuigenis aangaande die heerlijke dingen weerklinken zou! Het is als het „Zie", hier ben Ik" uit Jes. 65$_{1}$, hier uit den mond van den Christus.

17 *Weerklank op Jezus' getuigenis*, vs. 17. Uit den mond van den Heiligen Geest, zooals Hij werkt hier op aarde, èn uit den mond van „de Bruid", d. i. de Gemeente, zooals zij in geloof leeft in gemeenschap met Jezus; die twee gaan samen: het is de Geest, die bij monde van de Bruid spreekt, haar hart geroerd en zoo haren mond geopend hebbende. Wat Geest en Bruid zeggen heeft Joh. wel gedurig in de ooren geklonken, terwijl hij zijn boek schreef. Het is een oproep, ingegeven door de liefde, die daarom verder gedragen moet worden door een ieder, die hem verneemt. Een oproep, om tot Jezus te komen, zich steeds te bewegen in de richting naar Hem. Dat blijkt uit de toevoeging: „En de dorstende kome, wie wil neme levenswater — zonder lidwoord, nadruk leggend op den heerlijken aard daarvan — om niet". Een oproep, die in de eerste plaats versterking bedoelt voor de geloovigen, opdat zij niet te eeniger tijd verzuimen, naar Jezus zich uit te strekken; maar die voorts ten doel heeft, vrijmoedigheid te geven aan zulken, die vanwege het besef van hun ellende, wel willen, maar niet durven toetreden. Hiermee is niet in strijd, dat *de Bruid* dien oproep laat hooren: de tot Jezus toegebrachten vermanen immers in nood en moeite elkander om tot Hem te gaan; maar, door liefde gedreven ook anderen, opdat ook die mogen genieten van wat hun eigen ziel verblijdt.

18 *Ernstige waarschuwing, om ongeschonden te bewaren wat dit boek behelst*, vs. 18, 19. Het eenvoudigst is, te denken, dat Joh. hier spreekt, evenals Mozes Deut. 4$_{2}$, 12$_{32}$. Wie er bedenksels van eigene wijsheid aan toevoegt, en dus wat van Godswege tot hem komt verandert, zal zich door God opgelegd zien al de plagen, waar dit boek van spreekt, die hij juist verre
19 van zich wilde houden. Wie er uit schrapt wat hem niet aanstaat, God zal een streep halen door het aandeel, dat hem in het Evangelie geboden was (vgl. Ef. 2$_{17}$) — of: dat hij meende te hebben, vgl. Luk. 8$_{18}$ —; het aandeel aan het Levensgeboomte, uit vs. 2 [Statenvert.: „uit het Boek des Levens", wat met het oog op 13$_{8}$ niet juist kan wezen en dus ten onrechte in sommige documenten staat], aan de Heilige Stad, aan den heilrijken inhoud van dit boek.

20 *Laatste woord van den Christus, geloovig beantwoord*, vs. 20. Het is Johannes, die het meedeelt, maar de Christus, die het spreekt. Die is

immers „de getuigende", wiens getuigenis voortduurt, van het heilig blad de wereld ingaande. Met een woord, dat nadruk legt op hetgeen gesproken wordt, leidt Hij de belofte in: „Ja, Ik kom schielijk." Daarmee wekt Hij in de ziel van Johannes het antwoord des geloofs, vol heilig verlangen: „Amen" (zegt mijn ziel daarop] en daarom: „Kom, Heere Jezus!" Het is de trekking van den Bruidegom, waarop de Bruid niet anders kan doen dan naar Hem zich uitstrekken. Het laatste woord, dat het eenige blijft, waarin de door Zijne liefde gewekte liefde zich uit.

21 *Laatste woord van Johannes tot de Gemeente des Heeren*, vs. 21. Een zegenbede, waarin hij aan al hare leden toebidt en over al hare leden uit de volheid van Christus uitspreekt, dat de genade van onzen Heere Jezus Christus met haar zal zijn. Aan die genade, die gunst, heeft zij genoeg. Die reinigt van alle ongerechtigheid. Die houdt staande in den zwaarsten strijd. Die voert ter overwinning. Zij alleen, maar zij ook zeker. Is het wonder, dat wij onwillekeurig bijvoegen, wat in den grondtekst ontbreekt, dat de lezer met een „Amen" sluit? Zóó is het, zoo blijft het. Daarin rust mijne ziel, voor mijzelven en voor u allen, die geen andere hope hebt dan dézen Jezus!

ALPHABETISCH REGISTER.

Blz.

Aarde . . 17, 22, 23—38, 83
——— figuurl. . . . 31, 47
nieuwe — . . . 39
Abaddon 26, 98
Afgoden:
Diana (Artemis) . . 12
Asklepios 13, 59
Ceres (Core, Perséphoné) . . . 13
Magna Mater . . . 13
Men. 14
Roma 13
Zeus 13
———offer 19, 62
Afgrond . . . 26, 28, 96, 150
Alfa en Omega 17, 39, 42, 48, 50, 164
Alsem 25, 95
Altaar 23, **87**, 94, 130, 134
reuk— 94, 98
Antichrist . 106, 118, 139
Apokalyptiek 5
———tische geschriften 5, 6
Apollyon 26, 98
Ark 29, 109
Assyrië 9, 140

Babel (Babylon) 9, 31, 34, 35, 36, 98, 127, 138, 141, 143
Babylonië 9, 140
Bazuinen 25 e. v., 9, 93 e. v.
Beest uit de aarde 10, 31, 121
——— uit de zee 10, 30, 117
Bekeering 18, 19, 21, 27, [28], 33, 55, 60, 73, 99, 135
Berg 139
Bileam . . . 14, 19, 60, 62
Boekrol 22, 78, 81
kleine 27, 101, 102
Bolsjewisme 120
Broeders 49

Cerinthus 11

Demonen 34
Dag des Heeren;
(Rustdag) 17, 49
(Oordeelsdag) 17, 47, 87, 95, 129, 135, 136
David 67, 80
Dieren, zie Levende Wezens.
Dierenriem 10
Dood (personificatie) 18, 23, 39, **86,** 153
geestelijke — . . . **46**
lichamelijke — . . . 58
Tweede — 19, 38, 39, **59,** 151, 153
Dood[en] 152, 153
Doodenrijk 18, 23, 39, **86,** 153
Draak 10, 29, 30, 31, 34, **111**
Drieeenheid 10
Duivel 10, 19, 29, 30, **114**
Duizendjarig Rijk, zie Rijk.

Blz.

Edelsteenen 21, 40, 74, 158, 159.
Eerstgeborene[n] . 17, 45 46
Egypte 9, 28, 106
Engel = voorganger 18—20, 51, 54
Eufraat 26, 99, 135

Geest, de Heilige 17, 18, 19, 20, 21, 22, 32, 42, 45, 64, 81, 105
———, visionair . 17, 21, 49
——— van schepselen 34, 44, 135, 162
——— = beginsel . 37, 147
Gemeente van Christus, als vrouw 29, 111
——— als vrouw des Lams 39, 40, 146, 157
——— als Bruid des Lams 39, 40, 157, 165, 166
Gemeenten van Kl. Azië 12, 17, 18, 44
Efeze 12, 18
Laodicea 14
Pergamus 13
Philadelphia 14
Sardes 13
Smyrna 13
Thyatira 13
Getallen 10.
1. 26
2. 28, 30, 31, 99, **104,** 105, 115, 141
3. 40, **77,** 85, 95, 99, 103, 135, 158
4. 21, 22, 23, 24, 26, 31, 33, 37, **76,** 80, 86, 92, 98, 119, 126, 133, 142, 158
5. 26, **83,** 97, 110, 139
6. 21, **77, 104,** 122
7. 12, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35, **45, 53, 79,** 81, 89, 91, 93, 101, **104,** 105, 112, 117, 132, 133, 138
8. . . . 35, 140, 93
10. 19, 29, 30, 34, 35, **58,** 105, 112, 117, 138
12. 29, 40, 41, **90,** 110, 157, 158, 160
24. 21, 22, 28, 37, **74,** 80
40. 160
42. . . . 30, **104,** 119
60. 105
100. . . . . **90,** 105
200. . . . . 104, 105
144. . . . 40, **90,** 158
666. . . . 10, 31, **122**
1000.. 22, 38, 82, **90, 150**
1260. 28, 29, **104,** 112
1600. . . . . 32, **130**
7000. . . . 28, 91, 107

Blz.

10000. . . . . 22, 82
20000. . . . . 26, 99
12000. . . . . 40, 158
144000. 24, 31, 40, **89,** 125
$^1/_{10}$. 107
$^1/_4$. 23, 86
$^1/_3$. 25, 29, 95, 99, 112, 116
$^1/_2$. 93
$3^1/_2$. 28, 106, 116
Getuigen, de twee . . 28
Gods heilig Wezen . 21, 79
——— Eigenschappen . 33
——— Werken 22, 43, 78, 79
——— Naam en Namen 109, 132, 161
——— Raad . 43, 79, 132
——— Heilsraad 8, 21, 27, 45, **53, 79,** 84, 132
——— Heilswil . . . 8, 84
Gog en Magog 38, 150 c. v.
Griekenland . . . 9, 140

Hades 52
Harmagedon 34
Heilig 66, 67, 86, 157
Heilige Stad, zie Stad.
Heiligen 32, 81, 109
Hemel(-gewelf) 21, 26—39, 83, 131
———. Woonstede Gods, 21, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 37 en den Uitleg op die plaatsen
nieuwe — 39
Hel 127
Herschepping . . 39, 155
Hoer . . . 34, 137, 141
———eeren 19
———erij 19

Jerusalem, figuurl. 103, 106
———, Nieuw 9, 10, 20, 39, 69, **152**
Jezabel 19, **62**
Jezus Christus' namen:
de AMEN 20, 70
de Eerstgeborene der dooden 17, 45
de Getrouwe Getuige 17, 45
Gezalfde 29, 38, 114, 151
Heer der Heeren 35, 38, 140, 148
Koning der Koningen 35, 38, 140, 148
het Lam 12, 22, 24, 25, **81,** 83, 88, 159
de Leeuw 22, **80**
de Morgenster 26, 42, 63
de Vrucht Davids 42, 164
het Woord Gods . 37, 148
de Wortel Davids 42, **80**
Zoon Gods 57, 61
Zoon des Menschen 8, 18, 32, 50
Jezus Christus' nieuwe naam 20, 70
———' profet.ambt 45, 46, 51

Blz.
———' hoogepr.ambt 46, 50
———' koninkl. „ 46, 50
———' bloed 17, 22, 25, 29, 46, 82, 92, 114
———' dood, . . . 18, 52
———' komst in heerlijkheid 17
———' opstanding 18, 52
———' toorn 24
Joden 18, 20
Johannes de Apostel . 11
——— de Presbyter . 11
——— Markus 11

Kandelaar, zie Luchter.
Keizer Diocletianus . . 11
——— Domitianus . 11, 12
——— Germanicus . . 14
——— Hadrianus . . 11
——— Nero 11
——— Tiberius . . 13, 14
——— Trajanus . . . 11
Keizercultus 13, 14, **59,** 124, 156
Keursteen 19, **61**

Legerplaats der heiligen 9, 152
Leven, geestelijk . . . 38
———s, Boek des 20, 30, 35, 39, 41, 66, 119, 156
———s, Boom des . 18, 57
———s, Kroon des . 19, 69
———sgeboomte . 41, 160
———de Wezens, 21, 22, 23, 24, 31, 33, **76,** 80, 81, 91, 145
Lied v. Mozes en het Lam 33, 131
———, nieuw . . . 22, 82
Luchter 18, **54**

Martelaren 23
Antipas 19, 60
Polycarpus 13
Medo-Perzië 9, 140
Michaël . . . 29, 110, 112
Morgenster, zie J. C.

Blz.
Naam (voor persoon) 20, 28, 65
———, nieuwe . . . 19, 20
zie ook: God en J.C.
Nicolaieten 14, 18, 19, 60, 62

Olie 23, 86
Oogenzalf 14, 21
Opstanding der dooden 39, 153
——— van J. C. zie J. C.
———, Eerste , . . 38, 150
Oordeel (vonnis) . .38, 150
Oudsten 21, 22, 24, 28, 37, **75,** 81, 91, 108, 145

Paradijs 18, 57
Parthen 85, 135
Patmos 15, 17, 49
Planeten 10
Priester 17, 22, 47, 82, 151
———stand (opgeheven) 90
Profeet 29, 36, 41, 109, 144, 163
Profetie 17, 37, 42, 44, 147, 163
———, Valsche 10, 34, 39, 123, 149

Reukwerk 25, 94
Rijk Gods . . . . . 150 e.v.
——— des Satans 30, 35, 38, 108, 138, 148
——— van den Antichrist 30, 35, 120, 140
——— der dooden (zie Doodenrijk).
———, Duizendjarig 38, 150, 151
———, Romeinsch . 9, 140
Wereld—, zie Babel.

Satan 18, 29, 60, 98, 114 (zie ook: Draak, Duivel).
———s, Troon des . 19, 59
———s, Synagoge des 19, 20
———s, Diepten des 19, 63
Schielijk 107, 162
Schorpioen 26, 96

Blz.
Sjeool 52, 86
Slang 59
———, Oude . 10, 114, 149
Sleutel Davids 20
Sodom 28, 106, 143
Sprinkhanen 26, 96
Stad 69, 157
——— Gods 9, 39 e. v. 130
———, Heilige . . 9, 28, 42
———, Wereld . . 9, 28
Sterren 20, 88
———, figuurl. . 18, 51, 64
Stijl der Openbaring . 11

Taal der Openbaring . 11
Tabernakel, onder Israël 132, 154
———, figuurl. . 39, 154
———, hemelsche . . 33
Tempel, in Jerusalem 103
———, figuurlijk . . 40, 69
———, hemelsche 29, 109, 132
Toornschalen 9, 33, 133 e. v.

Verzegelden 24, 31, 89, 125
Visionaire toestand, 17, 49
Vloek (vervloeking) 41, 161
———psalmen 87

Wee 133
„Welhaast", zie schielijk.
Wereldmacht 9, 138, 141
———stad, zie Stad.
Werken Gods . . 76, 131
———, goede 18, 19, 20, 32, 55, 59, 62, 67, 129
———, booze . . . 20, 64
Woordspeling 64
Wijn 23, 86
Zee 39, 83
———, figuurl. . . 30, 32
Zegelen . . . 9, 23, 84 e. v.
Zion 31, 116
Zon 18, 23, 25, 27, 29, 33, 41, 51
Zoosimos (Zootikos) . 64
Zwaard 18, 19

AANGEHAALDE BIJBELPLAATSEN.

OUDE TESTAMENT.

Genesis. **1** *104*; 6, 7 *88, 161*; 9 *133*; 10 *101, 133*, 14, 15 *88*; 14—18 *159*; 21 *133*; 28 *73, 161*; 29, 30 *95*. **2.** *57, 77, 161*; 4 *161*; 7 *107*; 9 *160*; 10—14 *76*; **3** *77, 114, 161*; 1 *112*; 7 *136*; 14 *44, 47*; 15 *10, 47, 89, 111, 112*; 21 *136*; 23, 24 *57 157*; **5** *105*; **7** 17, 18 *95*. **9** 12—17 *74, 100*. **10** 2 *151*. **11** 4 *9*. **12** 3 *111*; **14** 18 *86*. **15** 13, 14, 15 *76*. **17** 1—17 *93, 140*. **18** 20 *106*; 25 *65, 142*; 32 *58*. **19** 14 *142*; 16 *100 142.*; 24 *99, 149*; 19 *142*; 22 *142*; 24 *127*; 28 *127, 143*. **22** 14 *157*; 18 *111*. **23** 7 *68*. **24** 26 *68*; 55 *58*. **29, 30** *90*. **31** 41 *122*. **32** 28 *89*. **35** 23—26 *90*. **41** 32 *104*; 42 *121*. **48** 17—20 *90*. **49** 8 *90*; 9 *80*; 10 *90, 102*; 16—18 *90*.
Exodus **1** 8—22 *106*. **3** 6—8 *89*; 14, 15 *48*. **5** *105*; 2 *106*. **7** 17, 18 *95*; 21 *133*; 24 *134*. **8** 3 *135*. **9** 8—11 *133*; 18 *95*; 23 *95*. **10** *96*. **12** 12 *90*; 13 *90*. **13** 12 *46*. **14** 30 *131*. **15** 1 *131*. **16** *61*; 10 *47*. **17** 9 *131*. **18** 13 *93*.

19 16 *75*; 18 *95*. **20** 1 *76*, *89*; 2 *106*; 5 *76*; 6 *104*. **22** 1 *76*. **24** 10 *74*; 17 *95*, *111*. **25** 9 *58*, *109*; 12 *76*; 16 *110*; 29 *94*; 31 e. v. *45*; 40 *58*, *109*. **26** 1 *58*; *99*. **27** 12 *58*. **28** 8 *50*; 17 *74*; 19 *99*; 20 *74*; 27—29 *159*; 31—34, *50*; 43 *75*; **29** 36—38 *89*. **30** 3, 7 *94*. **31** 18 *132*. **33** 18—23 *123*. **34** 5 *123*; 6 *123*; 28 *58*. **39** 22—26 *50*. **40** 20 *132*; 34 *107*, *133*; 35 *133*. **Leviticus 6** 9, 12, 13 *94*. **9** 1, 22—24 *94*. **10** 1 *94*. **11** 20 *135*. **16** 6, 7, 12, 17, 18 *94*. **18** 28 *71*. **23** 17 *126*. **26** 14—39 *85*, *86*; 25 *134*. **Numeri 2** 3 *90*. **4** 23, 30 *80*. **7** 12 *90*. **8** 24 *80*. **10** 2, *93*. **11** 29 *109*. **14** 22 *58*. **16** 19, 21 *95* *107*; 31—33 *149*. **22—25** *60*. **23** 17 *126*. **24** 17 *95*, *111*. **25** 1—9 *60*. **31** 16 *60*. **Deuteronomium. 4** 2 *165*; 20 *51*, *106*. **10** 9 *82*; 17 *88*. **12** 32 *165*. 24 15 *104*. **28** 7 *45*; 15 *133*; 22 *134*; 25 *45*; 27 *95*, *133*; 35 *133*; 60 *95*. **32** 24 *95*; 32 *95*, *106*; **33** *90*; 27 *92*. **Jozua 3** *135*; **10** 24 *101*. **Richteren 5** *90*; 19 *136*. **14** 18 *76*. **I Samuel 1** 8 *58*. **2** 30 *66*. 4 4 *94*. **15**, *121*; 27 *50*. **17** *88*. **18** 4 *50*. **20** 3 *162*. **25** 38 *95*. **31** 4 *47*. **II Samuël 1** 23 *77*. **7** 12 *67*. **16** 23 *88*. **23** 18 *64*. **24** 1 *98*. **I Koningen 8** *9*; 10, 11 *133*; 13 *103*; 66 *94*. **16** 31 *62*. **17** 1 *105*; 14, 16 *86*. **18** 39 *107*. **19** 18 *91*. **21** 7 *104*. **22** 8 *106*; 11 *98*; 18 *106*. **II Koningen** 1 *121*, *152*; 10 *105*, *123*; **9** 27 *136*. **I Chronieken 1** 5 *151*. **4—7** *90*. **21** 1 *98*. **24** *75*. **28** 11, 12 *109*. **29** 23 *67*. **II Chronieken 2** *90*. **5** 13, 14 *133*. **19** 3 *56*. **28** 11. **35** 22, *136*. **Ezra 6** 9 *86*. **9** 6 *142*. **Nehemia 9** *104*. **Esther 3** 1 *67*. **8** 9 *67*; 11 *142*; 15 *159*. **9** 19 *106*. **Job 4** 10 *97*, *111*, *118*. **14** 1 *111*; **26** 16 *98*. **30** 2, 2 *52*. **38** 11 *117*, 39 *111*. **Psalmen 1** 2 *160*. **2** *61*, *108*; 1 *63*, *104*, *109*. 4 *68*; 4—6 *102*; 6 *125*; 8 *63*, *148*; 9 *63*, *112*, *148*; 12 *88*. **4** 8 *125*. **10** 18 *107*. **14** 7 *125*. **16** 7 *62*; 10 *52*. **20** 3 *125*. **23** 2 *92*. **25** 10 *74*. **27** 2 *141*. **29** 10 *137*. **32** 8 *81*. **37** *156*. **48** *9*. 50 2 *125*; 3 *89*; 5 *90*. **58** 7 *97*. **62** 13 *163*. **64** 4 *85*. **68** 18 *99*. **72** 8 *102*; 11 *46*. **73** *156*; 17 *109*; 21 *62*; 22 *76*. **75** 11 *112*. **78** 24 *61*; 68 *125*. **79** 2, 3 *106*; 12 *107*. **81** 16. **84** 12 *89*, *96*. **87** *9*; 6, 7 *69*. **89** 4 *164*. 10 *117*; 37, 38 *111*. **90** 2 *52*, *88*. 4—11 *133*; 11 *134*. **91** 7 *107*; 13 *111*. **93** 4 *117*. **94** 1—7 *87*. **97** 2 *47*, *75*, *100*. 3—7 *84*. **104** 4 *89*. 5—8 *133*. **105** 14, 15 *87*. **109** 6 *98*. **110** 2 *108*. **115** 3 *107*; 5—7 *100*. **116** 6 *161*. **118** 15, 16 *52*, *79*. **119** 105 *54*, *105*. **128** 5 *125*. **132** *67*; 17 *165*. **141** 2 *81*. **Spreuken 16** 14, 15 *88*. **18** 15 *117*; 23 *88*. **21** 7 *86*. **28** 15 *118*. 30 2 *76*; 15, 18, 21, 24, 29 *76*. **Hooglied 4** 9 *81*. **Jesaja** 1 18 *51*, *112*. **3** 9 *106*. **6** 1 *92*; 3 *77*. **8** 7 *116*; 18 *125*. **9** 5, 6 *112*. **10** 20 *66*. **11**, *80* 2 *45*; 4 *61*, *85*, *148*; 5 *50*; 10 *102*; 15, 16 *135*. **13** *144* 9 *134*; 19—22 *137*; **14** 31 *98*. **20** *136*. **21** *144* 1 *137* 9 *127*. **22** 22 *67*. **24** 21—23 *102*. **26** 1 *69*, *152*, *157*; 20 *142*. **27** 1 *117*. **33** 14 *74*; 20 *115*. **34** *144* 10, 11 *141*. **36** 6 *103*. **38** 10, *86*, *106*; 11 *86*. **40** 2 *80*; 10 *163*; 21—31 *66*. **43** 21 *78*. **44** *100*; 5 *69*; 6 *52*; 16 *75*; 27 *135*. **47** *144* 7, 8 *142*. **49** 23 *159*. **53** *81*. **54** *111* 4 *142*; 5 *146*; 11, 12 *159*; 17 *116*. **55** 1 *72*, *155*, *160*; 3 *67*, *80*. **57** 20 *117*. **60** 1—3 *89*, *159*; 6 *159* 7 *104*; 20 *111*. **61** 12 *72*. **62** 1 *75*; 11 *163*. **63** 1—6 *108*, *130*, *148*. **65** 1 *165*; 16 *70*. **Jeremia 1** 14 *98*. **3** *127*; 17 *9*; 25 *71*, *72*, *136*. **4** 5 *93*; 8 *104*; 13 *77*; 19 *102*. **6** 1 *93*, *98*; 22 *98*. **7** 34 *144*. **8** 19 *125*. **9** 1 *104*. **13** 4 *99*; 19—22 *137*; 23 *117*. **15** 2 *120*. **16** 9 *144*. **23** 14 *106*; 29 *105*. **25** *144*; 10 *144*. **31** 12 *125*, *143*; 35, 36 *111*. **33** 15 *124*. **43** 11 *120*. **46—50** *144*. **46** 11 *106*. **47** 2 *98*. **51** 1 *126*; 8 *127*; 9 *142*; 60—64 *144*. **Klaagliederen 4** 2 *116*; 19 *77*. **5** 10 *85*. **Ezechiël 1** 5 e. v. *77*. **3** 1, 2, *102*; **9** 4 *89*. **16** 46 *106*. **25—32** *144*. **26** 13 *144*. **27** 30—34 *143*. **28** 13 *159*. **29** 3 *106*, *111*; 9 *67* **30** 10—12 *106*. **32** 7, 8 *80*. **33** 3 *93*; 11 *52*. **34** 23 *67*, *164*; 24 *67*. **38, 39** *144*, *151*. **39** 4, 17—20 *149*. **40—48** *5*. **43** 27 *94*. **47** 12 *104*. **48** 1—27, 31—34 *90*. **Daniël 1** 3 *88*. **2 en 7** *144*; 29 *107*. **3 en 6** *88*. **4** 37 *107*. **7 en** 8 *5*. **7** 4, 5, 6 *117*; 10 *82*; 13 *108*; 14 *102*, *108*; 25 *116*. **8** *5* **9** 6, 10 *109*; 27 *156*. **10** 5 *50*; 13, 21 *110*, *115*; **12** 1 *110*, *113*;

3 *51, 54, 111.* **Hosea 1** 2 *60, 125*; 12 *61.* **Joël 1** 4 *96*; 6 *97.* **2** *5.* **2** 25 *96*; 28 *109.* 3 13 *127*; 17 *125.* **Amos 1** 3 e. v. *86, 95*;. **3** 8 *101.* **4** 10 *95.* **5** 18, 20 *88, 95.* **6** 1 *126.* **7** 1 *96.* **Obadja** 21 *102, 125.* **Jona 3** 4 *130*; 6 *91.* **Micha 1** 1, 2, 3 *69,* **2** 13 *46.* **4** 7 *125.* **Habakuk 2** 20 *133.* **3** 2 *86, 106.* **Zefanja 1** 5, 15 *47.* **Haggai** 2 7 *87.* **Zacharia 1—5** *5.* **3** 1 *66, 114*; 4 *66, 72*; 5 *66.* **4** 1—6 *105*; 2 *45*; 6 *105.* **9** *144*; 9 *116*; 14 *93.* **12** 9—14 *47.* **14** *9*; 1 *102*; 16 *102*; 20 *160.* **Maleachi 3** 1 *100, 121*; 8 100; 14—18 *109.* **4** 2 *89 109.*

1 Maccab. 10 8, 9 *50.*

NIEUWE TESTAMENT.

Matheus 1 17 *104*; 21 *123.* **2** 33 *70.* **4** 1 *68*; 3 *57.* 9 e. v. *100.* **5** 14 *159.* 7 16—19 *153.* **8** 27 *118*; 31 *135.* **9** 8 *118.* **10** 15 *106*; 22 *68*; 32 *66*; 34—36 *85*; 40—42 *109.* **11** 25—27 *148.* **13** 41 *148*; 43 *111.* **17** 2 *100.* **18** 16 *134*; 26 *68.* **19** 28 *150.* **20** 28 *81.* **22** 12 *60.* **23** 35 *132.* **24** 13 *68*; 15 *120, 156*; 18, 28 *149*; 30 *127*; 31 *93, 127*; 43 *136.* **25** 1 *85*; 9 *153*; 31 *127, 148 153*; 35—40 *129.* **26** 64 *47.* **28** 3 *129*; 18 *104, 114, 124, 148*; 18—20 *85*; 19 *123.* **Markus 1** 24 *67.* **3** 30 *58.* **8** 38 *65.* **10** 30 *109.* **16** 15, 16 *85*; 20 *45.* **Lukas 1** 17 *123*; 32, 33 *67*; 49 *66*; 69 *81, 165*; 80 *112.* **3** 21, 22 *123.* **4** 34 *67.* **5** 25, 26 *118.* **6** 21 *156*; 44 *153.* **7** 47, 48 *66.* **8** 18 *165*, 31 *96, 135.* **10** 34 *86*; 46 *62.* **12** 32 *90*; 35 *50.* **15** 10 *146.* **16** 23 *86.* **17** 37 *95.* **19** 17 *119.* **21** 19 *67*; 26 *96.* **22** 30 *150.* **23** 43 *57.* **Johannes 1** 1 *77, 148*; 3 *70*; 16 *74*; 23 *123*; 29 *127*; 31 *123*; 32, 33 *123*; 47 *70.* **3** 32 *45*; 35 *108*; 36 *156.* **4** 24 *159*; 35 *104, 129.* **5** 18 *57*; 18—27 *118*; 19 *45*; 26 *52*; 27 *108, 153*; 32 *86*; 35 *51.* **6** 14 *118*; 32 *61*; 39, 40 *12*; 48 *61*; 69 *67.* **8** 44 *112.* **9** 32, 33 *118.* **10** *12*; 9, 10 *154.* **11** 25 *160*; 39 *107.* **12** 25 *115*; 31 *114*; 32 *114, 125*; 49, 50 *45.* **14** 6 *159, 160*; 27 *68.* **15** 15 *45*; 16 *146*; 20 *68*; 26, 27 *115.* **16** 7 *81*; 14 *64*; 33 *68.* **17** *120*; 6 *125.* **19** 22 *44*; 26 *46.* **20** 2 *46*; 17 *47, 87, 114*; 20 *46*; 21 *146*; 25, 27 *122.* **Handelingen 2** 16—28 *109*; 23, 24 *46*; 27 *52*; 38 *72.* **4** 14, 21 *105.* **5** 25—28 *112.* **6** 1 *62*; 13, 14 *57.* **8** 1 *116.* **9** 41 *81.* **10** 11 *76.* **13** 16 *109*; 33 *112*; 34 *80*; 45 *57.* **16** 14 *13.* **17** 31 *153.* **Romeinen 1** 7 *81*; 16 *98.* **2** 17—20 *57.* **5** 21 *124.* **6** 22 *146.* **7** 24 *71.* **8** 29 *140*; 34 *94*; 37—39 *82.* **10** 7 *96*; 8 *49.* 11 18 *80, 164*; 33—36 *91.* **12** 1 *161.* **I Korinthe** 1 2 *81*; 18 *49*; 23 *57*; 24 *98.* **5** 4, 5 *98.* **6** 3 *150*; 11 *119.* **7** 34, 35 *126.* **12** 4 *81*; 11 *45, 81.* **14** 8 *93.* **15** 24, 25 *108*; 24—28 *92*; 26 *153*; 28 *161*; 41 *111*; 52 *93.* **16** 9 *67.* **II Korinthe 2** 12 *67.* **4** 4 *72.* **8** 9 *71.* **9** 12 *62.* **11** 2 *126.* 12 7 *98.* **13** 13 *46.* **Galaten 2** 6 *88.* **3** 14 *89.* **5** 11 *57.* **Efeze 1** 22, 23 *125.* **2** 10 *146*; 17 *45, 165.* **3** 9 *70.* **6** 17 *51.* **Filippensen 1** 11 *146.* **2** 15, 16 *54.* **3** 20 *69, 119.* **Colossensen** 1 15, 16, 18 *70.* **4** 3 *67.* **I Thessalonicensen 2** 13 *65.* 4 16 *93.* **II Thessalonicensen 1** 6—10 *129.* **2** *124* 6, 7 *9*; 9 *135*; 14 *140.* **II Timotheus 2** 12 *73.* **Hebreeën 1** 1 *102*; 5 *112*; 7 *89*; 14 *127.* **2** 14 *46*; 20 *133.* **4** 12 *51*; 13 *129.* **5** 5 *112*; 7 *46*; 9, 10 *129.* **9** 4 *94*; 11, 24 *109.* **10** 27 *107*; 36 *87*; 37, *69.* **11** 10, 16 *69*; 21 *103*; 26, 32—39 *109.* **12** 3 *126*, 18 *95*; 23 *126*; 26, 27 *87*; 29, *74.* **Jakobus 5** 1—6 *88.* **I Petrus 1** 15 *66.* **2** 9, 10 *47.* **3** 18 *159.* **II Petrus 1** 19 *63 166.* 2 22 *165.* **3** 9 *9, 128*; 10 *152.* **I Johannes 1** 1 *65, 77, 148*; 7 *92*; 18 *119, 123.* **2** 1 *94*; 8 *81*; 12 *60*; 16 *94*; 20 *66*; 27 *72.* **3** 2 *87, 154*; 8 *112*; 14, 15 *46, 151*; 15 *164*; 22 *165*; 23, 24 *128.* **4** 3 *123.* **5** 5 *156*; 7 *148*; 20, 21 *156.* **II Johannes** 1 *75*; 3 *86.* **III Johannes** 1 *75.* **Judas** 7, 14 *127*; 14, 15 *66*; 25 *83.*

INHOUD.

Blz.

INLEIDING 5
Aard van Johannes' geschrift 5
Samenstelling 6
Methode van verklaring 7
Inhoud 8
Bijzonderheden: Wereldstad en Stad Gods. Draak, beest uit de zee en uit de aarde. Zinnebeeldige getallen. — Schrijver, Lezers, Aanleiding 9
Litteratuuropgave 14
TEKST 17
UITLEG 43
Opschrift en Opdracht 43
Inleidend deel 49
Ie Tafereel: het Uitgangspunt 49
A. De verheerlijkte Zoon des Menschen in levend verband met Zijne Gemeente op aarde 49
B. De Gemeente van J. C. te midden der wereld . . . 56
De profetie aangaande den Heilsraad Gods 74
IIe Tafereel: Gods Heilsraad en de gewisheid zijner uitvoering 74
A. De Gemeente in het licht van den Heilsraad Gods. 74
B. De zekerheid der uitvoering van Gods Heilsraad . . 78
IIIe Tafereel: de opening der zegels, voorbereiding der uitvoering van Gods Heilsraad 84
A. De opening der eerste 4 zegels: de 4 ruiters . . . 84
B. De opening van het 5e zegel: geruststelling der martelaren 86
C. De opening van het 6e zegel: de groote verschrikking 87
D. De Gemeente tijdens de groote verschrikking . . . 89
E. De opening van het 7e zegel: de spanning in den hemel 93
IVe Tafereel: het blazen der bazuinen, aankondiging der uitvoering van Gods Heilsraad 93
A. De toebereidselen 93
B. Het blazen der eerste 4 bazuinen: Gods gerechtigheid slaapt niet 95

Blz.
C. Het blazen der 5e bazuin, bevattende het 1e Wee . 96
D. Het blazen der 6e bazuin, bevattende het 2e Wee . 98
E. Het blazen der 7e bazuin: de heerschappij tòch in Gods hand 108
Ve Tafereel: de uitvoering van Gods Heilsraad (I): de oprichting van Gods koninklijke heerschappij door geweldige strijd heen 110
A. De principieele vestiging van Gods koninklijke heerschappij in de wereld 110
B. De [vruchtelooze] strijd van den Draak daartegen . 115
C. De handhaving en zegepraal der koninklijke heerschappij Gods 124
VIe Tafereel: De uitvoering van Gods Heilsraad (II): Gods toorn over Zijne vijanden 131
A. De toorn Gods in volle spanning 131
B. De alzijdige werking van den toorn Gods op aarde: de leegstorting der schalen 133
C. De afrekening met Babylon 137
D. De afrekening met Beest en Valschen Profeet . . . 147
E. De afrekening met den Draak 149
F. Het Eindgericht 152
VIIe Tafereel: Het resultaat van Gods Heilsraad. 154
A. De volle verwezenlijking van Gods Heilsraad: een geheel nieuwe staat van zaken 154
B. Nieuw Jerusalem 156
C. De gelukstaat in Nieuw Jerusalem 160
Besluit 162
Onbedriegelijkheid en ernst der Openbaring 162
Slotwoorden 163
ALFABETISCH REGISTER 167
AANGEHAALDE BIJBELPLAATSEN 168
INHOUDSOPGAVE 171

VERBETERINGEN:

Blz. 105 regel 1 v. b., lees na periode: vermenigvuldigd met 2, het getal der bevestiging.

Blz. 111 regel 16 v. b., staat: Dan. 12$_{13}$, lees 12$_{3}$.